

ΚΡΗΤΙΚΑ 904

Ἰσχυροπιδίον

Ἐπιγραφὴ ἐν τῷ ἔργῳ

Ἐπιγραφὴ ἐν τῷ ἔργῳ

ἔργον

Ἰσχυροπιδίον

Ἐπιγραφὴ ἐν τῷ ἔργῳ

Σόφος Β.

Ἰ. Χαριόπουλος

1903

Aut. Juris Giovanni

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

ΚΡΗΤΙΚΑ 904

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΕΝ ΠΕΝΕΙ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΩΝ

ΚΑΙ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΥΠΟΤΗΦΙΩΝ

ΥΠΕΝΟΜΟΤΑΡΧΩΝ

— 223 —

Τὸ παρὸν βιβλίον ἀνατάγη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκοπείου τῆς χοροφυλακῆς διαγεγραμμένων προγραμμάτων, μετὰ προσθήκης ὑγειονομικῶν κανόνων καὶ ἄλλων ὠφελίμων γνώσεων, ἐπιμελείᾳ τοῦ κ.

Α. ΒΙΑΜΟΝΤΙ

ὑπομοιράρχου τῶν Ἱταλῶν Βασιλικῶν Καταβινοφόρων

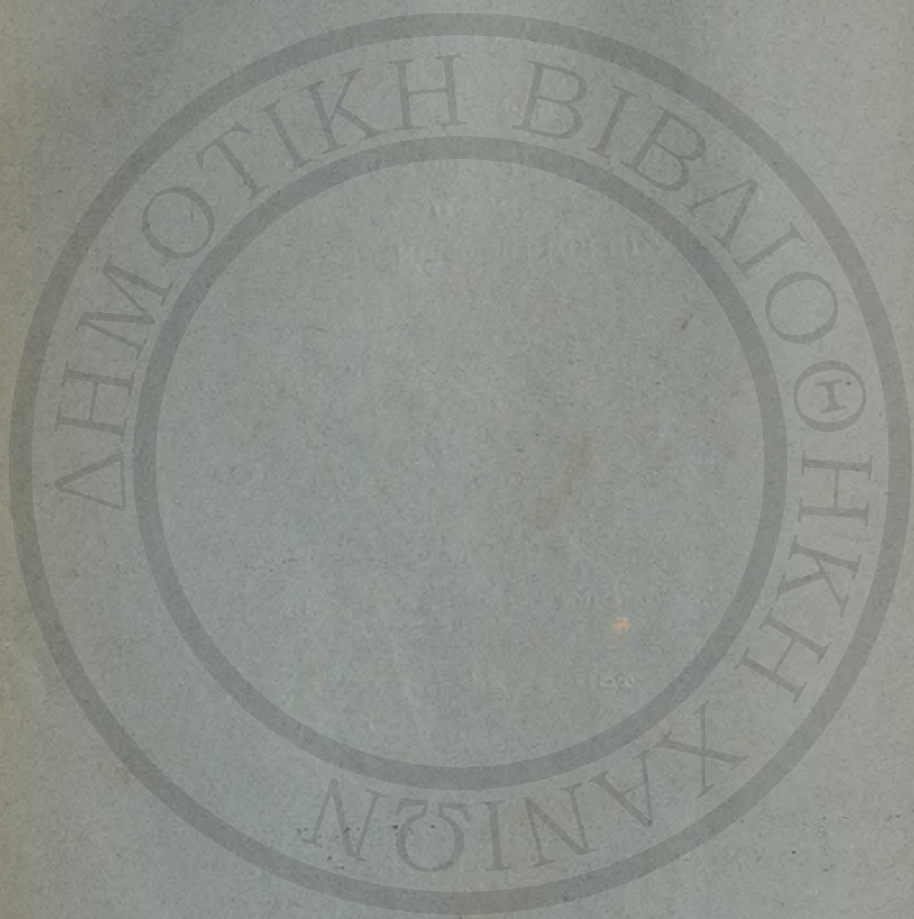
ΤΟΜΟΣ Β΄

ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΣΤ. Α. ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΑΚΙ

(Ὁδὸς Μπετόλο, παρὰ τῇ πλατείᾳ Κάτολα)

1903

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

ΚΡΗΤΙΚΑ 904

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΩΝ

ΚΑΙ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ — ΧΑΝΙΩΝ —

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ

ΥΠΕΝΩΜΟΤΑΡΧΩΝ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΔΕ. Αριθ. 39983α'

Χρονολ. Εισαγ. 28-7-1971

Επισκόπτης Διμιτρίος Κούρ

Αριθ. 343.259/VIA

Τὸ παρὸν βιβλίον συνετάγη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παρὰ τοῦ Ἀρχηγείου τῆς χωροφυλακῆς διαγεγραμμένων προγραμμάτων, μετὰ προσθήκης ἰγειονομικῶν κανόνων καὶ ἄλλων ὀφελίμων γνώσεων, ἐπιμελεία τοῦ κ.

Α. ΒΙΑΜΟΝΤΙ

Υπομοιραρχοῦ τῶν Ἰταλῶν Βασιλικῶν Καραβινοφόρων

ΤΟΜΟΣ Β'

ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΣΤ. ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΑΚΙ

XXII-IX-LIV (Ὀδὸς Μπετόλο, παρὰ τῇ πλατείᾳ Κάτολα)

1903

ΕΡΧΕΡΙΔΙΟΝ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΧΑΝΙΩΝ

Ἀπαγορεύεται ἡ ἄνευ ἀδείας τοῦ συγγραφέως ἀναδημοσίευσις τοῦ παρόντος ἔργου.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Στοιχειώδεις γνώσεις αστρονομικῆς γεωγραφίας.

— Ποίαν ἐντύπωσιν σχηματίζει τις παρατηρῶν τὸν οὐρανόν;

Παρατηρῶν τις τὸν οὐρανόν, κατὰ ἀνέφελον νύκτι, νομίζει ὅτι εἶναι ἀπέραντος κυανοῦς θόλος, πεποικιλμένος διὰ λαμπόντων σημείων καλουμένων ἀστέρων. Ὁ θόλος ὁμοῦ δὲν ὑφίσταται, τὸ δὲ κυανοῦν χρῶμα ὀφείλεται εἰς τὸν ἀέρα.

— Πῶς διαιροῦνται οἱ ἀστέρες;

Οἱ ἀστέρες διαιροῦνται εἰς ἀπλανεῖς καὶ πλανήτας. Οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες ὀνομάσθησαν οὕτω διότι φαίνονται διατηροῦντες πάντοτε τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν μεταξύ των, ἐνῶ οἱ πλανῆται ὀνομάσθησαν οὕτω διότι φαίνονται μεταβάλλοντες διαρκῶς θέσιν.

Οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες εἶναι σώματα λάμποντα ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῶν φωτός, ἢ λάμψις τοῦ ὁποίου εἶναι ζωηρὰ καὶ ὑποτρέμουσα, ὡς ὁ ἥλιος, ὅστις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀπλανῆς ἀστὴρ.

Οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες ἀπέχουσιν ἀπείρωσ ἀπὸ τῆς γῆς. Ἡ ταχύτης τοῦ φωτός εἶναι δέκα ἑκατομμυρίων μιλίων ἀνὰ ἕκαστον λεπτόν τῆς ὥρας, ὅπως δὲ τὸ φῶς τοῦ Σειρίου, ὅστις εἶναι εἰς τῶν πλησιεστέρων πρὸς τὴν γῆν ἀπλανῶν ἀστέρων, φθάσῃ εἰς τὴν γῆν, ἀπαιτοῦνται τοῦλάχιστον τρία ἔτη.

— Πόσοι είναι οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες;

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων δὲν ἔχει βεβαιωθῆ ὠρισμένως· διὰ γυμνοῦ ὀφθαλοῦ διακρίνονται μόνον 5,000· διὰ τοῦ τηλεσκοπίου δὲμος ὁ ἀριθμὸς οὗτος αὐξάνεται κατὰ πολὺ.

— Τί σῶμα εἶναι ὁ ἥλιος;

Ὁ ἥλιος εἶναι ἀστὴρ ἀπλανής. Ἀπέχει τῆς γῆς 153 ἐκατομμύρια χιλιόμετρα. Τὸ φῶς τοῦ ἡλίου φθάνει μέχρις ἡμῶν εἰς 8 λεπτά τῆς ὥρας καὶ 13 δευτερόλεπτα. Ὁ ἥλιος εἶναι μεγαλύτερος τῆς γῆς κατὰ 1,386,000 φορές.

— Ποῖα εἶναι τὰ κύρια σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος;

Τὰ κύρια σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος εἶναι ὁ **Βορρᾶς**, ὁ **Νότος**, ἡ **Ἀνατολὴ** καὶ ἡ **Δύσις**. Τὸ σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος ἐκ τοῦ ὁποίου ἀνατέλλει ὁ ἥλιος λέγεται Ἀνατολή, τὸ δὲ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ἥλιος δύει, καλεῖται Δύσις. Τὸ μέρος τοῦ ὀρίζοντος, ὅπου ὁ ἥλιος εὐρίσκεται ἐκάστην μεσημβρίαν, λέγεται **Νότος** ἢ **Μεσημβρία**, τὸ δὲ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον καλεῖται **Βορρᾶς** ἢ **Ἄρκτος**. Ἐάν τις, κατὰ τὴν ὥραν τῆς μεσημβρίας, στρέψῃ τὰ νῶτα πρὸς τὸν ἥλιον ἔχει ὀπισθεν τὸν **Νότον**, ἔναντι τὸν **Βορρᾶν**, δεξιᾶ τὴν **Ἀνατολὴν** καὶ ἀριστερᾶ τὴν **Δύσιν**.

— Πῶς ὑποδιαιροῦνται τὰ κύρια σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος;

Μεταξὺ τῶν τεσσάρων κυρίων σημείων τοῦ ὀρίζοντος ὑπάρχουσιν ἕτερα τέσσαρα σημεῖα, καλούμενα δευτερεύοντα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος καὶ διακρινόμενα ὑπὸ τὰς ὀνομασίας: **Βορειοανατολικόν**, **Βορειοδυτικόν**, **Νοτιοανατολικόν** καὶ **Νοτιοδυτικόν**. Ταῦτα ὑποδιαιροῦνται εἰς 16 τὰ ὁποῖα πάλιν ὑποδιαιροῦνται εἰς 32.

— Πῶς δυνάμεθα νὰ προσανατολισθῶμεν ἐν καιρῷ νυκτός;

Ἐν καιρῷ ἡμέρας, ὁ ἥλιος εἶναι τὸ πρῶτον μέσον δι' οὗ δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν τὰ τέσσαρα κύρια σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.

Ἐν καιρῷ νυκτός ὁ ὀδοιπόρος δύναται νὰ προσανατολισθῇ διὰ τοῦ **Πολικοῦ Ἀστέρος**, ὅστις δεικνύει ἀπταιστως τὸν

Νότον, διότι, όταν έχωμεν γνωστόν ἐν τῶν σημείων τοῦ ὀρίζοντος, εὐρίσκομεν εὐχερῶς τὰ λοιπά. Ὅταν ὁμως ἕνεκα τῶν νεφῶν δὲν διακρίνεται ὁ Πολικός ἀστήρ, μεταχειρίζομεθα τὴν ναυτικὴν πυξίδα, ἣτις εἶνε κυτίον φέρον μαγνητικὴν βελόνην, ἢ αἰχμὴ τῆς ὁποίας στρέφεται, σχεδὸν πάντοτε, πρὸς Νότον. Τὴν ναυτικὴν πυξίδα ἐφεύρεν ὁ Ἰταλὸς Φλάβιος Τζόγιας.

— Πῶς εὐρίσκεται ἐν τῷ ὀρίζοντι ὁ Πολικός ἀστήρ;

Ἡ Μεγάλη Ἄρκτος, ἢ Ἄρμα τοῦ Δαυΐδ, εἶναι ἀστερισμὸς ἀποτελούμενος ἐξ ἑπτὰ ἀστέρων, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ἔχει σχῆμα ἀμαξίου μετ' ἄξονος. Ὁ Πολικός ἀστήρ εὐρίσκεται εὐκολώτατα, ἐὰν προεκβάλωμεν νοερῶς τὴν εὐθειάν, τὴν ἐνοῦσαν τοὺς μετωπικοὺς ἀστέρας τῆς Μεγάλης Ἄρκτου, εἰς ἀπόστασιν πεντάκις μεγαλυτέραν· εἰς τὸ τέλος τῆς γραμμῆς κεῖται ὁ Πολικός ἀστήρ ἢ ἄστρον τῆς τραμουντάνας. Μετὰ τὸν Πολικὸν ἀστέρα ὑπάρχουσιν ἕττεροι δύο καὶ μετὰ τούτους ἄλλοι τέσσαρες, τὸ σύνολον δὲ τῶν ἑπτὰ τούτων ἀστέρων ἀποτελεῖ τὴν Μικρὰν Ἄρκτον, ἔχουσαν τὸ αὐτὸ σχῆμα τῆς Μεγάλης Ἄρκτου, ἀλλ' εἰς ἀντίστροφον θέσιν.

— Τί ὀνομάζεται ἀστερισμὸς;

Πρὸς εὐκολώτερον καθορισμὸν τῆς θέσεως τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, οὗτοι θεωροῦνται ὡς ἠνωμένοι κατὰ διάφορα σχήματα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται ἀστερισμοί. Οἱ κύριοι ἀστερισμοί εἰσιν οἱ ἐξῆς 12: τοῦ Κριοῦ, τοῦ Ταύρου, τῶν Διδύμων, τοῦ Καρκίνου, τοῦ Λέοντος, τῆς Παρθένου, τοῦ Ζυγοῦ, τοῦ Σκορπίου, τοῦ Τοξότου, τοῦ Αἰγόκερω, τοῦ Ἰδρὸχόου, τῶν Ἰχθύων· πρὸς δὲ ὁ τῆς Μεγάλης Ἄρκτου καὶ ὁ τῆς Μικρᾶς Ἄρκτου.

— Τί ἐστὶ πλανήτης;

Οἱ πλανῆται εἶναι σώματα σκοτεινά, στρεφόμενα περίξ τοῦ ἡλίου καὶ ἀντανεκλῶντα τὸ φῶς, ὅπερ λαμβάνουσιν ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Οἱ πλανῆται διαιροῦνται α'.) εἰς τοὺς κυρίως πλανήτας β'.) εἰς τοὺς δορυφόρους τῶν πλανητῶν καὶ γ'.) τοὺς κομήτας.

— Τίνες λέγονται κύριοι πλανῆται;

Κύριοι πλανῆται λέγονται οἱ ἀστέρες, οἵτινες στρέφονται περίξ τοῦ ἡλίου, ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, ἀκολουθοῦντες κατὰ διάφορον χρόνον δύο κινήσεις ἤτοι **περιδροφὴν** περὶ τὸν ἄξονά των καὶ **περιφορὰν** περὶ τὸν ἡλιον. Οἱ κύριοι πλανῆται εἰσιν: Ἑρμῆς, Ἀφροδίτη, Γῆ, Ἄρης, Ζεὺς, Κρόνος, Οὐρανός, Ποσειδῶν.

— Τίνες καλοῦνται δορυφόροι;

Λέγονται **δορυφόροι**, πλανῆται δευτερεύοντες, περιφερόμενοι περίξ κυρίων πλανητῶν, καθ' ὃν χρόνον οὗτοι περιφέρονται περὶ τὸν ἡλιον.

— Τί ἐστὶ κομήτης;

Οἱ **κομήται** (= ἀστήρ ἔχων κομην) εἶναι ἀστέρες ἐσχηματισμένοι ὑπὸ πυρῆνος ἀρκιῶ καὶ ἀσυμπαγοῦς. Εἶναι ὄρατοι ἐκ τῆς γῆς κατὰ μικρὸν τμήμα τῆς τροχιαῆς των. Οἱ κομήται, ὅπως καὶ οἱ πλανῆται, δὲν εἶναι σώματα αὐτόφωτα, ἀλλὰ λάμπουσιν ἐκ τοῦ φωτός ὅπερ λαμβάνουσιν ἀπὸ τοῦ ἡλίου.

Τίνες τῶν κομητῶν λέγονται **περιοδικοὶ** διότι ἐπαναφαίνονται μετὰ ὀρισμένην χρονικὴν περίοδον. Τοιοῦτος κομήτης εἶναι ὁ τοῦ Χάλλεϋ, ὅστις φαίνεται ἀπὸ τῆς γῆς μετὰ πάροδον 76 ἐτῶν ἀπὸ ἐκάστης ἐμφανίσεώς του.

— Τί καλεῖται ἡλιακὸν σύστημα;

Ἡλιακὸν σύστημα καλεῖται σύνολον οὐρανίων σωμάτων, ἅτινα στρέφονται ἐν τῷ κενῷ περίξ τοῦ ἡλίου.

— Ποῖον εἶναι τὸ σύστημα τοῦ Πτολεμαίου;

Οἱ ἀρχαῖοι, κατὰ τὸν διάσημον ἀστρονόμον Πτολεμαῖον, φρονούντες ὅτι ἡ γῆ δὲν κινεῖται, ἐπίστευον ὅτι τὸ στερέωμα στρέφεται ἅπαξ τῆς ἡμέρας περὶ τὴν γῆν, τὸν ἡλιον, τὴν σελήνην καὶ περίξ τῶν πέντε γνωστῶν εἰς αὐτοὺς πλανητῶν καὶ ὅτι, τῶν κινήσεων τούτων, ἡ γῆ ἔχει τὸ κύριον κέντρον.

— Ποῖον εἶναι τὸ σύστημα τοῦ Κοπερνίκου;

Τὸ σύστημα τοῦ μοναχοῦ Κοπερνίκου, γενόμενον ἤδη ἀποδεκτὸν γενικῶς, κατόπιν τῶν ἀνακλύψεων τοῦ Γαλιλαίου καὶ Νεύτωνος, δέχεται τὸν ἡλιον, ὡς κέντρον τῆς κινήσεως τῆς γῆς καὶ τῶν πλανητῶν.

Γ ἦ

— Ποῖον εἶναι τὸ σχῆμα τῆς γῆς;

Ἡ Γῆ εἶναι σφαιροειδής, πεπιεσμένη μὲν περὶ τοὺς πόλους, ἐξωγκωμένη δὲ περὶ τὸν ἰσημερινόν. Τὴν κυρτότητα τῆς γῆς δύναται τις ν' ἀντιληφθῆ, ἐὰν, ταξιδεύων καὶ εὐρισκόμενος ἐν ἀνοικτῷ πελάγει, παρατηρήσῃ πρὸς τὴν παραλίαν, ὅποτε θὰ ἀρχίσῃ νὰ διακρίνῃ ἀπὸ μακρὰν τὰς κορυφὰς τῶν πύργων, τῶν κωδωνοστασίων, τῶν ὄρεων κ.τ.λ. ἐνῶ δὲν διακρίνει εἰσέτι τὰ χαμηλὰ μέρη. τὰ ὁποῖα προβάλλουσι, ἐφ' ὅσον τὸ πλοῖον πλησιάζει πρὸς τὴν παραλίαν. Ἐπίσης, παρτηρῶν τις ἀπὸ τῆς παραλίας πλοῖον ἐρχόμενον ἐκ τοῦ ἀνοικτοῦ πελάγους διακρίνει κατὰ πρῶτον τοὺς ἰστούς τοῦ πλοίου, ἀκολούθως δέ, ἐφ' ὅσον τὸ πλοῖον προχωρεῖ, διακρίνει τὸ σκάφος.

— Τί καλεῖται ἄξων τῆς γῆς;

Ἄξων τῆς γῆς καλεῖται νοητὴ εὐθεῖα γραμμὴ ἥτις, διερχομένη ἐκ τοῦ κέντρου αὐτῆς, καταλήγει εἰς δύο ἀντίθετα σημεῖα τῆς ἐπιφανείας.

— Τί καλοῦνται πόλοι τῆς γῆς;

Πόλοι τῆς γῆς καλοῦνται τὰ δύο ἄκρη τοῦ ἄξονος τῆς γῆς. Τοῦτο, τὸ μὲν κείμενον πρὸς βορρᾶν λέγεται βόρειος ἢ ἀρκτικός πόλος, τὸ δὲ κείμενον πρὸς νότον νότιος ἢ ἀνταρκτικός πόλος.

— Πόσαι καὶ ποῖαι εἰσιν αἱ κινήσεις τῆς γῆς;

Ἡ γῆ ἔχει, ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ πλανῆται, δύο κινήσεις, ἐξ ὧν ἡ μὲν λέγεται *περιστροφικὴ* περὶ τὸν ἄξονά της, ἐκτελεῖ δὲ ταύτην ἡ γῆ ἐντὸς 23 ὥρῶν 56' καὶ 5" ἡ δὲ ἕτέρα λέγεται *περιφερικὴ*, ταύτην δὲ ἡ γῆ ἐκτελεῖ περὶ τὸν ἥλιον ἐντὸς 365 ἡμερῶν 5 ὥρῶν 48' καὶ 51".

— Τί παράγεται ἐκ τῆς περιστροφικῆς κινήσεως τῆς γῆς καὶ τί ἐκ τῆς περιφερικῆς κινήσεως αὐτῆς;

Ἐκ μὲν τῆς περιστροφικῆς κινήσεως τῆς γῆς παράγονται

αί ἡμέραι καὶ αἱ νύκτες, ἐκ δὲ τῆς περιφερικῆς κινήσεως αὐτῆς αἱ τέσσαρες ἐποχαὶ τοῦ ἔτους.

— Πῶς γίνεται ἡ περιστροφικὴ κίνησις τῆς γῆς;

Τὴν περιστροφικὴν κίνησιν τῆς γῆς δὲν ἀντιλαμβάνομεθα, διότι ἐκτελεῖται ἄνευ δονήσεων καὶ διότι ὅλα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἀντικείμενα κινουῦνται μετ' αὐτῆς, συγκατατούμενα ὑπὸ τῆς δυνάμεως τῆς ἐλξεως δυνάμενης νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν μαγνήτην, ὅστις ἔλκει πρὸς ἑαυτὸν τὸν σίδηρον. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δυνάμεως ταύτης καλεῖται βαρύτης. Δὲν ἀντιλαμβάνομεθα τὴν κίνησιν ταύτην διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἕνεκα τοῦ ὁποίου, ὅταν εὐρισκώμεθα ἐντὸς πλοίου ὠθουμένου ὑπὸ ἡσυχῆς πνέοντος ἀνέμου, δὲν ἀντιλαμβάνομεθα τὴν κίνησιν τοῦ πλοίου καὶ ἀπατώμεθα νομιζόντες ὅτι ἀπομακρύνεται ἀφ' ἡμῶν ἡ παραλία.

— Τί καλεῖται ἐκλειπτικὴ;

Ἡ περιφορὰ τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον ἀποτελεῖ μέγαν κύκλον, ὅστις ὀνομάζεται Ἐκλειπτικὴ.

— Πόσαι εἶναι αἱ ἐποχαὶ τοῦ ἔτους;

Αἱ ἐποχαὶ τοῦ ἔτους εἶναι τέσσαρες, ἄρχονται δὲ: τὴν 9 Μαρτίου τὸ Ἕαρ, τὴν 9 Ἰουνίου τὸ θέρος, τὴν 9 Σεπτεμβρίου τὸ Φθινόπωρον καὶ τὴν 9 Δεκεμβρίου ὁ Χεῖμών.

Αἱ ἐποχαὶ διακρίνονται: αἱ μὲν διὰ τοῦ ἡλιοστάσιου, αἱ δὲ διὰ τῶν ἡσημεριῶν.

Τὸ χειμερινὸν ἡλιοστάσιον (9 Δεκεμβρίου) δεικνύει τὴν ἔναρξιν τοῦ χειμῶνος. Ἡ ἑαρινὴ ἡσημερία (9 Μαρτίου) δεικνύει τὴν ἔναρξιν τοῦ ἔαρος. Τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον (9 Ἰουνίου) δεικνύει τὴν ἔναρξιν τοῦ θέρους. Ἡ φθινοπωρινὴ ἡσημερία (9 Σεπτεμβρίου) δεικνύει τὴν ἔναρξιν τοῦ Φθινοπώρου.

— Ποία εἶναι ἡ θερμοκρασία κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους ;

Ἡ θερμοκρασία κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους εἶναι διάφορος, διὰ τὸν λόγον ὅτι, ἐπειδὴ αἱ διάφοροι ἐποχαὶ προέρχονται ἐκ τῆς περιφερικῆς κινήσεως τῆς γῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ γῆ τηρεῖ διαρκῶς τὸν ἄξινά της κεκλιμένον ἐπὶ τῆς ἐκλειπτικῆς, συμβαίνει ὥστε αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου

πίπτουσιν καθέτως ἄλλοτε μὲν ἐπὶ ἐνός ἄλλοτε δὲ ἐπὶ ἐτέρου μέρους τῆς γῆς. Ἴδου ὁ λόγος ἕνεκα τοῦ ὁποίου κατὰ τὴν 9 Δεκεμβρίου, καίτοι ἡ γῆ εὐρίσκεται πλησιέστερον τοῦ ἡλίου, οὐχ ἦτον, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἄρχεται ὁ χειμῶν, ἐνῶ, τὸναντίον, κατὰ τὴν 9 Ἰουνίου ἄρχεται τὸ θέρος, μολονότι ἡ γῆ εὐρίσκεται εἰς τὴν μεγίστην ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀπόστασιν.

Ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἐξαρτᾶται ἡ μείζων ἢ ἐλάττω διαρκεία τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Κατὰ τὰς ἰσημερίας αἱ ἡμέραι εἶναι ἴσκι πρὸς τὰς νυκτας, διότι αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου πίπτουσιν ἐπὶ τῶν δύο ἡμισφαιρίων τῆς γῆς ἐξ ἴσου καθέτως.

Ὅταν τὸ βόρειον ἡμισφαίριον, εἰς τὸ ὁποῖον κατοικοῦμεν, ἔχῃ χειμῶνα, τὸ Νότιον ἔχει θέρος.

— Πῶς διαιρεῖται τὸ ἔτος :

Τὸ ἔτος ἀποτελεῖται ἐκ 365 ἡμερῶν καὶ 6 ὥρῶν περίπου· μία ἡμέρα ἀποτελεῖται ἐξ 24 ὥρῶν· μία ὥρα ἐξ 60 λεπτῶν, ἓν λεπτὸν ἐξ 60 δευτέρων. Τὸ ἔτος διαιρεῖται ἐπίσης εἰς 12 μῆνας· ὁ μὴν ἀποτελεῖται ἐκ 30 περίπου ἡμερῶν. Ἀνὰ ἐκάστην τετραετίαν ἔχομεν ἔτος ἀποτελούμενον ἐκ 366 ἡμερῶν κλοῦμενον **Βιδεκτον**, κατὰ τὸ ὅπλιον ὁ Φεβρουάριος ἔχει 29 ἡμέρας ἀντὶ 28.

Ἡ Σελήνη

— Τί ἐστὶ Σελήνη;

Ἡ σελήνη εἶνε σῶμα στρογγύλον, ὅπως καὶ ἡ γῆ, ἀλλὰ μικρότερον τοῦ ὄγκου τῆς γῆς, 49 φορές. Ἡ κατὰ μέσον δρον ἀπόστασις τῆς σελήνης ἀπὸ τῆς γῆς εἶναι 396,000 χιλιομέτρα.

Ἡ σελήνη, ὅπως καὶ ἡ γῆ, δὲν εἶναι σῶμα αὐτόφωτον, τὸ δὲ φῶς αὐτῆς δέγεται παρὰ τοῦ ἡλίου· ἔχει ὄρη καὶ κοιλάδας· ἐκ τούτου δὲ φαίνονται στίγματα τινα ἐπὶ τοῦ δίσκου αὐτῆς προεργόμενα ἐκ τῆς σκιᾶς, ἣν ρίπτουσι τὰ ὄρη τῆς. Ἡ σελήνη δὲν ἔχει ἀτμόσφαιραν καὶ συνεπῶς οὔτε θα-

λάσας οὔτε ποταμούς, οὔτε λίμνας· δὲν ἔχει κατοίκους, ἢ, ἐὰν ἔχῃ τοιούτους, οὗτοι θὰ ἔχωσιν ὄργανισμὸν ἐντελῶς διάφορον τοῦ τῶν κατοίκων τῆς ἡμετέρας σφαίρας.

Ἡ σελήνη εἶναι δορυφόρος τῆς γῆς, στρέφεται περὶ τὴν γῆν, ἀκολουθεῖ ταύτην καθ' ὅλην τὴν περὶ τὸν ἥλιον περιφορὰν αὐτῆς στρέφεται δὲ καὶ περὶ ἑαυτὴν.

— Ποῖαι λέγονται φάσεις ;

Τὰ διάφορα σχήματα, ὑφ' ἃ ἡ σελήνη παρουσιάζεται εἰς ἡμᾶς, λέγονται φάσεις.

Ὅταν ἡ σελήνη εὐρίσκεται μεταξύ ἡλίου καὶ γῆς, παρουσιάζει πρὸς ἡμᾶς τὸ μὴ φωτιζόμενον μέρος αὐτῆς καὶ εἶναι ἀόρατος ἐντελῶς· ὁπότε καλεῖται **Νέα δεληνή**.

Μετὰ τινος ἡμέρας καθιστᾷ ὄρατὸν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς γῆς ἐν τόξον φωτεινὴν τῆς ἐπιφανείας της, ὅπερ βαθμηδὸν αὐξάνει ὥστε, μετὰ ἑπτὰ νύκτας, εἶναι σχεδὸν ἴσον πρὸς τὸ ἥμισυ τοῦ δίσκου τῆς σελήνης, ὁπότε καλεῖται **πρῶτον τέταρτον**.

Μετὰ πάροδον ἐτέρων ἑπτὰ νυκτῶν ἡ γῆ εὐρίσκεται μεταξύ ἡλίου καὶ σελήνης, ἡ δὲ σελήνη στρέφει πρὸς ἡμᾶς τὸ ἐντελῶς φωτεινὸν μέρος αὐτῆς, λέγεται δὲ τότε **πανδέληνος**.

Μετὰ ἐτέρας ἑπτὰ νύκτας παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς τὸ ἥμισυ τοῦ φωτεινοῦ δίσκου αὐτῆς· ἡ φάσις αὕτη λέγεται **τελευταῖον τέταρτον**.

— Τί λέγεται δεληνιακὴ περίοδος ;

Σεληνιακὴ περίοδος λέγεται τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ ὁποῖον διαρρέει μέχρις οὗ ἡ σελήνη συμπληρώσῃ τὰς φάσεις αὐτῆς. Ἐκάστη σεληνιακὴ περίοδος ἀποτελεῖται ἐξ 29 καὶ ἡμιστείας ἡμερῶν. Κατὰ τὸν μεσολαβουμένον χρόνον ἀπὸ τῆς Νέας σελήνης μέχρι τῆς πανσελήνου λέγεται ἡ σελήνη **αὐξουσα**, κατὰ δὲ τὸν ἀπὸ τῆς Πανσελήνου μέχρι τῆς Νέας σελήνης χρόνον λέγεται **ὀθινοῦσα**.

— Τί ἐστὶν ἐκλειψις ;

Ὅταν πλανήτης τις παρεντίθεται μεταξύ τοῦ ἡλίου καὶ ἐτέρου πλανήτου συμβαίνει ὥστε, ὡς πρὸς μὲν τὸν παρεντιθέμενον πλανήτην, ἐπισκοτίζεται ὁ ἕτερος, ὡς πρὸς τοῦτον δὲ ἀποκρύπτεται ὁ ἥλιος. Ἡ ἀπόκρυψις τοῦ ἡλίου καὶ ἡ

ἐπισκότισις πλανήτου ὡς πρὸς ἕτερον πλανήτην, προξενηθεῖσα ἐκ τῆς παρεμβάσεως τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου τῶν πλανητῶν, καλεῖται ἔκλειψις.

Οὕτως ἡ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου προέρχεται ἐκ τῆς παρεμβάσεως τῆς σελήνης μεταξὺ ἡλίου καὶ γῆς ἢ δὲ ἔκλειψις τῆς σελήνης, ἐκ τῆς παρεμβάσεως τῆς γῆς μεταξὺ ἡλίου καὶ σελήνης.

Ἡ ἔκλειψις λέγεται **ὀλική** ὅταν ὁ ἐκλείπων ἀστὴρ ἐκλείπῃ ἐντελῶς, **μερικὴ** δὲ ὅταν μέρος μόνον τούτου ἐκλείπῃ.

— Πῶς ἀπεικονίζεται ἡ γῆ παρὰ τῶν Γεωγράφων :

Οἱ γεωγράφοι ἀπεικονίζουν τὴν γῆν διὰ μηχανήματος λεγομένου **ἰσοδύσειος σφαῖρα**. Ἐπὶ ταύτης διαγράφονται κύκλοι τινές, ἐξ ὧν ἄλλοι λέγονται μέγιστοι, ἕτεροι δὲ μικροί. **Μέγιστοι κύκλοι** λέγονται οἱ διερχόμενοι διὰ τοῦ κέντρου τῆς σφαίρας καὶ χωρίζοντες αὐτὴν εἰς δύο ἴσα μέρη, καλούμενα **ἡμισφαίρια**. **Μικροί** δὲ κύκλοι καλοῦνται οἱ μὴ διερχόμενοι διὰ τοῦ κέντρου καὶ χωρίζοντες τὴν σφαῖραν εἰς μέρη ἄνισα.

Ἡ περιφέρεια τῶν μικρῶν καὶ τῶν μεγάλων κύκλων διαιρεῖται εἰς 360 ἴσα μέρη τὰ ὅποια καλοῦνται **μοῖραι**, ἡ μοῖρα διαιρεῖται εἰς 60 **πρῶτα** λεπτά, ἕκαστον δὲ πρῶτον λεπτόν ὑποδιαιρεῖται εἰς 60 **δεύτερα** λεπτά.

— Τί καλεῖται Ἰσημερινός :

Ἰσημερινός καλεῖται μέγιστος κύκλος, τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὁποίου εἶναι κλίθων ἐπὶ τοῦ ἄξονος τῆς γῆς, διαιρεῖ δὲ τὴν γῆν εἰς δύο ἡμισφαίρια, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν καλεῖται **βόρειον** τὸ δὲ ἕτερον **νότιον**.

— Τί καλεῖται Μεσημβρινός :

Μεσημβρινός καλεῖται μέγιστος κύκλος διερχόμενος διὰ τῶν δύο πόλων καὶ διακρῶν τὴν γῆν εἰς δύο ἡμισφαίρια: **ἀνατολικόν** καὶ **δυτικόν**.

— Τί ὀνομάζονται παράλληλοι :

Ὀνομάζονται **παράλληλοι** μικροὶ κύκλοι τῆς γῆς, ἀγόμενοι παραλλήλως τοῦ Ἰσημερινοῦ. Οἱ κύκλοι οὗτοι καθίστανται μικρότεροι καθ' ὅσον πλησιάζουσι πρὸς τοὺς πόλους

— Τί ὀνομάζονται τροπικοί ;

Τροπικοί καλοῦνται δύο μικροὶ κύκλοι τῆς γῆς ἀγόμενοι παραλλήλως τοῦ Ἰσημερινοῦ. Ἐκ τῶν δύο τούτων κύκλων, ὁ μὲν κείμενος ἐν τῷ βορείῳ ἡμισφαιρίῳ καλεῖται **βόρειος τροπικὸς κύκλος ἢ τροπικὸς τοῦ Καρκίνου**, ὁ δὲ κείμενος ἐν τῷ νοτίῳ ἡμισφαιρίῳ καλεῖται **νότιος τροπικὸς κύκλος ἢ τροπικὸς τοῦ Αἰγόκερω**.

— Τί ὀνομάζονται πολικοί κύκλοι ;

Πολικοί καλοῦνται δύο κύκλοι παράλληλοι τοῦ Ἰσημερινοῦ. Ἐκ τούτων ὁ μὲν κείμενος πλησίον τοῦ βορείου πόλου καλεῖται **ἀρκτικὸς πολικὸς κύκλος** ὁ δὲ ἀντίθετος **ἀνταρκτικὸς πολικὸς κύκλος**.

— Ποῖαι εἶναι αἱ ζῶναι τῆς γῆς ;

Αἱ ζῶναι τῆς γῆς εἶναι : α'.) Ἡ διακεκαυμένη ζώνη κειμένη μεταξύ τῶν δύο τροπικῶν καὶ τεμνομένη παρὰ τοῦ Ἰσημερινοῦ, β'.) αἱ δύο εὐκρατοὶ κείμεναι μεταξύ τῶν τροπικῶν καὶ τῶν πολικῶν κύκλων γ'.) αἱ δύο κατεψυγμέναι κείμεναι μεταξύ τῶν πολικῶν κύκλων καὶ τῶν πόλων.

— Πῶς δυνάμεθα ν' ἀπεικονίσωμεν ἐν μικρῷ τὴν γῆν ;

Τὴν γῆν δυνάμεθα νὰ ἀπεικονίσωμεν διὰ σφαιρῶν, χερτῶν ἢ γεωγραφικῶν πινάκων. Ὁ χάρτης ὁ παριστάνων τὴν ὅλην γῆν καλεῖται **ἐπιπεδῶδῳαιον** ὁ χάρτης ἐξ' οὗ ἀπεικονίζεται μία τῶν πέντε Ἠπείρων καλεῖται **γενικὸς** ὁ ἀπεικονίζων δὲ χώραν ἢ μέρος αὐτῆς καλεῖται **εἰδικὸς ἢ μερικὸς**. Οἱ μερικοὶ χάρται διαιροῦνται εἰς **χωρογραφικοὺς** ὅταν ἀπεικονίζωσιν, ἐν μεγάλῳ, μίαν ἐπαρχίαν καὶ **τοπογραφικοὺς** ὅταν περιγράψωσι λεπτομερῶς τὰς διαφόρους λεπτομερείας τοῦ ἐδάφους, τῶν ὁδῶν καὶ τῶν ποταμῶν. Τὸ σύνολον πλειόνων γεωγραφικῶν χαρτῶν καλεῖται **ἄτλας**.

Ἐπὶ τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν ὁ Βορρὰς σημειοῦται πρὸς τὰ ἄνω, ὁ Νότος πρὸς τὰ κάτω, ἢ Ἄνατολή πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἡ Δύσις πρὸς τὰ ἀριστερά.

— Τί καλεῖται γεωγραφικὸν πλάτος καὶ τί μῆκος ;

Γεωγραφικὸν πλάτος καλεῖται ἡ ἀπόστασις ἐνὸς τόπου ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ. Τὸ γεωγραφικὸν πλάτος εἶναι Βόρειον,

ἐὰν ὁ τόπος εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ Βορείου ἡμισφαιρίου, Νότιον δὲ ἐὰν εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ Νοτίου.

Γεωγραφικὸν μῆκος καλεῖται ἡ ἀπόστασις τόπου τινὸς ἀπὸ τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ. Τὸ γεωγραφικὸν μῆκος εἶναι ἀνατολικὸν ἢ δυτικόν.

Φυσικὴ Γεωγραφία.

— Πῶς εἶναι κατανεμημένη ἡ ἐπιφάνεια τῆς σφαίρας ;

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γήινης σφαίρας, ἣν κατοικοῦμεν, ἀποτελεῖται κατὰ μὲν τὰ τρία τέταρτα ἐξ ὕδατος, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον τέταρτον ἐκ ξηρᾶς.

— Τί ἐστὶν ὠκεανός ;

Ὁ εὐρὺς ὑδάτινος ὄγκος ὁ περιβάλλων τὰς ἡπείρους καὶ τὰς νήσους καλεῖται ὠκεανὸς γενικός.

— Πῶς διαιρεῖται ὁ Γενικός ὠκεανός ;

Ὁ Γενικός ὠκεανὸς διαιρεῖται εἰς πέντε μεγάλα τμήματα : 1ον εἰς τὸν Μέγαν ἢ εἰρηνικὸν ὠκεανόν, μεταξύ Ἀσίας, ὠκεανίας καὶ Ἀμερικῆς 2ον εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, ὅστις περιβρέχει τὰς περραλίας τῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀφρικῆς 3ον εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν μεταξύ Ἀσίας, Ἀφρικῆς καὶ ὠκεανίας 4ον εἰς τὸν Βόρειον Παγωμένον ὠκεανὸν ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ ἀρκτικού πόλου μέχρι τοῦ πολικοῦ κύκλου καὶ 5ον εἰς τὸν Νότιον Παγωμένον ὠκεανὸν μεταξύ τοῦ ἀνταρκτικοῦ πόλου καὶ τοῦ πολικοῦ κύκλου.

— Τί λέγεται Μεσόγειος θάλασσα ;

Μέρος ὠκεανοῦ εἰσερχόμενον εἰς τὰς ἡπείρους. Ἡ ἡμετέρα Μεσόγειος θάλασσα συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Γιβλαλτάρ.

— Τί ἐστὶ ἀρχιπέλαγος ;

Ἀρχιπέλαγος λέγεται μέρος θαλάσσης περιβρέχον διαφόρους νήσους ἢ τὸ ἄθροισμα τῶν διαφορῶν αὐτῶν νήσων τὰς ὁποίας περιβρέχει τὸ μέρος αὐτὸ τῆς θαλάσσης π.χ. τὸ ἑλληνικὸν ἀρχιπέλαγος.

— Τι ἐστὶ κόλπος, τὶ ὄρμος καὶ τὶ λιμὴν ;

Κόλπος λέγεται μέρος θαλάσσης εἰσερχόμενον μεταξύ ξηρῶν π.χ. ὁ κόλπος τῶν Πατρῶν, τῆς Κορίνθου κ.τ.λ.

Ὁρμος λέγεται μικρὸς κόλπος π.χ. ὁ ὄρμος τῆς Σούδας.

Λιμὴν καλεῖται μικρὸς κόλπος κεκλεισμένος, προφυλάσσων τὰ πλοῖα ἀπὸ τῶν ἀνέμων.

— Τι ἐστὶ πορθμός ;

Πορθμός καλεῖται μέρος θαλάσσης χωρίζον δύο ξηρὰς καὶ ἐνώον δύο θαλάσσας π.χ. ὁ πορθμός τῆς Μεσσηνίας (Ἰταλία) ὁ πορθμός τοῦ Γιβλιλτάρ κ.τ.λ.

— Τι ἐστὶ ἰσθμός ;

Ἰσθμός καλεῖται στενὸν μέρος ξηρὰς χωρίζον δύο θαλάσσας π.χ. ὁ ἰσθμός τοῦ Παναμᾶ.

Τί ἐστὶ Στερεὰ, τὶ Νῆσος καὶ τὶ Χερσόνησος ;

Στερεὰ εἶνε μεγάλη ἔκτασις ξηρὰς μὴ διακοπτομένη ὑπὸ θαλάσσης. Ἡ Γῆ περιέχει τρεῖς μεγάλας στερεὰς : τὴν Ἀρχαίαν, τὴν Νέαν καὶ τὴν Νεωτάτην ἢ Ὠκεανίαν.

Νῆσος λέγεται τριῆμα ξηρὰς περιβρεχόμενον γύρωθεν ὑπὸ θαλάσσης, ὡς ἡ Κρήτη.

Χερσόνησος λέγεται μέρος ξηρὰς περιβρεχόμενον ὑπὸ τῆς θαλάσσης πλὴν ἐνὸς σημείου αὐτοῦ.

— Τι ἐστὶν ἀκρωτήριον καὶ τί γλῶσσα ;

Ἀκρωτήριον καλεῖται ἄκρα ξηρὰς εἰσδύουσα εἰς τὴν θάλασσαν π.χ. τὸ Ταίναρον (Ματαπὰς) τῆς Πελοποννήσου. **γλῶσσα** λέγεται μικρὸν ἀκρωτήριον.

— Τι λέγεται παραλία ;

Μέρος ξηρὰς, περιβρεχόμενον ὑπὸ θαλάσσης, ὀνομάζεται παραλία.

— Τι ἐστὶ πεδιάς ;

Πεδιάς καλεῖται μεγάλη ἔκτασις ἐδάφους ἀνευ ὀρέων ἢ λοφῶν π.χ. ἡ πεδιάς τοῦ Πάδου (Ἰταλία.)

— Τι καλεῖται ἐρημός καὶ τί ὄασις ;

Ἐρημός καλεῖται εὐρυτάτη ἀμμόδης πεδιάς, ἄδενδρος καὶ ἄνυδρος, φαινομένη ὡς θάλασσα.

Ὄασις καλεῖται εἶδος οὕτως εἰπεῖν νήσων τῆς ἐρήμου,

έχουσῶν ρύακας καὶ ἀφθονίαν δένδρων καὶ φυτῶν συναντω-
μένων τῇ δε κακίσει ἀνὰ τὰς ἐρήμους. Ἡ μεγαλύτερα ἐρη-
μος εἶναι ἡ Σαχάρα ἐν Ἀφρικῇ, ἡ ἕκτασις τῆς ὁποίας ἰσο-
δυναμεῖ πρὸς τὰ δύο τρίτα τῆς Εὐρώπης,

— Τι καλεῖται κοιλάς καὶ τι ὄρος ;

Κοιλιάς καλεῖται ἕκτασις πεδινῆ κειμένη μεταξὺ ὄρέων.
Ἄρος καλεῖται μεγάλη ἐξόγκωσις (τοῦλάχιστον ὕψους
500 μέτρων) τοῦ ἐδάφους. Αἱ δὲ μικραὶ ἐξόγκώσεις τοῦ ἐ-
δάφους, κλοῦνται **λόφοι**. Εἰς τὰ ὄρη διακρίνομεν **ἰπωρείας**
ἢ **πρόποδας** ἢτοι τὰ κατώτατα μέρη τοῦ ὄρους — **κλιτύας**
ἢ **κατωφερειάς**, τὰς κατωφερεῖς πλευράς τοῦ ὄρους — **πίλας**
ἢ **στενά** μεγάλας ταπεινώσεις τῶν ὄρέων σχηματίζουσας διό-
δον καὶ τῇ **κορυφῇ** ἢ οἱ τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ ὄρους.

— Τι καλεῖται σύστημα ὄρέων, τι ὄροστοιχία καὶ τι ὄρο-
σύστας ;

Σύστημα ὄρέων καλεῖται σειρά ὄρέων συνδευμένων συμ-
παγῶς πρὸς ἄλληλα ὄροστοιχία δὲ ἡ κατὰ μίαν κυρίαν διεύ-
θυνσιν ἕκτασις ὄρέων καὶ **ὄροσύστας** σύνολον ὄρέων κειμένων
ἀτάκτως παρ' ἄλληλα. Τὸ σημεῖον ἐν ᾧ συνδέονται τὰ ὄρη
πρὸς ἄλληλα καλεῖται **ὄροδόμα**. Μικρὰ ἄλυσσις ἐκτεινομένη
καθέτως ἐπὶ τοῦ κυρίου ὄροδέματος ὄροσειρᾶς καλεῖται **δι-
κλάδωσις**.

— Τί ἐστι ἠψαίστειον;

ἠψαίστειον καλεῖται ὄρος ἔχον εἰς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ
ὄπην, λεγομένην **Κρατὴρ** ἐξ ἧς ἐκπέμπεται διηλεκτῶς ἢ πε-
ριοδικῶς πῦρ, καπνός, τέφρα, λίθοι καὶ λάβα, ἧτις εἶνε μίγμα
ρευστὸν στερεοποιούμενον ἀφ' ὅ ψυχθῆ.

— Τι ἐστὶ ποταμός, τι χεῖμαρρος καὶ τι ρύαξ;

Ποταμός καλεῖται ροὺς διαρκῆς ὑδάτων κατὰ μεγάλαν
ποσότητάς. **Χεῖμαρρος** δὲ ροὺς ὑδάτων περιοδικῶς καὶ ὀρη-
τικῶς, ἀποτελούμενος ἐκ τοῦ ὑδάτος τῶν βροχῶν ἢ τῶν χιό-
νων καὶ **ρύαξ** καλεῖται ροὺς ὑδάτων κατὰ μικράς ποσότητάς.
Κοίτη τοῦ ποταμοῦ καλεῖται ἡ αὐλαξ ἐν ἣ ῥεεῖ τὸ ὕδωρ.
Πηγὴ λέγεται τὸ μέρος ἐξ οὗ ἀρχεται ὁ ροὺς τοῦ ὑδάτος
τοῦ ποταμοῦ. **Ἐκβολὴ** λέγεται τὸ μέρος ὅπου χυνεται ὁ

ποταμός, **συμβολή** δὲ τὸ μέρος ἔνθα ἐνοῦνται δύο ποταμοί.

Τι ἐστὶν ὄχθη καὶ πῶς διακρίνεται ἡ δεξιὰ τῆς ἀριστερᾶς;

Ὀχθοί εἶναι αἱ ἔνθεν καὶ ἔνθεν πλευραὶ τῆς κλίτης· ὅταν ἰστάμενοι ἀτενίζωμεν πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ροῦ τοῦ ποταμοῦ, δεξιὰ μὲν ἡμῶν ἔχομεν τὴν **δεξιάν ὄχθον**, ἀριστερὰ δὲ τὴν **ἀριστεράν ὄχθον**.

— Τι ἐστὶ λίμνη;

Λίμνη καλεῖται συναγωγὴ ὕδατος περιστοιχιζομένη ἐκ ξηρᾶς. Ὑπάρχουσι λίμναι λίαν ἐκτεταμέναι εἰς ἃς δίδεται τὸ ὄνομα **θάλασσα**, ὡς ἡ **Κασπία θάλασσα**.

Ἐλος καλεῖται συναγωγὴ ὕδατος στασιμῶν, μικροτέρα ἐκείνης τῆς λίμνης.

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΣΤΑΤΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ἐκ τῆς Πολιτικῆς Γεωγραφίας

— Πόσος εἶναι ὁ πληθυσμὸς τῆς ὑδρογείου σφαίρας;

Ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς ὑπολογίζεται εἰς 1530 περίπου ἑκατομμύρια κατοίκους.

— Τι ἐννοῦμεν λέγοντες **ἀνεγνωρισμένη θρησκεία**;

Ἀνεγνωρισμένη θρησκεία τόπου τινὸς καλεῖται ἡ θρησκεία ἣν προσβέβηκε τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων ἢ ἡ ὀρισμένη ὡς ἐπίσημος παρὰ τῆς Κυβερνήσεως.

— Τι ἐστὶ πολίτευμα;

Πολίτευμα λέγεται ὁ τρόπος καθ' ὃν κυβερνᾶται κράτος τι.

— Τι ἐστὶ μοναρχικὸν πολίτευμα;

Μοναρχικὸν πολίτευμα εἶναι τὸ πολίτευμα, κατὰ τὸ ὁποῖον, ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία ἐξασκεῖται ὑφ' ἑνὸς καὶ μόνου προσώπου (Βασιλέως ἢ Αὐτοκράτορος).

Καὶ ἐὰν μὲν ἡ ἐξουσία αὕτη εἶναι ἀπεριόριστος ἢ ἀνεξέλεγκτος, ἡ μοναρχία καλεῖται **ἀπόλυτος Μοναρχία** **δυναστεία**.

τική λέγεται τὸ πολίτευμα, κατὰ τὸ ὅποιον, ὁ Ἄνωτάτος Ἄρχων δὲν δύναται νὰ νομοθετῇ ἄνευ τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ἔθνους.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους ἀποτελοῦσι σώματα, κοινῶς λεγόμενα **Κοινοβούλια ἢ Βουλαί.**

— Τὶ ἐστὶ δημοκρατικὸν πολίτευμα;

Δημοκρατικὸν πολίτευμα λέγεται τὸ πολίτευμα ἐκεῖνο κατὰ τὸ ὅποιον μόνον οἱ ἄριστοι τῶν πολιτῶν διευθύνουσι τὴν πολιτείαν (**Ἀριστοκρατικὴ Δημοκρατία**) ἢ ἐκεῖνο καθ' ὃ σὺμπας ὁ λαὸς ἔχει τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν (κυρίως **Δημοκρατία**).

Τὶ ἐστὶ συγκεκερασμένον πολίτευμα;

Συγκεκερασμένον πολίτευμα λέγεται ἐκεῖνο, κατὰ τὸ ὅποιον, ὁ Ἄρχων τοῦ Κράτους περιορίζεται ὑπὸ τινος θεσμοῦ κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῆς ἐξουσίας του.

Τὶ ἐστὶν ὁμοσπονδιακὸν πολίτευμα;

Τὸ ὁμοσπονδιακὸν πολίτευμα εἶνε ἡ ἔνωσις διαφόρων ἀνεξαρτήτων Κρατῶν ὑπὸ μίαν Ἄνωτάτην ἀρχήν, ἔχουσαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εὐρύτεραν δικαιοδοσίαν πρὸς τὴν ἑπὶ τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ὑπεράσπισιν κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν.

— Τὰ κράτη ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν, τὸ πολίτευμα καὶ τὸν τίτλον τοῦ Ἀρχοντος αὐτῶν, πῶς ὀνομάζονται;

Τὰ Κράτη λαμβάνουσι τὸ ὄνομα, **Αὐτοκρατορία, Βασιλείον, Μέγα Δουκάτον, Δημοκρατία, Ὁμοσπονδία.**

Ποῖα λέγονται εἴδη κράτους τινός;

Ἐῶδα κράτους τινός λέγονται: τὰ εἰσπραττομένα ποσὰ ἐκ τῶν δασμῶν, ἐκ τῶν φόρων ἐπὶ τῆς ἐξασκήσεως ἐπιτηδευμάτων τινῶν καὶ ἐκ τῶν μονοπωλίων, ὡς τὸ τοῦ ἄλατος, τοῦ καπνοῦ κ.τ.λ.

Οἱ φόροι εἶναι ἄμεσοι μὲν, ἐὰν ἐπιβάλλωνται ἀμέσως ἐπὶ τῶν πολιτῶν ἢ ἐπὶ τῶν ἀκινήτων αὐτῶν, ἔμμεσοι δὲ ἐὰν ἐπιβάλλωνται ἐπὶ τῶν εἰδῶν καταναλώσεως.

— Τὶ ἐστὶν ἐμπόριον;

Τὸ ἐμπόριον εἶνε ἡ ἀνταλλαγὴ ἢ ἡ πώλησις προϊόντων ἢ

ἐμπορευμάτων. Καλείται δὲ **ἐξαγωγικὸν** ἂν τὰ προϊόντα ἐξάγονται ἀπὸ τινος τόπου εἰς ἄλλον· **εἰσαγωγικὸν** δὲ ἂν εἰσάγονται ἐξ ἄλλου τόπου.

— Πῶς διαιρεῖται ἡ γῆ:

Ἡ ὑπὸ ζῆρας κατεχομένη ἐπιφάνεια τῆς ὑδρογείου σφίρας διαιρεῖται εἰς πέντε μέρη: Ἡπειροῦς: τὴν Εὐρώπην, Ἀσίαν, Ἀφρικὴν (Ἀρχαία Στερεά) Ἀμερικὴν καὶ Ὠκεανίαν (Νέα Στερεά).

— Ποῖαι εἰσὶν αἱ κυριώτεραι φυλαί:

Αἱ κυριώτεραι φυλαί, ἧτοι αἱ ποικιλίαι τοῦ ἀνθρώπινου γένους, αἵτινες ἀποτελοῦσι τάξεις διακρινόμενας ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ κρανίου, τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος καὶ τὸ εἶδος τοῦ τριχώματος, εἰσὶν αἱ ἑξῆς.

Ἡ **Καυκαδία** ἢ **λαϊκὴ**, ἣτις κατοικεῖ τὴν Εὐρώπην τὴν Β. Ἀφρικὴν καὶ τὴν Δ. Ἀσίαν.

Ἡ **Μογγολικὴ** ἢ **κιτρίνη**, εἰς ἣν ἀνήκουσιν οἱ ἀνατολικαὶ λαοὶ τῆς Ἀσίας (Τάταροι, Κινέζοι, Ἰάπωνες) οἱ πρὸς τὴν ἐσχατιὰν τοῦ βορείου μέρους τῆς Εὐρώπης (Φιλανδοὶ Λάπωνες) καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ **Αἰθιοπικὴ** ἢ **μαύρη**. Εἰς τὴν φυλὴν ταύτην ἀνήκουσιν οἱ κάτοικοι τῆς κεντρῆος καὶ μεσημβρινῆς Ἀφρικῆς καὶ τινες τῶν κατοικῶν τῆς μεσημβρινῆς Ἀσίας, Ὠκεανίας καὶ Ἀμερικῆς.

Θεωροῦνται ὡς ὑποδιαίρεσεις τῆς κιτρίνης φυλῆς δύο ἑτεροὶ: ἡ **Ἀμερικανικὴ** (Ἐρυθρόδερμοι) εἰς ἣν ἀνήκουσιν οἱ ἰθαγενεῖς τῆς νέας Ἡπειροῦ, ἧτοι τῆς Ἀμερικῆς, καὶ ἡ **Μαλαϊκὴ** εἰς ἣν ἀνήκουσιν οἱ κάτοικοι τῆς Χερσονήσου Μαλάκκας, τῆς Πολυνησίας καὶ τῆς Μαδχασκάρης.

— Τι ἐστὶ θεοσκεία;

Θεοσκεία εἶναι τὸ σύνολον τῶν σχέσεων αἵτινες ἐνοῦσι τὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Ὡς πρὸς τὴν θεοσκείαν οἱ ἄνθρωποι διακρίνονται εἰς δύο μεγάλας τάξεις ἧτοι: εἰς τοὺς πρεσβεύοντας τὸν **πολιθεϊσμόν** καὶ εἰς τοὺς πρεσβεύοντας τὸν **μονοθεϊσμόν**.

Οἱ ὄπαδοι τοῦ χριτικισμοῦ ἀνέρχονται εἰς 335 ἑκατομ-

μύρια, οἱ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ ἢ Ἰσλαμισμοῦ ἀνέρχονται εἰς 160 ἑκατομμύρια καὶ οἱ τοῦ Ἰουδαιισμοῦ εἰς 6 ἑκατομμύρια.

Ὁ Χριστιανισμὸς διαιρεῖται εἰς τρεῖς μεγάλους κλάδους ἥτοι : τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν εἰς ἣν ἀνήκουσι 200 ἑκατομμύρια πιστῶν ἀναγνωρίζοντων Ἀρχηγὸν τὸν Πάπαν, τὴν Ἑλληνικὴν εἰς ἣν ἀνήκουσιν 80 ἑκατομμύρια Ὀρθοδόξων, ἐκ τῶν ὁποίων μέρος μὲν ὑπάγεται εἰς τὴν Ρωσικὴν ἱεράν Σύνοδον, τὸ δὲ πλεῖστον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν τεσσάρων Ἑλληνικῶν Πατριαρχείων, τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων· καὶ τέλος εἰς τὴν προτεσταντικὴν ἐκκλησίαν ἣτις ὑποδιαιρεῖται εἰς τὸν Καλθινισμὸν τὸν Λουθηρανισμὸν καὶ τὴν Ἀγγλικανικὴν ἐκκλησίαν.

ΠΑΛΛΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Ἄσία (830 ἑκατομμύρια κατοίκων)

Ἡ Ἄσια ἔχει σχῆμα τετραγώνου, εἶνε πέντε φορές μεγαλύτερα τῆς Εὐρώπης, μεγαλύτερα δὲ κατ' ἐπιφάνειαν τῆς Ἀμερικῆς τῆς Ἀφρικῆς καὶ Εὐρώπης ἡνωμένων. Τὴν Ἄσιν διασχίζουν διέφοροι μεγάροι ὄρησειραὶ αἰτίνες μεταβάλλουσι τὸ κλίμα αὐτῆς. Μεταξὺ τῶν ὄρησειρῶν τούτων ἢ τῶν Ἰμαλαίων περιλαμβάνει τὰ ὑψηλότερα ὄρη τῆς γῆς.

Φυτικῶν προϊόντων ἔχει ἀφρονίαν, οἶον : ὄπωρον, ἰαματικῶν καὶ ἀρωματικῶν φυτῶν ἐπίσης ἔχει ἀφρονίαν ζώων. Ἀλλὰ καὶ τὰ μεταλλικὰ προϊόντα τῆς Ἀσίας εἶναι ποικίλα καὶ ἄφθονα. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς κτεντήθη παρὰ τῶν ἐπιφανεστέρων κατακτητητῶν. Ἐν Ἀσίᾳ εὐρίσκονται μνημεῖα τῶν ἐνδοξοτέρων ἔθνῶν τῆς ἀρχαϊότητος, τὰ ἐρείπια τῆς Βαβυλώνος, τῆς Νινευί, τῆς Περσέπολεως καὶ τῆς Πελμύρας. Ἐν Ἀσίᾳ εὐρίστανται ἢ Ἰνδία καὶ ἡ Κίνα ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τῶν μεγαλύτερων κρατῶν.

Ἐν αὐτῇ κατοικοῦσιν ὁ πλανόδιος Ἀραβὺ καὶ ὁ βιομηχανοὺς Ἀρμένιος, ὁ λιτὸς καὶ ἀπλοῦς Δρούσος καὶ ὁ πανούργος

καὶ τρυφηλὸς Κινέζος, ὁ φιλοπόλεμος Τάρταρος καὶ ὁ φιλειρηνικὸς Ἰνδός.

Εὐρώπη (360 ἑκατομμύρια κατοίκων)

Ἡ Εὐρώπη δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς παράρτημα τῆς Ἀσίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τῶν Οὐραλίων ὄρεων καὶ τοῦ Καυκάσου, ἀποτελοῦσα μερίστην χερσόνησον περιβαλλομένην διὰ στεφάνης ὠραίων καὶ εὐφώρων νήσων. Ἡ Εὐρώπη ὑστερεῖ, κατὰ τὸν φυσικὸν πλοῦτον, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλὰ ἡ φιλοπονία τῶν κατοίκων αὐτῆς ἀντικατέστησε τὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα τῶν ἄλλων Ἠπειρῶν· οἱ Εὐρωπαῖοι διεσπάρησαν καθ' ἅπαντα εἰς μέρη τοῦ κόσμου, καίτοι δὲ λέγεται ὅτι ἡ Ἀσία ὑπῆρξεν ἡ κοιτίς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, οὐχ ἦττον ἡ ἀληθὴς πατρίς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ Εὐρώπη. Οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης διαιροῦνται εἰς τρεῖς μεγάλας ὁμοθετίας, τὴν Ἑλληνολατινικὴν, τὴν Γερμανικὴν καὶ τὴν Σλαβικὴν.

Ἀφρικὴ (200 ἑκατομμύρια κατοίκων)

Τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ Ἀρχαίου Κόσμου εἶνε ἡ Ἀφρικὴ, ἥτις, κατὰ προϊστορικὴν ἑποχὴν ἴσως, ἦτο ἠνωμένη μετὰ τῆς Εὐρώπης διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτῶρ· ἀγνωστος δὲ εἰς τοὺς Εὐρωπαίους μέχρι τοῦ δεκάτου πεμπτοῦ αἰῶνος. Ποταμοὺς ἔχει ὀλίγους· ἐπισημότεροι δὲ εἶναι ὁ Νεῖλος ὁ Γαμβίας καὶ ὁ Ζαμβέζης.

Τὸ κλίμα τῶν ἀνατολικῶν καὶ μεσημβρινῶν χωρῶν αὐτῆς εἶνε νοσηρὸν· ἐλάχιστοι καὶ ἐπισηφαλεῖς εἶναι οἱ ὄρμοι τῶν παραλίων τῆς, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουσι πλείστα τεύχη.

Δὲν περιέχει ἀξιοσημεῖωτα ὄρη, λόγῳ ὕψους, οὔτε ἀφθονίαν μετ' ἄλλων. Αἱ εὐχρατέστεραι καὶ πλουσιώτεραι εἰς προϊόντα γῶραι τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἡ Αἴγυπτος, ἡ Ἀλγερία καὶ ἡ Ἀθησαυνία. Ἡ Ἀφρικὴ εἶνε ἡ Ἠπειρος τῶν μεγάλων ἀμμωδῶν ἐρήμων, τῶν ἀφιλοξένων παραλίων καὶ τῶν ἀγρίων θηρίων καὶ δηλητηριωδῶν ἐρπετῶν. Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς δὲν ἀνεκαλύφθη εἰσέτι ἐντελῶς.

Ἑνωμένη Ἀμερικὴ (125 ἑκατομμύρια κατοίκων).

Τὴν Ἀμερικὴν ἀνεκάλυψεν ὁ Ἰταλὸς Χριστόφορος Κολόμβος κατὰ τὸ 1492. Ἡ Ἀμερικὴ διατέμεται ὑπὸ μακροτάτης καὶ μὴ διακοπτομένης ὁροστοιχίας κατὰ τὰ δυτικὰ παράλια αὐτῆς ἐκτεινομένης ἐπὶ 16,000 χιλιομέτρων· περιέχει πλείστα ἡραιοτάτα, θεωρούμενα ὡς τὰ φαιερώτερα τῆς γῆς, καὶ λίαν ἐκτεταμένας καὶ εὐφόρους πεδιάδας διετμηνομένας ὑπὸ γιγαντιαίων ποταμῶν ὡς ὁ Μισσισιππὴς, ὁ Ἅγιος Λαυρέντιος ὁ Ἀμαζόνιος. Ὁ Ἰσθμὸς τοῦ Παναμᾶ, ἐπὶ δύο μεγάλων ὠκεανῶν εὐρισκόμενος, διαίρει τὴν Ἀμερικὴν εἰς δύο ἡπείρους, τὴν Βόρειαν καὶ τὴν Νότιον. Ἀνά τὰ περὶ τὴν κεντρικὴν δάση διακίβηται τὰ ἄγρια θηρία καὶ ἔχουσι πῆξει τὰς φυλάδας αὐτῶν μυριάδες πτηνῶν χερειστάτων καὶ ποικιλοχρόου πτερώματος. Ἡ Ἀμερικὴ εἶνε ἡ πλουσιωτέρα τῶν Ἠπειρῶν εἰς μέταλλα ἰδίως χρυσοῦ, ἀργύρου, πολυτίμων λίθων, πλατίνας κ. τ. λ. Τὸ κλίμα αὐτῆς ἐν γένει εἶνε μέτριον.

Ἀυστραλία (Πληθυσμὸς 45. ἑκατομμύρια)

Τὴν Ἠπειρον ταύτην ἀνεκάλυψαν κατὰ τὸν XVII αἰῶνα οἱ Ὀλλανδοὶ ὡς πρὸς τὰ ὄρη, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὴν βλάστησιν αὐτῆς ὑστερεῖ κατὰ πολὺ τῶν λοιπῶν Ἠπειρῶν. Ἐν Ἀυστραλίᾳ ὑπάρχουσι πολλὰ μεταλλεῖα χρυσοῦ, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ τῆς Ἀγγλικῆς ἀποικίας Βικτωρίας. Οἱ αὐτόχθονες τῆς Ἀυστραλίας ἀνήκουσιν εἰς τὴν φυλὴν τῶν Παπούων, ἣτις θεωρεῖται ὡς ἡ τελευταία φυλὴ ἐν τῇ κλίμακί τῶν φυλῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ Ἀυστραλία μετὰ τῶν μεγίστων νήσων Ἰάβας, Σουμάτρας, Βόρνεο καὶ τῶν Φιλιππίνων, αἵτινες ἐκτείνονται μέχρι τῆς Νούκας, περιλαμβάνεται ὑπὸ τὸ ὄνομα Ὠκεανία.

Περὶ τῆς Εὐρώπης ἐν γένει

— Ποῖα εἶναι τὰ ὅρια τῆς Εὐρώπης;

Ὅρια τῆς Εὐρώπης εἶναι: πρὸς Βορρᾶν ὁ Βόρειος Παγωμένος Ὠκεανός, πρὸς Ἀνατολὰς ὁ ποταμὸς Κάρας, τὰ Οὐράλια ὄρη, ὁ Οὐράλιος ποταμὸς καὶ ἡ Κασπία θάλασσα, πρὸς Νότον τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος, ἡ Μεσόγειος, ὁ Εὐξείνιος Πόντος (Μαύρη θάλασσα) καὶ τὰ Καυκάσια ὄρη· πρὸς Δυσμὰς ὁ Ἀτλαντικὸς Ὠκεανός.

— Τίνες εἰσὶν αἱ θάλασσαι ἃς σχηματίζει ὁ Παγωμένος Ὠκεανός;

Ὁ Παγωμένος Ὠκεανός σχηματίζει τὴν Καρικήν καὶ τὴν Λευκὴν θάλασσαν, ἐν ἧ εὐρίσκονται οἱ κόλποι τοῦ Ἀρχαγγέλου καὶ τῆς Ὀνέγας.

— Τίνες θάλασσαι σχηματίζονται παρὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ;

Ἡ Βόρειος ἢ Γερμανικὴ θάλασσα, ἡ Βαλτικὴ ἐν ἧ ὑπάρχουσιν οἱ κόλποι ὁ Βοθνικός, ὁ Φιννικός, ὁ τῆς Ρίγης, ἡ θάλασσα τῆς Μάγχης μεταξύ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ἡ Ἰρλανδικὴ μεταξύ Ἀγγλίας καὶ Ἰρλανδίας, ὁ Γασκωνικὸς κόλπος μεταξύ Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας καὶ ἡ Μεσόγειος θάλασσα.

— Ποῖά εἰσι τὰ μέρη τῆς Μεσογείου;

Ἡ Προποντίς, ὁ Εὐξείνιος πόντος καὶ ἡ Ἀζορική πελάγη δὲ αὐτῆς εἶναι τὸ Τυρρηνικόν, τὸ Ἀδριατικόν, τὸ Ἴόνιον καὶ τὸ Αἰγαῖον.

Ἡ Κασπία θάλασσα εἶναι μερίστη λίμνη χωρίζουσα ἐν μέρει τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας.

— Τίνες εἰσὶν οἱ κυριώτεροι ἰσθμοὶ τῆς Εὐρώπης;

Οἱ κυριώτεροι ἰσθμοὶ τῆς Εὐρώπης εἶναι: ὁ Σκαγγεράκης, ὁ Καττεγάτης, ὁ τῆς Σουήδης, ὁ Μέγας Βέλτος, ὁ Μικρὸς Βέλτος ἐνούντες τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν μετὰ τῆς Γερμανικῆς, ὁ τοῦ Καλαί μεταξύ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἐνώνων τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν μετὰ τῆς Μάγχης, ὁ τοῦ Γιβλαρτᾶρ ἐνώνων τὴν Μεσόγειον μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ ὁ τοῦ Βονιρκίου μεταξύ Κορσικῆς καὶ Σαρδηνίας ὁ τῆς Μεσσηνίας μεταξύ Σικελίας καὶ Ἰταλίας ὁ τοῦ Ὀτταν-

του ἐνώων τὸ Ἴόνιον πέλαγος μετὰ τοῦ Ἀδριατικοῦ· ὁ Ἑλλησπόντος μεταξὺ Αἰγαίου καὶ Προποντιδος, ὁ Θρηακικὸς Βόσπορος ἐνώων τὴν Προποντίδα μετὰ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ ὁ Κιμμέριος Βόσπορος συνδέων τὸν Εὐξείνου Πόντον μετὰ τῆς Ἀζοφικῆς θαλάσσης

— Τίνες εἰσὶν αἱ μεγαλύτεραι χερσόνησοι τῆς Εὐρώπης :

α'.) Ἡ Σκανδιναυικὴ περιλαμβάνουσα τὴν Σουηδίαν, τὴν Νοβηγίαν καὶ τὴν Λαπωνίαν β'.) ἡ Πυρηναικὴ περιλαμβάνουσα τὴν Ἰσπανίαν καὶ Πορτογαλίαν γ'.) ἡ Ἰταλική.

— Τίνες εἰσὶν αἱ μικρότεραι χερσόνησοι τῆς Εὐρώπης :

1) Ἡ Ἰουτλανδικὴ μεταξὺ τῆς Γερμανικῆς καὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης. 2) Ἡ Κριμαϊκὴ μεταξὺ Εὐξείνου Πόντου καὶ Ἀζοφικῆς θαλάσσης.

— Τίνες εἰσὶν οἱ κυριώτεροι Ἴσθμοι τῆς Εὐρώπης :

Ὁ Κυριώτερος Ἴσθμος τῆς Εὐρώπης εἶνε ὁ Περεικόπιος, ἐνώων τὴν Κριμαϊαν μετὰ τῆς Ρασσίας.

— Ποῖα εἶνε τὰ κυριώτερα Ἀκρωτήρια τῆς Εὐρώπης :

Τὰ κυριώτερα ἀκρωτήρια εἶναι: τὸ Βόρειον ἐν τῇ Νορβηγίᾳ. Τὸ Φινίστερον εἰς τὴν δυτικὴν ἐσχατιὰν τῆς Ἰσπανίας. Τὸ τοῦ Ἀγίου Βικεντίου εἰς τὴν δυτικὴν ἐσχατιὰν τῆς Πορτογαλλίας. Τὸ Τραφάλαρον καὶ ἡ Ταρίφα πρὸς νότον τῆς Πυρηναικῆς χερσονήσου. Τὸ Πάσσαρον ἐν Σικελίᾳ. Τὸ Ταϊναρον (Ματαπαῆς) καὶ ὁ Μαλέας εἰς τὰ νότια τῆς Πελοποννήσου.

— Τίνες εἰσὶν αἱ κυριώτεραι νῆσοι τῆς Εὐρώπης :

Αἱ κυριώτεραι νῆσοι εἰσιν: ἐν τῷ Βορείῳ Παγωμένῳ Ὠκεανῷ ἡ Νέα Ζέμβλα, ἡ Βαιγάτη καὶ τὸ ἀρχιπέλαγος τῆς Σπιτσβέργης. — ἐν τῇ Βαλτικῇ θαλάσσει τὸ Δανικὸν ἀρχιπέλαγος, ἡ Γοτλάνδη, ἡ Οἰλάνδη, ἡ Δέγη καὶ ἡ Ἐδελ — ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ τὸ Βρεττανικὸν ἀρχιπέλαγος (Μεγάλῃ Βρετανία, Ἴρλανδία, αἱ Ἑβρίδες, αἱ Ὀρκάδες), αἱ Σεετλανδικαί, αἱ Φερῶαι καὶ ἡ Ἰσλανδία — ἐν τῇ Μεσογείῳ αἱ Βαλκαρίδες, αἱ Ἰταλικαί, τὸ ἀρχιπέλαγος τῆς Δακματίας, αἱ Ἴόνιοι Νῆσοι, αἱ Κυκλάδες, ἡ Κρήτη, ἡ Εὐβοία, ἡ Λήμνος, ἡ Ἰμβρος καὶ ἡ Θάσος.

— Ποῖαι εἶναι αἱ κυριώτεραι ὄροσειραὶ τῆς Εὐρώπης :

Αἱ κυριώτεραι ὄροσειραὶ τῆς Εὐρώπης εἶναι 1) ὁ Καύκασος μεταξύ Εὐξείνιου Πόντου καὶ Κασπίας θαλάσσης· 2) τὰ Οὐράλια, χωρίζοντα τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας· 3) τὰ Σκανδιναυικά, χωρίζοντα τὴν Σουηδίαν ἀπὸ τῆς Νορβηγίας· 4) τὰ Καρπάθια, κείμενα ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Εὐρώπης, ἐκείθεν τοῦ Δουνάβειος· 5) τὰ Βαλκανικά ἐν Τουρκίᾳ ἐντεύθεν τοῦ Δουνάβειος· 6) αἱ Ἄλπεις, χωρίζουσαι τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τῆς Γαλλίας, Ἑλβετίας καὶ Γερμανίας· 7) τὰ Ἀπεννίνα, διασχίζοντα τὴν Ἰταλίαν καὶ 8) τὰ Πυρηναία, χωρίζοντα τὴν Ἰσπανίαν ἀπὸ τῆς Γαλλίας.

— Ποῖα εἶνε τὰ ἐνεργὰ ἠψαίστεια :

Ἠψαίστεια ἐνεργὰ ἐν Εὐρώπῃ εἶναι: ἡ Ἑκλα ἐν Ἰσπανδίᾳ, ὁ Βεζούβιος πλησίον τῆς Νεαπόλεως τῆς Ἰταλίας· ἡ Αἶτνη ἐν Σικελίᾳ· τὸ Στρομβόλιον ἐν ταῖς Διπάραις νήσiais, πρὸς Βορρᾶν τῆς Σικελίας καὶ τὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου παρὰ τὴν νῆσον Θήραν.

— Ποῖοι εἶναι οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης :

Ὁ Πετσχόρας πηγάζων ἐκ τῶν Οὐραλίων καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Βόρειον παγωμένον Ὠκεανόν· ὁ Δούνας καὶ ὁ Μέξεν ἐκβάλλοντες εἰς τὴν λευκὴν θάλασσαν· ὁ Νιεμένης, ὁ Οὐίστουλας καὶ ὁ Ὄδερὸς εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν· ὁ Ἄλβις, ὁ Οὐίσουργις, ὁ Ρῆνος, καὶ ὁ Τάμεσις εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν· ὁ Σηκουάνας εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Μάγχης, ὁ Δεῖγερ καὶ ὁ Γαστούνας εἰς τὸν Γασκωνικὸν Κόλπον· ὁ Δούριος, ὁ Τάγος, Γουαδιάνας καὶ ὁ Γουαδαλιβίρος εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν· ὁ Ροδῆνος, ὁ Ἄρνος καὶ ὁ Τίβερις εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν· ὁ Πάδος καὶ ὁ Ἀδρίγης εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος· ὁ Ἑβρος (Μαρίσσα) εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος· ὁ Δουνάβις, ὁ Δνείστερος καὶ ὁ Δνείπερος εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον· ὁ Δῶν (Τάναϊς) εἰς τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν· ὁ Βόλγης καὶ ὁ Οὐράλης εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν.

— Ποῖαι εἶναι αἱ κυριώτεραι λίμναι :

Αἱ κυριώτεραι λίμναι τῆς Εὐρώπης εἶναι: Ἡ Λαδόγα καὶ

ἡ Ὀνέγα ἐν Ρωσσίᾳ, ἡ Βένερ καὶ ἡ Βέττερ ἐν Σουηδίᾳ, ἡ Βαλατών ἐν Οὐγγαρίᾳ ἢ τῆς Γενεύης, ἡ τῆς Λυκέρνης καὶ ἡ τῆς Ζυρίχης ἐν Ἑλβετίᾳ ἢ τῆς Κωνσταντίας μεταξὺ Ἑλβετίας καὶ Γερμανίας ἢ Μείζων, ἡ Κώμος καὶ ἡ Γάρδα ἐν Ἰταλίᾳ.

Πῶς διερεῖται πολιτικῶς ἡ Εὐρώπη :

Ἡ Εὐρώπη διαιρεῖται εἰς τὰ ἑξῆς Κράτη.

1ον) Τὴν Ρωσικὴν Αὐτοκρατορίαν. Πληθυσμὸς 115 ἑκατομμύρια. Πρωτεύουσα **Πετρούπολις** (1.270,000 κατοίκων). Μοναρχία ἀπόλυτος κληρονομικὴ περιεχομένη εἰς τὸν ἄρρενα πρωτότοκον τοῦ Βασιλεύοντος Οἴκου τῶν Ρωμανῶφ-Ὀλστάν.

2ον) Τὸ βασίλειον τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας, πληθυσμὸς 7 ἑκατομμύρια. Πρωτεύουσα τῆς Σουηδίας **Στοκχόλμη** (300,000 κατ.), τῆς δὲ Νορβηγίας **Χριστιανία** (227,000 κατ.). Συνταγματικὴ μοναρχία κληρονομικὴ. Τὰ δύο στέμματα εἶναι ἡνωμένα. Βασιλεύει ἡ δυναστεία τοῦ οἴκου τοῦ Βερναδόττη, κληρονομικὴ μετὰ διαδοχῆς εἰς τὸν θρόνον, κατὰ τὸν Σαλικὸν νόμον, τῶν ἄρρένων πρωτοτόκων.

3ον) Τὸ βασίλειον τῆς Δανίας. Πληθυσμὸς 2,200,000 πρωτεύουσα **Κοπεγχάγη** (408 χ. κατ.). Συνταγματικὴ μοναρχία κληρονομικὴ, κατὰ τὸν Σαλικὸν Νόμον, περιεχομένη εἰς τὸν ἄρρενα πρωτότοκον τοῦ βασιλικοῦ Οἴκου Σλέσβιγ-Ὀλστάν-Σόνδερבורγ.

4ον) Τὸ ἡνωμένον βασίλειον τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας. Πληθυσμὸς 41 ἑκατομ. πλὴν τῶν ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης ἀπεικιῶν αὐτῆς. Πρωτεύουσα **Λονδίον** (4,500,000 κατ.) Πολίτευμα: Μοναρχία συνταγματικὴ καὶ κληρονομικὴ μὴ ἀποκλεισμένων τῶν γυναικῶν ἐκ τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου. Ὁ βασιλεύων οἶκος εἶνε ὁ Σαξο-Κοβουργικὸς Γόθα.

5ον) Τὴν Δημοκρατίαν τῆς Γαλλίας ἢ πληθυσμὸς 38 ἑκατομμύρια. Πρωτεύουσα **Παρίδιοι**. Πολίτευμα δημοκρατικὸν κοινοβουλευτικόν.

6ον) Τὸ βασίλειον τοῦ Βελγίου πληθυσμὸς 7 ἑκατομ. Πρωτεύουσα **Βρυξέλλαι** (211,000 κατ.) Πολίτευμα: Συνταγματικὴ μοναρχία κληρονομικὴ, κατὰ τὸν Σαλικὸν Νό-

μον, περιεχομένη εις τὸν ἄρρενα πρωτότοκον τοῦ βασιλικοῦ Οἴκου Σαξοκοβουργικοῦ Γόθα.

7ον) Τὸ βασίλειον τῆς Ὀλανδίας ἢ τῶν Κάτω χωρῶν. Πληθυσμὸς 5 ἑκατομ. Πρωτεύουσα **Χάγη** (186,000 κατ.) Πολίτευμα: Συνταγματικὴ μοναρχία κληρονομικὴ μὴ ἀποκλειομένων, ἐκ τοῦ θρόνου, τῶν γυναικῶν. Ὁ βασιλεὺς εἶνε ὁ τῆς Ὁράγγης Νασσῶν.

8ον) Τὴν Γερμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, πληθυσμὸς 52 ἑκατομ. Πρωτεύουσα **Βερολίνον**. Αὐτοκρατορία ὁμοσπονδικὴ ὑπὸ τὴν ἄνωτάτην κυβέρνησιν ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας. Τὸν τίτλον τῦτον φέρει κληρονομικῶς ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας.

Τὰ σπουδαιότερα Κράτη τῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Γερμανίας εἶναι: Τὸ βασίλειον τῆς Σαξωνίας μὲ πρωτεύουσαν τὴν Δρέσδην. Τὸ βασίλειον τῆς Βαυαρίας μὲ πρωτεύουσαν τὸ **Μόναχον**. Τὸ βασίλειον τῆς Βυρτεμβέργης μὲ πρωτεύουσαν τὴν Στουτγάρτην· τὸ Μέγα δούκῆτον τῆς Βάδης μὲ πρωτεύουσαν τὴν Καρlsruήν.

9ον) Τὴν Μοναρχίαν τῆς Αὐстро—Ὀύγγαρίας. Πληθυσμὸς 41 ἑκατομ. Πρωτεύουσα **Βιέννη**. 1,600,000 κατοίκων. Ἡ μοναρχία αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Αὐστρίας καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Ὀύγγαρίας, πρωτεύουσα τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ Βουδαπέστη· αἱ δύο αὗται μοναρχίαι εἰσὶν ἀδιάσπαστοι, ἔχουσι πολίτευμα συνταγματικόν.

10ον) Τὴν ὁμοσπονδίαν τῆς Ἑλβετίας. Πληθυσμὸς ὑπὲρ τὰ 3 ἑκατομ. Πρωτεύουσα **Βέρνη**. Ἡ Ὀμοσπονδία ἀποτελεῖται ἐξ 25 μικρῶν δημοκρατιῶν καὶ 22 Καντονίων ὑπὸ κεντρικὴν κυβέρνησιν ἐν Βερνῇ μετὰ 64,800 κατοίκων.

11ον) Τὴν Τουρκικὴν ἢ Τουρκικὴν Αὐτοκρατορίαν. Πληθ. 39 ἑκατομ. Πρωτεύουσα **Κωνσταντινούπολις** μετὰ 1.125.000 κατοίκων. Μοναρχία κληρονομικὴ περιεχομένη εἰς τὸν ἄρρενα πρωτότοκον τοῦ Οἴκου τῶν Ὀσμανιδῶν. Ὁ Σουλτάνος εἶναι καὶ ἐκκλησιαστικὸς ἀρχηγὸς ὅλων τῶν Μουσουλμάνων.

12ον) Τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος. Πληθυσμὸς 2,433,000. Πρωτεύουσα **Ἀθῆναι** μετὰ 111,000 κατοίκων. Μη-

ναρχία συνταγματική, κληρονομική κατὰ τὸν Σαλικὸν Νόμον, περιερχομένη εἰς τὸν ἄρρενα πρωτότοκον τοῦ Οἴκου Χολστειν—Γλύξμπουργ.

13ον) Τὸ βασιλεῖον τῆς Ἰσπανίας. Πληθυσμὸς 18 ὡς ἔγγιστα ἑκατομ. μόνον ἐν Εὐρώπῃ. Πρωτεύουσα Μαδρίτη μετὰ 137,000 κατοίκων. Μοναρχία συνταγματική κληρονομική περιερχομένη εἰς τοὺς ἄρρενας καὶ θήλεις ἀπογόνους τοῦ Οἴκου τῶν Βουρβόνων Ἀντζιού.

14ον) Τὸ βασιλεῖον τῆς Πορτογαλλίας. Πληθυσμὸς 5 ἑκατομ. Πρωτεύουσα Λισαβῶν μετὰ 357 000 κατοίκων. Μοναρχία συνταγματική κληρονομική, περιερχομένη εἰς τοὺς ἄρρενας ἢ θήλεις ἀπογόνους τοῦ Οἴκου Βραγαντίας Σάξο—Κοβούργου Γόθα.

15ον). Τὸ βασιλεῖον τῆς Ἰταλίας. Πληθυσμὸς 32 ἑκατομμύρια. Πρωτεύουσα Ρώμη μετὰ 500,000 κατοίκων. Μοναρχία συνταγματική, κληρονομική, περιερχομένη εἰς τὸν ἄρρενα πρωτότοκον τοῦ Οἴκου τῆς Σαβοΐας.

16ον) Τὴν Ἡγεμονίαν τοῦ Μονακό. Πληθυσμὸς 15.000. Πρωτεύουσα Μονακό μετὰ 3.222 κατοίκων. Μοναρχία ἀπόλυτος, κληρονομική, περιερχομένη εἰς τὸν ἄρρενα πρωτότοκον τοῦ Οἴκου Γκοαγιῶν δὲ Ματινιῶν Γκουινάλδη.

17ον) Ἡ Ἡγεμονία τοῦ Μυροβουνίου Montenegro Πληθυσμὸς 227,000 Πρωτεύουσα Κεττίγνη μετὰ 2,400 κατ. Μοναρχία ἀπόλυτος κληρονομική, περιερχομένη κατὰ τὸν Σαλικὸν Νόμον, εἰς τοὺς διαδόχους τοῦ Οἴκου Πέτροβιτς Νιέγκωτς.

18ον) Τὸ βασιλεῖον τῆς Ρωμανίας. Πληθυσμὸς 6 περίπου ἑκατομ. Πρωτεύουσα Βουκουρέστιον μετὰ 282,000 κατοίκων. Μοναρχία συνταγματική κληρονομική περιερχομένη κατὰ τὸν Σαλικὸν Νόμον, εἰς τὸν ἄρρενα πρωτότοκον τοῦ Οἴκου Χογεντζόλδερν.

19ον). Τὸ βασιλεῖον τῆς Σερβίας. Πληθυσμὸς 2,315,000 Πρωτεύουσα Βελιγράδιον μετὰ 69,000 κατ. Μοναρχία συνταγματική. Βασιλεὺς Πέτρος Α' ἐκ τοῦ Οἴκου Καραγεώργεβιτς.

20ον) Τὴν Ἡγεμονίαν τῆς Βουλγαρίας συμπεριλαμβανῶ-

μένης καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας. Πληθυσμὸς 3 ἑκατομ.
περίπου. Πρωτεύουσα **Σόφια** μετὰ 57,000 κατ. Μοναρχία
συνταγματικὴ ὑποτελής εἰς τὸν Σουλτάνον καὶ κληρονομικὴ
ἐν τῷ Οἴκῳ τοῦ Ἡγεμόνος αὐτῆς, ἐκλεγομένου παρὰ τῆς ἔ-
θνοσυνελεύσεως, ἢ ἐκλογῇ τῆς ὁποίας ἐπικυροῦται παρὰ τῆς
Ἐψηλῆς Πύλης, τῇ συναίνεσει τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΗΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

— Τὸ πολίτευμα, ἔκτασιν, θρησκείαν καὶ πλῆθος μὸν
ἔχει ἡ Ἑλλάς ;

Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶνε μοναρχία συνταγματικὴ
μετὰ μιᾶς βουλῆς, ἐκλεγομένης διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας
τοῦ λαοῦ. Ἡ μοναρχία εἶνε κληρονομικὴ, περιορισμένη, κα-
τὰ τὸν Σαλικὸν Νόμον, εἰς τὸν ἄρρενα πρωτότοκον τοῦ Οἴ-
κου Χολσταίν Γλύξμπουργ. Τὸ νέον σύνταγμα χρονολογεῖ-
ται ἀπὸ 28 Νοεμβρίου 1864. Ὁ τελευταῖος ἐκλογικὸς Νό-
μος ἐδημοσιεύθη τὴν 31 Δεκεμβρίου 1900. Ἡ βουλὴ ἀπο-
τελεῖται ἐκ 235 βουλευτῶν ἐκλεγομένων ἀνὰ τετραετίαν διὰ
καθολικῆς καὶ ἀμέσου ψηφοφορίας. Ἐχει ἔκτασιν 65,119
τετραγων. χιλιομ. Ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶνε ἡ Ὀρθό-
δοξος Χριστιανικὴ. Ὁ πληθυσμὸς τῆς ἀνέρχεται εἰς 2,433,
800, οἵτινες ἀναλογοῦσι πρὸς 37 ἀνὰ τετραγωνικὸν χιλίο-
μετρον.

Βασιλικὸς οἶκος τῆς Ἑλλάδος

Ὁ Πρίγκιψ Γουλιέλμος τῆς Δανίας, τοῦ Οἴκου Σλέ-
σβιγ—Ὀλσταίν—Σόνδερβουργ—Γλύξμπουργ, γεννηθεὶς τὴν
12 Δεκεμβρίου 1845, ἀπεδέξατο, προσενεχθὲν αὐτῷ, τὸ Ἑλ-
ληνικὸν Στέμμα, παρὰ τῆς ἔθνοσυνελεύσεως, δυνάμει τοῦ ἐν
Λονδίνῳ ὑπογραφέντος πρωτοκόλλου τὴν 5 Ἰουνίου 1863
παρὰ τῶν τριῶν προστατῶν Δυνάμεων Γαλλίας, Ἀγγλίας
καὶ Ρωσσίας καί, κηρυχθεὶς ἐνήλικος παρὰ τῆς ἔθνοσυνελεύ-
σεως τῶν Ἑλλήνων τὴν 11 Ἰουνίου 1863, ἤρξατο βασι-
λεύων ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεώργιος Α'. βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων,

Τὰ μετὰ τὸν Διάδοχον τέκνα Αὐτοῦ, φέρουσι τὸν τίτλον «Πρίγκηψ ἢ Πριγκήπισσα τῆς Ἑλλάδος» μετὰ τῆς προσθήκης: Βασιλικὴ Ὑψηλότης.

Γεώργιος Α΄.

Ἐγεννήθη τὴν 12 Δεκεμβρίου 1845 ἐν Κοπεγχάγη.

Ἐνυμφεῦθη τῇ 15 Ὀκτωβρίου 1867 τὴν Μεγάλην Δούκισσαν Ὀλγαν, θυγατέρα τοῦ Μεγάλου Δουκὸς τῆς Ρωσσίας Κωνσταντίνου, θείου τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας Νικολάου Β΄. γεννηθεῖσαν τῇ 22 Αὐγούστου 1851 ἐν Παύλοβιτς.

Τέκνα

Κωνσταντῖνος κληρονομικὸς Διάδοχος τοῦ θρόνου, Δούξ τῆς Σπάρτης, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῇ 21 Ἰουλίου 1868. Ἀντιστράτηγος καὶ Γενικὸς Ἀρχηγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἐνυμφεῦθη κατὰ τὸ ἔτος 1889 τὴν Πριγκήπισσαν τῆς Πρωσσίας Σοφίαν, ἀδελφὴν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Γουλιέλμου Β΄. γεννηθεῖσαν τὴν 14 Ἰουλίου 1870. Τέκνα Αὐτοῦ: Πρίγκηψ Γεώργιος, γεννηθεὶς τὴν 7 Ἰουλίου 1890. Πρίγκηψ Ἀλεξάνδρος, γεννηθεὶς τὴν 20 Ἰουλίου 1893. Πριγκήπισσα Ἐλένη, γεννηθεῖσα τὴν 20 Ἀπριλίου 1896.

Πρίγκηψ Γεώργιος. Γεννηθεὶς ἐν Κερκυρῇ τὴν 12 Ἰουνίου 1869 — Ἀντιναύαρχος τοῦ Ἑλληνικοῦ, τοῦ Ρωσικοῦ καὶ τοῦ Δανικοῦ Στόλου. Ὑπάτος Ἀρμοστής ἐν Κρήτῃ.

Πρίγκηψ Νικόλαος. Γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τὴν 9 Ἰανουαρίου 1872. Συναγματοάρχης τοῦ Ἑλληνικοῦ Πυροβολικοῦ, νυμφευθεὶς τὴν Μεγάλην Δούκισσαν Βλαδιμηρόβναν τῆς Ρωσσίας.

Πριγκήπισσα Μαρία. Γεννηθεῖσα ἐν Ἀθήναις τὴν 30 Φεβρουαρίου 1876. Νυμφευθεῖσα κατὰ τὸ 1900 τὴν Α. Α.

Υψηλότητα, τὸν Μέγα Δούκα τῆς Ρωσσίας Γεώργιον Μιχαήλοβιτς υἱὸς τοῦ Μ. Δουκὸς Μιχαήλ Νικολάεβιτς.

Πριγκιπὴ Ἀνδρέας. Γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Ἰανουαρίου 1982 Ἀνθυπάρχος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἱππικοῦ.

Πριγκιπὴ Χριστόφορος. Γεννηθεὶς ἐν Πετροπόλει τῇ 29 Ἰουλίου 1888.

Μήτηρ τοῦ Βασιλέως.

Πριγκιπισσα Λουίζα τοῦ Ἑσσε-Κάσσελ.

Ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαί.

Πριγκιπὴ Φρειδερίκος Στρατηγὸς τοῦ Δανικοῦ Στρατοῦ, νυμφευθεὶς τὴν Πριγκιπισσαν Λουίζαν τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας.

Πριγκιπισσα Ἀλεξάνδρα νυμφευθεῖσα τὸν Εδουάρδον VII Βασιλεῖα τῆς Ἀγγλίας.

Πριγκιπισσα Δάγμαρ, χήρα τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Ἀλεξάνδρου τοῦ III.

Πριγκιπισσα Θήρα, νυμφευθεῖσα τὸν Μέγα Δούκα τῆς Κουρβερλάνδης Πριγκιπικῆ τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἱρλανδίας.

Πριγκιπὴ Βαλδεμάρ, νυμφευθεὶς τὴν Μαρίαν Πριγκιπισσαν τῆς Αὐρηλίας.

— Ποία εἶνε ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς Ἑλλάδος;

Τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος κατέχει τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου καὶ τὰς Ἰονίους Νήσους μεταξύ 35,° 40' καὶ 39,° 48' βορείου γεωγραφικοῦ πλάτους καὶ 17,° 30' καὶ 23,° 45' ἀνατολικοῦ μήκους.

— Ποία εἶναι τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος;

Πρὸς βορρᾶν ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία ἀπὸ τοῦ κύκλου τῆς Ἀρπης εὐθυσταρμῶς μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Βόλου· πρὸς Ἀνατολὰς τὸ Ἀρχιπέλαγος, πρὸς Μεσημβρίαν τὸ Ἀρχιπέλαγος καὶ ἡ Μεσόγειος καὶ πρὸς δυσμὰς τὸ Ἰόνιον Πέλαγος.

— Πῶς διαιρεῖται ἡ Ἑλλάς ὡς πρὸς τὸν γενικὸν σχηματισμὸν τῆς καὶ τὴν διάταξιν τῶν μερῶν αὐτῆς ;

Ἡ Ἑλλάς διαιρεῖται εἰς νησιωτικὴν, χερσονησίζουσαν καὶ ἡπειρωτικὴν.

Τὸ ἐκ νήσων ἀποτελούμενον μέρος αὐτῆς περιλαμβάνει: πρὸς Δυσμὰς τὰς Ἰονίους Νήσους: Κέρκυραν Λευκάδα, Κεφαλληνίαν, Ζάκυνθον, Κύθηρα καὶ ἄλλας τινὰς μικρὰς πρὸς ἀνατολὰς τὴν Εὐβοίαν καὶ τὰς Ἄνδρον, Τήνον, Νάξον Πάρον, Δῆλον κ. λ. αἵτινες ἀνερχόμενοι περίπου εἰς 60 ἀποτελοῦσι τὰς «Κυκλάδας».

Ἡ χερσονησίζουσα Ἑλλάς ἀποτελεῖτο ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἧτις ἠνοῦτο μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, τούτου δὲ διωρυχθέντος, ἡ Πελοπόννησος ἀπέβη νήσος.

Ἡ ἡπειρωτικὴ Ἑλλάς διχτέμεται ὑπὸ τῆς ὄροσειρᾶς τοῦ Πίνδου, ἧτις χωρίζει τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τῆς Ἡπείρου. Ἐν Θεσσαλίᾳ ὑπάρχει ἡ τερπνὴ κοιλάς τῶν Τεμπῶν καὶ αἱ ἐξοχοὶ κορυφαὶ τοῦ ὄρους Ὀλύμπου.

— Πῶς διαιρεῖται διοικητικῶς ἡ Ἑλλάς ;

Ἡ Ἑλλάς διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς τοὺς ἐπομένους Νομούς: Ἀττικῆς πρωτεύουσα Ἀθήναι — Βοιωτίας πρωτεύουσα Λεβαθεῖα — Φθιώτιδος πρωτεύουσα Λαμία — Φωκίδος πρωτεύουσα Ἀμφισσά — Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας πρωτ. Μεσολόγγιον — Εὐρυτανίας πρωτ. Καρπενήσιον — Μαγνησίας πρωτ. Βόλος — Λαριόσης πρωτ. Λάρισα — Τρικκάλων πρωτ. Τρίκαλα — Ἄρτης πρωτ. Ἄρτα — Καρδίτιδος πρωτεύουσα Καρδίτσα — Ἀργολίδος πρωτ. Ναύπλιον — Κορινθίας πρωτ. Νεὰ Κόρινθος — Ἀχαΐας πρωτ. Πάτραι — Ἠλείας πρωτ. Πύργος — Τοιφυλίας πρωτ. Κυπαρισσία — Ἀρκαδίας πρωτ. Τρίπολις — Λακεδαιμόνος πρωτ. Σπάρτη — Λακωνικῆς πρωτ. Γύθειον — Μεσσηνίας πρωτ. Κιλκίμαξι — Εὐβοίας πρωτ. Χαλκίς — Κυκλάδων πρωτ. Ἐρμούπολις — Κερκίρας πρωτ. Κέρκυρα — Λευκάδος πρωτ. Λευκάς — Κεφαλληνίας πρωτ. Ἄργαστόλιον — Ζακύνθου πρωτ. Ζάκυνθος.

— Τί παράλια ἔχει ἡ Ἑλλάς;

Τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος εἶναι κατακεκερματισμένα, πλούσια εἰς λιμένας καὶ κόλπους μετὰ μακρῶν ἀκρωτηρίων μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ Τζίνκρον (Ματαπᾶς).

— Τίνες εἰσὶν οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ αὐτῆς;

Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ τῆς Ἑλλάδος εἶναι Πηνειὸς ὁ Σπερχειὸς, ὁ Κηφισσὸς, ὁ Ἰλισσὸς, ὁ Ἄραχθος καὶ ὁ Ἀχελῷος.

— Ποῖον εἶνε τὸ κλίμα καὶ τίνα τὰ προϊόντα τῆς Ἑλλάδος;

Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἐν γένει μετρίον ἢ θερμοκρασία μεταβλητὴ. Τὰ κυριώτερα τῶν προϊόντων αὐτῆς εἶναι καπνὸς, ἔλαιον, ἐλαίαι ὀπώραι. Περημισμένοι εἶναι οἱ οἶνοι τῶν Κυκλάδων, τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ τῶν μεσημβρινῶν μερῶν τῆς Πελοποννήσου.

— Τίνες εἰσὶν αἱ ἐπισημότεραι πόλεις καὶ μέρη τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς πᾶσαν γωνίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπκντῶσιν ἐρείπια καὶ ἀνκφέρονται ὀνόματα ἀναμνησκοντα τὸν ἀρχαῖον πολιτισμὸν καὶ τὸ μεγαλεῖον.

Ἀθῆναι ὁ ἀληθὴς βωμὸς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, πατρίς τοῦ Σόλωνος, Μιλτιάδου, Θεμιστοκλέους Ἀριστείδου, Περικλέους, Δημοσθένους· ὑπῆρξε μία τῶν ἐνδοξοτέρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἐρείπια ἀρχαιοτήτων, ἐν εἰς ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ὁ Παρθενὼν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως κ.τ.λ. Ἐπίγειον τῶν Ἀθηνῶν εἶναι ὁ Πειραιεύς. Κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἀπωλεσε τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς, πλὴν διετήρησε τὴν ὑπεροχὴν ἐν τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς τέχναις. Κατακτηθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων παρήκμασεν ἐπὶ μάλλον. Ἐλευθερωθεῖσα τῆς Ἑλλάδος, γενομένη πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἐπανακάταται ἡδὴ σπουδαιότητα.

Ἡ Χαλκίς ἐν τῇ Νήσῳ Εὐβοίᾳ. Τὸ Ναύπλιον ἐν τῷ Ἀργολικῷ Κόλπῳ. Τὸ Ναύπλιον λόγῳ τῆς θέσεώς του καλεῖται τὸ Γιβλαλτάρ τῆς Ἑλλάδος Ἡ Ἐρμούπολις ἐν τῇ Νήσῳ Σύρῳ. **Θῆβαι** πόλις ἀρχαία νῦν Θήβη. Τὸ Μεσολόγγιον ἐπὶ τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου, δίκασμον διὰ τὴν κατὰ τὸ 1826

πολιορκίαν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων διαρκούσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

— Ποία εἶνε ἡ μεγαλυτέρα ὄλων τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους ;

Ἡ μεγαλυτέρα τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους εἶνε ἡ Κρήτη ἔχουσα μῆκος 255 χιλιομ. πλάτος 12—56, ἐπιφάνειαν δὲ 8,618 τ.χμ. καὶ 301,000 κατοίκους, τὸ πλεῖστον χριστιανούς.

Ἡ Κρήτη δισχιζέται ὑπὸ ὄροσειρας ἀπὸ Δ. πρὸς Α. διακρούτης τὴν Νῆσον εἰς δύο καὶ σχηματίζουσης τὸν Ψηλορείτην (Ἴδη) ὕψους 2.500 μέτρων περίπου, τὰ Λασηθιωτικά ὄρη (Δίκτη) καὶ τὰ Λευκά ὄρη (Μαδάρες). Εἶνε καλλιεργημένη κατὰ μέγξ μέρος καὶ πλουσία εἰς ἐλαιῶνας καὶ ἀμπέλωνας. Τὸ κλίμα εἶνε ἡπιώτατον καὶ ὑγιεινόν. Ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον μᾶλλον στάσιμα.

Ἀπὸ τῆς 9 Δεκεμβρίου 1898 προσωρινῶς ἡ Νῆτος ἐτέθη ὑπὸ τὴν αὐτονομον Κυβέρνησιν τῆς Α. Β. Γ. τοῦ Πρίγκηπος Γεωργίου τῆς Ἑλλάδος, διορισθέντος Ὑπάτου Ἀρμοστοῦ Κρήτης ὑπὸ τῶν 4 μεγάλων Δυνάμεων Γαλλίας, Ἀγγλίας, Ἰταλίας καὶ Ρωσσίας. Ὁ Ὑπάτος Ἀρμοστής εἶνε συγχρόνως ἀνώτατος Ἀρχηγὸς ἀπασῶν τῶν παρουσῶν ἐν τῇ Νήσῳ στρατιωτικῶν δυνάμεων. Τὸ σύνταγμα τῆς Νήσου χρονολογεῖται ἀπὸ 16 Ἀπριλίου 1899. Ἡ βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων σύγκειται ἐξ 64 μελῶν, ἐν οἷς καὶ μουσουλμάνοι, ἐκλεγομένων ἀνὰ διετίαν διὰ τοῦ ἐνιαίου τῆς ψήφου καὶ ἐξ 10 μελῶν διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Πρίγκηπος, συγκαλουμένη ἀνὰ διετίαν εἰς τακτικὴν σύνοδον. Ὁ ὑποψήριος βουλευτῆς δέον νὰ ἔχῃ ἡλικίαν 30 ἐτῶν.

ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν ἦσαν αὐτόχθονες ἢ ἐγεννήθησαν ἐν τῇ Ἑλλάδι, μὴ ἐλθόντες ἐξωθεν· κατὰ τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, ἀγνώστου ὄντες καταγωγῆς, πιθανῶς δ' ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας ἐλθόντες κατὰ διαδοχικὰς μετανκστάσεις καὶ ἐκ διαφόρων σημείων, εἰς χρόνους ἀπροσδιορίστους, ἀνῆκον εἰς τὴν ἀρίαν φυλὴν καὶ ὠνομάζοντο διὰ τοῦ γενικοῦ ὀνόματος τῶν Πελασγῶν. Οὗτοι κατὰ τινὰς σφοδρὰς, ἀφῆκαν εἰς ἡμᾶς μνημεῖα, κυκλώπεια ὀνομαζόμενα, κατασκευάσματα δηλαδὴ συνιστάμενα ἐξ ὑπερμεγέθων ὀγκολίθων, συνεχομένων διὰ τοῦ ἰδίου ὄγκου, ἅτινα ἀντέσχον εἰς τὴν ἐπήρεια τῶν αἰῶνων καὶ τῶν ἀνθρώπων μέχρις ἡμῶν καὶ ἅτινα μαρτυροῦσι τὴν μεγάλην τέχνην τὴν ὁποίαν οἱ Πελασγοὶ εἶχον εἰς τὸ οἰκοδομῆν στερεῶς.

Δεῖγμα τῶν τοιούτων κατασκευασμάτων εὑρίσκεται καὶ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Κρήτης καὶ ἀκριβέστερον ἐν τῷ χωρίῳ Ζάκρος, ὠκοδομημένῳ ἐπὶ ἀρχαίων κυκλωπέων τειχῶν.

Ἐκ τῶν Πελασγῶν προῆλθεν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, ὅστις, προβαίνων ταχύτερον εἰς τὸν πολιτισμὸν, ὑπερίσχυεν, ἐπὶ τέλους, τῶν ὑπολειπομένων Πελασγῶν, σχεδὸν ἀπανταχοῦ, καὶ ἐντεῦθεν οἱ Ἕλληνες ἐκάλουον ἕκτοτε τὴν ἑαυτῶν πατρίδα Ἑλλάδα καὶ ἑαυτοὺς Ἕλληνας. Τὸ ὄνομα «Γραικοί», ὅπερ κατ' ἀρχὰς ἐσήμαινε τοὺς κατοικοῦντας τὰ περὶ τῆς Δωδώνης ἐν Ἠπείρῳ, ἐδόθη εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, οἵτινες ἐπίσης, ἐκάλεσαν τὴν Ἑλλάδα Γραικίαν (Grecia).

Διὰ τοῦ ὀνόματος «Αἰολεῖς» εἰθίσται νὰ ὀνομάζωνται οἱ Πελασγοὶ οἱ φθάσαντες εἰς ὑψηλότερον βαθμὸν πολιτισμοῦ καὶ διὰ τοῦ ὀνόματος «Ἀχαιοί» οἱ εὐγενεῖς πολεμισταὶ διὰ τῶν ὀπείων ἤρξαστο ἡ ἥρωικὴ περίοδος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οἱ Ἕλληνας ἐπίστευον ὅτι ὤφειλεν τὰς πρώτας αὐτῶν προόδους, οἰκονομικὰς τε καὶ πολιτικὰς, εἰς τοὺς ἥρωας, ὑπὸ τῶν ὀπείων κατ' ἀρχὰς ἐκυβερνήθησαν. Οἱ ἥρωες ἦσαν οἱ νομοθέται αὐτῶν καὶ οἱ στρατηγοί, ἐκπεραιωταὶ μεγάλων ἐπιχειρήσεων, ἰδρυταὶ πόλεων, καταστροφεῖς τεράτων, ληστῶν, πειρατῶν κτλ. Ἐντεῦθεν ἡ ὀνομασία τῆς ἡρωικῆς περιόδου, ἐκείνης δηλ. καθ' ἣν ἐλέγετο ὅτι ἔζησαν καὶ ἥτις ἐκτείνεται μέχρι τοῦ 10 αἰῶνος π. Χ.

Ἡ περίοδος αὕτη εἶνε πλήρης συγχύσεως, σύνολον θαυμαστῶν παραδόσεων, ἐν αἷς δύσκολον νὰ χωρίσῃ τις τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψευδοῦς. Ἐν τοῖς μυθεύμασι τούτοις διαπρέπει ὁ Μίνως, βασιλεὺς Κρήτης, ὅστις ἐλευθερόνει τὸ Αἰγαῖον ἀπὸ τῶν πειρατῶν· οἱ Ἀργοναῦται οἵτινες πλέουσι πρὸς κατὰκτησιν τοῦ χρυσοῦ δέσποτος· ὁ Ἡρακλῆς μὲ τοὺς ἄθλους του· ὁ Ἐπεοκλῆς καὶ Πολυνεΐκης· οἱ Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας· οἱ Ἐπιγονοὶ· καὶ τέλος ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Τροίας, οἱ ἐπιφανέστεραι ἥρωες τοῦ ὀποίου Ἐκτωρ, Αἴας, Ἀχιλλεὺς, Ὀδυσσεὺς κτλ. ὀφείλουσι τὴν φήμην αὐτῶν εἰς τὸν μέγιστον τῶν ἑλλήνων ποιητῶν, Ὁμηρον, ὅστις ἀφηγήθη ἐν τῇ «Ἰλιάδι» αὐτοῦ τὰς πράξεις των. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Τροίας, ἧς ἡ πολιτορχία διήρκεσε 10 ἔτη καὶ ἔληξε τῷ 1184 π. Χ. ἡ Ἑλλάς ἀνεκινήθη ὑπὸ διαφορῶν ἐπιδρομῶν καὶ μεταναστάσεων. Ἡ εἰσβολὴ τῶν Θεσσαλῶν ἐξ Ἠπείρου εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἔσχεν ὡς συνέπειαν τὴν μετανάστασιν τῶν Βοιωτῶν ἐκ Θεσσαλίας εἰς Βοιωτίαν καὶ τῶν Δωριέων εἰς Πελοπόννησον.

Οἱ ἐκβληθέντες λαοὶ ἀπῆλθον εἰς Μικρὰν Ἀσίαν ὅπου, περὶ τὸ 1050 π. Χ. ἰδρύσαν ἀποικίας: αἰολικὰς, ἰωνικὰς καὶ δωρικὰς.

Τὸ εἶδος τῆς κυβερνήσεως τοῦ ἑλλ. λαοῦ ἦτο τότε μοναρχία πατριαρχική.

Μεταξὺ τῶν ἀρχαιότερων ἑλληνικῶν κρατῶν ἡ δωρικὴ Σπάρτη εἶνε τὸ ἰσχυρότερον, ἀναδιοργανωθείσα κατὰ

τὸν 9 π. Χ. αἰῶνα ὑπὸ τοῦ περιφανοῦς νομοθέτου Λυκούργου, ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῶν Εὐρύσθενιδῶν, ὅστις, μεταβὰς εἰς Κρήτην καὶ μελετήσας τὴν νομοθεσίαν τοῦ σοφοῦ Μίνως, ἐδώρησατε κατόπιν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα νομοθεσίαν αὐστηροτάτην μὲ τὴν ὁποίαν συνέδεσε τὸ ὄνομά του.

Οἱ Σπαρτιαῖται ὑπέτχξαν εἰς τρεῖς πολέμους (743—685 — 466 π. Χ.) τοὺς Μεσσηνίους καὶ ἐκτίσαντο ἐν Πελοποννήσῳ τὴν ἡγεμονίαν, τῆς ὁποίας ἐπωφελήθησαν ὅπως ὑποστηρίζωσιν τὸ ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα ἐν αὐτῇ.

Ἐν Ἀθήναις, καταργηθείσης τῆς βασιλείας σὺν τῷ θανάτῳ τοῦ βασιλέως Κόδρου (κατὰ τὸν 10ον αἰῶνα π. Χ.) ἐνδοξου, καθὼ θυσιάσαντος τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδος του, ἀπειληθείσης ὑπὸ στρατεύματος τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Δωριέων, ἐγκαθιδρύθησαν (1068 π. Χ.) οἱ Ἄρχοντες, τὸ πρῶτον ἰσόβιοι, κατόπιν ἐπὶ 10 ἔτη καὶ τέλος ἐπὶ 1.

Ἐκ τῶν Δράκων ἔθετο, περὶ τὸ624 π. Χ., νόμους τόσον αὐστηροὺς ὥστε ἐλέχθη ὅτι εἶχον γραφῆ δι' αἵματος, αὐτῆ δὲ ἡ υπερβολικὴ σκληρότης κατέστησεν ἀδύνατον τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν. Ὁ Σόλων (594 π. χ.), εἰς τῶν ἐπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, εἰσάγει εἰς τὴν πολιτείαν νέον πολίτευμα δημοκρατικὸν συγκεκρισμένον καὶ κώδικα νόμων σοφῶν. Οὕτως οἱ Ἄρχοντες μετὰ τῶν συνελεύσεων («ἐκκλησιῶν») τοῦ λαοῦ ἐνασχοῦν, ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ Ἀρείου Πάγου, (γερούσιας, συγκεκριμένης ἐκ τῶν προδιατελεσάντων ἀρχόντων) τὴν ὑπεράτην Ἀρχήν. Ὁ Πεισίστρατος, ἀνὴρ πεπροικισμένος δι' ἐξόχων προτερημάτων, καὶ ὠραιότητος κατορθόνει νὰ συγκεντρώσῃ εἰς χεῖράς του τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν (560—529 π. Χ.), τῇ συνδρομῇ δὲ τῆς Σπάρτης ἐξορίζεται ὁ υἱὸς του Ἴππίας (510), καταστάς ἀληθὴς τύραννος, ἐνῶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἴππαρχος εἶχε δολοφονηθῆ.

Ὁ Κλεισθένης (508) π. Χ. δι' ἐνός πολιτικοῦ τολμήματος ἐπαναφέρει τὸ σολώνειον πολίτευμα τροποποιημένον ἐπὶ τὸ δημοκρατικώτερον.

Αἱ Ἑλλήν. ἀποικίαι ἐν τῷ μεταξῷ ἐκτείνονται καθ' ὅλην τὴν Μεσσίγειον καὶ αὐξάνονται. Καὶ ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐν τῇ

Κάτω Ἰταλίᾳ οἱ Ἕλληνες ἰδρύουσι ἀποικίας, τόση δὲ ὑπῆρξεν ἡ σπουδαιότης αὐτῶν, λόγῳ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ ἀριθμοῦ των, ὥστε ἡ Κάτω Ἰταλία ὠνομάσθη «Μεγάλῃ Ἑλλάδι».

Μεταξὺ τῶν ἰσχυροτέρων καὶ ἐπιφανεστέρων πόλεων αἰτίνας ἰδρύθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰσὶν ἄξιαι μνηεας: ἡ Μεσσήνη, αἱ Συρακοῦσαι, ἡ Ἐγεστα, ὁ Ἀκοάγας, τὸ Τυρομένιον, ἡ Σύβαρις καὶ τὸ Βρουντούσιον (Brindisi) ὅπερ ἰδρύθη ὑπὸ Κρητῶν.

Αἱ ἀποικίαι τῆς Μ. Ἀσίας ἐπαναστατοῦσι κατὰ τῆς περσικῆς κυριαρχίας καὶ τῇ συνδρομῇ τῶν Ἀθηνῶν (500 π.Χ.) προκαλοῦσι τοὺς περσικοὺς πολέμους. Ἀποτυχοῦσης τῆς πρώτης ἐκστρατείας τῶν Περσῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μαρδόνιον κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Ἄθως (492 π.Χ.), οἱ Ἀθηναῖοι, διὰ τοῦ στρατηγοῦ ἰδίως Μιλτιάδου, νικῶσιν ἐν Μαραθῶνι τοὺς Πέρσας (490 π.Χ.), εἰσηγήσει δὲ τοῦ Θεμιστοκλέους κατόπιν, ναυπηγοῦσιν ἰσχυρὸν στόλον, διὰ τοῦ ὁποίου (480 π.Χ.) ἐξαναγκάζουσι τὸν Ξέρξην, υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Δαρείου ἐν τῷ θρόνῳ τῆς Περσίας (ὅστις, νικήσας ἤδη ἐν Θερμοπύλαις τοὺς Ἕλληνας, ὅπου ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Λεωνίδα μετὰ 300 Σπαρτιάτας ἔπεσεν ἐνδόξως, εἶχεν εἰσβάλλει εἰς τὴν μέσσην Ἑλλάδα) νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ἴδια, κατόπιν ἤττης αὐτοῦ ἐν τῇ περιφήμῳ ναυμαχίᾳ τῆς Σαλαμῖνος χάρις εἰς τὴν εὐφραν τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ εἰς τὴν φιλοπατρίαν τοῦ Ἀριστείδου.

Οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὸν Παυσανίαν, βασιλέα Σπάρτης, καὶ Ἀριστείδην νικῶσι (479 π.Χ.) τὰ περσικὰ στρατεύματα ἐν Πλαταιαῖς Βοιωτίας, ἐνῶ ὁ (ἄθηναῖος) Ξάνθιππος καὶ ὁ (σπαρτιάτης) Λεωτυχίδης νικῶσι κατὰ τὴν ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν τοὺς Πέρσας ἐν Μυκάλῃ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ οὕτως ἐλευθεροῦνται αἱ ἑλλ. πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, ἐνούμεναι μετὰ τῶν Νήσων τοῦ Αἰγαίου εἰς σύνδεσμον ναυτικὸν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηνῶν, αἰτίνας, ὑπὸ τὸν μέγαν Περικλέα, ἀνῆλθον εἰς τὸν ἀνώτατον βῆθμον τῆς ἰσχύος καὶ τῆς δόξης, ἀφικόμεναι ἅμα εἰς τὴν ἀνωτάτην φιλολογικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἀκμὴν. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη κατάστασις τῶν πραγμάτων ἐγέννησε σοβαρὰν ἀντιζηλίαν ἀπὸ μέρους τῆς Σπάρτης

κατὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ προυκίλεσε τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον μεταξύ τῶν δύο συμμαχιῶν: τῆς (δωρικῆς) σπαρτιατικῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς (Ιωνικῆς) ἀθηναϊκῆς ἀφ' ἑτέρου: ἐπὶ 27 ἔτη (431—404 π. Χ.) ὅστις ἔληξε διὰ τῆς ἐν Αἰγὸς Ποταμοῖς κατὰ τὸν Ἑλλησπόντον ἤτις τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τοῦ γενναίου σπαρτιατικοῦ ναυάρχου Λυσάνδρου καὶ κατοπί, διὰ τῆς παραδόσεως τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐκ τοῦ μακροῦ τούτου πολέμου ἐξῆλθον αἱ Ἀθῆναι συντετριμμέναι καὶ πᾶσα ἡ Ἑλλάς ἐξησθενημένη, ἡ δὲ νικητρια Σπάρτη εἰσήγαγεν ἀπανταχοῦ πολιτεύματα ὀλιγαρχικά. Ἡ πτώσις τῶν Ἀθηνῶν (403 π. Χ.) ἔθετο πέρας εἰς τὸν ὀλέθριον πόλεμον καὶ, κατοπί, σκληροτάτων συνθηκῶν, ἐπιβληθεισῶν ὑπὸ τῆς Σπάρτης, τίθεται ἡ πόλις ὑπὸ 30 τυράννων, ἐξωσθέντας μὲν ἔνωρις (403 π. Χ.) ἀλλὰ κυβερνήσαντας ἐν τῷ μεταξύ μετὰ πάσης τραχύτητος.

Μεταξὺ τούτων ὁ ἀγριώτερος ὑπῆρξεν ὁ Κριτίας, μαθητὴς τοῦ ἀθηναίου Σωκράτους, τοῦ ἐπιφανεστέρου καὶ ἐναρετωτέρου τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὅστις, συκοφαντηθεὶς ὡς ἀσεβὴς! πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ ὡς διαφθορεὺς τῆς νεολαίας κτεδικάσθη εἰς θάνατον (401 π. Χ.) ὃν ὑπέστη μετὰ τῆς μεγίστης ἀταραξίας, πῶν τὸ κώνειον, εἶδος, ἐν γρήσει τότε, δηλητηρίου.

Διὰ τῆς πτώσεως τῶν Ἀθηνῶν, ἡ Σπάρτη ἀνακτήσασα τὴν ἰσχύ, ἐν τε τῇ Πελοποννήτῳ καὶ τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι ἐποίησατο κατάχρησιν τῆς ἰσχύος ταύτης ἀπέναντι καὶ φίλων καὶ ἐχθρῶν καὶ, μὴ εὐχρησιμοποιημένη εἰς τὴν ἐν Ἑλλάδι κυριαρχίαν τῆς, ἀνεμίχθη προσέτι εἰς τὰ πράγματα τῆς Περσίας ὑπὲρ Κύρου τοῦ Νεωτέρου, πολέμησασα ὑπὸ τὸν σπαρτιατὴν στρατηγὸν Κλέαρχον ἐν Κουναξοῖς τῆς Ἀσσυρίας (401 π. Χ.), ὁπόθεν, ἀπολεσθεύσας τῆς νίκης τῶν Ἑλλήνων λόγῳ τοῦ θανάτου τοῦ Κύρου, αἱ Ἑλληνες, ὑπὸ στρατηγὸν τὸν ἀθηναῖον φιλόσοφον Ξενοφῶντα, ποιοῦνται τὴν πολυθύλητον ἐπιστροφὴν αὐτῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κάθοδος τῶν Μυρῶν», ἀποτελοῦσαν δὲ ἐν τῶν ἐπιφανεστέρων στρατιωτικῶν γεγονότων τῆς ἀρχαιότητος. Λέγεται

δτι μεταξύ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ ταύτῃ ὑπῆρχε καὶ ἰσχυρὸν τάγμα ἐκ Κρητῶν τοξοτῶν.

Ἡ Σπάρτη ἐξηκολούθησε κατόπιν τὸν πόλεμον ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ κατὰ τῆς Περσίας καὶ μετὰ μεγάλων ἐπιτυχιῶν, πλὴν ταυτοχρόνως ὁ ἄθηναῖος Κόνων, τῇ συνδρομῇ τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας, ἐνίκη τὸν στόλον τῶν Σπαρτιατῶν ἐν Κνίδῳ (393 π. Χ.) ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ, πλήττων οὕτω θανάσιμως τὴν Σπάρτην καὶ ἀφαιρῶν αὐτῇ τὴν ἡγεμονίαν ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἑλλησπόντῳ. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἡ Σπάρτη, βοηθουμένη ὑπὸ τῆς Περσίας, κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλη εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ἐπονείδιστον συνθήκην τοῦ Ἀνταλκίδα (387 π. Χ.) οὕτω κληθεῖσαν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐφόρου τῆς Σπάρτης, ὅστις συνωμολόγησε ταύτην μετὰ τοῦ Πέρσου Μονάρχου. Διὰ ταύτης ἐτέθη τέρμα εἰς τὸν «πόλεμον τῆς Κορίνθου» καὶ ἐγκατελείφθησαν εἰς τοὺς Πέρσας αἱ πόλεις τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ Κύπρῳ Ἑλλ. ἀποικιῶν, ἐνῶ ἐτέρωθεν ἡ Σπάρτη διετήρησεν ὅλην τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ὑπεροχὴν ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι. Κατὰ τὸ ἔτος 379 π. Χ. αἱ Θῆβαι διὰ τοῦ θηβαίου Πελοπίδα ἐξηγέρθησαν κατὰ τῆς κυριαρχίας τῆς Σπάρτης, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἦσαν ὑποτελεῖς καὶ, διὰ τοῦ ἀνδρός τούτου καὶ τοῦ Ἐπαμεινώνδου, εἰς ὃν ἀνήκει ἡ μεγαλύτερα δόξα, κατέστη ἡ πόλις τῶν Θηβῶν ἰσχυρὰ καὶ ὑπερέχουσα ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ὅλην. Ὁ Ἐπαμεινώνδης ἐνίκησε τοὺς Σπαρτιάτας ἐν Λεύκτροις τῆς Βοιωτίας (371 π. Χ.) καὶ εἰσβαλὼν κατόπιν εἰς Πελοπόννησον μετὰ στρατοῦ Θηβαϊκοῦ, διὰ τῆς ἀνιδρύσεως τῆς Μεσσήνης, περιποιεῖ εἰς τὰς Θῆβας τὴν ἡγεμονίαν καὶ προβαίνει ἀπὸ κατὰκτησεως εἰς κατὰκτησιν μέχρις οὗ πίπτει νικητὴς ἐν Μαντινείᾳ (362 π. Χ.). Ἡ Σπάρτη ἐκπίπτει ἠθικῶς καὶ πολιτικῶς ἕνεκεν ἐσωτερικῶν ταραχῶν καὶ, ἐν γένει, μετὰ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην, οἱ λαμπροὶ χρόνοι παρῆλθον οὐ μόνον διὰ τοὺς Σπαρτιάτας ἀλλὰ διὰ τὴν Ἑλλάδα ὅλην, συμπεριλαμβανομένων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν Θηβῶν, διότι τὰς δημοσίας καὶ ἰδιωτικὰς ἀρετὰς διεδέχθη ἐφεξῆς ὁ ἐγωισμὸς τῶν ἀτόμων καὶ ὑπέμετρος δίψα πλουτισμοῦ καὶ ὑλικῶν ἀπολαύσεων, ἅτινα

πάντα προήγγελον προσεχῆ τὴν ἀπώλειν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας.

Ὅντως, ὁ δεύτερος αἰερός πόλεμος κκ' α' τῶν Φωκίων (355—346 π.Χ.) παρέχει εἰς τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον Β' τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀναμιχθῆ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ἐπιφορτισθεὶς δὲ παρὰ τῶν Ἀμφικτυόνων (μελῶν τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ Συνεδρίου, ὅπερ κατὰ χειμῶνα συνήρχετο ἐν τῇ πόλει τῶν Δελφῶν, ἐνδοξῶ διὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ διὰ τὸ πολυθύλητον Μαντεῖον αὐτοῦ, οὗτινος οἱ πρῶτοι ἱερεῖς ὑπῆρχαν, καθ' Ὅμηρον, Κρήτες) νὰ τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἱεροῦ πολέμου ἐναντίον τῶν Λοκρῶν, ἐνίκησεν ἐν Χαιρωνείᾳ (338 π.Χ.) τοὺς Ἕλληνας, ἐξεγερθέντας ἐναντίον αὐτοῦ. Κατόπιν, παρὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ Δημοσθένους, μεγάλου ἀθηναίου ῥήτορος καὶ φιλογερωτάτου κήρυκος τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος, ὅστις, διὰ τῶν περιφρήμων λόγων αὐτοῦ «τῶν φιλιππικῶν», ἀπεκάλυπτε τῇ ἀθηναϊκῇ λαῷ τί ἀληθῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα προεσκεύαζεν ὁ Φίλιππος, ἐκλεχθεὶς οὗτος ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῆς Περσίας, ἔλαβεν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος. Δολιφονηθέντα τὸν Φίλιππον διεδέξατο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλεξάνδρος ὁ Μέγας, ὅστις, τεθείς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐναντίον τῶν Περσῶν ἐστρατείας ἣν διενεήθη ὁ πατὴρ του, νικᾷ Δαρεῖον τὸν Κοδομανόν, βασιλέα τῆς Περσίας, ἐν Γρανικῷ (334 π. Χ.) ὑποτάσσει ἐν βραχεῖ χρόνῳ ὅλην τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ κατόπιν εἰσελθὼν εἰς Κιλικίαν ἀσθενεὶ σοβαρῶς, ἀλλ' ἀνελθὼν νικᾷ ἐν Ἰσσοῦ (Ἀλεξανδρέττᾳ) καὶ αἰχμαλωτίζει τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαρείου. Πολιορκεῖ κατόπιν καὶ ἀλίσκει τὴν περιφρημον Τύρον, κατέρχεται εἰς Αἴγυπτον, ἰδρύει τὴν Ἀλεξανδρείαν, προωρισμένην νὰ καταστῆ τὸ ἐμπορεῖον Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἐπιστρέφει εἰς Συρίαν καὶ κατανικᾷ ὀριστικῶς τὸν Δαρεῖον ἐν Ἀρβήλοισι (331 π. Χ.) ἀρχαῖα ἀσσυριακῆ πόλις ἐν ἀριστερᾷ τοῦ Τίγρητος, κατακτῶν οὕτω τὸ κράτος τὸ περσικόν.

Ἐξακολουθεῖ κατόπιν τὴν θριαμβευτικὴν αὐτοῦ πορείαν εἰς τὸ Ἰράν καὶ τὸ Τουράν καὶ φερόμενος ὑπὸ ἀκλήκτου φιλοδοξίας εἰτέρχεται εἰς τὰς Ἰνδικας, ἐνθα νικᾷ τοὺς βασιλεῖς

Πύρον καὶ Ταξιλλαν ἕως οὗ στασιάζας ὁ νικηφόρος στρατός ἐξαναγκάζει τὸν μέγαν στρατηλάτην νὰ σταματήσει πλέον. Ἐπινακίμφας οὕτω ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος θηήτκει ἐν Βαβυλώνι νεκρός, 33 ἐτῶν, μὴ ἀποκλειομένης τῆς ὑπνοῖος δηλητηριάσεως αὐτοῦ.

Ἀποθανόντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀποπειρῶνται οἱ Ἕλληνες ν' ἀνακτήσωσι τὴν ἑαυτῶν ἀνεξαρτησίαν, πλὴν ἠττῶνται ἐν τῷ Λακριακῷ πολέμῳ (323—322 π.Χ.).

Ἡ «ἀχαϊκὴ συμμαχία» (208 π.Χ.), ὁμοσπονδία οὖσα 12 πόλεων αὐτονόμων, ἐπιθυμῆ τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ διὰ τοῦ Ἀράτου, στρατηγού τῆς Ὀμοσπονδίας, ὅστις περιῆλθεν εἰς φανεράν ἔχθραν πρὸς τὴν ἀχιτωλικὴν συμμαχίαν καὶ πρὸς τὴν Σπάρτην, ἐκέλευσε τοὺς Μακεδόνας, οἳ τινες, διὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἀντιγόνου ἐνίκησαν ἐν Σελλασίᾳ τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Κλειμένη Γ' (227 π.Χ.), διὰ τῆς νίκης δὲ ταύτης κατέστη ὑποχέρις αὐτοῖς καὶ ἡ Ἀχαϊκὴ συμμαχία καὶ ἡ Πελοπόννησος, ἡ δὲ Σπάρτη κατέστη ἔκτοτε ἀνίσχυρος καὶ ἔπαυσεν ἔχουσα σημασίαν πολιτικὴν καὶ ἡ δοξα αὐτῆς ἐξέλιπεν ἑσσεῖ. Τῷ 197 π.Χ. ἡ ἡγεμονία τῶν Μακεδόνων συνετρίβη, ἐν Κυνὸς Κεφαλαίς Θεσσαλίας, ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ Κοίντου Φλαμίνιου, οἵτινες, νικηταὶ ἐξεληθόντες ἐκ τοῦ κατὰ τῆς Καρχηδόνας καὶ τοῦ Ἀνίβη μεγάλου αὐτῶν ἀγῶνος, εὔρον ἐν τῇ Ἀνατολῇ στάδιον εὐρὺ εἰς τὴν φιλοδοξίαν αὐτῶν καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἤρξαντο διπλωματικώτατα τῆς κυριαρχίας των, ἀποδίδοντες τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν αὐτονομίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἧτις, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ρωμαϊκῆς Δημοκρατίας ἐρρύθμισε τὰ ἑαυτῆς.

Ἡ ἀχαϊκὴ Ὀμοσπονδία ἐφάνη ἀνεκτῶς ἰσχύον ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Φιλοποίμενα, κληθέντα «ἑσχατὸν τῶν Ἑλλήνων» ἕως οὗ ἠττήθη τέλος ἐν Λευκοπέτρῳ (146 π.χ.) κατὰ τὴν εἰσόδον τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου διὰ τοῦ ρωμαίου στρατηγού Λευκίου Μουμμίου ὅτε ἡ Ἑλλάς κατέστη ἐπικρατὶα ρωμαϊκὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἀχαίαν». Σπάρτη καὶ Ἀθῆναι ἠκολούθησαν τὴν τύχην τῆς Ρώμης, ἧτις δὲν μετεχειρίσθη ταῦτας κακῶς καὶ δὴ καὶ ἀφῆκεν ἐλευθέρως. Αἱ Ἀθῆναι παρέμειναν πάντοτε ἔμφο-

ξοι, ὡς ἔδρα τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν, αἵτινες ἀντιθέλουσιν ὑπὸ τὴν ὄθησιν ρωμαίων τινῶν ἐπιφανῶν αὐτοκρατόρων, πλὴν, ἐτέρωθεν, ὁ λαὸς περιπίπτει εἰς ρυθμίαν ἢ μεταναστεύει.

Συνεπεία τῆς μεταθέσεως τοῦ θρόνου ἐκ Ρώμης εἰς Βυζάντιον (νῦν Κωνσταντινούπολιν) ὑπὸ τοῦ ρωμαίου αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου (320 μ.Χ.) καὶ, κατόπιν, μετὰ τὴν διαίρεσιν τοῦ ρωμαϊκοῦ Κράτους εἰς δυτικὸν καὶ ἀνατολικὸν (395 μ.Χ.), ἡ Ἑλλάς ἀπετέλεσε μέρος τοῦ τελευταίου. Αἱ ἐπιδρομὴ τῶν βερβερικῶν ἐθνῶν δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐπέλθωσι καὶ δηώσωσιν αὐτήν. Ἀπίλλας, ὁ περιβόητος βασιλεὺς τῶν Οὐννων, κληθεὶς «μάστιξ τοῦ Θεοῦ» (434 μ.Χ.) καταπονήσας τὸ ἀνατολικὸν κράτος ἔφθασε μέχρι τῆς πρωτευούσης καὶ ἐπέβαλε φόρον εἰς αὐτό. Μετὰ ταῦτα μέγας ἀριθμὸς Σλαύων καὶ Βουλγάρων ἐγκατεστάθησαν ἐντὸς τοῦ κράτους, βραδύτερον δὲ καὶ ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι ἐγκατεστήθησαν Σλαῦοι καὶ Ἀλβανοί. Τὸ ἀνατολικὸν κράτος βαίνει παρακμάζον, οὐ μόνον συνεπεία τῶν βερβερικῶν ἐπιδρομῶν ἀλλὰ καὶ ἐξ αἰτίας τῶν θρησκευτικῶν ἐρίδων καὶ τῆς διαφθορᾶς τῶν ἡθῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Ἰσαυρος ὑπῆρξε ὁ ἀρχηγὸς τῆς αἰρέσεως τῶν εἰκονοκλαστῶν ἐναντίον τῶν προσκυνούντων τὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων, ἧτις κατεδικάσθη κατόπιν (789 μ.Χ.) ὑπὸ Οἰκουμενικῆς Συνόδου συνεληούσης ἐν Νικίᾳ. Περὶ τὴν 4. χιλιετηρίδα μ.Χ. ἔλαβε χώραν ὁ χωρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἀνατολικὴν ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀνατολῇ καὶ εἰς Δυτικὴν ὑπὸ τὸν πάπαν Ρώμης. Κατὰ τὸν 11ον αἰῶνα ἄρχονται αἱ κατακτήσεις τῶν Νορμανῶν, οἵτινες τρεῖς νικῶσι τοὺς Ἕλληνας ἐν μάχῃ καὶ κυριεύουσι τὴν Ἀπουλίαν εὐφορωτάτην χώραν τῆς κάτω Ἰταλίας, ἀποτελοῦσιν μέρος τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος.

Μετὰ τὴν τετάρτην Σταυροφορίαν (1204 μ.Χ.), οὕτως ὀνομασθεῖσιν ἅτε ἀποτελοῦσιν μίαν τῶν ἐκστρατειῶν ἐκείνων αἵτινες ἐπὶ δύο αἰῶνας ἐπεχειρήθησαν, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἁγίου Τάφου ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν ἀπίστων καὶ πρὸς ἀνακοπήν τῶν ἐπιδρομῶν τῶν μουσουλμάνων, ὑπὸ πολεμιστῶν τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης, φερόντων ἐπὶ τοῦ ἐνδύ-

ματος σταυρόν (σταυροφόρων), ἰππῶται φράγχοι ἰδρῦσαι ἐν Ἑλλάδι πριγκηπᾶτα (Ἀρχιτας Ἀθηνῶν, Νάξου). Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 14ου αἰῶνος ἡ ὅλη Ἑλλάς, πλὴν τῶν Ἀθηνῶν, συνηνώθη πάλιν μετὰ τοῦ βυζαντιτικοῦ κράτους. Τῷ 1453 μ. Χ. ὁ Μωάμεθ ὁ Β΄, ὁ καλούμενος Μέγας, ἀπόγονος τοῦ περιφήμου Μωάμεθ, ἄραβος, γεννηθέντος ἐν Μένκκᾳ (570—633 μ. χ.), ἰδρυτοῦ νέας θρησκείας : ἰσλαμισμού : ἥτις βραδύτερον καὶ εἰς μέγα μέρος τῆς Εὐρώπης ἐπεβλήθη, κατακτᾷ τὴν Κωνσταντινούπολιν, γενναίως ὑπερασπιζομένην ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ ἀειμνήστου Κωνσταντίνου (11ου) τοῦ Παλαιολόγου, τελευταίου αὐτοκράτορος τοῦ βυζαντιτικοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, μετὰ δὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸ λοιπὸν ἑλληνικὸν κράτος, οὕτω δὲ μετασφουτεύεται ἐν Εὐρώπῃ ἡ δύναμις τῶν Τούρκων. Τῷ 1456 μ. Χ. οἱ Τούρκοι κατέκτησαν τὰς Ἀθήνας καὶ κατόπιν (1460 μ. Χ.) τὸν Μωρέαν, πλὴν τῶν παραλίων πόλεων Ναυπλίου Ναυπάκτου κλπ. τὰς ὁποίας διημφισβήτησαν οἱ Ἑνετοί, κατέχοντες ἀξιολογὰς κτήσεις ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐπιζητήσαντες, ἰδίως ἐπὶ Σουλεϊμάν Β΄, τοῦ ἐπιφανέστερου τῶν Σουλτάνων, νὰ ἀντισταθῶσι κατ' αὐτοῦ δι' ὅλων τῶν δυνάμεών των, ἅτε βλέποντες ἀπειλούμενας ὑπ' αὐτοῦ τὴν θρησκείαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν πρὸς δὲ καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης. Ὅμως τῷ 1540, εὐρεθείσα ἡ Ἑνετία τὸ μόνον προπύργιον τῆς χριστιανωσύνης ἐναντίον τῶν Τούρκων, ἠναγκάσθη νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην, διὰ τῆς ὁποίας κατελίμπανε νήσους τινὰς, ἃς κατεῖχεν ἡ «Γαληνοτάτη» ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει, συμπεριλαμβανομένης τῆς Ρόδου καὶ τῶν φρουρίων Ναυπλίου καὶ Μονεμβασίας, ἅτινα εἰσέτι κατεῖχεν ἐν Πελονήσῃ.

Οἱ Τούρκοι καθίστανται ἐπὶ μᾶλλον ἰσχυροὶ καὶ τῷ 1529 φθάνουσιν μέχρι τῶν τειχῶν τῆς Βιέννης. Μετὰ γενναϊοτάτην ἀμυναν τῶν Ἑνετῶν ἐν Φαμαγόστῃ (Ἀμμοχώστω) Κύπρου, ὅπου ἥρωικῶς ἀπώλετο ἐν μέσῃ σκληρῶν βασιανιστηρίων ὁ ἐνετὸς Μ. Βραγαντίνος, οἱ Τούρκοι γίνονται κύριοι τῆς μεγαλονήσου ταύτης, ὅπως κατόπιν τοῦ Μωρέως, τῆς Ρόδου καὶ τῆς Εὐβοίας. Ἀλλὰ, διὰ τῆς περιφήμου ναυ-

μαχίας τῆς Ναυπάκτου (1571), τῆς ὁποίας μετέσχον, ὑπὸ τὸν Δόν Ἰωάννην τὸν αὐστριακόν, οἱ Ἑνετοί, οἱ Ἰσπανοί, ὁ Δούξ τῆς Σαβοΐας καὶ οἱ Ἰππῶται τῆς Μελίτης, ἀπαντες συμμαχήσαντες ἐναντίον τῶν Τούρκων περιέστειλαν ἐπὶ τινα χρόνον τὰς τουρκικὰς δυνάμεις. Τῷ 1645 οἱ Τούρκοι ἐπεβίβασθησαν καί, μετ' ἀγῶνας τριῶν περίπου δεκαετηρίδων, κατέσχον ὀριθιτικῶς τὴν Κρήτην οὕσαν τότε τὴν σπουδαιοτάτην τῶν ἀνὰ τὴν Μεσόγειον κτήσεων τῆς Γαληνοτάτης.

Παρὰ πάντα ταῦτα, καίτοι θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ τουρκικόν κράτος ἀφίκετο εἰς τὸ ζεῖθ τῆς ἰσχύος του, ἤρχιζε παρακμάζον συνεπεία τῶν ἐλαττωμάτων καὶ τῆς ἀνικανότητος τῶν Σουλτάνων καὶ ἰδίως ἐξ αἰτίας τοῦ τάγματος τῶν γενιτσαρῶν, ἀποτελουμένου ἐκ χριστιανοπαίδων ἐξισλαμιζομένων, οἵτινες ἀπῆρτιζον εἶδος σωματοφυλακῆς καὶ οἵτινες ὅσῳ μᾶλλον διεφθείροντο τισούτῳ καθίσταντο αὐθαδέστεροι πρὸς τοὺς Σουλτάνους καὶ ἀπολεμώτεροι πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Πολλάκις οἱ γενιτσαροὶ οὗτοι ἐστασίασαν ἐναντίον διαφόρων Σουλτάνων καὶ ἐξεθρόνισάν τινας.

Οἱ Τούρκοι ἐφόβισαν μίαν ἔτι φορὰν τὴν χριστιανικὴν Εὐρώπην πολιορκήσαντες ἐκ νέου τὴν Βιέννην τῷ 1683.

Ἡττηθέντες δὲν ἀνέκυψαν πλέον.

Ὁ Φραγκίσκος Μοροζίνης ἐπ' ὀνόματι τῆς Γαληνοτάτης, προσέβλεπε πολλάκις τὸν ὀθωμανικὸν στόλον ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει· ἐγένετο κύριος τῆς Δευκάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῷ 1684 ἐνίκησε λαμπρῶς ἐν τῇ περιφήμῳ ναυμαχίᾳ τῶν Δαρδανελίων.

Κατόπιν ἄλλων ἡττῶν ἡ Τουρκία ὑπέγραψε τῷ 1699 τὴν συνθήκην τοῦ Κάρολιτις δι' ἧς κατελίμπανε τὴν Οὐγγαρίαν καὶ τὴν Τρανσυλβανίαν εἰς τὴν Αὐστρίαν· τὸν Μωρέαν εἰς τοὺς Ἑνετοὺς· τὴν Ποδολίαν μετὰ μέρος τῆς Οὐκρανίας εἰς τὴν Πολωνίαν καὶ τὸ Ἄζοφ εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ κατόπιν ἔπαυσεν οὐσὲν ἐπικίνδυνος εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐνῶ αὕτη τοῦναντίον ἤρξατο οὕσα ἐπικίνδυνος εἰς τὴν Τουρκίαν, καθόσον νέος καὶ φοβερώτατος ἐχθρὸς ἀνεφάνη κατ' αὐτῆς, ἡ Ρωσία, ἥτις ἤδη τῷ 1774 εἶχεν ἀφαιρέσει τῇ Τουρκίᾳ τὴν

Κριμαίαν και τῷ 1821 τὴν Βεσσαραβίαν και μέρος τῆς Μολδαβίας, ὑπὸ τὴν αἰγίδα δὲ τῆς Ρωσίας ἰδρύεται ἐν Ὁδησσῷ (1814) μυστικῶς μία ἔταιρία, ἡ «φιλική» λεγομένη, ἣτις δὲν ἐβράδυνε νὰ δικδοθῆ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ὅλην, ἣτις ἀπὸ τινος δὲν ὑφίστατο εἰμὴ διὰ τῆς θρησκείας και διὰ τῆς γλώσσης. Τῷ 1821 κατεστάλη τὸ ἐν Βλαχίτζ και Μολδαβίτζ ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην ἐπαναστατικὸν τῶν Ἑλλήνων κίνημα, ἀλλὰ συγχρόνως ἐν Πελοποννήσῳ ἐξεργάγη ἡ ἐπανάστασις και ἡ Ἑλλάς κινεῖται ὅλη εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς ἐλευθερίας και τῆς ἀνεξαρτησίας (1821—1828).

Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρῶνης και ὁ Πέτρος Μαυρομιχάλης, βέης (ἡγεμῶν) τῆς Μάνης, (τοῦ τελευταίου τούτου ἀνήκοντος εἰς τὴν πολιτικὴν μερίδα τοῦ δεξιοῦ διπλωμάτου και φιλοπάτριδος Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου), οἱ κορυφαῖοι ὄντες τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ἄρχονται τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῶν Τούρκων ἰδρύοντες ἐν Καλάμαις προσωρινὴν ἐκυβέρνησιν. κληθεῖσαν «Γερουσίαν τῆς Μεσσηνίας». Συγχρόνως ἡ Φιλικὴ Ἐταιρία ἐξηγέρθη πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ μουσουλμανικοῦ ζυγοῦ.

Οἱ Ἐταιρισταί, διαφθεισῶν τῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Ἀλεξάνδρου Α'. ἐλπίδων τῶν, ἐξελέξαντο τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τὸ ὅποῖον εὗρεν ἐνθουσιῶδη ὑποστήριξιν πρὸς τῆ κοινῇ γνώμῃ. Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ ἀγῶνος ἀποτυγχάνει μὲν τὸ ἐν Μολδοβλαχίτζ ἐπαναστατικὸν κίνημα ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην ἀλλ' ἐν Πελοποννήτῳ καταλαμβάνονται αἱ Καλάμαι ὑπὸ τοῦ Πετρόμπεη· οἱ Πελοποννήσιοι νικῶσι ὑπὸ τοὺς Μαυρομιχάλους, Κολοκοτρῶνην και Πλαπούττην ἐν Βαλτετσίῳ τὴν πρῶτην νίκην και κυριεύουσι τὴν πρωτεύουσάν τῆς Πελοποννήσου Τρέπολιν, ἐν δὲ τῇ Σπερρεῖ λαμβάνει χώραν ἡ μάχη τῶν Θερμοπυλῶν καθ' ἣν πίπτει ὁ ἦρωσ Ἀθανάσιος Διάκος και ἡ ἄλλη ἐνδοξος μάχη τῆς Γραβιάς ὑπὸ τὸν Ὀδυσσεᾶ Ἀνδρουτσῶν και ἡ περιφανὴς μάχη τῶν Βαῦπὸ τὸν Γούραν.

Ἀρχομένου τοῦ 1822 συγκροτεῖται ἡ πρώτη ἐν Ἐπιδαυρίῳ Ἐθνικὴ Συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων, ἣτις κηρύσσει τὴν

ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ ἐπανάστασις αὐτομάτως ἐπεκτείνεται καὶ ἀνὰ τὰς νήσους. Ἐπακολουθεῖ ἡ καταστροφή τῆς εὐδαίμονος Χίου, ἡ πυρπόλησις τῆς ναυαρχίδος τοῦ Καρὰ-Ἀλῆ ἐν Χίῳ ὑπὸ τοῦ ψαριανοῦ ἥρωος Κανάρη, ἡ ἔττα τῶν Ἑλλήνων ἐν Πέτχ τῆς Ἠπείρου, ἐν Πελοποννήσῳ δὲ ἡ πανωλεθρὴ τοῦ Δράμαλη ἀγόντος 30,000 στρατοῦ καὶ ἐν τῇ Στερεῇ ἡ πρώτη πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου ὑπὸ τοῦ Ὁμέρ Βριώνη.

Κατὰ τὸ 1823 πίπτει ἐν Καρπενήσιῳ ὁ σουλιώτης ἥρωος Μᾶρκος Βότσαρης καὶ ἀφικνεῖται ὁ Λόρδος Βύρων εἰς Μεσολόγγιον, ἐνθους.

Κατὰ τὸ 1824 ὑποτάσσεται ἡ Κρήτη καὶ καταστρέφεται ἡ Κάσος καὶ τὰ Ψαρά, εὐτυχῶς δὲ διασώζεται ἡ Σάμος ὑπὸ τοῦ ἑλλ. στόλου ὑπὸ τὸν ἀντιναύρχον Γ. Σαχτούρην.

Κατὰ τὸ 1825 ὁ Ἰβραήμ πασᾶς ἀποστέλλεται ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Αἰγύπτου κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀποβιβάζεται εἰς Μεθώνην ἀγων 11,000 πεζοῦς καὶ 800 ἵππεις· ἡ Πελοπόννησος ἐρημοῦται ὅλη, οἱ Ἕλληνες νικῶνται ἀπανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου, πλὴν ὁ ἑλληνικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Μιαοῦλην καίει ἐννέκ ἐχθρικὰ πλοῖα ἐν Μεθώνῃ καὶ νικᾷ τὸν ὀθωμανικὸν στόλον πρὸ τοῦ Μεσολογγίου, πολιορκουμένου τὸ δεύτερον, ἄλλην δὲ νίκην κατὰγει ὁ ἑλληνικὸς στόλος παρὰ τὸν Καφηρέα ὑπὸ τὸν Σαχτούρην κατὰ τοῦ ὑπὸ τὸν Χοσρέφ ἐχθρικοῦ στόλου.

Κατὰ τὸ 1826 ἐξακολουθεῖ ἡ (τρίτη) πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου, οἱ δὲ πεινῶντες περὶ τοὺς 9,000 πολιορκούμενοι ποιοῦνται τὴν περίφημον ἄλλ' ἀτυχῆ ἐξοδον, δι' ἧς ἐσώθησαν μόνον 1,300.

Πίπτει τὸ Μεσολόγγιον ἐνδόξως εἰς χεῖρας τοῦ Ἰβραήμ πασᾶ καὶ τοῦ Ρεσίτ πασᾶ καὶ ὁ μὲν Ἰβραήμ εἰσβάλλει τὸ δεύτερον εἰς Πελοπόννησον ἐρημόνων τὸ πᾶν, ὁ δὲ Ρεσίτ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα. Ἐπακολουθεῖ ἡ ἄλωσις τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ πολιορκία τῆς Ἀκροπόλεως καθ' ἣν παρενοχλεῖ ἀδιακόπως τὸν Ρεσίτ ὁ στρατηγικώτατος ἀρχιστράτηγος τῆς Στερεᾶς Γ. Καραϊσκάκης, ὁ διὰ τῶν νικῶν αὐτοῦ ἀναζωπυρήσας τὴν σθεννυμένην ἐπανάστασιν.

Τῷ 1827 τιτρώσεται, ἐν τυχαίᾳ συμπλοκῇ μεταξύ Κρητῶν καὶ Τούρκων, ὁ ἦρως Καραϊσκάκης καὶ θνήσκει· ἡ Ἀκρόπολις τότε παραδίδεται, ἡ δὲ δ'· συνελθούσι, ἐν Τριζίνῃ σπεύδει νὰ ἐκλέξῃ Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος τὸν ἐκ Κερκύρας Ἰωάννην Καποδίστριαν, τέως ὑπουργόν ἐν Ρωσίᾳ. Ἐν τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας Νικόλαος Α΄, ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἀπαιτεῖ νὰ τεθῆ τέρμα εἰς τὴν ἐξόντωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Πύλη συνεπείᾳ τελεσιγράφου αὐτῆς προκαλεῖ τὸ ἐν Λονδίῳ πρωτόκολλον τοῦ 1827, διὰ τοῦ ὁποίου αἱ Δυνάμεις αὗται ἀπὸ κοινοῦ προσφέρουσι τὴν μεσολάβησιν αὐτῶν πρὸς τὴν Πύλην. Ἡ Πύλη δὲν θέλει νὰ γνωρίσῃ οὐδὲν τούτων, καὶ, ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως, ἀποθιβάζει αἰγυπτιακὸν στρατὸν εἰς τὰς ἐπιληνικὰς ἀκτὰς, ὁ δὲ Ἰβραήμ πασᾶς ἀρνείται νὰ ἐκκενώσῃ τὴν Πελοπόννησον. Τότε ὁ στόλος τῶν Ρώσων, Ἀγγλῶν καὶ Γάλλων κατέστρεψε τῇ 18 8)βρίου 1827 ἐν τῷ λιμένι τῆς Πύλου, φρουροῦ τῆς ΝΔ. Πελοποννήσου, τὸν Τουρκοαἰγυπτιακὸν στόλον καὶ ὁ Ἰβραήμ ἀναγκάζεται οὕτω νὰ ἀποσυρθῆ εἰς Αἴγυπτον τὸ ἐπιὸν ἔτος 1828.

Τέλος, τῷ 1830, ἡ Τουρκία ἀναγκάζεται νὰ ὑπογράψῃ ἐν Ἀδριανουπόλει συνθήκην εἰρήνης, διὰ τῆς ὁποίας ἀνεγνωρίσθη καὶ ἀνεκηρύχθη ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ὠρίσθησαν τὰ ὅρια αὐτῆς. Ὁ ἐκ Κερκύρας ἐπιφανὴς πολιτικὸς ἀνὴρ Ἰω. Καποδίστριας ἐξελέγη Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, ἀναπτύξας δραστηριότητα καὶ γνώσεις, ἀλλ' ἀναστείλας δεσποτικῶς τὸ Σύνταγμα, ἐδολοφονήθη (1831) ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Μαυρομιχάλη.

Αἱ τρεῖς εὐεργετίδες Δυνάμεις ἐξέλεξαν τότε βασιλέα τὸν βαυαρὸν πρίγκηπα Ὁθωνα (1832), ἀγγλικῶν δ' ἔτι αὐτοῦ ὄντος, τὰ πράγματα διεύθυνεν Ἀντιβασιλεία. Ὁ Ὁθων ἀποθιβάζεται εἰς τὸ Ναύπλιον τῷ 1833 μετὰ βαυαρικοῦ στρατοῦ, ἀναλαμβάνει δὲ τὴν κυβέρνησιν αὐτὸς τῷ 1835 καὶ μεταφέρει τὴν ἔδραν τοῦ βασιλείου ἀπὸ Ναυπλίου εἰς Ἀθήνας.

Ἡ βασιλεία τοῦ Ὁθωνος πολλάκις διαταράχθη ὑπὸ τῶν μηχανορραφῶν τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, ὑπὸ ληστούμ-

μοριῶν καὶ θρησκευτικῶν ἐρίδων. Τῷ 1844, ὅπως καταστρί-
λη στρατιωτικὴν συνωμοσίαν ὁ Ὄθων, παρεχώρησε εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα Συνταγματικὸν Χάρτην, ἐπικολούθησεν ἐν τούτοις
τούτον μείζων σύγχυσις μεταξύ τῶν πολιτικῶν μερίδων καὶ
κατὰ τὰς λυσσώδεις πολιτικὰς διαμάχας. Αἱ εὐρωπαϊκαὶ
Δυνάμεις ἀνχιμνύονται εἰς ταύτας καὶ κατὰ τὴν ἐνκρῆσιν
τοῦ πολέμου ὃν ὑπεκίνησαν ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ τὸ
Πεδερμόντιον, σύμμαχοι τῶν Τούρκων κατὰ τῆς Ρωσίας
(1854), καὶ ὅστις ἔσχε κύριον θέατρον τὴν Κριμαίαν, ἐκδη-
λωθείσης τῆς κοινῆς γνώμης ἐν Ἑλλάδι ὑπὲρ τῆς Ρωσίας,
στόλος ἀγγλογαλλικὸς ἀπέκλεισε τὸν Πειραιᾶ, ὅτε, ὑποσχεθεί-
σης τῆς ἑλλ. κυβερνήσεως ἀπόλυτον οὐδεερότητα, ὁ βασιλεὺς
Ὄθων ἐστερήθη παντός ἐρείσματος ἐν Ἑλλάδι.

Συγκροτηθείσης διὰ ταῦτα προσωρινῆς Κυβερνήσεως ἐν
Ἀθήναις, ὁ Ὄθων ἐκθρονίζεται, συγκαλεῖται δὲ κατόπιν Ἑ-
θνοσυνέλευσις, ἣτις, συνέλθουσα τὸν φεβρουάριον τοῦ 1863
κυροῖ τὴν ἐκθρόσιν καὶ ἐκλέγει βασιλέα, μετὰ τὴν ἀποποι-
ήσιν τοῦ ἀγγλοῦ πρίγκηπος Ἀλφρέδου, τὸν Δανὸν πρίγκηπα
Γουλιέλμον, ἀνελθόντα τὸν θρόνον ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεωργίου
Α'. Τῷ 1864, ἐξ εὐμενείας τῆς Ἀγγλίας, ἡ Ἑλλὰς αὐξάν-
νει ἐδαφικῶς διὰ τῆς προσαρτήσεως τῶν Ἰονίων Νήσων. Κα-
τὰ τὸν τουρκορωσικὸν τέλος πόλεμον, κατὰ συμβουλήν τῆς
Ἀγγλίας, ἡ Ἑλλὰς παραμένει οὐδετέρα. οὕτω δὲ, ἐν τῷ βε-
ρολινεῖῳ Συνεδρίῳ (1877) καὶ ἐν τῇ βερολινεῖῳ Συνόδῳ
(1880), ἀμείβεται δι' ὑποσχέσεως ἐδαφικῆς ἐπεκτάσεως, ἐ-
πελθούσης κατόπιν, τῷ (1881), διὰ τῆς προσαρτήσεως μέρους
τῆς Ἡπείρου καὶ ὅλης σχεδὸν τῆς Θεσσαλίας.

Εἶθε, αὐξάνουσα ἐδαφικῶς ἡ Ἑλλὰς εἰσέτι, καταλάβοι
μεταξὺ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων τὴν προσήκουσαν αὐτῇ
θέσιν, κατὰ λόγον τῆς πάσαις δόξης, τῆς εὐφύας τοῦ ἑλληνη-
κοῦ λαοῦ, τῶν προσφάτων στρατιωτικῶν αὐτοῦ ἔθλων καὶ
τοῦ προσφουῦς τῆς χώρας!

ΣΥΝΟΨΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ἡ Κρήτη ὑπῆρξεν ἡ σπουδαιότερα τῶν ἐνετικῶν κτήσεις ἐν τῇ Μεσογείῳ. Ἡ καταγωγή τοῦ κρητικοῦ λαοῦ, καθὼς παντὸς ὁ,τι ἀνατρέχει μέχρι τῶν προϊστορικῶν χρόνων, εἶνε κεκαλυμμένη διὰ μυστηρίου καὶ ἀνήκει εἰσέτι κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ κράτος τῶν μύθων. Ὁ Κρής, ὅπως ὁ Ἀθηναῖος κατὰ τοὺς μύθους, ὑπῆρξεν αὐτόχθων, τουτέστιν ἐγεννήθη ἐν τῇ Νήσῳ, μὴ ἐξῶθεν ἐλθὼν. Πλὴν, πολλῶ ἀληθοφανέστερον εἶνε ὅτι ἡ Κρήτη φκλήθη ὑπὸ ἀποικιῶν Πελασγῶν, Ἑλλήνων, Φρυγῶν καὶ Δωριέων οἵτινες ἀφορμηθέντες ἐκ τῶν πεδιάδων τῆς Ἀσίας ἐξεδιώξαν τοὺς Φοίνικας ἐκ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου.

Πάν ὅ,τι λοιπὸν γινώσκομεν περὶ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Κρήτης, περὶ τῶν βασιλείων αὐτῆς καὶ περὶ τῶν πρώτων πόλεων τῆς, ἔρχεται ἡμῖν ἐκ τῶν μύθων μόνον.

Ὁ μῦθος ἀναφέρει πρῶτον μονάρχην τῶν Κρητῶν τὸν Ἀμμωνα Δία, συγγραφεὶς δέ τινες λέγουσιν ὅτι ὑπάρχει κατὰ τὰ βόρεια τῆς Νήσου σπήλαιον, ὃπερ ἐχρησίμευεν ὡς κατοικητήριον τοῦ μεγάλου Διός, ὅστις ἐκ τῆς συζύγου αὐτοῦ Εὐρώπης ἔσχε, πλὴν ἄλλων υἱῶν, τὸν Ραδάμανθυν καὶ τὸν σοφὸν Μίνωα, ὅστις τελευταῖος κατέσχε τὴν βασιλείαν ἐπὶ τῶν 100 πόλεων τῆς Νήσου, κυβερνήσας ταύτην μετὰ πολλῆς δικαιοσύνης καὶ προσιέσας δι' ἀρίστων νόμων, οἵτινες ὑπὸ τοῦ Λυκούργου βραδύτερον εἰσῆχθησαν εἰς Σπάρτην, κατόπιν δὲ υἰοθετήθησαν ὑπὸ τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος, παρὰ τῶν ὁποίων κατόπιν πρελήφθησαν ὑπὸ τῶν Ρω-

μαίων, πρὸς ὧν ἔπειτα παρέλαβον τούτους οἱ ἄλλοι λαοί, οὕτως ὥστε ἡ Κρήτη δύναται δικαίως νὰ κλυθῆται ὅτι ἔδωκε νόμους εἰς πάντα τὸν τότε πεπολιτισμένον κόσμον.

Ἡ Κρήτη ἦτο πολυθρύλητος διὰ τὸν πολιτισμὸν τῆς· αἱ ἐνδοξότεραι τῶν πόλεων αὐτῆς ἦσαν Κνωσσός, Κυδωνία καὶ Γόρτυς, πάντοτε ἐν συγχρούσει διατελοῦσαι πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἡγεμονίας τῆς ὅλης Νήσου.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μίνως (1300 π. Χ.) κατέλαβε χάυνωσις τοὺς Κρήτας καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν περίπου ἐκείνην ἤρξαντο ἐρχόμενοι ἐξ Ἑλλάδος ἑλληνικοὶ λαοί, οἵτινες κατέκτησαν τὰς κρητικὰς πόλεις ἐρήμους κατοίκων, συνεπέα τοῦ πολέμου τοῦ Μίνως, ἐναντίον Κοκκάλου βασιλέως τῆς Σικελίας, ἐξ ἐκδικήσεως πρὸς αὐτὸν ἅτε παρασχόντα τὴν προστασίαν του πρὸς τὸν περιφρημον ἀρχιτέκτονα Δαίδαλον καὶ, συνεπέα τῶν ἀπωλειῶν τοῦ σικελικοῦ τούτου πολέμου, καθ' ὃν ὁ Μίνως ἠγματοπώθη ὑπὸ Κοκκάλου, θανατώσαντος αὐτὸν σκληρότατα.

Ἐνα αἰῶνα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου βασιλέως Μίνως, οἱ Κρήτες, ὑπὸ τὸν βασιλέα Ἰδομενέα, ἔλαβον μέρος εἰς τὸν κατὰ τῆς Τροίας πόλεμον τῶν Ἑλλήνων, ἀπέσχον ὁμως νὰ μετάσχῃσι τῶν Μηδικῶν πολέμων (500 π. Χ.) καίτοι προσέκειτο νὰ πολεμήσωσιν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Κατὰ τὴν Μακεδονικὴν περίσδον ὑπέκυψαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Ἡ Κρήτη ἐσπαράχθη αἰεποτε ὑπὸ ἐμφυλίων ἐρίδων, αἱ δὲ τρεῖς προμνησθεῖσαι πρῶτισται πόλεις, ἀλληλομαχοῦσαι ἀδιαλείπτως, κατέληξαν εἰς τὸ νὰ συνάψῃσι συμμαχίαν μετὰ ξένων· ἡ δὲ Γόρτυς προῆλθε μέχρι τοῦ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀμεσον συνδρομὴν τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες τῷ 67 π. Χ. παρενήθησαν οὐ μόνον πρὸς εἰρηνοποίησιν τῆς νήσου, ἀλλὰ καὶ ὅπως πατάξῃσι τὴν πειρατίαν, ἣν ἀπὸ μακροῦ χρόνου μετόρχοντο οἱ Κρήτες.

Ἰπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ ἔπαυσαν καὶ οἱ Κρήτες ἐγνώρισαν τέλος τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἡσυχίαν, προαχθέντες οὐκ ὀλίγον ὑπὸ ἔποψιν οικονομικὴν καὶ διοικητικὴν. Ἀπ' ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἡ Κρήτη ἀπώλε-

σεν ὀριστικῶς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς, καταστᾶσα, μετὰ τῆς Κυρηναϊκῆς, ἐπαρχία ρωμαϊκή.

Μετὰ τὴν διζίρεσιν τοῦ ρωμαϊκοῦ Κράτους εἰς ἀνατολικὸν καὶ δυτικόν, ἡ Κρήτη ὑπήχθη ὑπὸ τὸ πρῶτον, τὸ βυζαντικόν, τῷ δὲ 823 μ. Χ. κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν. οἵτινες ἴδρυσαν τὸ Ἡράκλειον. Κατόπιν ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῷ 961 διὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ βυζαντιοῦ Νικηφόρου Φωκά, ὅστις ἔπειτα ἐγένετο αὐτοκράτωρ. Κατὰ τὴν τετάρτην σταυροφορίαν (1206 μ. Χ.) ὑπέκυψεν ὑπὸ τοῦς Φράγκους. Κατόπιν ὁ Λατῖνος αὐτοκράτωρ Βυζαντιοῦ Βασιλείου ὁ Α΄ παρεχώρησε τὴν Κρήτην εἰς τὸν μαρκήσιον Βονιφάτιον Β΄ τὸν Μομφερρατικόν, οὗτος δὲ τῷ 1204 ἐπώλησεν αὐτὴν εἰς τοῦς Βενετούς, οἵτινες ἤδη ἤρξαντο κυριαρχοῦντες κατὰ τὴν Ἀνατολήν, ἐγκαταστήσαντας διοίκησιν ἥπιαν, εἰρηνικὴν καὶ οὐδόλως καταθλιπτικὴν.

Ἐπὶ Μωάμεθ Δ΄, τῷ 1645, οἱ Τούρκοι, ἀποκρούσαντες τὸν σκοπὸν τῆς ἐκστρατείας των, ἀπεβιβάσθησαν εἰς Κρήτην καὶ προσβαλόντες, ἀνεπιτυχῶς, τὸ φρούριον Ἀγίου Θεοδώρου τῆς ὁμωνύμου νησίδος, ἤρξαντο τῆς πολιορκίας τῶν Χανίων, ἅτινα ἐκυρίευσαν μετὰ 57 ἡμέρας. Αἱ πολιορκίαι καὶ αἱ ἀμυναι τῶν κρητικῶν φρουρίων παριστῶσιν ἐν τῶν ἠρωικωτέρων καὶ ἐνδοξοτέρων γεγονότων τῆς ναυτικῆς ἱστορίας τῆς Ἑνετίας. Τῷ 1646 οἱ Τούρκοι ἐκυρίευσαν τὸ Ρέθυμνον καὶ, ἐγκαθιδρυθέντες μονίμως ἐν Κρήτῃ, ἐπολιόρκησαν τὴν Σούδαν καὶ εἶτα τὸ Ἡράκλειον, ὑπερασπιζόμενον ὑπὸ τοῦ γενναιοτάτου ἐνετοῦ στρατηγοῦ Φραγκίσκου Μοροζίνη. Ἡ πολιορκία διεξήγετο μὲν κατὰ ξηρὰν, ἀλλὰ καὶ κατὰ θάλασσαν πολλάκις συνεκρούσθησαν ὁ ἐνετικὸς καὶ ὁ τουρκικὸς στόλος. Μετὰ ἐπιβληθέντες ἐπιθέσεις καὶ ἀμύνες, τῷ 1666, τῶν Τούρκων ἐνισχυσάντων ἐκτάκτως τὰς ἐκυτῶν δυνάμεις, ὁ πόλεμος κατέστη λυσσώδης. Ἡ Γαλλία ἐπανεπιβληθέντος ἀπέστειλε στρατιώτας πρὸς ἐπικουρίαν τῶν Ἑνετῶν, πλὴν ἀλυσιτελεῖς. Τῷ 1666 τέλος ὁ Φ. Μοροζίνης ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ πλὴν ἐπὶ συνθήκαις ἐντίμοις. Ἡ Κρήτη, κατόπιν πέντε σχεδὸν αἰῶνων ἐνετικῆς κυριαρχίας, ἐξαίρεσει τῶν μικρῶν φρουρίων Γραμβούσης, Σπιναλόγγας καὶ Σούδας μετὰ τῶν ὑ-

παγομένων εις ταῦτα νησίδων, ἅτινα μετὰ 50 ἔτη ἐγκατελείφθησαν ἐπίσης, ὑπέκυψεν εἰς τὸν μουσουλμανικὸν ζυγόν.

Ἡ ἥρωικὴ πολιορκία τοῦ Ἡρακλείου διήρκεσεν 27 ἔτη, γενομένων κατὰ ταύτην 69 ἐφόδων καὶ 80 ἐξόδων. Μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Ἡρακλείου, ἀπὸ τοῦ 1670 μέχρι τοῦ 1821, οἱ Κρήτες ἔδει νὰ διαγάγωσιν ὑπὸ τοιοῦτο κηδεστῶς καταθλίψεσιν καὶ αὐθαιρεσιῶν ὥστε βεβαίως πολλάκις νὰ ποθῆσωσι τὴν εἰρηνικὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑνετίας καὶ ἐδέησε νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν διάκρισιν στρατοῦ ἀχαλινώτου καὶ ἄνευ πειθαρχίας.

Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἐξ μεγάλαις ἐπαναστάσεως ἐξεργράγησαν ἐν Κρήτῃ, μετὰ παρεμβάσεως τῶν Μεγάλων Δυνάμεων Ἡ κρητικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1821 δὲν ἦτο ἡ ἐπεισόδιον τοῦ μεγάλου ἀγῶνος, ὃν ἀνέλαβον οἱ Ἕλληνες πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἑαυτῶν ἀνεξαρτησίας. Τῷ 1832 μετὰ σειρὰν αἱματηρῶν ἀγῶνων, καθ' οὓς ἰδιαιτέρως διεκρίθησαν οἱ Σφακιῶται, ἡ Κρήτη τίθηται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου, ἣτις διήρκεσε μέχρι τοῦ 1841, ὅτε ἐπανῆλθεν ὑπὸ τὴν κυβερνήσιν τοῦ Σουλτάνου. Κατὰ τὰ ἔτη 1856—57—58 ἐξεργράγη ἐτέρα ἐπανάστασις καθ' ἣν οἱ Χριστιανοὶ ἀπέσπασαν παρὰ τῆς Πύλης σύνολον παραχωρήσεων, αἰτινες, ὑπὸ πᾶσαν ἄλλην κυβέρνησιν θὰ ἐπέφερον ἀφεύκτως τὴν γενικὴν εἰρηνοποίησιν τῆς Νήσου. Κατὰ τὸ 1866—68 ἐξεργράγη, νέα ἐπανάστασις, περιφανῆς λόγῳ τῆς ἀντιστάσεως ἣν ἀντέταξαν οἱ ἐπαναστάται κατὰ τῶν Τούρκων καὶ πολλοῦ καὶ δὴ ἐν τῇ Μονῇ Ἀρκαδίου Ρεθύμνης, ὅπου ἡ παράδοσις θρυλεῖ ὅτι ἐν κρίσιμῳ στιγμῇ τοῦ ἀγῶνος, ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Γαβριὴλ προέτεινεν εἰς τὰ ἐκεῖ προσφυγόντα γυναὶκόπαιδα νὰ ταφῶσιν ὑπὸ τὰ εἱρεῖαια τῆς Μονῆς καὶ, δεκτῆς γενομένης τῆς προτάσεως, ἔθηκε πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ὁποίας ἀπώλοντο μετὰ τῶν χριστιανῶν καὶ 200 μουσουλμάνοι.

Ἡ ἐπανάστασις αὕτη ἔληξε διὰ τοῦ φερμανίου τοῦ 1868, ὅπερ, παρὰ τινὰς ἐν αὐτῷ περιορισμούς, θὰ ἐπέφερε συνδιλλαγήν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Πύλης· πλὴν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς οἱ χριστιανοὶ ἐνόησαν ὅτι αἱ παραχωρήσεις τοῦ φερμανίου εἶχον

γίνει χάριν τῶν παρεμβασῶν εἰς τὸ κρητικὸν ζήτημα Μεγάλων Δυνάμεων μετὰ τῆς προθέσεως πάντοτε ν' ἀνακληθῶσιν ὕστερον αἱ παρασχεθεῖσαι ἐλευθερίαι.

Τῷ 1878 οἱ Κρήτες ἐπαναστατοῦσι πάλιν ἀπαιτοῦντες μεταρρυθμίσεις καὶ ἡἐπανάστασις λήγει διὰ τῆς οὕτω κληθείσης «Συμβάσεως τῆς Χαλέπας», δι' ἧς ἡ ὄθωμ. κυβέρνησις ἀνεγνώριζεν ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐκμηδενίσῃ τὰς ρητὰς παραχωρήσεις, ἃς παρέσχε διὰ τοῦ φερμανίου τοῦ 1868.

Ἀπὸ τοῦ 1878 μέχρι τοῦ 1888 οἱ Κρήτες ἀπέλαυσαν σχετικῆς τινος συνετῆς διοικήσεως καὶ ἡσυχίας.

Ἐπαναστατοῦσιν ἐκ νέου τῷ 1889, πλὴν, μετὰ ὀλιγωτέρου πολεμικοῦ μένουσιν καὶ μετ' ἐλάσσονος ἐνθουσιασμοῦ λαϊκοῦ· δὲν ἐξεγείρονται πλέον οἱ χριστιανοὶ ἀθρόοι ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς Πίστεως· δὲν πρόκειται ἡ περὶ τινῶν δολοφονιῶν προκαλουμένων ἐξ ἀντεκδικήσεως. Πρωτίστη αἰτία τῆς καταστάσεως ταύτης τῶν πραγμάτων ὑπῆρξεν ἡ ἐν τῇ Νήσῳ, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ φερμανίου τοῦ 1878, εἰσαγωγή τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος, ὅπερ ἤνοιξε νέαν ὁδὸν εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Κρητὸς καὶ ἔρριψε τοὺς Κρήτας εἰς τὰς πολιτικὰς διαμάχας καὶ συρράξεις.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1895, ἣτις δύναται ἐφεξῆς νὰ θεωρηθῆται ἡ τελευταία, φαίνεται προκύψασα ἐκ τῆς κακῆς λειτουργίας τῶν δικαστηρίων, ἅτινα ὁ Γενικὸς Διοικητὴς τῆς Νήσου Μαχμοῦδ-πασὰς εἶχε ἰδρύσει, καὶ ἐκ τῆς διοικήσεως αὐτοῦ, ἣτις ὑπῆρξεν ἀληθῶς σκληρὰ ὡς πρὸς τοὺς Κρήτας.

Τῷ 1896 λαμβάνουσι χώραν ἐν Χανίοις, Ρεθύμνῳ καὶ Ἡρακλείῳ αἱ αὐταὶ σφαγαὶ χριστιανῶν ὑπὸ τούρων αἰτινες καὶ κατὰ τὰς παρελθούσας ἐπαναστάσεις.

Συνεπεῖχ τῶν νέων τούτων σφαγῶν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐποίησατο ἐκκλησίαν πρὸς τὰς Μ. Δυνάμεις καὶ ἀπέστειλεν εἰς Κρήτην ὄπλα, πολεμεφῶδια καὶ πλοῖα πρὸς περισυλλογὴν τῶν κατοίκων. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Μ. Δυνάμεων παρέστησαν εἰς τὴν ἑλλ. κυβέρνησιν ὅτι ἡ Πύλη θὰ ἦτο διετεθειμένη νὰ παράσχῃ μεταρρυθμίσεις εἰς τὴν Κρήτην ἐν ἡ Ἑλλ. Κυβέρνησις ἤθελε παύσει ἀποστέλλουσα ὄπλα καὶ πολεμεφῶδια εἰς τὴν Νῆσον.

Οἱ ἐπαναστάται ἀφ' ἐτέρου ἠρνήθησαν νὰ καταθέσωσι τὰ ὄπλα πρὶν ἢ ἐπιτύχῃσι τὰς αἰτηθείσας παραχωρήσεις.

Ὁ Σουλτάνος ἐπίσης δὲν ἤθελε νὰ ἔλθῃ εἰς δικπραγματεύσεις μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν. Αἰματηρὰ σύρραξις ἦτο ἀναπότρεπτος, ὅτε αἱ Δυνάμεις ἀπεφάσισαν νὰ παρεμβῶσιν.

Παρὰ ταῦτα, αἱ πρῶται κατὰ τῶν χριστιανῶν ἐπιθέσεις ἤρξαντο ἐν Ἡρακλείῳ, ὅπου εἶχον προσφύγει ἅπαντες οἱ μουσουλμάνοι τῶν πέριξ χωρίων.

Τῷ 1897 ἤρξαντο αἱ πρῶται ἀμοιβαῖαι δολοφονίαι ἐν Ἡρακλείῳ καὶ κατόπιν οἱ αὐτοὶ βαρβαρισμοὶ δὲν ἐβράδυνον νὰ ἐπανληφθῶσι καὶ ἐν Χανοίοις. Ἡ Νῆσος περιπίπτει εἰς ἀναρχίαν.

Τὴν 23 Ἰανουαρίου 1897 οἱ μουσουλμάνοι, ὡς ἐάν ὑπῆκουον εἰς διαταγὰς ρητὰς, ἔθεσαν πῦρ εἰς ἀπάσας τὰς οἰκίας τῆς λατινικῆς συνοικίας Χανίων· ἐπηκολούθησεν ἀμοιβαῖος συμπυροβολισμὸς μετὰ τῶν τούρκων στρατιωτῶν καὶ τῶν χριστιανῶν, οἵτινες ἠγωνίζοντο νὰ σβέσωσι τὸ πῦρ.

Συνεπεῖρ ἀρνήσεως τῶν Μ. Δυνάμεων τοῦ νὰ ἀποβίβασωσι στρατὸν, ὅπως πολεμήσῃ ἐναντίον τῶν ἐμπρηστῶν, ἡ ἔλλ. κυβέρνησις ἔδωκε πάραυτα διαταγὰς εἰς δύο θωρηκτὰ ὅπως ἀποπλεύσωσιν εἰς Χανία πρὸς διάσωσιν τῶν ἐλλήνων ὑπηκόων καὶ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν. Ἡ Α. Β. Υ. ὁ Πρίγκηψ Γεώργιος ἔλαβε τὴν διοίκησιν στολισκοῦ τορπιλικοῦ ὅπως παρεμποδίσῃ τὴν ἀποβίβασιν τουργικῶν στρατευμάτων. Ταυτοχρόνως στρατὸς ἐλληνικὸς ἐκ 2000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν συταγματάρχην Τ. Βάσσον ἀπεβιβάσθη εἰς Πλατανιὰν ὅπως καταλάβῃ τὴν Νῆσον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ Εὐρώπη συγχρόνως κατελάμβανε τὴν Κρήτην, δίδουσα διαταγὰς πρὸς ἀποβίβασιν τῶν ναυτῶν τῶν πολεμικῶν σκαφῶν ἐπ' τῆς Νήσου. Ἡ διεθνὴς κατοχὴ ἤρξατο καὶ, ἀπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς, ὁ Σουλτάνος ἔθετο τὴν Νῆσον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων: Μεγάλης Βρετανίας, Γαλλίας, Ἰταλίας, Γερμανίας, Αὐτρικίας καὶ Ρωσσίας.

Ἀπὸ τῆς 9/21 Δεκεμβρίου 1898 ἡ Νῆσος αὐτόνομος, ὑπὸ τὴν φιλὴν ἐπικυρικρίαν τοῦ Σουλτάνου, δικυβερνᾶται ὑπὸ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Πρίγκηπος Γεωργίου τῆς Ἑλλάδος, Ὑ. Ἀρμοστοῦ τῶν 4 Μ. Δυνάμεων Γαλλίας, Ρωσσίας, Ἰταλίας, καὶ Ἀγγλίας.

ΓΝΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΜΕΡΟΣ Ι

Στοιχειώδεις κανόνες Ὑγιεινῆς

Σπουδαιότης τῆς ὑγιεινῆς. — Ἡ ὑγίεια ἡμῶν εἶνε πολυτιμότερον ἀγαθόν καὶ πᾶν ὅ,τι παραβλέπεται ταύτην γίνεται πάντοτε αἰτία κακοῦ ἐπιζημίου εἰς τὸν ὄργανισμόν τοῦ ἀτόμου. Τὸ διατηρεῖν καὶ προσυλλάσσειν τὴν ὑγίειν ἀποτελεῖ ἀκριβῶς τὸν σκοπὸν τῆς ὑγιεινῆς, Ἔργον αὐτῆς πρὸ πάντων εἶνε τὸ προλαμβάνειν, περιορίζειν καὶ ἀποτρέπειν τὰς ἀσθενείας καὶ τὰ σωματικὰ ἐλαττώματα καὶ τὸ διατηρεῖν πρὸς ταῦτοις καὶ παρατείνειν τὴν ἰκανότητα πρὸς ἐργασίαν καὶ ἰδιαιτέρως τὴν ζωὴν. Ὡς πρὸς τὸν χωροφύλακα δὲ ἡ ὑγίεια εἶνε ὁρος ἀπαραίτητος διὰ τὸ νὰ ἦνε πάντοτε εἰς θέσιν νὰ προσφέρῃ δραστηρίως τὰς ἑαυτοῦ ὑπηρεσίας.

Αἱ ἀνάγκαι τοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει. — Ὅπως διατηρηθῆ ἡ ζωὴ τοῦ ἀτόμου δὲν ἀρκεῖ ἡ πλήρης ἀνάπτυξις καὶ ἡ τελεία ὑγιεινὴ κατάστασις τοῦ σώματος, καθότι αἱ λειτουργίαι τῶν ὀργάνων αὐτοῦ, ἄνευ τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ δὲν εἶνε δυνατὴ, ἀπαιτοῦσι τὴν ἰκανοποίησιν ἀναγκιῶν τινῶν, δυναμένην νὰ δοθῆ μόνον ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου.

Ὁ ἀνθρώπος τῷ ὄντι ἔχει ἀνάγκην ἀέρος ὅπως ἀναπνέῃ, ὕδατος πρὸς πλύσιν ἢ πόσιν οὐσιῶν θρεπτικῶν καὶ διεγερτικῶν πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἀπωλειῶν ὡς ὑρίστανται ὁ ὀργανισμὸς ἰματισμοῦ τέλος καὶ κατοικίας πρὸς διατήρησιν τῆς θερμοκρασίας κατὰ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν καὶ κλιματολογικῶν ἐπηρειῶν.

Τροφή

Ἡ καλή καὶ κανονικὴ τροφή κέκτηται μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ὑγείας.

Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα παρεβλήθη, διὰ πολλοὺς λόγους, πρὸς τὴν ἀτμομηχανήν. Αἱ τροφαὶ εἰσι διὰ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ὅ,τι ἡ καύσιμος ὕλη διὰ τὴν ἀτμομηχανήν, τουτέστι πηγὴ θερμότητος καὶ δυνάμεως. Τὸ τε ἀνθρώπινον σῶμα καὶ ἡ μηχανὴ ἔχουσι ἀνάγκην, ἀμφοτέρω, καυσίμου ὕλης ὅπως ἡ δραστηριότης αὐτῶν μὴ μειωθῆ· ὅσω μείζων, θὰ ἦνε ἡ δραστηριότης αὐτῶν τόσω μείζων ὀφείλει νὰ ἦνε ἡ ποσότης τῆς χορηγητέας καυσίμου ὕλης.

Ὅπως ἡ ἀτμομηχανὴ φθείρεται καὶ ἔχει ἀνάγκην ἐπισκευῶν, καθ' ὅς ἀναγκαῖοι σίδηρος, χαλκός, ξύλα κλπ., οὕτω τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἔχει ἀνάγκην ἐπανορθωτικῶν καὶ ἀνακαινιστικῶν τροφῶν.

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ποσότης τῶν τροφῶν δέον νὰ ἦνε ἀνάλογος πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπίνης μηχανῆς. Μείζων ποσότης καυσίμου ὕλης θὰ ἠδύνατο νὰ συνεπιφέρῃ τὴν διάρρηξιν τῆς μηχανῆς· μικρότερα ποσότης καυσίμου ὕλης θὰ ἠλάττωνε τὴν θερμοκρασίαν καὶ θὰ ἐπέφερε στάσιν εἰς τὴν κίνησιν τῆς μηχανῆς.

Εἶνε γνωστὸν πόσῃ κέκτηται σπουδαιότητα ἐπὶ τῆς ὑγείας ἡ θερμοκρασία τοῦ σώματος. Τὸ θερμοόμετρον εἶνε τὸ ἀσφαλέστερον μέτρον τῆς ὑγείας : Ὅταν ἡ θερμοκρασία τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ἦνε κατωτέρα τῶν 37⁰ ἑκατονταβάθμου, τὸ σῶμα εἶνε ἐκλελυμένον τουτέστιν ἐν ἐξασθενήσει· ὅταν δὲ ἦνε ἄνωτέρω, τὸ σῶμα τυγχάνει ἀσθενές, ἐξημμένον, πυρέσσον.

Ὅπως ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι διατηρεῖται σταθερὰ ἡ θερμοκρασία αὕτη, ἣτις εἶνε εἷς τῶν πρωτίστων ὄρων τῆς ὑγείας, ὁ ἀνθρώπος ὀφείλει νὰ ἀναλογίζη καὶ νὰ προσαρμόζη, ὡς πρὸς τὴν ποιότητα, τὰς τροφὰς ἀναλόγως τῆς θερμοκρασίας τοῦ περιβάλλοντος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ζῆ, τουτέστιν, ἐν τοῖς θερμοῖς κλίμασι δέον νὰ ἐλαττώνῃ τὴν ποσότητα τῆς τροφῆς, τοῦναντίον δὲ ν' αὐξάνῃ ταύτην ἐν τοῖς ψυχροῖς.

Οἱ λαοὶ τοῦ Βορρᾶ τρέφονταὶ ἐν γένει δι' ἐλαιωδῶν ἢ λι-

πωδῶν τροφῶν, αἵτινες εἰσι τὰ μέγιστα θερμογόνοι· τούτων-
τίον αἱ λαοὶ τῶν θερμῶν χωρῶν τρέφονται δι' οὐρύξης, λαχά-
νων καὶ καρπῶν. Ἐπίσης δὲ κατὰ τὰς δικφόρους ἐτοχὰς
τοῦ ἔτους ἡ τροφή δέον νὰ ᾔη ἀφθονωτέρα ἢ κατὰ τὸ θέ-
ρος. Ἡ θρεπτικὴ δύναμις τῶν τροφῶν εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὴν
ἐν αὐτοῖς περιεχομένην ποσότητα ἀζώτου καὶ ἄνθρακος. Αἱ
ἀζωτοῦχοι τροφὰί, τὸ ὑλικὸν κατασκευῆς καὶ ἀνακαινίσεως
τῆς ἀνθρωπίνης μηχανῆς, χρησιμεύουσι πρὸς σχηματισμὸν
τῶν ὀργανικῶν ἰσθῶν· αἱ ἄνθρακοῦχοι τροφὰί εἰσι ἡ καύ-
σιμος ὕλη τῆς μηχανῆς ταύτης. Τὸ κρέας, τὰ ὠά, ὁ τυρὸς
(ἰνίνη, λεύκιμα, κασεΐνη) εἰσι μεταξὺ τῶν πρώτων τροφῶν
τὸ ἔλαιον, ὁ βούτυρος, τὸ λαρδίον, ὁ ἄρτος μεταξὺ τῶν δευ-
τέρων. Ἐπὶ 100 μερῶν τροφῆς τὰ 13 δέον νὰ ὦσιν οὐσίαι
ἀζωτοῦχοι, τὰ 87 ἄνθρακοῦχοι.

Ἐν ἄτομον, κατὰ μέσον ὄρον, ἔχει ἀνάγκη 300 γραμμα-
ρίων ἄνθρακος καὶ 20 ἀζώτου· ἡ αὐτὴ ἀναλογία ἀπαντᾷ,
π.χ., ἐπὶ 750 γραμμαρίων ἄρτου καὶ 500 βοείου κρέατος:

Περὶ ποτῶν

Ποτὰ λέγονται ἀπαντὰ τὰ ὑγρά τὰ πρόσφορα ὅπως ἀντι-
καθιστῶσι τὰς ἀπωλείας τῶν ὑγρῶν, ἅς ὑφίσταται συνεχῶς
τὸ ἡμέτερον σῶμα, διευκολύνουσι τὴν διάλυσιν τῶν στερεῶν
τροφῶν καὶ συντελοῦσι πρὸς πέψιν αὐτῶν.

Τὰ ποτὰ ἄτινα συντελοῦσιν εἰς τὴν θρέψιν, διεγείροντα
τὰς πεπτικὰς δυνάμεις, εἰσὶν· ὁ οἶνος, ὁ καφὲς καὶ, εἰς εἰδι-
κωτάτας περιστάσεις καὶ εἰς μετρίαν χρῆσιν, τὰ πνευματώδη
καὶ τὰ ὑπόξυνα ποτὰ.

Ὁ ἄνθρωπος, δὲν πρέπει νὰ ποιῆται κατάχρησιν τῶν
πνευματωδῶν ποτῶν, καθότι ταῦτα, λαμβανόμενα ὑπερμέτρως,
φθείρουσι τὴν πέψιν, καταβάλλουσι τὰς φυσικὰς δυνάμεις,
ἀποκτινοῦσι τὴν ψυχὴν καὶ βραχύνουσι τὴν ζωὴν.

Τὸ ὕδωρ κατέχει τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν ποτῶν·
ἀπαραιτήτων εἰς τὴν ζωὴν, εἶνε τὸ κατ' ἐξοχὴν ὠφελιμώτε-
ρον καὶ ὑγιεινότερον ποτόν.

Τὸ ὕδωρ, ἐν τισὶ περιστάσεσι, δεόν νά πίνηται μετὰ προφυλάξεως ἵνα μὴ προξενῇ βλάβην εἰς τὴν ὑγιάν.

Κατὰ τὰς ἰσχυρὰς ἐξιδρώσεις εἶνε ἐπικίνδυνος ἡ πόσις μεγάλης ποσότητος ψυχροῦ ὕδατος. Ἐν πορείᾳ, ἢ, μετὰ μακρὰν τοικυτήν, δεόν νά σβεννύηται ἡ φλόξ τῆς δίψης διὰ πλύσεως ἀπλῶς τοῦ στόματος καὶ διὰ τῆς πόσεως ὕδατος εἰς μικρὰς δόσεις. Μεγάλη ποσότης ὕδατος ψυχροῦ, λαμβανομένη ἔττω καὶ μετὰ τὴν ἐξιδρώσιν, δύναται νά προκαλέσῃ δυσπεψίαν ἢ κωλικόπονον (colica) τοῦθ' ὅπερ δὲν συμβαίνει ἐὰν γένηται μετρία χρῆσις ψυχροῦ ὕδατος καὶ ἐὰν ἀμιχθῇ μετ' αὐτοῦ ὀλίγος οἶνος, ὄζος, καφές, σάκχαρις κ.τ.τ.

Κατὰ τὰς μακρὰς πορείας ἐν καιρῷ θέρους, ἐὰν κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ δύναται νά εὑρεθῇ καλὸν πόσιμον ὕδωρ, οἱ χωροφύλακες δύνανται νά πείσιν ἐκ τούτου, εἰς μετρίαν ποσότητα καὶ κατὰ μικρὰς δόσεις, κρατοῦντες τὸ ὕδωρ στιγμάς τινας ἐν τῷ στόματι, ὅπως μὴ εισέρχηται πολὺψυχρῶν τὸν στόμαχον. Ἰστέον ὅτι, ἐνῶ ἡ ἐκτέλεσις τῆς ὠφελίμου ταύτης συμβουλῆς ἀνακουφίζει τὴν ἐνόχλησιν τῆς δίψης, θ' ἀπέβαιεν ἐπιβλαβὴς καὶ λίαν ἐπικίνδυνος ἡ πόσις μεγάλης ποσότητος ψυχροῦ ὕδατος ταυτοχρόνως.

Δὲν πρέπει νά πίνη τις, ἕως οὗ αἰσθανθῇ καταπαύσασαν τὴν δίψαν· δεόν νά ἔχη τις ὑπ' ὄψει ὅτι ἀναγκαῖοι χρόνος τις, μετὰ τὴν πόσιν ὕδατος, ὅπως ἐκδηλωθῇ ἡ αἰσθησις τῆς ἰκανοποιήσεως τῆς ἀνάγκης ταύτης.

Τούτων τεθέντων, ὁ χωροφύλαξ, ὅπως διατηρῇ, αὐξάνη καὶ ἐπικνωροῖ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ἀντοχὴν καὶ τὸ ψυχικόν αὐτοῦ σθένος, ὅπως ἢ πάντοτε ἕτοιμος πρὸς οἰκνῆσαι τε ὑπηρεσίαν ἢ κίνδυνον, καὶ ὅπως καθίσταται ὅσον ἐνεῖτιν ἥττον ἐπιρροπῆς εἰς πράξεις ἀντικειμένας τῇ πειθοχίᾳ, ὀφείλει νά ἦ **νηφάλιος**, καθήκον ἔχων νά φυλάσσεται ἀπὸ πάσης ὑπερβολῆς περὶ τὸ τρώγειν καὶ τὸ πίνειν καὶ ν' ἀπέχη ἀπὸ παντὸς ἐτέρου ἐλαττώματος ἢ κακῆς ἕξεως, ὡς, τοῦ καπνίζειν ὑπερμέτρως κ.τ.τ.

Ἑγιεινὴ τοῦ δέρματος

Ἡ ἀτομικὴ περιποίησης, ἰδίᾳ δὲ ἡ καθαριότης περὶ τὸ σῶμα, εἶνε πρωτίστη ἀνάγκη ὡς πρὸς τὴν ὑγιείαν. Ἐνδιαφέρει ἀπολύτως τὸ τηρεῖν καθάριον τὸ δέρμα ὅπως διατηρηθῆται ἐν κανονικῇ καταστάσει ἢ εὐεργετικῇ αὐτοῦ λειτουργίᾳ τῆς ἀδύλου διαπνοῆς· διὸ ὁ χωροφύλαξ δέον νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν πάντοτε δυνατὴν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἀτομικὴν καθαριότητα, καὶ πρὸς ἰδιάν ὠφέλειαν καὶ ὅπως μὴ παρενοχλῆ ἢ βλάβῃ τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ διὰ κακῶν ἀναθυμιάσεων.

Ἐπίσης ὁ χωροφύλαξ δέον νὰ ἔχῃ τὴν κόμην βραχείαν, νὰ κείρῃ ταύτην τοῦλάχιστον ἅπαξ τοῦ μηνὸς τακτικῶς, νὰ κτενίζηται καθ' ἑκάστην καὶ νὰ καθαρίζῃ τὴν κεφαλὴν διὰ σάπωνος, ἢ δι' ὕδατος καὶ οἰνοπνεύματος.

Ἄμα ἐγερθεὶς ἐκ τῆς κλίνης δέον νὰ νίπτῃ δι' ὕδατος καὶ σάπωνος τὰς χεῖρας, τὸ πρόσωπον, τὸν λαιμὸν· τὸ αὐτὸ δὲ ὀφείλει νὰ πράττῃ, ὡσάκτις ἐπιστρέφει ἐκ τῶν γυμνασίων ἢ ὡσάκτις ἔχει ρυπανθῆ ἐν τῇ ἐκτελεσει ὑπηρεσίας.

Δέον νὰ ποιῆται πάντοτε χρῆσιν τοῦ ἰδίου χειρομάκρου καὶ τοῦ ἰδίου νιπτήρος.

Τὸ πλύνειν τὸ στόμα καὶ καθαρίζειν τοὺς ὀδόντας εἶνε ὠφέλιμος κανὼν τῆς ὑγιεινῆς, χάριν μείζονος καθαρότητος τοῦ ἀέρος ὃν ἀναπνέομεν διὰ τοῦ στόματος καὶ χάριν διατηρήσεως τῶν ὀδόντων, οἵτινες εἶναι τόσον χρήσιμοι εἰς τὴν πέψιν.

Ὁ ἐφιππος χωροφύλαξ, ἐπιστρέφων ἐκ τῶν γυμνασίων ἢ ἐξ ὑπηρεσίας ἐφιππου, θέλει πράξει κλιῶς ἐὰν βρέξῃ διὰ ψυχροῦ ὕδατος τὰ κατώτερα μέρη τοῦ κορμοῦ καὶ τοὺς μηρούς, προστριβέντας καὶ θερμανθέντας ἐκ τοῦ ἐφιππίου.

Ὁ χωροφύλαξ δέον νὰ ἐπιμελῆται ὅπως ἔχῃ τοὺς ὄνυχας βραχείς. Δέον νὰ μὴ ἀποσπᾷ, ἀλλὰ τούναντίον νὰ κόπτῃ διὰ ψαλλίδος τὰ ἐπιδερμικὰ ἐκφύματα ἅτινα ἐμφανίζονται ἐνίοτε γύρω τῶν ὀνύχων.

Ἐκ τῆς ἀποσπάσεως, τούναντίον, τούτων δυνατὸν νὰ προκύψῃ «παρωνυχίς» ἢτοι φλόγωσις τῶν ὀνύχων καὶ ἄλλα ἔτι σοβαρῶτερα ἀνευκαταῖα.

Οἱ ὄνυχες τῶν ποδῶν, ἰδιαίτερος οἱ τῶν μεγάλων δακτύ-

λων, εἶνε ὠφέλιμον νὰ κόπτωνται ὀρθογωνίως καὶ εἶνε καλὸν τὸ μέτρον τοῦ νὰ μὴ κόπτωνται βαθέως τὰ πλάγια ἄκρα τῶν ὀνύχων, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς εἰσδύσεως τῶν ὀνύχων ἐντός τῆς σαρκός.

Ἐσάκις συγγραμματίζονται τύλοι (calli) ἐπὶ τῶν ποδῶν, δέον νὰ κόπτωνται διὰ ψαλίδος ἢ μάλλον ν' ἀποσιπῶνται διὰ τῶν ὀνύχων, μετὰ θερμὸν ποδόλουτρον.

Αἱ φ' ὑπάρχουσι τῶν ποδῶν, εὐκόλως γεννώμενοι ἐκ τῆς προτριβῆς τῶν ὑποδημάτων κατὰ τὰς μακρὰς πορείας, δέον ἀπλῶς νὰ κεντῶνται, ὅπως ἐξέβλη τὸ ὀρεῖδες ὑγρὸν ὅπερ περιέχουσι, χωρὶς νὰ ἀρθῇ ἡ ἐπίδερμις («περικάλυμμα τῆς ἐπιφανείας τοῦ δέρματος») ἣτις ἀνεπτύχθη.

Ὁ χωροφύλαξ δέον νὰ ἔχη πάντοτε καθαρὸς τοὺς πόδας, ὀφείλων νὰ πλύνῃ τούτους, τοὐλάχιστον ἅπαξ κατὰ μῆνα, διὰ χλιαροῦ ὕδατος, κατὰ δὲ τὸ θέρος, ἐκάστοτε ὀσάκις ἀναγκαστὴ τοῦτο, καὶ διὰ ψυχροῦ ὕδατος, προσέχων νὰ μὴ εὐρίσκηται τὸ σῶμα ἐν καταστάσει ἐξιδρώσεως.

Κατὰ τὴν θερινὴν περιόδον εἶνε ἐπίσης λυσιτελεῖς ἡ χρῆσις λουτρῶν, μετὰ τῆς προσφύλαξεως ὅμως νὰ μὴ γίνωνται, ταῦτα ὀσάκις ἡ θερμοκρασία τοῦ ὕδατος δὲν ἀνέρχεται, τοὺς 15°.

Ἡ προσφορωτέρα θερμοκρασία εἶνε ἡ μεταξὺ 18° καὶ 25°.

Ἡ ὥρα τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν τὸ ρέον ὕδωρ εἶνε συνήθως θερμότερον, εἶνε ἡ περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, αὕτη δὲ εἶνε ἡ καταλληλοτέρα πρὸς λουτρόν. Τοῦναντίον δὲν συνιστᾶται ἡ χρῆσις λουτρῶν καθ' ἡμέρας ἀνεμῶδεις καὶ βροχεράς ἢ τὰς ἐπομένους καταγίδος.

Ἡ διάρκεια τοῦ λουτροῦ δύναται νὰ ἦνε ἡμισεὶς ὥρας, ἢ βραχυτέρας ἂν, διὰ τινὰ λόγον, τὸ λουτρὸν ἢ ἡ πλύσις δέον νὰ γίνωσιν ὑπὸ θερμοκρασίαν κατωτέραν τῶν 18°.

Ἐπ' ἀνάγκης ν' ἀποφεύγωμεν νὰ λουώμεθα ὅταν ὁ στόμαχος ἦνε πλήρης, ἰδίᾳ δὲ, ὅταν τὸ ὕδωρ ἦνε κατὰ τι ψυχρόν, δύναται νὰ προκύψῃ ἐντεῦθεν αἰφνιδία λιποθυμία. Ὁρθὸν εἶνε τὸ μεταβαίνειν εἰς τὸ λουτρόν πρὸ τοῦ φαγητοῦ ἢ τρώωρον μετ' αὐτό. Πρὶν εἰσελθεῖν εἰς τὸ ὕδωρ, καλὸν εἶνε νὰ μένῃ ἐν ἀναπαύσει ἐπὶ τινὰς στιγμάς.

Εὐρίσκόμενός τις ἐντὸς τοῦ ὕδατος δὲν πρέπει νὰ μένῃ ἀ-

κίνητος, ἀλλ' ὀρεῖται νὰ κινήται, καὶ ἰδίᾳ νὰ τρίβῃ ἰσχυρῶς τὸ σῶμα διὰ τῶν χειρῶν.

Ἄμα ἐξελθὼν τοῦ λουτροῦ δεόν νὰ σπογγίζεται τις ἐπιμελῶς, νὰ τρίβῃ τὸ σῶμα, νὰ ποιῆται κινήσεις μετρίως τῶν μυῶν καὶ νὰ κινήται, ἐπιτεχνῶν κατὰ τι τὸ θῆμα.

Ἡ χρῆσις ὕδατος μεμολυσμένου πρὸς λουτρόν εἶνε ἐπικίνδυνος, ὡς ἐπίσης ἡ χρῆσις τοιοῦτου ὕδατος πρὸς πόσιν.

Περὶ ἱματισμοῦ

Ἐπιματισμὸς εἶνε μέσον μετριάζον τὰς ἐξωτερικὰς ἐπιρροίας· δεόν συνεπῶς νὰ ᾔη ἀνάλογος πρὸς τὸ κλίμα, πρὸς τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους καὶ πρὸς τὴν ἐκάστοτε θερμοκρασίαν. Δεόν νὰ προσαρμόζηται καλῶς πρὸς τὸ σῶμα, ἀλλ' οὕτως ὥστε νὰ μὴ παρεμποδίζεται ἡ λειτουργία τῶν σπλάγγων καὶ ἡ κίνησις τῶν μυῶν· δεόν ἐπίσης νὰ ἐπιμεληθῆται τις ἰδιαίτερος ὅπως μὴ στενοχωρῇ τὸν καιμὸν, τὸ στήθος καὶ τὸ ὑπογάστοριον. Τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς δεόν νὰ ᾔη ἀνάλογον τοῦ σχήματος καὶ τοῦ μεγέθους ταύτης, οὕτως ὥστε νὰ μὴ σφίγγῃ τὸ μέτωπον καὶ τοὺς κροτάφους.

Ὅταν ὁ χωροφύλαξ εὐρίσκεται ἐν δωματίῳ, εἶνε καλὸν νὰ μένῃ ἀσκεπής.

Ἡζῶνη καὶ ὁ ζωστήρ δὲν πρέπει νὰ σφίγγωνται πολὺ κατὰ τοὺς ἰαγῶνας, ὅπως μὴ μετατοπίζωνται τὰ ἐντόσθια καὶ τὰ ἐντερακλιθῶς μὴ πρὸς καλῶνται κῆλαι (hernia), κισσοί (varice) δὲ κατὰ τὰ κατώτερα ἄκρα ὁσάκις τὰ περιποδία δένονται λίαν σφικτῶς κατὰ τρόπον περικωλύοντα τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος.

Εἶνε καλὴ ἡ χρῆσις μαλλίνου ὑποδύτου, ἰδίᾳ ὅταν ὁ καιρὸς ᾔη ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς, ἐν οἷς τοποῖς ἐπιχωριάζουσι πυρετοὶ καὶ ὁσάκις ἐπικρατοῦσιν κοιλιακαὶ νόσοι.

Τὰ ὑποδήματα δεόν νὰ προσαρμόζωνται πρὸς τοὺς πόδας καὶ νὰ μὴ στενοχωρῶσι τούτους, ἐπὶ κινδύνῳ τοῦ νὰ προκαλῶσι τύλους (calli), ἐκδορὰς κ. τ. λ.

Ὁ χωροφύλαξ δεόν νὰ φροντίζει πάντοτε ὅπως διατηρῇ τὸ δέριμα τῶν ὑποδημάτων ἐν τῇ φυσικῇ αὐτοῦ εὐκαμψίᾳ, ἐ-

πιχρίω ταῦτα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διὰ λίπους ἀνάλτου ἢ διὰ βασελλίνης. Ὅσάκις τὰ ὑποδήματα εἶναι βεβρεγμένα, καλὸν εἶνε νὰ στεγνώνωνται ἐκτιθέμενα εἰς τὸν ἀέρα, καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ πυρός, ἀφοῦ πρῶτον πληρωθῶσι δι' ἀχύρων ἢ πιτύρων, ὅπως στεγνώσῃσι μὲν ταχύτερον, ἅμα δὲ μὴ παραμορφωθῶσιν.

Τὰ ὑποδήματα δέον νὰ ἐκλέγωνται κατὰ τι μακρότερα (ἐν ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου τοῦλάχιστον) καὶ κατὰ τι εὐρυτερα τοῦ ποδός τοῦ ὀρθίως ἰσταμένου, καθόσον ἐν πορείᾳ, ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ σώματος, ὁ ποὺς μηκύνεται καὶ πλατύνεται· πλὴν, δὲν πρέπει νὰ ἦναι πολὺ εὐρέα, καθότι ἡ πορεία θὰ καθίστατο ἐπίπονος καὶ εὐκολοὶ θὰ ἦσαν αἱ διαστροφαὶ τῶν ποδῶν.

Ἐσωτερικὸς ἱματισμὸς.

Πρὸς ἀποφυγὴν ἀσθενειῶν προκυπτουσῶν ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν ἱματιῶν (ὑποκαμίσων, ἐπωθράκων), ἐνεκὲν ἀπορροφῆσεως πολλοῦ ἰδρώτος, δέον νὰ ἀλλάσσωνται ταῦτα τοῦλάχιστον ἀπὸ καθ' ἑβδομάδα.

Οἴκησις

Ὁ χωροφυλαξ δέον ν' εἶναι μὴ θέτη ὑπὸ τὸ στρώμα καὶ τὰπροσεφάλαια ἢ, ἐπὶ τοῦ γεισώματος, ἀκάθαρτα ὑποκάμισα, ρινόμακτρα, ράκη ἀκάθαρτα καὶ κονιορτώδη, νὰ μὴ ρίπτῃ ἐπὶ τοῦδαπέδου ἀκαθαρσίας· νὰ μὴ τινάσῃ καὶ ἐκθέτῃ ἐνδύματα, νὰ μὴ πλύνῃται καὶ νὰ κείρῃ τὴν κόμην τουκαὶ ἐν γένει δέον ν' ἀποφεύγῃ, ἐντὸς τοῦ θαλάμου, ὅ, τι ἀποβλέπει τὴν ἀτομικὴν αὐτοῦ καθαριότητα.

Ὁ χωροφυλαξ δέον νὰ ἐπιμελῆται τῆς καθαριότητος τῆς κλίνης του καὶ ὅπως, ὅσον ἐνεστί, ὀλιγώτερον, ρυπαρὴν τὰς σινδόνας καὶ τὴν λοιπὴν στρωμνὴν τῆς κλίνης.

Πρόσφορον εἶνε νὰ σαρώνωνται οἱ κοιτῶνες εἰ, δυνατὸν, τρίς τῆς ἡμέρας, μετὰ προσοχῆς ὅπως διατηρῆται πάντοτε ξηρὸν τὸ δάπεδον.

Ἡ στέγη καὶ οἱ τοῖχοι δεόν νά ᾶσι καθαροὶ καὶ ἄνευ ἀρχῶν, αἱ ὑελοὶ ἐπίσης καθαροὶ, οἱ δὲ τοῖχοι, αἱ θύραι καὶ αἱ παραστάδες ἐπιμελῶς ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τοῦ ἐπ' αὐτῶν ἐπικαθημένου λεπτοῦ στρωματος κονιορτοῦ.

Τὰ σαρώματα δεόν νά ἀθροίζωνται ἐν χώρῳ κεχωρισμένῳ τοῦ στρατῶνος, χωρὶς νά μένωσιν, ἔστω καὶ ἐπὶ βραχὺ, σεωρευμένα ἐν τοῖς θαλάμοις.

Ὁ χωροφύλαξ ἐν τῷ στρατῶνι οὐδέποτε πρέπει νά ἐπιτοέψῃ ἑαυτῷ νά ἱκανοποιήσῃ τὴν ἐκτέλεσιν φυσικῆς αὐτοῦ ἀνάγκης, ἐν ἄλλῳ τόπῳ εἰ μὴ ἐν τῷ πρὸς τοῦτο ὠρισμένῳ. Ὅπως δὲ τὸ ἀφοδευτήριον μὴ καθίσταται ἐστία νόσων, μολῶνον τὸν ἀέρα ἅπαντος τοῦ οἰκήματος, δεόν νά καθαρίζηται καὶ νά ἀπολυμαίνηται τοῦτο δεόντως. Διὰ τοῦτο δεόν νά πλύνηται μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας πολλάκις καθ' ἡμέραν.

Νόσοι ἐπιδημικαὶ καὶ μολυσματικαὶ

Ἡ ἀποθάρρυνσις ἐξασκεῖ ὀλεθρίαν ἐπιπορόην ἐπὶ τοῦ ὄργανισμοῦ καὶ προδιατίθησι πρὸς νόσους. Ἐξ ἄλλου εἶνε ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι, ἐν καιρῷ ἐπιδημίας, ἡ ὀλιγωρία καὶ ἡ ἄγαν εὐτολμία δύνανται ν' ἀποθῶσιν ἐπιβλαβεῖς. Δεόν ἐπομένως ὁ χωροφύλαξ ν' ἀκολουθῇ τὴν μέσην ὁδὸν μεταξὺ τῶν ἄρων· τούτων· νά ἔχῃ ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν σύνεσιν τῶν ἀνωτέρων αὐτοῦ· νά μὴ ἀπιθαρρύνηται καὶ νά συμμορφοῦται ἀκριβέστατα πρὸς τὰς ὁδηγίας αὐτῶν, δοθησομένας ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, καὶ νά ἐκτελῇ πιστῶς καὶ ἄνευ ἐνδοιασμοῦ ὡς ἔλαβε διαταγὰς, κίτινες δὲν δύνανται νά ἔχωσι σκοπὸν ἕτερον εἰ μὴ τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον.

Ἐν καιρῷ ἐπιδημιῶν πάντες οἱ χωροφύλακες δεόν νά προσφέρωνται μετὰ μεγίστης αὐταπαρνήσεως πρὸς ἐξυπηρέτησιν, τῶν συναδέλφων αὐτῶν, κατὰ τινὰς δὲ περιστάσεις καὶ τῶν πολιτῶν, παρέχοντες αὐτοῖς τὰς ἀναγκαζούσας ὑπηρεσίας, χωρὶς νά λαμβάνωσιν ὑπ' ὄψει τὸν κίνδυνον, ὃν τυχὸν διατρέχουσι, καθότι, ὁ σήμερον συντρέχων δυνατὸν αὔριον ἴσως, νά λάβῃ καὶ αὐτὸς ἀνάγκην ἐπικουρίας ὁμοίας.

Ἀφροδισιακαὶ καὶ συφιλιδικαὶ νόσοι

Αἱ ἀφροδισιακαὶ καὶ συφιλιδικαὶ παθήσεις, τοιοῦτον κίνδυνον συνεπάγονται καὶ ἀπολήγουσιν εἰς τοιαύτας σοβαρὰς συνεπειάς, ὥστε ἐπ' ἀνάγκης νὰ γίνῃ χρήσις ἀπάντων τῶν μέσων πρὸς ἀποτροπὴν ἢ περιορισμὸν αὐτῶν τοῦλάχιστον, ἐντὸς ὅσον τὸ δυνατόν μικροτέρων ὁρίων.

Οἱ χωροφύλακες, ὡσάκις ἀντιληφθῶσι ἢ ὑποπτευθῶσιν ἐαυτοὺς προσβεβλημένους ἐξ ἀφροδισιακοῦ νοσήματος, δεόν πάραυτα νὰ προσφεύγωσι μετ' ἐμπιστοσύνης εἰς τὴν συμβουλήν καὶ εἰς τὰς φροντίδας τοῦ ἰατροῦ.

Οἱ προσβεβλημένοι ἐξ ἀφροδισιακῶν παθήσεων, καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ ὀξείας βλεννοραγίας, δεόν νὰ προσέχωσι νὰ μὴ ἐγγίξωσι διὰ χειρῶν ρυπαρῶν, μεμολυσμένων ἐκ πύου, τοὺς ὀφθαλμοὺς, καθύσον, παραβαίνοντες τὰς συστάσεις ταύτας, διατρέχουσι τὸν κίνδυνον νὰ τυφλωθῶσιν.

Ψ ὥ ρ α

Ἡ ψώρα ἀποδεικνύει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἔλλειψιν τῆς δεύσης ἐπιμελείας περὶ τὴν ἀτομικὴν περιποίησιν.

Πρὸς ἀποφυγὴν τοιαύτης ἀπεχθοῦς παθήσεως ὁ χωροφύλαξ δεόν, ὅσον τὸ δυνατόν, νὰ προφυλάσσεται ἀπὸ τοῦ νὰ προσεγγίξῃ πρόσωπα ρακένδυνα καὶ ρυπαρά· καὶ ὅταν ἤθελεν ἀντιληφθῆ ἔφ' ἑαυτοῦ κνισμὸν τοῦ δέρματος, γενικὸν ἢ τοπικὸν, ἰδίᾳ ἐν καιρῷ νυκτός, δεόν πάραυτα νὰ προσφύγῃ εἰς τὸν ἰατρόν, ὅστις, διαγιγνώσκων ὅτι πρόκειται περὶ ψώρας, θέλει διατάξῃ τὸν ἀποχωρισμὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἄλλων καὶ ὑποβάλλῃ αὐτὸν εἰς θεραπείαν, ὅπως μὴ μεταδοθῆ εἰς ἄλλους ἢ νόσος.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

Πρώται βοήθειαι ἐν περιωτώσει ἀπενκταίων

Τὰ τυχαία δυστυχήματα κατέχουσι λίαν ἐνδικφέρουσιν ἤσιν μεταξύ τῶν ἐξωτερικῶν ἐπηρεϊῶν τῶν ἐπιβιαθῶν τῆ ὑγείᾳ, καὶ πρὸς ἀποφυγὴν ἢ ἐλάττωσιν τῶν συνεπειῶν αὐτῶν, κέκτηται μεγάλην σπουδαιότητα ἢ ταχύτης μετ' ἧς προσφέρεται μία κατάλληλος συνδρομὴ εἰς τοὺς τραυματίας. Οἰκδῆποτε ἀπώλεια χρόνου δύναται ν' ἀποβῆ ἐπιζήμιος εἰς τὸν ὑποστάντα τὸ δυστύχημα, ἄλλως δὲ δὲν εἶνε ἀναγκασία πάντοτε ἡ ἀναμονὴ ἰατροῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἢ ταχεῖα ὅσον τὸ δυνατὸν παρέμβασις πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ παθόντος· πρὸς τοῦτο δὲ εἶνε ἀνάγκη ἵνα οἱ χωροφύλακες πρὸ πάντων, εἰς τοὺς ὁποίους παλλάκις, ἔνεκεν τοῦ εἶδους τῶν καθηκόντων αὐτῶν, δύναται νὰ παρουσιασθῆ ἢ τοιαύτη περίπτωσις, γνωρίζωσι τοῦλάχιστον κανόνας τινὰς στοιχειώδεις.

Εἰς τὰ τυχαία δυστυχήματα ἀνήκουσιν αἱ σωματικαὶ βλάβαι ἐξ ἐξωτερικῆς βίας, τὰ ἐγκαύματα, αἱ διαβρώσεις, αἱ δηλητηριάσεις, αἱ λιποθυμίαι, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον σοβαραὶ, τὰ διάφορα εἶδη νεκροφάνιας, αἱ εἰσδύσεις ξένων σωμάτων εἰς τὰ φυσικὰ ἀνοίγματα τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ κτλ.

ΑΙΜΟΡΡΑΓΙΑΙ

Αἱμορραγίαι ἐκ τραύματος

Αἱμορραγία λέγεται ἢ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀφθονος ἐκροσὴ αἵματος ἐκ τῶν ἀγγείων.

Ἡ αἱμορραγία δύναται νὰ ἦνε, ἀναλόγως τῆς ρήξεως τοῦ ἀγγείου, αἱμορραγία ἀρτηρίας, φλεβὸς ἢ τριχοειδοῦς ἀγγείου.

Συμπτώματα.—Ἡ ἀρτηριακὴ αἱμορραγία διακρίνεται καθότι τὸ αἷμα φέρει χρῶμα ἀνοικτὸν ἐρυθρὸν καὶ ἐξέρχεται κα-

τὰ τρόπον ἀνταποκρινόμενον πρὸς τοὺς παλμούς τῆς καρδίας.

Κατὰ τὴν φλεβικὴν αἱμορραγίαν τὸ αἷμα ἐξέρχεται συνεχῶς, φέρον χροῶμα βαθὺ ἐρυθρὸν. Κατὰ τὴν αἱμορραγίαν τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων τὸ αἷμα ἐκχέεται κατὰ σταγόνας.

Αἰτίαι. — Ρῆξις ἐπεληθούσα εἰς τὰ ἀγγεῖα,

Συνδρομή. — Κατὰ τὴν ἀρτηριακὴν αἱμορραγίαν, καὶ ἐὰν πρόκηται περὶ μέλους τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, δεόν νὰ σταματήσωμεν τὴν ἐκχυσιν τοῦ αἵματος, προσεγγίζοντες τὰ χεῖλη τοῦ τραύματος καὶ πιέζοντες ταῦτα διὰ τοῦ δακτύλου ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου ὀστού· ἀμέσως κατόπιν δεόν νὰ δεθῇ σφιγκτικῶς ὑψηλότερον τοῦ τραύματος, μανδύλιον ἢ τεμάχιον ταινίας ἢ ἄλλο τι περὶ τὸ πάσχον μέλος, τὸ ὅποιον δεόν νὰ παραμένῃ ὅσον ἐνεστὶν ὑψωμένον καὶ εἶτα ἄς ἐπιθεθῇ οὕτως ὥστε νὰ πιέζηται περισσότερον πάντοτε τὸ μέρος τοῦ τραύματος.

Ἐὰν παρίσταται ἀνάγκη νὰ κρατῆται πεπιεσμένη ἐπὶ πολλῶν ἀρτηρίαις, ἐπάναγκες νὰ ἀντικαταστήσωμεν τὴν πίεσιν τὴν διὰ τοῦ δακτύλου, ὅστις ὑφίσταται εὐκόλως κόπωσιν, διὰ πίεσεως σκληροῦ σώματος, π. χ. διὰ μικρᾶς λείας πέτρας περιτετυλιγμένης ἐντὸς ὑφάσματος, ὅπως μὴ συνθλῆ τὸ δέσμα, ἢ διὰ ταινίας περιεστραμμένης, ἐξασφκλιζομένης τῆς ταινίας ταύτης ἢ τῆς πέτρας δι' ἐλαστικῆς ταινίας, π. χ. διὰ ζώνης ἐλαστικῆς, ἢ διὰ μανδυλίου προσδενομένου σφιγκτικῶς.

Ἐὰν τὰ τραύματα εἶναι ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ εἰσδύσαντα ἐντὸς αὐτῆς διέφρηξαν μεγάλην τινὰ ἀρτηρίαν, τότε δὲν ὑφίσταται σχεδὸν ἐλπὶς καὶ δὲν ὑπολείπεται νὰ πράξῃ τις ἄλλο εἰμὴ νὰ τοποθετήσῃ τὸν παθόντα ὀριζοντίως, κρατῶν αὐτὸν ἀκίνητον καὶ ἐν τῇ πλέον ἀπολύτῳ ἡσυχίᾳ καὶ ἐπιθέτων ἐπὶ τοῦ τραύματος, τεμάχια ὑφάσματος βεβρωγμένα ἐν τῆς ψυχροῦ ὕδατος.

Αἱ ἀρτηριακαὶ αἱμορραγίαι εἶναι αἱ μᾶλλον ἐπικίνδυναι.

Κατὰ τὰς αἱμορραγίας τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων ἀνάγκη νὰ πιέζωμεν ἐλαφρῶς διὰ τοῦ δακτύλου ἐκεῖ ὁπόθεν ἐξέρχεται τὸ αἷμα, ἢ διὰ τεμαχίου γάζης, ἢν ἐπίσης ἐπιθέτομεν περιδέοντες.

Κατὰ τὰς φλεβικὰς αἱμορραγίας πιέζομεν ἐπίσης ἐλαφρῶς,

περιδένοντες σφιγκτότερον τό πάσχον μέρος, προσέχοντες όμως όπως αυτό τουτο τό πάσχον μέρος πιέζεται ολιγώτερον.

ΑΙΜΟΡΡΑΓΙΑΙ ΤΩΝ ΚΟΙΛΟΤΗΤΩΝ

Αίμοπτυσία (πνευμονική αιμορραγία)

Συμπτώματα. — Απόπτυσις αίματος ζωηρού έρυθιού άφρώδους, ήτις ένδέχεται να προεκληθη υπό προσβολής βη ός.

Αίτιαι. — Πνευμονική άσθένεια, ρήξις άγγείου τών πνευμόνων, κτύπημα ή πτώσις.

Συνδρομή. — Συνιστάται ή όριζοντία τοποθέτησις ή άνακάθισις επί τής κλίνης, τό μή όμιλειν και τό μή βήχειν και ήσυχία άπόλυτος ή χορήγησις έσωτερικώς πάγου τετριμμένου, εάν εύρίσκηται, και ψυχρών ποτών· επίθεσις τής κύστεως του πάγου, εάν ύπάρχη, επί του στήθους· μεταφορά τέλος του άσθενούς εκτελεστέα μετά μεγάλης προφυλάξεως άνευ συνταράξεως.

Αίμορραγία του στόμαχου

Συμπτώματα. — Έμεσις αίματος μέλανος-καφέχρου, άναμίχτου μετά τροφών.

Αίτιαι. — Ρήξις τών άγγείων του στόμαχου συνεπεία τραυματος ή έλκουσ του στόμαχου.

Συνδρομή. — Διαμονή ήρεμος έν τή κλίνη έν στάσει καθημένου· επίθεσις επί του στόμαχου τεμαχίων ύφάσματος, διαβρόχων έν ύδατι ψυχρῷ, ή τής κύστεως του πάγου· λήψις διά του στόματος πάγου ή χιόνος τετριμμένης· ήσυχία άπόλυτος.

Αίμορραγία ρινός.

Συμπτώματα. — Το αίμα ρέει κατά σταγόνασ ή όρμητικώς από του έτέρου ή άπ' άμφοτέρων τών ρωθίων.

Αιτία. — Διάφοροι: ἔχθεσις ἐπὶ μακρὸν εἰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας· τραῦμα· νόσος τῆς βλεννομεμβράνης ἢ νεφρικαὶ ἢ καρδικαὶ παθήσεις.

Συνδρομῆ. — Δέον νὰ κρατήσωμεν τὴν κεφαλὴν ὑψηλὰ καὶ κεκλιμένην πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ν' ἀφήσωμεν ἐλεύθερον τὸν λαιμὸν, νὰ προβῶμεν δὲ εἰς καταβρέξεις τοῦ μετώπου, τῶν κροτάφων καὶ τοῦ αὐχένου. Ἐὰν ἡ αἱμορραγία δὲν πύη, δέον νὰ εἰσπνεύσῃ ὁ πάσχων ὕδωρ ψυχρὸν ἀνάμικτον μετὰ τινος ὀξέος ἢ νὰ συμπιέσῃ τοὺς ρῶθωνας καὶ, κατὰ τὰς περιστάσεις, νὰ φράξῃ αὐτοὺς διὰ καθαροῦ βάλσαμου ἑξαμένου. Δέον νὰ ἐμποδίζωμεν τὸν πάσχοντα ἀπὸ τοῦ νὰ καθορίσῃ τὴν ρίνα. Δύναται νὰ ἦνε ὠφέλιμον καὶ τὸ νὰ κρατήσῃ ὁ πάσχων ὑψωμένον τὸν ἀντίθετον τοῦ αἱμορραγοῦντος ρῶθωνος βραχίονα.

•Οδηγίαι

Προκειμένου νὰ συνδράμωμεν πρόσωπον ὑποστάν μεγάλην ἀπώλειαν αἵματος, δέον νὰ τοποθετήσωμεν αὐτὸ ὀριζοντιῶς ἐπὶ τῆς κλίνης μετὰ τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ κάτω, καλύπτοντες κελῶς μετὰ σκεπασμάτων θερμῶν καὶ χορηγοῦντες θερμὸν τι ἀφέψημα, κονιάκ ἢ δυνατὸν οἶνον.

Κατὰ τὰς αἱμορραγίας συνεπεῖξ τραύματος δέον νὰ μὴ γίνηται παντάπασι χρῆσις τῶν αἰμοστατικῶν μέσων ἐκείνων ἅτινα μεταχειρίζονται κοινῶς, (ἴσκαν, ἀράχνην, κλπὸν κ. τ.λ.) καθόσον τοιαῦται ὕλαι μολύνουσι μόνον τὸ τραῦμα, ἐπιφέρουσαι οὐχὶ σπανίως καὶ τέτανον.

Ἐξετασθήτω πρὸς τούτους ταχέως καὶ κελῶς ὁ πάσχων, χωρὶς συνταράξεως τοῦ πάσχοντος μέρους διὰ βιαίων κινήσεων. Ἐὰν τὸ πάσχον μέρος καλύπτεται ὑπὸ τῶν ἐνδυμάτων, εἶνε προτιμότερον νὰ ἐξηλώσωμεν ἢ νὰ κόψωμεν ταῦτα, ἀντὶ νὰ τὰ ὑπεγείρωμεν, ὡς τοῦτο γίνεται συνήθως.

Τραύματα.

Τραῦμα καλεῖται πᾶσα βλάβη καθ' ἣν ἡ συνέχεια τοῦ δέρματος διεκόπη.

Τὰ τραύματα δύνανται νὰ ὦσι 1) ἐντομαί 2) διατρυπήσεις 3) διασχίσεις 4) μώλωπες 5) δήγματα 6) πυροβολισμοί 7) ἐγκαύματα.

Συμπτώματα. — Τὰ ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 2 τραύματα παρυσιάζουσι χεῖλη διακεκριμένα· τὰ ὑπ' ἀριθ. 3 ἐσχισμένα· τὰ δὲ λοιπὰ ἄλλα συντεθλασμένα καὶ ἐφθαρμένα.

Αἰτίαι. — Δύνανται νὰ προέλθωσιν ἐξ ὀργάνων ὀξέων ἢ ἀμβλέων.

Συνδρομή. — 1) Δέον πρὸ παντός ἄλλου νὰ σταματήσωμεν τὴν αἱμορραγίαν.

2) Ν' ἀποφεύγωμεν νὰ θίγωμεν δι' ἀκαθάρτων δακτύλων τὸ τραῦμα, ἐὰν δὲ δὲν ἦνε δυνατόν νὰ διαθέσωμεν διάλυσιν τινα ἀπολυμαντικὴν, δέον νὰ πλύνωμεν τὸ τραῦμα καλῶς, εἰ δυνατόν δι' ὕδατος ζέοντος, διὰ ψήκτρας καὶ σάπωνος.

3) Νὰ καθαρῶμεν ἐπιμελῶς τὸ τραῦμα χωρὶς νὰ ἀφαιρέσωμεν τὰ πεπηγότα αἷματ'· ἐὰν τὸ τραῦμα ἦνε ἀκάθαρτον, ἔχον κονιορτὸν ἢ χῶμα ἢ περιέχον τυχὸν ζέον σώματα, ἐπ' ἀνάγκης νὰ μεταχειρισθῶμεν διάλυσιν ὑδραργύρου (sublimato) ἐν ἐπι τοῖς χιλίοις ἢ φανικοῦ ὀξέος δύο ἐπι τοῖς ἑκατόν.

Ἐὰν δὲν ὑπάρχωσιν πρόχειρα τὰ ἀπολυμαντικὰ ταῦτα μέσα, δέον νὰ μεταχειρισθῶμεν ὕδωρ διαυγές, καθαρὸν καὶ, εἰ δυνατόν, ἀπειφυγμένον κατόπιν βράσεως, χύνοντες αὐτὸ ἀπὸ τινος ὕψους ἐπὶ τοῦ τραύματος, πλὴν οὐχὶ διὰ μιᾶς, διὰ σπόγγου ἢ διὰ μανδυλίου, καθαρωτάτων, βρεχομένων ἐντὸς τοῦ ἐν λόγῳ ὕδατος.

4) Ἐὰν τὸ τραῦμα ἦνε καθαρὸν, καὶ προτεγγίζωσι τυχὸν τὰ χεῖλη τούτου, ἐνόνοντες αὐτὰ διὰ κηρωτοῦ (cerot to) καὶ ἐπιπάσσοντες, ἐὰν ὑπάρχη, ὀλίγον ἰωδοφόρμιον, κατόπιν ἐπιθέτομεν διάφορα τεμάχια μαλακοῦ ὑφάσματος ἢ γάζης μετ' ὀλίγου βάμβικος, στερεοῦντες αὐτὰ διὰ τινων περιελίξεων ταινίας τινὸς ἢ μανδυλίου.

Ἐν περιπτώσει τραυμάτων σοβαρωτέρων ἢ προσελθόντων ἐκ πυροβόλου ὄπλου, μετὰ κατάγματος, ἢ ἐνπεριπτώσει καθ' ἣν τὰ χεῖλη τούτων ἤθελον εἶναι ἐσχισμένα, μετὰ τὴν κατὰ τὰ ἀνωτέρω πλύσιν τῶν τραυμάτων δεόν νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸ νὰ τὰ προσυλάττωμεν ἀπὸ μολύσματος διὰ γάζης ἢ τοῦλάχιστον δι' ὑφάσματος καθαροῦ, ἐπιθέτοντες ἐπ' αὐτῶν μεγάλην ποσότητα βάμβακος ἐξασμένου, ἢ, ἐν ἐλλείψει τούτου, ἄλλην τινὰ μαλακὴν ὕλην δυναμένην νὰ ἀντικαταστήσῃ προσφόρως τὸν βάμβακον καὶ συγκρατοῦντες αὐτὰ ἀνωθεν διὰ τινῶν περιελίξεων ταινίας ἢ μινδουλίου.

Ἐὰν ἐξῆλθον σπλάγγνα ἐκ τῆς κοιλίας, δεόν νὰ πλύνωνται ταῦτα περισκέπτως καὶ προφυλάσσωνται διὰ περιδέσεως μέχρις ἀφίξεως τοῦ ἱατροῦ, ὅστις, κληθεὶς ἐπείγοντως, θέλει προβῆ πραιτέρω.

5) Δεόν νὰ ἀφήσωμεν ὅσον ἔνεστιν ἀκίνητοῦν τὸ πάσχον μέρος.

6) Κατὰ τῆς γενικῆς ἐξασθενήσεως τοῦ πάσχοντος, συνίσταται ἐλευθέρωσις αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἐνδυμάτων· θέσις ὀριζοντία· ψυχρὰ πλύσεις καὶ διεγερτικὰ ἐσωτερικὰ (κονιάκ, μαστίχα κλπ.)

ἙΟδηγίαί

Μη πτοῆσθε ποτὲ ἐκ τῆς αἰμορραγίας· πλύνετε ταχέως καὶ σφίγγετε καλῶς διὰ πολλῶν περιελίξεων· ἐὰν ἡ ἐκροὴ ᾖνε μεγάλη, τρηθηήτωσαν οἱ διὰ τὰς αἰμορραγίας κανόνες.

ΤΡΑΥΜΑΤΑ ΜΟΛΥΣΜΑΤΙΚΑ

Δήγματα κυνῶν

Ὁ κύων πρωτίστως καὶ εἶτα ὁ λύκος, ἢ γαλῆ κ.λ.π. δάκνοντα τὸν ἄνθρωπον δύνανται νὰ μεταδώσωσιν εἰς αὐτὸν τὴν λύσσαν, ἢ ὑδροφοβίαν, ἣτις ἐκδηλοῦται βραδύτερον κατὰ

χρόνον διαφορον (ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, 30 ἢ 40 ἡμέρας ἢ καὶ πλεόν) μετὰ τὴν δῆξιν.

Συμπτώματα.— Μελαγχολία, ἀνησυχία, καταπόνησις, καταπίσεισι ἐπὶ τοῦ στήθους, ἀπὸ καιροῦ δαίεις κκιρὸν ἐπικλοου-
θοῦτι βικηθαί εἰσπνοαὶ μετὰ στεναγμῶν. Τὸ προσιμικχὸν τῦστο
στάδιον διζδέχεται τὸ σπασμωδικὸν, χαρακτηριζόμενον ὑπὸ
συσπάσεων σπασμωδικῶν, αἰτινες, καθιστῶσχι ἐπώδυνον τὴν
πέψιν, ἀναγκάζουσι τὸν πάσχοντα νὰ ἀποποιῆται νὰ πίνη.
Ἐπακολουθεῖ εἴτα ἡ παραλυτικὴ περίοδος.

Αἰτία.— Δῆγμα κυνὸς ἢ ἄλλου ζῶου λυσσῶντος.

Συμδρομή.— 1) Ἐὰν ἐδήχθη μέλος τι, δέον νὰ σπεύ-
σωμεν ταχέως νὰ κάμωμεν δεσμὸν σφιγκτὸν, πρὸς τὰ ἄνω,
μεταξὺ τοῦ κέντρου (τῆς καρδίας) καὶ τοῦ προσβεβλημένου
μέρους ὅπως ἐμποδίσωμεν τὸ δηλητήριο ἀπὸ τοῦ νὰ εἰσέλθῃ
εἰς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος.

2) Δέον νὰ ἐγχαράξωμεν καὶ νὰ πλύνωμεν τὸ τραῦμα,
προστρίβοντες καὶ μιλκλάσσοντες ὅπως κατορθώσωμεν τὴν ἐξο-
δὸν τοῦ δηλητηρίου.

3) Δέον νὰ καυτηριάσωμεν τὸ τραῦμα διὰ σιδήρου πε-
πυρακτωμένου ἀλλὰ βεβαμμένου, διὰ σιγάρου ἢ ἄνθρακος
ἀνημμένου ἢ καὶ ἐπιπάσσοντες πυριτίδα κυνηγίου, διαβρω-
τικὰ ὄξέα, προτιμῶντες πάντως τὸ προχειρότερον μέσον.

4) Δέον τέλος νὰ λύσωμεν τὸν ἄνω δεσμὸν καὶ νὰ προ-
σφέρωμεν εἰς τὸν παθόντα τονωτικόν τι.

Δῆγμα ἐχίδνης ἢ ὄφεως ἰοδόλου.

Συμπτώματα.— Πέρις τοῦ δῆγματος τὸ δέρμα καθίστα-
ται πελιδνόν, περιαλγές καὶ ἐξωδηκός, αὕτη δὲ ἡ ἐξοί-
δησις ἐκτείνεται ταχέως καθ' ὅλον τὸ μέλος καὶ καθ' ὅλην
τὴν χώραν ἐφ' ἧς ἐδράζει τὸ δῆγμα.

Συγχρόνως ὁ δηλητηριασθεὶς καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀδη-
μονίας, σκοτοδίνης, ρίγους, παραλήρου καὶ ἐκτάκτου κατα-
πτώσεως τῶν δυνάμεων.

Αἰτία.— Δῆξις ἰοδόλων ζῶων.

Συμδρομή.— Ὅπως κατὰ τὰ δῆγματα τῶν λυσσῶντων

κυνῶν. Ἐπί πλέον, ἐάν τὸ δῆγμα ἐγένετο ἐπὶ μέρος ἐπὶ τοῦ ὁποίου αὐτὸ τὸ δηχθὲν πρόσωπον δύναται νὰ ἐνεργήσῃ, δεόν αὐτοπροσώπως νὰ πιέσῃ διὰ τῶν δακτύλων τὰ χεῖλη τοῦ δῆγματος καὶ εἶτα νὰ ἀπομυζήσῃ τὸ τραῦμα ἰσχυρῶς, ἀποπτύον παραχρῆμα τὴν ἀπομυζηθεῖσαν ὕλην καὶ ἀποπλύνον πάραυτα τὸ στόμα.

Καθ' ὃν χρόνον καταγιγόμεθα περὶ τὸ τραῦμα καὶ ἀναμένομεν τὸν ἰατρόν, δεόν νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν δηχθέντα διεγερτικὰ ποτὰ (καφέν, τείον, κονιάκ κ.λ.π.) εἰς δόσεις μᾶλλον γενναίας καὶ νὰ πολεμήσωμεν τὴν πρὸς ὕπνον τάσιν, ἐμποδίζοντες τὸν πάσχοντα τοῦ νὰ κοιμηθῇ, ἀναγκάζοντες αὐτὸν νὰ περιπατήσῃ, ὑπεγείροντες κ. τ. τ.

Νυγμοὶ ἐντόμων

Συμπτώματα.—Τὸ δέριμα, ὅπου ὁ νυγμὸς, ἐξοιδαίνεται σχεδὸν πάραυτα, ἐρυθραίνεται, ἢ δὲ ψαῦσις προξενεῖ πόνον Ὁ παθὼν ὑφίσταται ρίγη, γενικὴν κακοδιαθεσίαν καὶ, εἰς σοβαρωτέρας περιστάσεις, παράληρον καὶ ἀπώλειαν τῆς ζωῆς.

Αἰτίαι.—Νύξεις μελισσῶν, σφηκῶν, κηφήνων, φαλαγγίου, σκορπίου, ἀράχνης, αἰστρου, σκολοπένδρας κ.λ.π.

Συνδρομή.—Δεόν νὰ ἐπιχειρήσωμεν τὴν ἐξαγωγήν τοῦ κέντρου ἐκ τοῦ δῆγματος· νὰ ἐξουδετερώσωμεν ἔπειτα τὸ δηλητήριον, ἐπιχέροντες, ἐάν ὑπάρχῃ, σταγόνας τινὰς ἀμμωνίας· κατόπιν νὰ ἐπιθέσωμεν, συχνάκις καὶ ἐπὶ μακρὸν μανδύλια βεβρεγμένα ἐντὸς ψυχροῦ ὕδατος, κἄλλιον δὲ ἐντὸς ὕδατος ἀλμυροῦ. Κατὰ τὰς σοβαρωτέρας περιπτώσεις εἶνε χρήσιμοι μικραὶ ἐγχυράξεις γινόμεναι ἐπὶ τοῦ νυγμοῦ. Ἐσωτερικῶς παρέχομεν τονωτικά.

Ἐκδοραὶ

Συμπτώματα.—Ἀπόσπασις τοῦ δέρματος καὶ ἐπακολούθησις δερμικῆς παθήσεως, ἐρυθρόχρου, εὐχερῶς αἱμασπούσης.

Αίτιαι.—Πτώσις ἢ μωλωπισμὸς ἢ κτύπημα δι' ἀμβλέος ὀργάνου.

Συνδρομή.—Πλύνατε καλῶς τὴν πληγὴν δι' ἀπολυμαντικῶν ἢ δι' ὕδατος πηγαίου, κάλλιον δὲ ζέοντος, πρὸς ἀπομάκρυνσιν παντὸς μολύσματος, κατόπιν ἐπαλείψατε διὰ βασιλείνης βορικομένης καὶ καλύψατε διὰ μανδυλίου λινοῦ καθροῦ.

Κάταγμα ὀστοῦ.

Ἡ ῥῆξις ὀστοῦ ἢ προξενηθεῖτα ἐξ ἐξωτερικῆς βίας καλεῖται κάταγμα. Ἐν γένει τὰ κατάγματα τῶν ἄκρων εἶναι τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα νὰ τὰ γνωρίζῃ τις.

Συμπτώματα.—Ἄλγος καὶ ἀδυναμία πρὸς κίνησιν τοῦ κατεχθόντος μέλους· μεταβολὴ κατὰ θέσιν καὶ κατὰ μήκος καὶ παραμόρφωσις τοῦ πυχθόντος μέλους· κινήσεις ἀνώμαλοι ἐκδηλούμεναι ὅπου ἐλλείπουσιν ἀρθρώσεις· ἀντίληψις τριγμοῦ ἢ κρηγμοῦ τῶν ὀστέινων συντριμμάτων, προστριβομένων πρὸς ἄλληλα, ἧς ἔχει συνείδησιν καὶ ὁ πυχθών.

Αίτιαι.—Κατὰ κανόνα πρόκειται περὶ πτώσεως ἢ κτυπήματος θλαστικοῦ ἐπὶ τοῦ ὀστοῦ μέλους τινὸς (ὤμου, βραχίονος, μηροῦ). Τὰ βλήματα πυροβόλων ὄπλων προξενοῦσι συχνάκις κατάγματα ὀστῶν.

Συνδρομή.—Κατὰ πάσας τὰς περιπτώσεις καταγμάτων εἶνε ἀναγκαῖα πρὸ παντὸς ἢ ἀκίνησις τοῦ ὑποστάντος τὸ κάταγμα μέλους, τοποθετουμένου τοῦ πάσχοντος κατὰ τὸν μᾶλλον δυνατόν εὐθετον τρόπον ὑπτίως, ἔχοντος τὸ πάσχον μέλος κατὰ τι ὑψωμένον, διηυθετημένον διὰ τεμαχίων ξύλου εἰς σχῆμα δικτυωτόν, ἀφοῦ πρότερον περιτυλιχθῆ τὸ πάσχον μέρος διὰ κλινοσκεπάσματος διπλωμένου εἰς τέσσαρα ἢ διὰ σινδόνης, ὅπως προστατεύῃ τοῦτο κατὰ τοῦ αὐτοσχεδίου καλαμώματος, ὅπερ θὰ συγχρατῆται κατὰ χώραν διὰ ταινιῶν, δεσμῶν ἢ μανδυλίων, δικτεθειμένων κατὰ τινα ἀπόστασιν.

Ἐπὶ τοῦ κατάγματος θέλουσι γίνεσθαι κατόπιν πλύσεις ψυχραί.

Ἐὰν ὁ παθὼν ᾖ εἰς θέσιν νὰ περιπατῇ, τὸ δὲ κατάγμα ἐγένετο ἐπὶ τοῦ βραχίονος δέον νὰ γίνῃ ἐπὶ τούτου δεσμός προφυλακτικὸς καὶ νὰ ἀναρτηθῇ ὁ βραχίον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ διὰ μανδυλίου. Ἐὰν τὸ κατάγμα ἐγένετο ἐπὶ τῶν κάτω ἄκρων, δέον νὰ ἐνωθῇ ἡ θραυσθεῖσα κνήμη μετὰ τῆς ὑγιοῦς ἥτις θέλει χρησιμεύσει οὕτω ἀντὶ ζύλου καλαμώματος καὶ νὰ δεθῶσιν αἱ κνήμαι ἅμοῦ διὰ ταινίας ἢ μανδυλίου.

Προκειμένου κατάγματος ἄμα καὶ τραύματος αἱμορραγοῦντος, δέον νὰ ἐπισχεθῇ ἡ αἱμορραγία κατὰ τοὺς προεκτεθέντας κανόνας, κατόπιν δὲ νὰ καθαρῶσθαι τὸ τραῦμα καὶ νὰ τεθῇ ἐπὶ τοῦ συνόλου ἐπίδεσμος.

Ἡ μετατόπισις τοῦ ὑποστάντος κατάγματος δέον νὰ ἐκτελῆται μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ διὰ πάντων τῶν δυνατῶν προσφῶρων μέσων.

Διατροφή (παράθροσις, στραγγούλισμα)

Ἡ διατροφή εἶνε ἀπότομος ἐπιμήκυντις τῶν συνδετικῶν ἰστῶν τῶν ἀρθρώσεων μετὰ σημαντικῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον συνθλάσεων τῶν ἰστῶν ἢ τῶν ὀστέων.

Συμπτώματα.—Ἐξοίδησις καὶ ἀλγυδὼν ὀξεία τῆς ἀρθρώσεως, ἰδίως ὅταν κινῆται· καὶ ἥτις διατηρεῖ τὴν κανονικὴν αὐτῆς κίνησιν.

Συνδρομή.—Πλήρης ἀνάπαυσις τοῦ παθόντος μέλους, καθαριότης καὶ πλύσεις ψυχραὶ ἢ ἐπίθεσις πάγου διὰ τῆς κύστεως· μαλάξεις, ἐὰν παρῆλθεν ἡ περίοδος τῆς φλογώσεως· περιδέσις ἐὰν ὑφίσταται ἀνάγκη μετατοπίσεως.

Μώλωπες (σαρκοθλάσματα)

Συμπτώματα.—Ἐξοίδησις ἐξέχουσα τοῦ μεμωλωπισμένου μέρους· ἐρυθρότης καὶ πολλάκις ὄψις κυανοειδῆς, συνε-

παίει τοῦ ἐκρεύσαντος αἵματος, κίνησις δυσχερὴς καὶ ἔστιν ὅτε ἀδύνατος.

Αἰτία. — Πτώσεις ἢ κτυπήματα δι' ἀμβλιών ἢ βαρέων σωμάτων.

Συνδρομή. — Ἀκίνησις τοῦ πάσχοντος μέρους. Πλύσεις ψυχραὶ δι' ἀπλοῦ ὕδατος ἢ ἀναμίκτου μετ' ὄξους.

Ἐὰν πρόκηται μωλωπισμὸς τῆς κεφαλῆς ἢ τῆς σπονδυλικῆς στήλης ἐνδέχεται νὰ ἐπακολουθήσῃ ἔμετος ἐν περιπτώσει τοιαύτη, τεθῆτω ὀριζοντίως ὁ πάσχων καὶ ἐπιτεθῆτωσαν ἔμπλαστρα ψυχρὰ ἐπὶ κεφαλῆς, εἰ δυνατόν δὲ καὶ συναπισμοὶ εἰς τοὺς πόδας.

Ἐξάρθρωσις (ἐξarthρώματα)

Αἰτία. — Ἐξάρθρωσις λέγεται ἡ ἐξοδος ὀστέου ἐκ τοῦ οἰκείου κοιλώματος, δύναται δὲ νὰ προέλθῃ ἐκ τραύματος, ἐκ πτώσεως, ἐκ κτυπήματος δι' ὄργανου ἀμβλίας κ.λ.π.

Συμπτώματα. — Ἡ ὄψις τῆς παθούσης ἀρθρώσεως εἶνε ὄλως διάφορος τῆς ὑγιῶς ἐχούσης· ἐξοίδησις, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττιν σημαντικὴ, τῶν πέριξ μερῶν ἀλγηδόνες ζωηρόταται κατὰ τὴν ἀρθρωσιν, καθ' οἷανδὴποτε ἀπόπειραν κινήσεως.

Συνδρομή. — Ἀνάγκυσις τῆς ἀρθρώσεως· ψυχρολουσίαι καὶ ἐπίθεσις τῆς κύστεως τοῦ πάγου μέχρις ἀφίξεως τοῦ ἰατροῦ. Ἀκίνησις τοῦ πάσχοντος μέρους. Τὸν ἐπίδεσμον τῶν ἐξarthρώσεων δεόν νὰ ποιῆται μόνος ὁ ἰατρός. Μὴ παρόντος ὁμως ἰατροῦ καὶ ἀνάγκης οὐσης νὰ μετενεχθῇ ὁ πάσχων ἀλαχοῦ, ἐὰν πρόκηται ἐξarthρώσις ἄμου, ἀγκῶνος ἢ χειρῶν, τίθεται, ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατόν, ὁ βραχίον, κεκαμμένος εἰς γωνίαν, πρόσθεν τοῦ θώρακος, ἀναρτώμενος διὰ μανδυλίου ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ. Κατὰ τὰς ἐξarthρώσεις μηρῶν, γόνατος καὶ ποδῶν, στερεοῦμεν τὴν ἀρθρωσιν διὰ περιδέσεως στοιχειῶδους προφυλακτικῆς, ὅπως κατὰ τὰ κατάρματα, ἵνα παρακωλύσωμεν οὕτω πᾶσαν κίνησιν.

Ἡ μετατόπισις τοῦ πάσχοντος ἐκτελεῖται μετὰ μεγάλης

προφυλάξεως, ἡ δὲ ἐν γένει κατάστασις αὐτοῦ ἐπιβοηθεῖται διὰ τονωτικῶν.

Ἐγκαύματα

Αἰτίαι. — Ἐγκαύματα ἐν γένει καλοῦνται αἱ βλάβαι αἱ προξενούμεναι ἐκ τῆς ἐπαφῆς σωμάτων ἐν ὑψηλῇ θερμοκρασίᾳ ἢ πεπυρακτωμένων ἢ διαβρωτικῶν. Ἀκριβέστερον διςτέλλομεν τὰ ἐγκαύματα εἰς τὰ προερχόμενα ἐκ φλογός (bruciatura) εἰς τὰ προερχόμενα ἐξ ὑγροῦ ἐν ὑψηλῇ θερμοκρασίᾳ π.χ. ἐκ ζέοντος ὕδατος ἢ ἐλαίου ἢ ἀτμοῦ ὕδατος (scottatura) καὶ τέλος εἰς τὰ προερχόμενα ἐξ ὑγρῶν διαβρωτικῶν π.χ. θεικοῦ ὀξέος, νιτρικοῦ ὀξέος, ἀμμωνίας κ. λ. π. (corrosione),

Συμπτώματα. — Τὰ ἐγκαύματα εἶναι λίαν ἀλγεινά, χαρακτηριστιζόμενα ἀναλόγως τῆς ἐντάσεως καὶ τῆς διαρκείας τοῦ καύματος, ὅπερ προξενεῖ ἐρυθρότητα τοῦ δέρματος (1ος βαθμὸς) φλυκταΐνας (2ος βαθμὸς) τελείαν καταστροφήν τῶν ιστῶν (3ος βαθμὸς),

Συνδρομί. — Πλύσις δι' ὕδατος μετ' ὀλίγου σάπωνος, ἰδίως ἐὰν τὸ ἐγκαύμα προσῆλθεν ἐκ τινος ὀξέος· ἢ διὰ διαλύσεως καλίου, π.χ. διτανθρακικῆς σόδας, μαγνησίας· ἢ τέλος διὰ ἀσβεστίου ὕδατος (ἀσβεστονέρου) ἀναμίχτου μετ' ἐλαίου.

Εἰς τὰ ἐγκαύματα, τὰ προελθόντα ἐξ ἀσβέστου ζέοντος, εἶνε ὠφέλιμος ἀφειδῆς πλύσις δι' ὕδατος ἀναμίχτου μετ' ὄξους ἢ ἄλλου ὀξέος, οὐδέποτε δὲ μόνου ὕδατος, ἐπιπασσομένης κατόπιν ἐπὶ τοῦ ἐγκαύματος κριωλίας, τέφρας κ.λ.π.

Κατὰ τὰ σοβαρὰ ἐγκαύματα, κατὰ ὅποια τὰ ἐνδύματα προσκολλῶνται εἰς τὰς σάρκας, δεόν νὰ κόπτονται τὰ ἐνδύματα ὅπου δὲν προσκολλῶνται καὶ εἶτα νὰ ἀποσπῶνται μετὰ προφυλάξεως.

Κατόπιν, ἀφοῦ καλῶς καθαρισθῆτὸ πάσχον μέρος, δεόν νὰ ἐπαλειφθῆ διὰ τινος λιπώδους οὐσίας π.χ. βουτύρου διυλισμένου, ἐλαίου ταρρασομένου μεθ' ὕδατος. Μὴ ὑπαρχουσῶν λιπωδῶν οὐσιῶν, δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν κόνιν ἀμύλου

ἢ ἄλευρον, τὸ λεύκωμα τοῦ ὠοῦ, κόμμι διαλελυμένον κ.τ.λ. Αἱ φλύκταιναι δέον νά κεντῶνται διὰ λεπιοτάτης θελόνης ὁπως ἐξέληθαι τὸ ἐν αὐταῖς ὑγρὸν, πλὴν ἄνευ ἀποσπάσεως τῆς περικαλύπτουσης αὐτὸ μεμβράνης. Τέλος τὸ ἔγκχυμα δέον νά κλυφθῆ διὰ παχέος στρώματος θάμβρακος ἐξασμένου καὶ εἶτα νά περιδεθῆ ἐλαφρῶς, νά ἐφθουχάσῃ δὲ τὸ πάσχον μέλος.

Ὁ πάσχων τίθεται ἐν δωματίῳ θερμῷ καὶ κάλλιον ἐπὶ κλίνης. Ἐάν μέγα μέρος τοῦ σώματος ἔχῃ ὑποστῆ ἐγκαύματα, δέον νά ἐπιπασθῆ δι' ἄλευρου ἢ κόνεως ἀμύλου· χορηγηθῆτω προσέτι τῷ πάσχοντι τονωτικόν, καὶ, εἰδυνατὸν, παρσκευασθῆτω αὐτῷ ἐν πολὺ θερμὸν λουτρὸν.

• Ὀδηγία

Πυρκαϊά. — Δέον νά μὴ φεύγῃ τίς ποτε μετὰ τῶν καιόμενων ἐνδύματων αὐτοῦ, ἀλλὰ νά ρίπτηται κατὰ γῆς καὶ νά περιστρέφῃται· νά σκεπασθῆ ὁ καιόμενος διὰ καλυμμάτων ὑγρῶν, ριπτόμενος χαμαί, ἢ δι' ἄμμου, ἐάν πρόκηται περὶ φλογῶν πετρελαίου ἢ οἶνοπνεύματος, καὶ μόνον κακόπιν τούτων νά χύνηται ἐπ' αὐτοῦ ἄφθονον ὕδωρ.

Προκειμένης παροχῆς συνδρομῆς εἰς περίστασιν σοβρᾶς πυρκαϊᾶς, φορέσωμεν, εἰδυνατὸν, ἐνδύματα βεβρεγμένα καὶ περικαλύψωμεν τὴν κεφαλὴν διὰ τεμαγίων ὑφασμάτων βεβρεγμένων, οὕτως ὥστε νά ἀφίνωνται ἐλεύθεροι μόνον οἱ ὀφθαλμοί.

ΑΣΦΥΞΙΑΙ

• Ἀσφυξία ἐκ πνιγμοῦ

Συμπτώματα. — Ἡ ὄψις τοῦ ἀσφυκτούντος ἐκ πνιγμοῦ εἶνε ἄλλοτε ὠχρὰ, ἄλλοτε πελιδνὴ· τὸ στόμα καὶ ἡ ρίς φέρουσιν ἀφρόν· ἡ γλῶσσα εἶνε ἐξοιδημένη, σφιγκτικῶς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥπτον συνεχομένη μετὰ τῶν ὀδόντων· τὸ δέρμα ὀ-

λου τοῦ σώματος εἶνε ἐρρυτιδωμένον, τραχύ καὶ ψυχρόν. Οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας εἰσὶ μόλις ἀντιληπτοί, ἡ δὲ ἀναπνοὴ δυσχερής.

Αἰτίαι. — Τυχῆος πνιγμὸς ἢ ἀποπειραθεῖσα αὐτοκτονία. εἴσοδος ὑγροῦ (ὑδάτος, ὑγρῶν ὑπονόμου κ. τ. λ.) εἰς τὰ ἀναπνευστικά ὄργανα.

Συνδρομή. — Ἄμα ἐξαχθέντος ἐκ τῶν ὑδάτων τοῦ παθόντος τῷ ἀφαιρούμεν τὰ ἐνδύματα ταχέως, ἐκτείνονμεν αὐτὸν ὑπτίον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, κλίνοντα κατὰ τι ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς, τῷ καθαρίζομεν ταχέως τὸ στόμα καὶ τὸ πρόσωπον ἐκ τῶν βλεννῶν διὰ τοῦ δακτύλου ἢ διὰ μανδυλίου· θερμίζομεν αὐτὸν διὰ προστριβῶν, θερμῶν λουτρῶν κ. τ. λ. Ἐὰν οὐδὲν ἐντεῦθεν προκούπτῃ, δεῖον νὰ ἀποφυγῶμεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀναρτήσωμεν τὸν παθόντα ἀναστροφάδην, νὰ προσφύγῶμεν δὲ εἰς τὴν τεχνητὴν ἀναπνοήν, ἐκτελουμένην κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

Τεχνητὴ ἀναπνοὴ

Ὁ παθὼν, ἀφοῦ γυμνωθῇ κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ σώματος ἀπὸ παντός εἶδους ἐνδύματος καλύπτοντος αὐτό, τίθεται ἐπὶ τραπέζης ἢ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐπὶ κλινοσκεπέσματος ἢ στρώματος, ὑπεγειρόμενος κατὰ τι τὰ νῶτα διὰ προσκεφαλαίου.

Ἐξάγομεν εἶτα, ἔξω τοῦ στόματος, τὴν γλῶσσαν τοῦ ἀσφυκτικοῦ, ἣν δεῖον νὰ κρατῇ ἕτερον πρόσωπον, περιτετυλιγμένην διὰ μανδυλίου, ὅπως μὴ διολισθήσῃ, ἐν ἀνάγκῃ δέ, δεθῆτω καὶ διὰ ταινίης ἐπὶ τῆς κάτω σιαγόνας, ὅπως μὴ, ἐπανεισελοῦσα, φράξῃ τὸν φάρυγγα. Τούτου γενομένου, τὸ πρόσωπον ὅπερ προτίθεται νὰ προβῇ εἰς τὴν τεχνητὴν ἀναπνοήν, θέλει γονατίσει ἢ οὐ, ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης, ὅπισθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀσφυκτικοῦ· θέλει λάβει ἀμφοτέρους τοὺς βραχίονας τούτου ἀπὸ τοῦ μεταξὺ τοῦ ἀγκῶνος καὶ τοῦ πήχειως μέρους καὶ συγχρόνως θέλει ὑψώσει αὐτοὺς καθέτως καὶ πρὸς τὰ ὅπισθεν ἕως συναντηθῶσι ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀσφυκτικοῦ, ὅπῃθεν, μετὰ τινα δευτερόλεπτα, θέλει κατα-

βιάσει αυτούς συγχρόνως, συμπιέζων ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ ἀσφυκτικοῦ. Ἐπαναλαμβάνονται οἱ χειρισμοὶ οὗτοι 14 ἄκις ἢ 20 ἄκις ἀνὰ λεπτόν. Ἐπάναγκες δὲ νὰ ἐξακολουθήσωσιν ἀνὰ 2 ἢ 3 λεπτά, μετὰ διαλειμμάτων πρὸς ἀνάπαυσιν, κατὰ τὰ ὁποῖα θέλουσιν ἐπαναληφθῆ αἱ ἐντρίβαι καὶ αἱ πλύσεις διὰ ψυχροῦ ὕδατος ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ στήθους· συγχρόνως παρατηροῦμεν ἐὰν ἐκδηλῶνται αὐτόματοι κινήσεις ἀναπνοῆς.

Δέον ν' ἀποφύγωμεν νὰ χορηγήσωμεν τῷ ἀσφυκτικῷ αἰονόδηποτε τονωτικόν, πρὶν ἢ ἐπανέλθῃ ἡ ἀναπνοή καὶ μετ' αὐτῆς αἱ αἰσθήσεις καὶ ἡ λειτουργία τῆς καταπόσεως.

Ἐπανελθούσης τῆς ἀναπνοῆς, δίδομεν τῷ ἀσφυκτοῦντι νὰ εἰσπνεύσῃ ὄξος, ἀμμωνίαν ἢ ἄλλο τι ἔχον ὁσμήν διεγερτικὴν. Ἐπαναλαμβάνομεν τὰς ἐντρίβας ἐφ' ὅλου τοῦ σώματος καὶ ἐσωτερικῶς δίδομεν, τέλος, τῷ παθόντι, πλὴν εἰς σμικρὰς δόσεις, ζωμὸν θερμόν, σίνον, κανιάκ κλπ.

Δέον νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι, πρὸς ἐπαναφορὰν ἀσφυκτικοῦ ἐκ πνιγμοῦ εἰς τὰς αἰσθήσεις, πᾶσα φροντίς ἢ συνδρομὴ ἐπάναγκες νὰ ἐξακολουθήσῃ ἀκαταπονήτως ἐπὶ δέκα περὶ-που ὥρας.

Ἄσφυξία διὰ στραγγαλισμοῦ

Αἰτία. — Ἡ διὰ στραγγαλισμοῦ ἀσφυξία δύναται νὰ προέλθῃ κατὰ διαφοροὺς τρόπους π. χ. σφιγγομένου τοῦ λάρυγγος ἢ τοῦ λαιμοῦ διὰ τῆς χειρὸς ἢ διὰ τοῦ βραχίονος, διὰ μανδυλίου ἢ σχοινίου καὶ τέλος — καὶ αὗται εἰσιν αἱ πολυαριθμότεραι περιπτώσεις — συνεπείᾳ ἀπυκνωτισμοῦ καὶ σχεδὸν πάντοτε συνεπείᾳ ἀποπειραθείσης ἢ περαιωθείσης αὐτοκτονίας καὶ, τυχαίως, συνεπείᾳ φόνου τοιοῦτω τρόπῳ.

Συμπτώματα. — Πρόσωπον ἐξοιδημένον ὑποκύανον, γείλη λίαν ἐξωγκωμένα, μετὰξὺ τῶν ὁποίων προβάλλει ἡ γλῶσσα οἰδαλέα· ὀφθαλμοὶ ἐξέχοντες τῆς κόγχης φλέβες, τέλος, τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ λαιμοῦ λίαν ἐξωγκωμένα.

Συνδρομή. — Δέον ν' ἀπελευθερώσωμεν τὸν ἀσφυκτικόν

ἀπὸ παντός ὅπερ στενοχωρεῖ τὸν λαιμὸν· πλὴν, δεῖον νὰ προσέξωμεν νὰ μὴ κόψωμεν τὸ σχοινίον, ἐὰν ὁ παθὼν εὐρίσκηται ἐν τῇ ἀγγόνη, πρὶν ἢ προβλέψωμεν νὰ θέσωμεν ὑποκάτω κλινωσκέπασμα μάλλινον, στρώμα κ. τ. λ.

Κατόπιν ἄς ἀναπαυθῆ ὁ ἀσφυκτικὸς μετὰ τοῦ κορμοῦ ὑψωμένου κατὰ τι, ἄς ἐκβληθῶσι τὰ περὶ τὸν λαιμὸν καὶ τὸ στήθος ἐνδύματα αὐτοῦ, ἄς κληκρηθῆ τὸ στόμα ἀπὸ τοῦ σιέλου· ἄς ἐπιχυθῆ ἄφθονον ψυχρὸν ὕδωρ ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ στήθους καὶ ἄς γίνωσιν ἐντροίψεις δυναταί. Ἐν ἀνάγκῃ προσφεύγομεν καὶ εἰς τὴν τεχνητὴν κεντρούνην.

Ἐὰν ἐπανεῖθῃ ἡ λειτουργία τῶν κινήσεων καὶ τῆς ἀναπνοῆς δίδομεν τῷ παθόντι ὄξος, ἀμμωνίαν ἢ ἄλλο τι, ἐπὶ τινὰς δὲ ὥρας τῷ ἐπιθέτομον τεμάχια ὑδάματος, βεβρεγμένα ἐν τὸς ψυχροῦ ὕδατος, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ περὶ τὸν λαιμὸν.

Ἄσφυξία ἔνεκεν εἰσπνεύσεως ἀερίου δηλητηριώδους

Αἰτία. — Τοιαῦτα ἀέρια δηλητηριώδη εἰσὶ τὸ ἀνθρακικὸν ὄζυ καὶ τὸ ὀξειδίου τοῦ ἀνθρακος, τὸ θειοῦχον ὑδρογόνον καὶ τὸ ἀέριον τῶν ὑπονόμων.

Ἡ ἀσφυξία συνεπεία εἰσπνεύσεως ἀνθρακικοῦ ὀξέος παράγεται εὐχερῶς ἐν τὸς τόπων περιωρισμένων, κατεχομένων ὑπὸ πολλῶν προσώπων, π. χ. πλοίων, σχολείων, θεάτρων κτλ. λόγῳ μὴ ἀνανεώσεως τοῦ ἕρους.

Συνδρομή. — Δεῖον νὰ φέρωμεν πάραυτα τὸν ἀσφυκτοῦντα εἰς τὸ ὑπαιθρον· νὰ ἐλευθερώσωμεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐνδυμάτων του· νὰ ραντίσωμεν τὸ τε πρόσωπον καὶ τὸ στήθος ἰσχυρῶς διὰ ψυχροῦ ὕδατος· νὰ ἐντροίψωμεν τὸ μέτωπον καὶ τοὺς κροτάφους διὰ δυνατοῦ ὄξους ἢ οἰνοπνεύματος· νὰ δώσωμεν αὐτῷ νὰ εἰσπνεύσῃ ὑγρὰν ἀμμωνίαν· νὰ κέμωμεν ξηρὰς ἐντριβὰς διὰ φλανέλλας ἢ ψήκτρας ἐφ' ὄλου τοῦ σώματος. Ἄμκ ὡς ἤθελε συνέλθει καὶ ἀναπνεεῖ ὅπως οὖν, δεῖον ἀχορηγῆται αὐτῷ, κατὰ βραχέα διαλείμματα, ὀλίγον κονίακ ἀνάμικτον μεθ' ὕδατος, ἢ καφές μέλας ἢ τέιον θερμόν.

Ἐάν ἀέριον ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἀνεπτύχθη ἐκ δοχείων, ἐν οἷς εὐρίσκονται σταφυλαὶ ἐν ζυμώσει, δέον γὰρ καταβιβάζωμεν ἐν αὐτοῖς φῶς ἢ σβέσις τοῦ φωτός, ἐνδεικνύει τὴν παρουσίαν τοῦ ἀερίου δέον ὅθεν πρὸ πάσης εἰσόδου εἰς τὸ δοχεῖον γὰρ ἐξαγάγωμεν τὸ ἀέριον, ἀνακινοῦντες ἔνδον, ταχέως καὶ ἐπὶ τινὰς στιγμάς, ἀλεξιβρόχιον ἀνοικτὸν, κατόπιν καίοντες ἐντὸς μέγα δέμα ἀχύρων καὶ τέλος χύνοντες ἐν αὐτῷ καὶ ἀσθέσιον ὕδωρ.

Τὸ ὀξειδίου τοῦ ἀνθρακος παράγεται ἐκ τῆς καύσεως ἀνθράκων. Ἡ ἐξ αὐτοῦ προεργομένη ἀσφυξία παρουσιάζει, ἐκτός τῶν συμπτωμάτων τῆς ἀσφυξίας ἐξ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ὄψιν ὑποκύανον, ξηρὸν βῆχα, αἰσθησὶν γαργαλισμοῦ, καῦσιν κατὰ τὸν λαιμὸν κτλ.

Ἡ παρασχετέα συνδρομὴ εἶνε ἢ καὶ κατὰ τὴν ἀσφυξίαν ἐξ ἀνθρακικοῦ ὀξέος.

Ἄναθυμιάσεις ὑπονόμων.

Τὰ δυσώδη ταῦτα ἀέρια εἶναι σύμμιξις ἀμμωνίας, θειούχου ὑδρογόνου καὶ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ἐκπεμπόμενα ἀπὸ ὀχετῶν καὶ ἐν γένει ἀπὸ τόπων ἐν οἷς εὐρίσκονται ὀργανικαὶ οὐσίαι ἐν ζυμώσει.

Τὸ ἀέριον τῶν ὑπονόμων ἐπιφέρει ἀσφυξίαν οὐχὶ ἔλασσον ἐπικίνδυνον τῶν πρεκτεθεισῶν, τῆς ὁποίας τὰ συμπτώματα καὶ ἡ συνδρομὴ δὲν διαφέρουσι πολὺ ἀπὸ τῶν προρρηθέντων.

Ἀσφυξία ἐνεκα εἰσδύσεως ξένων σωμάτων

Αἰτίαι. — Ἐνὰ σώματα ἄτινα εἰσῆλθον εἰς τὸν ἀναπνευστικὸν σωλῆνα π.χ. ὀστάρια, ἀκκνῆα ἰχθύος, κομβία, τεμάχιον κρέατος, ψυχίον ἄρτου ἢ ἄτινα λόγῳ τοῦ ὄγκου αὐτῶν φράκτουσι τὸ φάρυγγ, π.χ. τεμάχια κρέατος κακῶς μασημένου.

Συμπτώματα. — Ὄψις τοῦ προσώπου ὑποκύανος, ἀνα-

πνοή δυσχερής, κατά δὲ τὰ λοιπά, τὰ αὐτὰ συμπτώματα ἄτινα καὶ κατά τὸν στραγγαλισμὸν.

Συνδρομή.— Δέον νὰ ἐπιζητήσωμεν νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ ξένον σῶμα ἀμελλητί, εἰσάγοντες τὸν δάκτυλον εἰς τὸν φάρυγγα. Ἐὰν δὲν κατορθοῦμεν νὰ φθάσωμεν τὸ ξένον σῶμα δυναμέθα ἐνίοτε νὰ τὸ ἐξαγάγωμεν εἴτε ἰσχυρῶς πιέζοντες τὴν κοιλίαν εἴτε πλῆττιοντες ἰσχυρῶς τὰ νῶτα εἴτε προκαλοῦντες ἑμετον καὶ ἐρεθίζοντες πρὸς τοῦτο τὴν σταφυλὴν (τὸν σταφυλίτην) καὶ τὸν φάρυγγα διὰ πτεροῦ, Ἐὰν τὸ ξένον σῶμα δὲν ἐνεπάγη εἰς τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸν οἰσφάγον, δύναται τότε νὰ ἀποβῆ λυσιτελὲς νὰ ὠθήσωμεν αὐτὸ πρὸς τὰ κάτω διὰ τεμαχίου ψιγῶς ἄρτου ἢ δι' ὀλίγου λίπους, διευθύνοντες οὕτως αὐτὸ πρὸς τὸν στόμαχον.

•Οδηγίαι

Ὅσάκις πρόκειται νὰ παρασχεθῆ συνδρομὴ εἰς πρόσωπον διατελοῦν ἐν κινδύνῳ, ἐξ ἀσφυξίας, πρσελθούσης ἐξ ἀερίων βόθρου ἢ ὑπονόμου, ὁ ἐπιλαμβανόμενος τῆς σωτηρίας τοῦ ἀσφυκτοῦντος δέον νὰ λάβῃ προφυλάξεις τινὰς χάριν ἑαυτοῦ, τούτέστι, προτοῦ εἰσελθῆ εἰς τὸ οἶκημα, τὸ κεκορεσμένον ἐκ τῶν ἀερίων τούτων, ἐπάναγκες νὰ καθαρισθῆ τοῦτο καὶ ἀερισθῆ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, ἀνοιγομένων πλατύτατα θυρῶν τε καὶ παραθύρων. Ἐὰν τοῦτο δὲν ἦνε δυνατόν, ἄς κρατῆ τις ἐμπροσθεν τοῦ στόματος τεμάχιον ὑφάσματος βεβρεγμένου εἰς ὕδωρ ἢ εἰς ὄξος διαλελυμένον, ἄς διέλθῃ τάχιστα τὸ οἶκημα, ἄς ἀνοίξῃ τὸ παράθυρον καὶ ἄς σπύσῃ πρὸς τὸν ἀσφυκτοῦντα, μόνον ἀφοῦ εἰσπνεύσῃ ἐκ νέου ἀέρα καὶ ἐπιτύχῃ τὴν εἰσοδὸν ἰσχυροῦ ρεύματος.

Ὅσάκις πρόκειται νὰ ἐξαγάγωμεν πρόσωπόν τι ἐκ φρέατος, ἐξ ὑπονόμου, ἐκ λάκκου, ἐκ βόθρου, ἐξ ὑπογείου οἰκήματος βαθέος κτλ. ἐπάναγκες νὰ δεθῶμεν, πρὶν καταβῶμεν διὰ σχοινοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου, ἐν περιπτώσει ἀνάγκης, ἔσεται δυνατόν νὰ ἐξαχθῶμεν πάλιν ἐπάνω, πρὸς δὲνὰ ὀρίσωμεν τρόπον συνεννοήσεως μετὰ τῶν ἀνωθεν ἀναμενόντων, προσδένοντες

εις τὸν βραχίονα θώμιγγα διὰ τοῦ ὁποίου, τυρομένου, θὰ δυναμεθα νὰ σημαίνωμεν τὸν τυχὸν κίνδυνον.

Ἐν περιπτώσει δισώσεως προσώπων καταχωσθέντων, ἐπ' ἀναγκῆς πρὸ παντός νὰ προφυλαττωμεθα ἀπὸ τῆς καταπτώσεως ἄλλων χωμάτων, ἀπὸ τῆς πτώσεως θραυσμάτων κ.τ.τ. καὶ νὰ ἀνεγείρωμεν τὸν παθόντα μετὰ πολλῆς προφυλάξεως διότι πιθανὸν νὰ ἔχη ὑποστῆ κάταγμα ὀστοῦ τελευταίου, ἀφαιροῦμεν τὸ τυχὸν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ εἰσεληθὸν χῶμα ὅπως τῷ διευκολύνωμεν τὴν ἀναπνοήν.

Δηλητηριάσεις

Αἱ δηλητηριάσεις οὐσίαι, ἐκείναι τουτέστιν, αἰτινες, εἰσεληθοῦσαι εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὄργανισμόν, καταστρέφουσι τὴν ζωτικότητά αὐτοῦ, ἐνεργοῦσι κατὰ δύο διαφόρους τρόπους. Αἱ μὲν ἐρεθίζουσι, διαβιθρῶσκουσι καὶ καταστρέφουσι τοὺς ἰστούς, τοιαῦται δὲ εἰσιν αἱ **καυστικάι** (ἀρσενικόν, φωσφόρος, θειοῦχον ὀξύ [olio di vitriolo], νιτρικόν ὀξύ [acqua forte], φανικόν ὀξύ, χλωρυδρικόν ὀξύ, βασιλικόν ὕδωρ ὅπερ εἶνε μίγμα νιτρικοῦ καὶ χλωρυδρικοῦ ὀξέος) καὶ αἱ **ἀλκαλικαὶ** (ἀμμωνία, ζέων ἀσβεστος, σόδα, πότασσα κλπ.)

Αἱ οὐσίαι αὗται προξενοῦσι παρὰ χρῆμα ἔμετον καὶ δεινοὺς πόνους εἰς τὸν στομάχον καὶ τὰ ἐντόσθια.

Αἱ δὲ ἄλλαι ἐνεργοῦσι νάρκουσαι, τουτέστιν ἐλαττοῦσαι τὴν δύναμιν τοῦ αἰσθάνεσθαι καὶ τοῦ κινεῖσθαι καὶ τοιαῦται εἰσιν αἱ **ναρκοτικάι** (ὄπιον, μορφίνη, καπνός, πρῶσσικόν ὀξύ, οἶνόπνευμα κτλ.)

Αἱ οὐσίαι αὗται προσβάλλουσι κυρίως τὰ ζωτικὰ κέντρα, προξενοῦσαι ἀπώλειαν συνειδήσεως, παράληρον, παράλυσιν τῆς λειτουργίας τῶν πνευμόνων καὶ τῆς καρδίας.

Συνδρομὴ ἐν γένει.

Πὸ πικρὸς φροντίζομεν ὅπως ἀπομακρύνωμεν τὸ δηλητήριο ἀπὸ τοῦ στομάχου, προκαλοῦντες ἔμετον. Καταφθά-

νοντες κατά τὴν αὐτὴν στιγμὴν τῆς δηλητηριάσεως δέον νὰ διευκολύνωμεν τὸν ἔμετον, θέτοντες τοὺς δακτύλους ἐντὸς τοῦ λαιμοῦ, γαργαλίζοντες τὸν γαργαρεῶνα (σταφυλίτην) διὰ πτεροῦ ἢ παρέχοντες εἰς τὸν δηλητηριαθῆν α ἀπλούστατον ἐμετικόν, ὡς π. χ. πολὺ χλιαρὸν ὕδωρ μετὰ μικρᾶς ποσότητος ἄλατος μαγειρικοῦ, ἐλαίου ἢ βουτύρου. Ἐὰν εὐρίσκηται πρόχειρον ἐμετικόν τι δραστικόν, π. χ. 1 ἢ 2 τροχίσκοι [pastiglie] ἱπεκακουάνης, δίδεται εἰς τὸν πάσχοντα μετὰ μικρᾶς ποσότητος ὕδατος χλιαροῦ.

Ἐὰν παρήλθον ὥραί τινες ἀπὸ τῆς δηλητηριάσεως, τὸ δὲ δηλητήριον κατήλθεν εἰς τὰ ἔντερα, ὠφέλοσι τὰ καθάρσια ἢ κλύσματα γινόμενα δι' 100 δραμιῶν ὕδατος χλιαροῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διαλύομεν 2 κοχλιάρια ἄλατος μαγειρικοῦ.

Πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ δηλητηρίου δέον νὰ πληροφορηθῶμεν, ὅσον ἐνεστι τάχιον, περὶ τῆς φύσεως τοῦ δηλητηρίου, ὅπερ συνήθως ἀναγνωρίζεται ἐκ τῶν ἰχνῶν διαθρώσεως, ἅτινα ἀποτυποῦνται ἐπὶ τῶν χειλέων καὶ τοῦ στόματος· κατὰ τὰς περιπτώσεις δὲ ταύτας δυνάμεθα, καὶ πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἱατροῦ, νὰ ἀνακουφίσωμεν τὰς ἀλγηδόνας καὶ νὰ προφυλάξωμεν τὸν στόμαχον ἢ τὸν λάρυγγα ἀπὸ τῆς καυστικότητος τοῦ δηλητηρίου, δίδοντες πρὸς πόσιν, εἰς τὸν πάσχοντα, γάλα, ἔλαιον, ἀμυγδαλέλαιον, λεύκωμα ὠῶν διαλελυμένον ἐντὸς ὕδατος, ἀρέψημα λινοσπέρματος (λιναροσπόρου), κριθῆς ἢ βρώμης.

Ἐν τούτοις καλὸν εἶνε νὰ ἔχη τις ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ τὰ ἀλκάλια, ἀφοῦ ἐξουδετερωθῶσι τὰ ἐπιβλαβῆ αὐτῶν ἀποτελέσματα, δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν ἐναλλάξ ὡς θεραπευτικὸν μέσον κατὰ δηλητηριάσεως ἐπελθούσης διὰ τῶν οὐσιῶν τούτων. Ἐὰν ὅθεν ἡ δηλητηρίασις ἐπῆλθε δι' ὀξέος (θεικοῦ, νιτρικοῦ κτλ.) θὰ παρέχωνται πύκρατα εἰς τὸν πάσχοντα φάρμακα ἐκ τῶν ἀλκαλίων (ἐν ἡ δύο κοχλιάρια τοῦ καφέ, μαγνησίας, δικλελυμένης ἐντὸς ὕδατος· δύο ἢ τρία κοχλιάρια τοῦ καφέ, κρητίδος, (creta) εἰς λεπτὴν κόνιν, δι-αλελυμένης ἐντὸς ποτηρίου ὕδατος· ὕδωρσάπωνος ἢ ὀλίγα σταγόνες ἀμμωνίας ἐντὸς πολλοῦ ὕδατος.

Κατὰ τὰς ἐξ ἀλκαλίων προερχομένας δηλητηριάσεις

(άμμωνία, άλυσία τών σαπωνοποιών (acqua di liscivia) σόδα, ποτάσσα), ως φάρμακα θά παρέχονται τὰ όξέα ήτοι: όξος, όξικόν όξύ, κιτρικόν όξύ, όπως λεμονίου κτλ. διαλελυμένα έντός ύδατος.

Κατά τας έκ φυτικών ούσιών προερχόμενας δηλητηριάσεις (ναρκωτικά: μορφίνη, όπιοι), δέον νά μή άφίνωμεν τόν πάσχοντα νά καταληφθή ύπό ύπνου, τηρούντες αυτόν έν έγρηγόρσει διά τής παροχής καφέ θερμού και δυνατού, διά τής έφαρμογής επί τής κεφαλής, μετά τινος πιέσεως, τεμαχιών ύφάσματος βρεγμένων έντός ψυχρού ύδατος, πρός δε τούτοις καλόν είνε νά ραντίζωμεν διά ψυχρού ύδατος τήν κεφαλήν και τόν στήθος του πάσχοντος και δίδωμεν εις αυτόν πρός όσφρησιν άμμωνίακ ή έλλην διεγερτικήν ύλην έντός ρινομάκτρου. Όταν σταματήσει ή άναπνοή, δέον νά έφαρμόζωμεν τήν τεχνητήν τοιαύτην.

Δηλητηρίασις διά συμπεπυκνωμένων όξέων (θειϊκόν, νιτρικόν, όξικόν, ύδροχλωρικόν)

Συμπτώματα. Είσι σχεδόν εις πάσας τας δηλητηριάσεις ταύτας τὰ αυτά: έγκαύματα εις τὰ χείλη, τó στόμα και τόν λάρυγγα μετά έφελίδων λευκών ή μελανών.

Φυσιγνωμία ήλλοιωμένη· χρώμα προσώπου μολυβδόχρου γεύσις όξύνης· άποφορά τής άναπνοής· άλγηδόνες κατά τήν κοιλίαν, ισχυρότεραι τοιαύται κατά τήν κατάποσιν τροφών και ποτών· σιελισμός· ισχυρά δίψα· ρίγη (άνατριχιάσματα)· τὰ κατώτερα άκρα ψυχρότατα· βράγχος (βραχνάδα)· σφυγμός άσθενής· ούρα όλίγα και αίματηρά· διανοητικαι δυνάμεις άβλαβεΐς.

Αιτία.—Κατάποσις τυχαία ή επί σκοπῷ αυτοκτονίας.

Συνδρομή. Παροχή μεγάλης ποσότητας ύδατος πρός πόσιν, ίνα διαλυθή τó όξύ. Πρός έξουδετέρωσιν δε τών άποτελεσμάτων αυτού άριστον φάρμακον είνε ή άσθεατούχος μαγνησία (έν κοχλιάριον του φαγητού έντός ποτηρίου ύδα-

τος, ὅπερ δέον νὰ πίνῃ ὁ πάσχων ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ταυτοχρό-
νως), ἐπαναλκμθανομένης τῆς δόσεως ταύτης δις ἢ τρίς ἀνά
10 λεπτά τῆς ὥρας. Δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν καὶ
λευκώμα ὠοῦ (4 ἢ 5 λευκώματα ὠῶν διχλυόμενα ἐντὸς
300 δραμιῶν ὕδατος), ἐπίσης δὲ ἀσβεστοῦχον ὕδωρ, κοινὸν
ἐλκτιον ἢ ἀμυγδαλέλαιον.

Πρὸς πρόκλησιν ἐμέτου ἐνεργεῖ δραστηρίως ἡ πόσις θερμοῦ
ὑδατος μετὰ ἄλατος μαγειρικοῦ, ἀνά ἓν κοχλιάριον τοῦ
καφέ ἄλατος διαλυομένου ἐντὸς ἐνὸς ποτηρίου θερ-
μοῦ ὑδατος ἢ ὕδωρ σάπωνος. Πέραν ὅμως ἡμισείας ὥρας
ἀπὸ τῆς πόσεως τοῦ ὀξέος, ἡ πρόκλησις ἐμέτου εἶνε
ἐπιβλαβής· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει εἶνε προτιμη-
τέα ἡ ἐπιθέσις ἐπὶ τοῦ στομάχου τεμαχίων ὑφάσματος
βεβρεγμένων ἐντὸς ψυχροῦ ὕδατος καὶ ἡ κύστις τοῦ πάγου
ἐπὶ τοῦ στομάχου.

Πρὸς κατάπαυσιν τοῦ παρατεινομένου ἐμέτου καὶ τῶν
ἀλγηδόνων δίδεται εἰς τὸν πάσχοντα λαύδανον (5 ἢ 6 στα-
γόνες, ἐντὸς κοχλιαρίου ὑδατος ἀνά 5 λεπτά τῆς ὥρας, μέ-
χρις 20 ἢ τὸ πολὺ 30 σταγόνων.)

**Δηλητηριάσις δι' ἀλκαλίων (ἀμμωνία
ύγρά, ἀλυσία σαπωνοποιῶν (lassive
des savonniers), πότασσα, σόδα ἢ
καυστικὸν νάτρον κ.τ.λ.**

Συμπτώματα. — Ὅμοια κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς τὰ τῶν
δηλητηριάσεων δι' ὀξέων. Κυστικαὶ ἀλγηδόνες κατὰ τὸν λαι-
μόν, τὸν στόμαχον καὶ τὰ ἔντερα· στόμα, γλῶσσα καὶ πρό-
σωπον κεκαλυμμένα ὑπὸ μεθρανῶν κιτρινωπῶν· ἔμετος, βήξ,
ἐκκενώσεις ἀφθονώταται, δίψα ἀδιάκοπος, σπασμοί, μεγάλη
ταραχή.

Αἰτίαι — Κεκάτοσις τυχαία ἢ ἐπὶ σιλοπῶ αὐτοκτονίας.

Συνδρομή. Ὑδωρ ὄξινον, χυμὸς λεμονίου, ὀξείκον ὀξύ,
λευκώματα ὠῶν, ἀμυγδαλέλαιον. Ἐὰν ἡ δηλητηριάσις ἐλα-
θε γῶραν ἀπὸ τινων ὠρῶν δέον νὰ φροντίσωμεν μόνον ὅπως

ένδυνάμώσωμεν τὸν πάσχοντα διὰ παροχῆς καφέ, κονιέκ, πάγου κ.τ.λ., ὡς ἐλέχθη περὶ τῶν δηλητηριάσεων δι' ὀξέων.

Δηλητηρίασις δι' ὑδροκυανικοῦ ὀξέος
(acido prussico), **κυανούχου καλίου**
(cianuro di potassa) **καὶ ὕδατος τῆς**
διαφθοκεράσου (acqua di lau-
roceraso).

Συμπτώματα. — Χαρακτηριστικὴ ὁσμὴ πικραμυγδάλων, δυσχερὴς κατάποσις στερεῶν ἢ ὑγρῶν, ἔμετος, σκοτοδινίαι, πρίσις ἐπὶ τοῦ στῆθους, ὀφθαλμοὶ στίλπνοι καὶ ἐξέχοντες, ἄφροι εἰς τὸ στόμα, ἀκουσία ἐκροή τῶν οὐρῶν, σπασμοί, σφυγμὸς ἀσθενής.

Αἰτίαι. — Κατάποσις τυχαία, ἢ ἐπὶ σκοπῷ αὐτοκτονίας. Ἡ δηλητηρίασις συμβαίνει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐπὶ πικιδίων ἐκ καταπόσεως πικραμυγδάων, πυρήνων ροδακίνων, βερικόκων, δαμασκηνῶν. Τέσσαρα ἢ πέντε πικραμυγδαλα ἀρκοῦσιν ὅπως δηλητηριάσωσι παιδίον.

Συνδρομή. — Δέον νὰ προκληθῇ πάρυτα ὁ ἔμετος διὰ παροχῆς κοχλιαρίων τινῶν κοινῷ ἐλαίῳ, ἀκολουθῶν ραντίζομεν διὰ ψυχροῦ ὕδατος τὴν κεφαλὴν, τὸ στῆθος καὶ τὴν ράχιν τοῦ πάσχοντος, τηροῦντες τοῦτον ἐν ἐρηγήρσει διὰ τῆς παροχῆς δυνατοῦ καφέ, πρὸς δὲ καὶ διαλύσεως ἀμμωνίας κατὰ σταγόνας (10 σταγόνας ἀπὸ 5 λεπτά τῆς ὥρας μέχρι 30 ἢ 40 τὸ πολὺ σταγόνων ἐντὸς ὀλίγου ὕδατος μετὰ σακχάρους). Κατὰ τὴν περίοδον τῶν σπασμῶν δέον ν' ἀποφύγωμεν τὴν παροχὴν οἰουδήποτε ὑγροῦ διὰ τοῦ στόματος.

Δηλητηρίασις διὰ φωσφόρου

Συμπτώματα — Ἀλγηδόνες κατὰ τὸν στόμαχον, ἔμετοι μικρᾶς διαρκείας καθ' οὓς ἐξέρχονται τοῦ στόματος ὑλαὶ φωτοβολοῦσαι ἐν τῷ σκότει, ἀποφορὰ τοῦ στόματος ἔχουσα ὁσμὴν σκόρδου, δίψα ἀδιάκοπος, ἀλγηδόνες κατὰ τὴν

ήπατικὴν χώραν, αιμορραγία τῆς ρινός, στίγματτα αιματοειδῆ ἐπὶ τοῦ δέρματος, σπασμοί, παραφορά.

Αἰτία. — Σκοπὸς πρὸς αὐτοκτονίαν (διάλυσις πυρείων φωσφόρου).

Συγδρομῆ. — Πρόκλησις πρὸς ἔμετον· παροχὴ ὅθεν εἰς τὸν πάσχοντα 1 ἢ 2 τροχίσκων (pastiglie) ἱπεκακουάνης καὶ καθαρτικῷ ἐκ 15 γρ. θεικῆς μαγνησίας.

Δέον ν' ἀποφεύγωμεν τὴν παροχὴν λιπαρῶν ὑγρῶν, ὡς ἔλαιον, γάλα καὶ τὰ τοιαῦτα, διότι τὸ λίπος διαλύει τὸ δηλητήριον καὶ εὐκολύνει τὴν εἴσοδον αὐτοῦ ἐν τῷ αἵματι.

Κατὰ τὰς διὰ φωσφόρου δηλητηριάσεις δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν ἀφεψήματα κριθῆς ἢ βρώμης, εἰ δυνατόν δὲ καὶ ἀπόσταγμα τερεβινθίνης (γρ. 10) ἐντὸς γλακτώματος ὕδαρου 150 ἢ 200 γραμμαρίων, οὔτινος θὰ παρέχῃται εἰς τὸν πάσχοντα ἡμισυ ποτήριον ἀνὰ ἡμίσειαν ὥραν.

Δηλητηριάσις δι' ἀλάτων τοῦ χαλκοῦ (πράσινη ὀκωρία χαλκοῦ) τοῦ ψευδαργύρου (zinco) καὶ τοῦ διδύρου.

Συμπτώματα. — Ταῦτα παρουσιάζονται μετὰ πάροδον ὥρων τινῶν ἀπὸ τῆς καταπόσεως τοῦ δηλητηρίου: γενικὴ ἀποχύνωσις, νευτία, ἔμετος ὑλῶν ὑποπρασίων, ἰσχυραὶ ἀλγυδόνες κατὰ τὴν κοιλίαν, ἰδρῶτες ψυχροί, σφυγμὸς ἀσθενῆς, διάρροια, οὔρα αἰματηρά, σπασμοὶ καὶ παράλυσις.

Αἰτία. — Ἀνάμιξις ἄλατος χαλκοῦ εἰς τροφίμα (ἡδύποτα, γλυκίσματα) ἢ μαγείρευμα τροφῶν ἐντὸς ἀγγείων χαλκίνων ἀκασιτερωτῶν.

Συγδρομῆ. — Παροχὴ εἰς τὸν πάσχοντα κατ' ἀρχὰς λευκωμάτων ὡν ἐντὸς ὕδατος μετὰ σακχάρους, ἢ, ἀντὶ λευκωμάτων, διαλύσεως μαγνησίας, ἀκολούθως δὲ ἐμετικῷ, ὡς π.χ. ἐνός ἢ δύο τροχίσκων ἱπεκακουάνης, κατόπιν τῶν ὁποίων παρέχομεν ἐν λοχλιάριον ὕδατος χλιαροῦ. Ἀποχὴ ἀπὸ τῶν ὀξύνων καὶ λιπωδῶν οὐσιῶν.

Δηλητηριάσις δι' όπίου, μορφίνης, λαυ- δάνου καὶ παρομοίων ναρκωτικῶν.

Συμπτώματα.—Ύπνος βαρὺς καὶ ἐπίμονος, ὕψις προσώ-
που ὠχρὰ, ὀφθαλμοὶ ἀπλανεῖς, κόραι τῶν ὀφθαλμῶν συνε-
σταλμέναι, δέρμα ψυχρὸν, σφυγμὸς ἀσθενής, ἐπίσχεσις τῶν
οὔρων (δυσουρία), ἔμετος σπάνιος.

Συνῆρομή.— Ἐάν δὲν παρῆλθε πολὺς χρόνος ἀπὸ τῆς
καταπόσεως τοῦ δηλητηρίου, παρέχομεν, εἰς τὸν πάσχοντα
ἐμετικόν τι (ὕδωρ θερμὸν περιέχον ἄλλας μαγειρικόν 1 ἢ 2
τροχίσκους ἰπεκακουάνης κ.τ.τ.) Ὁ πάσχων δεόν νὰ παρα-
μένη ἐν δωμάτιῳ δροσερῷ καὶ καλῶς ἀεριζομένῳ. Ραντίζομεν
διὰ ψυχροῦ ὕδατος τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στήθος αὐτοῦ καὶ τῷ
ἐπιθέτομεν σιναπισμούς. Ὁφείλομεν νὰ καταβάλλωμεν πᾶ-
σαν προσπάθειαν ὅπως μὴ καταλαμβάνηται ὑπὸ ὕπνου, ἀναγ-
κάζοντες αὐτὸν νὰ περιπατῇ ἵνα ἐμποδίσωμεν αὐτὸν τοῦ νὰ
περιέλθῃ εἰς νάρκωσιν.

Ἐσωτερικῶς παρέχομεν εἰς τὸν πάσχοντα δυνατὸν καφὲν,
κονιάκ καὶ διεγερτικὰ ἐν γένει, ἀποφεύγομεν δὲ τὰ ὀξυποτά

Δηλητηριάσις δι' ἄγνης τοῦ ὕδαρογύρου (sublimato corrosivo)

Συμπτώματα.— Ἰγχαύματα μετὰ ἐφελκίδων ὑποκυ-
άνων ἐν τῷ στόματι καὶ τῷ φάρυγγι, γεῦσις με ἀλλική, ἰσχυ-
ροὶ κωλικοί, ἐπίσχεσις τῶν οὔρων, σφυγμὸς ἀσθενής, ἐσχάτη
ἐξασθένεισι, σπασμοί.

Αἰτία.— Κατάποσις τυχαία, ἢ ἐπὶ σκοπῷ αὐτοκτονίας.

Συνῆρομή.— Παροχὴ λευκωμάτων ὡδῶν εἰς μεγάλην
ποσότητα, πρὸς πρόκλησιν δὲ ἐμέτου 1 ἢ 2 καταπότια ἰπεκα-
κουάνης, ἀβεστοῦχος μαγνησία, γάλα.

Δηλητηριάσις διὰ μούκτων (μυνιτάρια)

Συμπτώματα.— Ναυτία, αὐθόρμητος ἔμετος, κωλικός,
δίψα ἀδιάκοπος, οὔρα αἱματηρά, μεγάλη κόπωσις, κεφα-

λαλγία, σκοτεινία, ιδρωτες ψυχροί καθ' ὄλον τὸ σῶμα, κόρραι διεσταλμείαι, σφυγμὸς ἀσθενής, κατὰ δὲ τὰς σοβαρὰς δηλητηριάσεις, σπασμοὶ καὶ παραφορὰ.

Αἷτια.— Κανάποις τυχαία.

Συνδρομή. — Κένωσις τοῦ στομάχου διὰ τῶν ἤδη ὑποδειχθέντων μέσων καὶ δι' ἰσχυροῦ καθαρσίου (κικινέλαιον, δηλ. ριτσινόλαδο, γραμ. 30) Πρὸς κατάπυξιν τῶν ἰσχυρῶν ἀλγηδόνων παρέχομεν λαύδανον (5—8 σιγκόνας εἰς ἡμισυ ποτηρίου ὕδατος), οἶνον, κονιάκ, καφέν κτλ.

Μέθη καὶ δηλητηρίασις δι' οἶνοπνεύματος

Ἰδιαιτέρον εἶδος δηλητηρίασεως, ἥτις δύναται νὰ ἀποβῆ καὶ θανατηφόρος κατὰ τὸν ἀνωτάτον αὐτῆς βαθμόν, εἶνε ἡ μέθη.

Συμπτώματα. — Ἐν περιπτώσει ἐλαφρῆς μέθης: ἀπώλεια τῆς συνειδήσεως, πρόσωπον ἄνευ ἐκφράσεως, ἀναπνοὴ ρεγχοῦδη, σφυγμὸς λίαν ἰσχυρὸς καὶ ταχύς, Ἐν περιπτώσει δὲ μεγάλης μέθης: πρόσωπον ὠχρόν, σφυγμὸς μολις αἰσθητός, κατ' ἀμφοτέρας δὲ τὰς περιπτώσεις ἀποφορὰ οἶνοπνευματώδης ἐκ τοῦ στόματος.

Αἷτια. — Κατάχρησις πνευματωδῶν πετῶν οἴνου, ἡ δυπότων πνευματωδῶν).

Συνδρομή. — Πρόκλησις ἐμέτου τῶν οἶνοπνευματωδῶν οὐσιῶν, ὠφελεῖ δὲ πρὸς τοῦτο ὁ καφές, λιμβανόμενος θερμὸς καὶ πικρὸς. Μετὰ τὸν ἔμετον ἄς παρασχεθῶσι 5 ἢ 6 σταγόνας ἀμμωνία ἐντὸς ἡμίσεος ποτηρίου ὕδατος μετὰ σακχάρως πρὸς πόσιν, ἄς δοθῆ δ' ἐπίσης ἀμμωνία πρὸς ὄσφρησιν.

Διαρκῆς ἐπίθεσις τεμαχίων ὑφάσματος βεβρεγμένου ἐντὸς ὕδατος ψυχροῦ, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς· ἀνάπτουσι· σιναπισμοὶ εἰς τὰ κάτω ἄκρα· κλύσματα ἐξ ὕδατος μετὰ ἄλατος μαγειρικοῦ· τοποθέτησις τοῦ ἀσθενοῦς ἐν εὐξέριω δωματίῳ ἡμιορθίως.

᾽Οδηγία

Δέον ν' ἀποφεύγωμεν νὰ ἐξοργίζωμεν τοὺς ἐν καταστάσει μέθης δικτελοῦντας καὶ νὰ ἀφαιρῆται ἀπ' αὐτῶν πᾶν ἀντι-

κείμενον δι' οὐ δύνανται νὰ βλάψωσιν ἑαυτοὺς ἢ ἄλλους. Ὅταν δὲ ἡ μέθη ἦνε πλήρης τὸ εὐκολωτερον μέσον θερα-
πείας εἶνε ἐν γένει ὁ ὕπνος· μόλιον δὲ ὅταν ἀνώμαλος ἀνα-
πνοὴ ἢ ἄλλη τις περίπτωσις γεννώσιν ὑπνοϊαίς ὅτι πρόκει-
ται περὶ κινδύνου ζωῆς, καταφεύγομεν εἰς τὰ ἀνωτέρω ὑπο-
δειχθέντα μέσα.

Λιποθυμῖαι καὶ σπασμοὶ

Λιποθυμῖα λέγεται ἡ ἀπροσδόκητος ἀπώλεια τῶν αἰσθή-
σεων. Χαρακτηριστικὰ ἀφ' ἑτέρου τῶν σπασμῶν εἶναι: συνε-
χεῖς καὶ ταχεῖαι συστολαὶ τῶν μυῶν ὀλοκλήρου τοῦ σώματος
ιδίως δὲ τῶν ἄρθρων.

Αἰτίαι. — Ἄρ μεμολυσμένος, τρόμος, ἀλγηδόνες φυσι-
κῆ ἢ ἠθικαί, ἀναιμία τοῦ ἐγκεφάλου, ἀπώλεια αἵματος.

Συμπτώματα. — Ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ τῶν χειρῶν
τοῦ πάσχοντος ἐκδηλοῦται πάραυτα ὠχρότης· ὀφθαλμοὶ κε-
κλεισμένοι· δέρμα ψυχρὸν καὶ σφυγμὸς ἀσθενής. Συχνάκις ὁ
πάσχων καταλαμβάνεται ὑπὸ σκοτεινῆς μετὰ ναυτίας καὶ
βόμβου τῶν ὠτων, πάντοτε δὲ ἐπέρχεται ἀπώλεια τῶν αἰ-
σθήσεων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον παρατεινομένη.

Συνδρομῆ. — Πρωτίστως δεόν νὰ ἀραιώσωμεν τὰ ἐνδύ-
ματα ἅτινα σφίγγουσι τὸν λαιμὸν, τὸ στήθος καὶ τὸ ὑπογά-
στριον· ἀκολούθως δὲ τοποθετοῦμεν τὸν πάσχοντα εἰς θέσιν ὀ-
ριζοντίαν καὶ εἰς μέρος εὐάερον, προσέχοντες ὅπως ἡ κεφαλὴ
αὐτοῦ εὐρίσκηται χαμηλότερον τῶν ποδῶν. Ὅπως συνέλθῃ
ὁ πάσχων ραντίζομεν τὸ προσωπον αὐτοῦ ἀποτόμως διὰ ψυ-
χροῦ ὕδατος, παρέχομεν δ' αὐτῷ πρὸς ὄσφρησιν, ὕλας ἀποφε-
ρούσας ἰσχυρὰν ὀσμὴν, π. χ. ἀμυγνίαν, ὄσος, ὕδωρ Κολω-
νίας, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ βρέξωμεν καὶ τεμάχια ὑφάσματος.
Δέον ὁμῶς νὰ μὴ τηρῶμεν ὑπὸ τὴν ρίνα τὰ περιέχοντα τὰ
ὕγρα ταῦτα φιαλίδια, διότι, κατὰ τὰς κινήσεις τοῦ πάσχον-
τος, συνερχομένου ἢ πταρμιζομένου, ἐνδέχεται νὰ εἰσδύσωσιν
ἐντὸς τῆς ρινὸς καὶ νὰ ἐπέλθωσιν ἐκ τούτου τὰ ἀποτελέσμα-
τα τῆς πνιγμονῆς.

Ἄμα ὡς ὁ λιποθυμήσας συνέλθῃ, οὐδέποτε δὲ πρὶν ἢ συν-

έλθη, και άφοϋ άφήσωμεν αυτόν έν αναπκύσει επί τινας έτι στιγμάς, παρέχομεν αυτώ προς πόσιν ύδωρ, άκολουθως δέ διεγερτικά ποτά ως π.χ. κονιάκ, ρώμιον, οίνον δυνατόν, τείον ή καρέν.

Σπασμοί

Δέν πρέπει νά συγγέωμεν μετά τής λιποθυμίας, τούς σπασμούς, οίτινες ουδέν άλλο είναι ειμή συστολαί, ταχείαι και συγνάκις έπανκλαμβανόμεναι, τών μυών ολοκλήρου του σώματος, ιδίως δέ τών άρθρων, συνοδευόμεναι υπό πλήρους άπωλείας τής συνειδήσεως και άπολύτου άναίσθησίας.

Σπασμοί έπιληπτικοί.

Συμπτώματα.—Αίσθησις φρικιάσεως, ήτις, από μη ώρισμένου μέρους του σώματος άνέρχεται προς τήν κεφαλήν, εκφέρων δέ ό πάσχων κραυγήν πίπτει κατά γής άναίσθητος· διαστροφή τών οφθαλμών, σύσφιγξις τών χειρών, άφροί από του στόματος, συστρεφή ολοκλήρου του σώματος μετά τήν προσβολήν, ληθαργικός ύπνος, νάρκωσις.

Λίτιαι.—Προσβολή του έγκεφάλου.

Συνδρομή.—Κατά τήν διάρκειαν τής προσβολής δέον νά φροντιζώμεν οπως ό πάσχων κατά τήν ώραν τής αγωνίας μη πάθη, κτυπών επί τινος στερεού· προς τούτο δέ θέτομεν αυτόν επί κλινοσκεπασμάτων, κλινοστρωμνών κ.τ.τ. προς πρόληψιν μωλώπων· δέον προς τούτοις νά αφαιρώμεν τά ένδύματα αυτού, νά έγείρωμεν τήν κεφαλήν του, νά έπιθέτωμεν έπ' αυτής τεμάχια ύψίσματος βεβρεγμένα έντός ψυχρού ύδατος· και ουδέποτε νά μεταχειρίζομεθα βίαν, αλλά μάλλον νά υποβοηθώμεν τάς κινήσεις κατά τήν διάρκειαν τών σπασμών. Συγνάκις έπακολουθεί ύπνος παρατεινόμενος επί τινας ώρας, όποτε προτιμότερον είναι νά τοποθετήσωμεν τον πάσχοντα επί κλίνης.

Ἀποπληξία.

Φαινόμενον νόσου σχετικὸν πρὸς τὴν συμφορῆσιν ἢ ἐγκεφαλικὴν αἱμορραγίαν.

Συμπτώματα. — Ὁ προσβληθὲς ὑπὸ ἀποπληξίας πίπτει αἰφνιδίως ἀναίσθητος κατὰ γῆς ὡς βληθεὶς ὑπὸ κεραυνοῦ. Κόραι λίαν διασταλμέναι καὶ ἀναίσθηται εἰς τὸ φῶς. Πρόσωπον ἐρυθρὸν—ἰῶδες· ἀναπνοὴ ρεγχώδης· παρεικί χαλαρὰ· σφυγμὸς ταχύτατος· θερμοκρασία τοῦ σώματος ὑπὸ τὴν κανονικὴν· ἐν τῶν ἄκρων τοῦ στόματος φαίνεται κλίνον πρὸς τὰ κάτω. Παράλυσις μέρους τοῦ προσώπου ἢ τοῦ κορμοῦ.

Αἰτία. — Θλάσις ἀγγείου τοῦ ἐγκεφάλου καὶ συνεπῶς αἱμορραγία ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ.

Συνδρομὴ. — Τοποθετοῦμεν τὸν πάσχοντα εἰς θέσιν τοιαύτην ὥστε τὸ σῶμα νὰ ἦνε τετχμένον, εὐρύνομεν κατὰ πολὺ τὰ ἐνδύματά του περὶ τὸν λαγμόν, τὸ στήθος καὶ περὶ τὴν ὀσφύν καὶ ὑψοῦμεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὅσον εἶνε δυνατὸν περισσότερον, μεταφέροντες αὐτὸν ἐν δωματίῳ εὐαέρῳ. Ἐπιθέτομεν τεμάχια ὑδάσματος θεβρεγμένα εἰς ὕδωρ ψυχρὸν ἢ τὴν κύστιν τοῦ πάγου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, σιναπισμοὺς ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τῶν μηρῶν, ποδόλουτρα θερμὰ, κλύσματα, καθαρτικά, πρὸς δὲ, ἐὰν ὑπάρχωσι, βδέλλας ὀπισθεν τῶν ὠτων. Ἐὰν ὁ πάσχων ζητήσῃ νὰ πῖνῃ, τῷ παρέχομεν ὕδωρ μετὰ τινωὶν σταγόνων κονιάκ. Ἡ διαίτα συνίσταται εἰς γάλα καὶ ζῶμον.

Ἐγκεφαλικὴ συμφορῆσις.

Συμπτώματα. — Λιποθυμία ἢ ἐπισκότησις τῶν αἰσθησῶν· ὠχροτις τοῦ προσώπου· σφυγμὸς ἀσθενής.

Αἰτία. — Πτώσις ἢ κτύπημα κατὰ τῆς κεφαλῆς.

Συνδρομὴ. — Ἐκκομβοῦμεν τὰ ἐνδύματα, τοποθετοῦμεν τὸν ἀσθενῆ ἐντὸς σκοτεινοῦ δωματίου ὑπτιῶς (ἀνάσκελα) καὶ μὲ τὴν κεφαλὴν κλίνουσαν κατὰ τι πρὸς τὰ κάτω. Ἐπιθέτομεν σιναπισμοὺς ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τῶν γαστροκνημῶν.

ραλγίαι, ἰδίως κατὰ τὴν μετωπικὴν χώραν, ἐπίσης διαλείπουσαι.

Αἰτίαι. — Οἱ ἐλειογενεῖς πυρετοὶ ἐμφανίζονται ἐν γένει εἰς τόπους ἐλώδεις ἢ ἐκτεθειμένους εἰς πλημμύρας.

Συνδρομί. — Διὰ τῆς ταλαιᾶς καὶ καταλλήλου χρήσεως τῆς κινίνης, ἥτις ἐξάγεται ἐκ τοῦ φλοιοῦ τῆς κίνας, δένδρου τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, ἐπιτυγχάνομεν σχεδὸν πάντοτε τὴν θεραπείαν ἐπὶ παρομοίων ἀσθενειῶν. Διγμᾶνεται εἰς χαρτία ἐξ ἡμίσεος γραμμαρίου, ἀνὰ 2 ἢ 3 καθ' ἡμέραν, ἀνχλυομένη ἐντὸς ὕδατος, πάντοτε δὲ πρὸ τῆς προσβολῆς

•Οδονγίαι.

Πρὸς πρόληψιν τῶν ἐλειογενῶν πυρετῶν, ἐπάνυχκες ν' ἀποφεύγωμεν, ἐφ' ὅσον ἡ ὑπερησία ἐπιτρέπει τοῦτο, νὰ ἐκτιθέμεθα εἰς τὸν ἀέρα, ἰδίᾳ ὅταν εἴμεθα ἰδρωμένοι, κατὰ τὰς ψυχρὰς καὶ ὑγρὰς ὥρας π. χ. κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ δὴ ὅταν βρέχη.

Ἐὰν ὁ στρατὸν κῆται εἰς τόπον ἐλώδη, ἐπανάγχες νὰ κλείωνται ἐπὶ τινα χρόνον τὰ παράθυρα καὶ νὰ κατακλίνηται ὁ στρατιωτικὸς μάλλον ἐν τοῖς ἄνω δωματίοις ἢ ἐν ἰσογείοις.

Βουβωνοκῆλαι (ernie)

Συμπτώματα καὶ αἰτίαι — Αἱ βουβωνοκῆλαι, ἐξ ὧν συχναίως προσβάλλονται οἱ ἄνδρες τῆς χωροφυλακῆς, συνήθως ἐπερχονται βραδέως ἐκ τοῦ ὅτι τὰ ἐντόσθια, μὴ εὐρίσκοντα ἄλλην διέξυδον, ὡσάκις π. χ. ἀνχπνέομεν βαθέως ἢ βήχομεν, ἀνοίγουσιν, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὁδὸν πρὸς τὰ ἐκτὸς μεταξὺ τῶν μυϊκῶν ἰνῶν καὶ τῶν τενόντων καὶ οὕτως ἐξέρχονται ἐκ τῆς φυσικῆς ἐν τῇ κοιλίᾳ θέσεως αὐτῶν ὑπὸ τὸ δέρμα, κατὰ κανόνα δὲ πρὸς τὸν βουβῶνα ἢ πρὸς τὸ ἄνω μέρος τοῦ μηροῦ. Εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις καὶ εἰς βίαιος ἢ αἰφνιδίος κλονισμὸς τῆς κοιλίας, π. χ. πῆδημα ἐπὶ τῶν περνεῶν, δύναται ἰαγίγη πρᾶξις κήλης· ἐπίσης τὸ σφίγγειν πολὺ τὴν ὄσφιν διὰ ζώνης ἢ διὰ τοῦ ζωστήρος, καθότι οὕτω πα-

ρακωλύονται αὐ ἀναγκαῖαι κινήσεις τῶν σπλάγγνων διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς θρέψεως.

Σινδρομή.— Κατὰ τὴν ὀδοντηρὰν ἐμφάνισιν κήλης τινός, ὁ πάσχων τοποθετεῖται ὀριζοντίως, καμπτομένων τῶν κνημῶν ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ κατὰ τι ἀπεχουσῶν ἀπ' ἀλλήλων· δέον δὲ νὰ μὴ ἐπιχειρηθῇ οὐδεὶς χειρισμὸς πρὸς εἴσοδον τοῦ ἐξεληθόντος σπλάγγνου· ἐπὶ τοῦ οἰδήματος τῆς κήλης τίθενται μετὰ τῶν δεουσῶν προφυλάξεων τεμάχια ὑφάσματος βεβρεγμένα ἐντὸς ψυχροῦ ὕδατος καὶ συχνάκις ἀνανευόμενα.

Ὄδονταλγία.

Ἐὰν ἡ ὀδονταλγία προῆλθεν ἐκ κατάρρου, τὸ προσφορωτέρον θεραπευτικὸν μέσον εἶνε ἡ ἐπιθέσις θερμῶν καταπλάσμάτων (λινόςπερμα ἐπιτισμένον) ἐπὶ τῆς ἀντιστοίχου σταγόνος καὶ ἡ πλύσις τοῦ στόματος διὰ χλιαροῦ ἀφεψήματος δενδρομαλάχης, χαμαιμήλου ἢ κριθῆς, ἐντὸς τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νὰ ἀναλύσωμεν ὀλίγην χλωριοῦχον πότασσαν ἢ σταγόνας τινὰς λαυδάνου.

Ἐὰν ἡ ὀδονταλγία προῆλθεν ἐκ τερηδόνος τῶν ὀδόντων βρέχομεν ὀλίγον, εἰ δυνατόν, βάμβακα ἐντὸς χλωροφορμίου, λαυδάνου ἢ διαλύσεως κοκαίνης καὶ δι' αὐτοῦ φράσσομεν ἐρμητικῶς τὴν ὀπήν τοῦ βεβλαμμένου ὀδόντος διὰ τινος ξυλαρίου.

Ὄταλγία

Ἐπιθέτομεν ἀπλᾶ καταπλάσματα, μαλακὰ, θερμὰ καὶ συχνάκις ἀλλάσσόμενα, ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὠτός. Ὁφελεῖ ἐπίσης νὰ ἐγχύσωμεν ἡρέμα, ἐντὸς τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀκουστικοῦ σωλήνος, γάλα χλιαρόν ἢ ὕδωρ μολόχης καὶ μάλιστα χλιαρόν, ἢ νὰ εἰσαγάγωμεν ἐντὸς αὐτοῦ βάμβακα βεβρεγμένον δι' ἐλαίου ἢ γλυκερίνης,

Ὀφθαλμία

Εἰς τὰς συχνὰς προσβολὰς ὀφθαλμίας, αἰτίνες ἐμφανίζονται ἰδίως εἰς τὰς ὀρεινὰς καὶ θερμὰς χώρας, χρήσιμον εἶνε νὰ μεταχειρισθῶμεν κολλύριον θειοῦχου ψευδαργύρου (ἤτοι θειοῦχον ψευδάργυρον 10 ἑκατοστόγραμμα, ὕδωρ ἀπεσταγμένον γραμ. 20 λαύδανον ὑγρὸν γραμ. 1) ἐκ τοῦ ὁποίου νὰ ἐνσταλάξωμεν εἰς τὸν ἔσω ὕμένα τῶν βλεφάρων σταγόνας τινὰς, κατὰ προτίμησιν δὲ τὴν ἑσπέραν. Ἐπιμεληθῆτω προσέτι ὁ πάσχων νὰ πλύνῃ, διχρούσης τῆς ἡμέρας, ἐπανειλημμένως τοὺς ὀφθαλμούς διὰ βάμβακος βεβρεγμένου ἐντὸς χλιαρᾶς διαλύσεως βορικοῦ ὀξέος 4 ο)ο.

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΠΕΡΙΘΑΛΨΙΝ ΑΣΘΕΝΩΝ

Ἐνίοτε δύναται νὰ συμβῆ, χωροφυλάξ, ἀσθενῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σοφρῶς, ἢ διὰ τина λόγον μὴ δυνάμενος νὰ γίνῃ δεκτὸς εἰς τὸ θεραπευτήριον τῆς Χωροφυλακῆς ἢ εἰς Πολιτικὸν Νοσοκομεῖον, νὰ κρατηθῆ ἢ νὰ νοσηλεύηται ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐν τῷ στρατῶνι, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει, πλὴν τῶν συμβουλῶν καὶ τῆς συνδρομῆς τοῦ ἱατροῦ, ἐὰν τοῖτο ἦνε δυνατόν, μεγάλην σπουδαιότητα κέκτηται μία ἐπιμελημένη περίθαλψις τῶν νοσοκόμων εἴτε διὰ τὴν πυρεΐαν καὶ τὴν ἐκβασιν τῆς νόσου εἴτε διὰ τὴν ἀνακούφισιν ἀπὸ τῶν ἀλγυδόνων.

Ἐπειδὴ εἶνε σπάνιον νὰ εὔρεθῆ ἔμπειρος νοσοκόμος, πᾶς χωροφυλάξ ἐξ αἰσθήματος συναδελφότητος, ὅπερ δέον νὰ ἐμπνέη πάντοτε τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὸ Σῶμα ἄνδρας, δύναται νὰ εὔρεθῆ πρὸ τοῦ καθήκοντος τοῦ νὰ ἀναλάβῃ αὐτὸς ἐπὶ τινὰ χρόνον τὴν περίθαλψιν συναδέλφου του, τυχαίως ἀσθενήσαντος. Οὐδεὶς ἐπομένως ὀφείλει νὰ παραμελῆ τὴν ἐκμάθησιν τῶν μᾶλλον οὐσιωδῶν γνώσεων, ἃς δέον νὰ ἐφαρμόσῃ ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει.

Ἐχοντας τοῦ ἀσθενοῦς πρὸ παντὸς ἀνάγκην ἡσυχίας καὶ ἀναπαύσεως, ὃ ἐπὶ τῆς περιθάλψεως αὐτοῦ δέον νὰ ἐπιμελη-

θῆ νὰ ἀπομονώσῃ τὸν ἀσθενῆ καὶ νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπ' αὐτοῦ τὰ ὑγιῆ πρόσωπα, νὰ φροντίζῃ δὲ ὅπως τὸ οἶκημα τοῦ ἀσθενοῦς ἀερίζηται καλῶς, φωτίζηται ἐπαρκῶς καὶ καθαρίζηται ἐπιμελέστατα, ἀπομακρυνομένων πάντων τῶν ἀντικείμενων ἐφ' ὧν συσσωρεύεται κονιορτός. Τὸ δάπεδον δέον νὰ σαρώνηται καθ' ἡμέραν ἀνευ ἐνοχλήσεως τοῦ ἀσθενοῦς, τὸ δὲ δωμάτιον αὐτοῦ νὰ ἀερίζηται πρωῒαν καὶ ἑσπέραν καὶ ἐκάστοτε ὡσάκις ὁ ἀσθενὴς ἐκτελῆ τὴν σωματικὴν αὐτοῦ ἀνάγκην. Τὰ λείψανα τῶν τροφῶν, τὰ μεταχειρισμένα σκευῆ τῆς τροπῆς, τὰ φλέγματα καὶ ἄλλαι ἐκκρίσεις, ἀκάθαρτοι σινδόνες κλίνης κλπ. δέον νὰ ἀπομακρυνῶνται πάραυτα ἐκεῖθεν. Ἡ κλίνη, εἰ δυνατόν, δέον νὰ ἐφάπτηται τοῦ τοίχου, μόνον ἐκ τοῦ μέρους τῆς κεφαλῆς, ἵνα ἦνε δυνατόν ἢ ἐπ' αὐτῆς ἀνάβασις ἐκ τῶν τριῶν ἄλλων μερῶν καὶ νὰ μὴ ἦνε ἐκτεθειμένη εἰς ἐνοχλητικὸν ρεῦμα ἀέρος ἐρχόμενον ἐκ τῆς θύρας ἢ τοῦ παραθύρου. Σινδόνες καὶ λοιπὴ λινόστολὴ κλίνης δέον νὰ ὦσι καθαρά καὶ νὰ ἀλλάσσωνται συχνάκις.

Ἐν γένει ἡ θέσις τοῦ ἀσθενοῦς, ἡ μᾶλλον πρόσφορος, εἶνε ἐκεῖνη καθ' ἣν οὗτος ἀναπαύεται ὑπτίως ἔχων τὴν κεφαλὴν ὑψωμένην κατὰ τι.

Οἱ ἀσθενεῖς, ἰδίως οἱ βαρυνσοῦντες, δέον νὰ ἐπιβλέπωνται διαρκῶς καὶ, ἐὰν εὐρίσκωνται ἐν ἐξάψει ἢ ἐν παραλήρῳ πυρετικῷ, ἔχουσιν ἀνάγκην ἀδιαλείπτου ἐπαγρυπνήσεως πρὸς πρόληψιν πράξεων ἐπιβλαβῶν εἰς ἑαυτοὺς ἢ εἰς ἄλλους.

Ὁ ἐπιμελούμενος ἀσθενοῦς δέον νὰ πληροῖ τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα ἀθορύβως καὶ ἐν σιγῇ· δὲν πρέπει νὰ λυπῆ τὸν ἀσθενῆ διὰ τῶν δισταγμῶν του, διὰ τῶν φόβων του καὶ δι' ἀνωφελῶν ἐρωτήσεων, φροντίζων νὰ δεικνύῃ μελιχιωτάτους τρόπους.

Κατὰ κανόνα δέον νὰ μὴ διαταράσσῃται ὁ ὕπνος τοῦ ἀσθενοῦς, πλὴν ἐὰν λίαν μακρὸς ὕπνος τῷ ἦνε ἐπιβλαβής, ἢ ὁ ἀσθενὴς δέον νὰ ἐξυπνήσῃ ὅπως λάβῃ φάρμακόν τι ἢ ὅπως φάγῃ.

Δωμάτιον καλῶς ἀεριζόμενον, κλίνη προσφάτως διευθητημένη, φῶς ἀσθενές, χορηγήσεις δροσιστικῶν ποτῶν, ἐὰν πρόκηται περὶ πυρεσσόντων, συνεπάγονται ὕπνον. Οἱ πυρέσ-

σοντες εύρίσκουσιν άνακούφισιν όσάκις παρέχεται αύτοίς διά του στόματος πάγος ή χιών κατά μικρά τεμάχια. Ωφελεί μεγάλως ή συχνή άλλαγή του έσωτερικού ιματισμού (άσπρоруχων) ιδίως των ιδρωνόντων ταύτην όμως δέον να έκτελῶμεν, μόνον μετά τήν κατάπαυσιν του ιδρώτος και άφου άποξηράνωμεν τό δέρμα του άσθενούς από του ιδρώτος, υπό τά κλινοσκεπάσματα διά θερμών ύφασμάτων. "Όταν ό άσθενής έμῆ, δέον να βοηθῶμεν αύτόν, τηρούντες τήν κεφαλήν του ύψωμένην και σταθεράν. Μετά τήν κατάπαυσιν του έμέτου καθαρίζομεν τήν ρίνα και τό στόμα του άσθενούς, ώφελεί δε ή παροχή εις αύτόν, προς τόνωσιν, άναψυκτικῶν ποτῶν κατά μικράς δόσεις.

Δέον να έξेतίζωμεν μετά προσοχῆς τοὺς επιδέσμοις, οὓς τυχόν φέρει ό άσθενής και έάν άπρόοπτος έρυθρότης ή αίμάτωμα του επιδέσμου έμφάνη ισχυράν αίμορραγίαν, μέχρι τῆς άφίξεως του ιατροῦ, δέον να έφαρμόζονται τά εν τοῖς προηγουμένοις όρισθέντα. "Όσάκις εἶνε άναγκαία ή μεταφορά άσθενούς από δωματίου εις δωμάτιον, δέον πρό παντός να προσυλλάσσωμεν αύτόν από κρυολογήματος, διά καταλλήλων σκεπασμάτων. "Όπως δε άναγείρωμεν και μεταφέρωμεν αύτόν δέον εις μέν να υποβαστάζη τοὺς πόδας αύτου, έτερος δε να κρατῆ αύτόν διά μέν τῆς μιᾶς χειρός εκ των όπισθίων, διά δε τῆς έτέρας εκ των ὤμων, ό δε άσθενής να περιβάλλη διά των βραχιόνων του τόν τράχηλον τούτου. Προς μεταφοράν άσθενούς από οικίας εις οικίαν μεταχειριζόμεθα φορεῖον εν έπειγούσαις περιπτώσει δινάμεθα να άποσπάσωμεν και μεταχειρισθῶμεν θύραν, ή μέγαν σάκκον, επί των δύο παραλλήλων άκρων του όποιου προσαρμίζομεν στερεῶς δύο μακρά ξύλα, ή φορητήν κλίμακα έφ' ης θέτομεν στρώμα κ.τ.τ. Κατά τάς τοιαύτας περιστάσεις δέον να ένεργῶμεν μετά πολλῶν προσυλλάξεων.

Περὶ φαρμάκων καὶ θεραπευτικῶν μέσων συνηθετέρας χρήσεως.

Ἄρωματικὸν ὄξος.—Διεγερτικὸν καὶ ἀντισηπτικόν. Δίδεται πρὸς εἰσπνευσιν εἰς τοὺς λιποθυμοῦντας καὶ γίνεται χρῆσις αὐτοῦ πρὸς πλύσεις καὶ θερμὰ ἐπιθέματα. Τὸ κοινὸν ὄξος δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ ἀρωματικόν.

Βορικὸν ὄξύ.—Κόνις εἰς λέπια λευκὰ μαργαρωτά, εὐδιάλυτος μᾶλλον εἰς θερμὸν ἢ εἰς ψυχρὸν ὕδωρ· γίνεται χρῆσις αὐτοῦ ἐξωτερικῶς, ὡς ἀπολυμαντικοῦ, πρὸς πλύσεις, ἐν ἀναλογίᾳ 2—3—4 γραμμαρίων ἐντὸς 100 ὕδατος.

Φανικὸν ὄξύ.—Καυστικὸν καὶ δραστήριον ἀπολυμχντικόν. Χρησιμοποιεῖται ὡς καυστικὸν κατὰ τὰς πυώδεις μολυσματικὰς πληγὰς, ὡς ἀντισηπτικὸν δὲ εἰς πλύσεις πρὸς ἀπολύμανσιν τραυμάτων συνθλάσεων κτλ. Μεταχειριζόμεθα αὐτὸ ἐν ἀναλογίᾳ 1—2—4 γραμμαρίων διαλυομένων ἐντὸς 100 γραμ. ὕδατος.

Ἦδωρ γουζάρδειον (acqua vegeto minerale-μολυβδόνερο-) Διαλυτικόν, ἀποξηραντικόν, στυπτικόν. Παρασκευάζεται διὰ διαλύσεως 5 γρ. ὀξεικοῦ ὑγροῦ μολύβδου ἐντὸς 100 γρ. ὕδατος. Χρῆσις αὐτοῦ γίνεται μόνον ἐξωτερικῶς, ἰδίως προκειμένου περὶ ἐξαρθρώσεων, μωλωπισμῶν, κ.τ.τ. ὅποτε ἐπιθέτομεν ἐπὶ τοῦ πάσχοντος μέρους τεμάχια γάζης, ἀπολυμανθείσης, βρέχοντες αὐτὰ ἐντὸς τῆς διαλύσεως ταύτης καὶ ἀλλάσσοιτες ἀνά ὥραν.

Ἄμμωνία. Ἀλκαλιόυχον ὑγρὸν, πτητικόν, καυστικὸν καὶ διεγερτικὸν τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Γίνεται χρῆσις αὐτοῦ πρὸς εἰσπνοὴν ὑπὸ τῶν λιποθυμοῦντων καὶ κατὰ τῶν δόξεων ἰσθόλων ἐρπετῶν καὶ τῶν νυγμῶν ἐντόμων, ὅποτε στάζομεν σταγόνας τινὰς ἐπὶ τοῦ δηχθέντος μέρους. Εἰσωτερικῶς παρέχεται κατὰ τῆς μέθης (8 ἢ 10 σταγόνες ἐντὸς ποτηρίου ὕδατος μετὰ σακχάρους, πινόμεναι ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν).

Χάρται δινάπεως. Ἐξεγείρουσι τὴν εὐαισθησίαν τοῦ δέρματος καὶ τῶν ἰσθῶν, προκαλοῦσι δὲ συμφορήσιν, ἐνεργ-

γοῦσαν ἀντανεκλαστικῶς ἐπ' ὠφελείᾳ ὄργάνου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μεμακρυσμένου. Τοὺς χάρτας σινάπεως μεταχειρίζομεθα βρέχοντες αὐτοὺς ἐντὸς θερμοῦ ὕδατος καὶ ἀφίνοντες ὅπως ἐνεργήσωσιν, ἀπὸ 5—10 λεπτῶν, ἐπὶ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ σώματος (στήθους, ὤμου, ἐσωτερικῶν παρεϊῶν τῶν μηρῶν, κνημῶν, βραχιόνων).

Κατόπιν τὸ ἐρυθρανθὲν μέρος καλύπτομεν διὰ μανδουλίου λινοῦ ἢ ἐπιπάσσομεν ριζάλευρον, πούδραν, ἢ ἄλευρον πρὸς κατάπαυσιν τοῦ ἐρεθισμοῦ.

Χαμαινιλα. Διὰ τῶν ἀνθέων τῶν χαμαιμήλων παρασκευάζομεν ἀφεψήματα ὠφέλιμα κατὰ τῆς ἐξασθενήσεως τοῦ στομάχου καὶ τῶν νευρικῶν σπασμῶν. Τὸ ἀφεψήμα, λαμβανόμενον μετὰ σακχάρως ἐν αὐτῷ, διευκολύνει τὴν πέψιν, συνεπάγεται δὲ ἀνακούφισιν καὶ ἐφίδρωσιν, πλὴν, δεόν νὰ παρασκευασθῇ ἑλαφρόν.

Κινίνη. (Θειοῦχος ἢ διθειοῦχος solfato o bisolfato di chinina) Φάρμακον ἀντιπυρετικὸν καὶ ἀλεξιπύρετον. Λαμβάνεται ἐσωτερικῶς κατὰ δόσεις ἀπὸ 0,15 γραμ. μέχρι 0,20 τὸ πολὺ, ἐν εἴδει τροχίσκου, ἢ διαλυομένη ἐντὸς ὕδατος ἢ κονιάκ, ἐν κοχλιαρίῳ.

Καταπλάσματα.—Τουτέστιν ἐπιθέματα πολτώδη διὰ λινოსπέρματος τετριμμένου ἢ δι' ἄρτου ἢ διὰ κοινοῦ ἀλεῦρου κ.τ.τ. Τὰ καταπλάσματα ἀναλόγως τῆς φύσεως αὐτῶν, κέκτηνται ιδιότητος μαλακτικῆς, στυπτικῆς,πραϋντικῆς διαλυτικῆς κτλ.

Ἐπιθέματα (fomente). Τὰ ἐπιθέματα, θερμὰ, χλιαρὰ, ἢ ψυχρὰ, διατηροῦμεν ἐπὶ τινος ἀσθενοῦς μέρους τοῦ σώματος, περιτυλίσσοντες ἢ καλύπτοντες αὐτὸ διὰ τεμαχίων ὑφάσματος βεβρεγμένων ἐντὸς ἐγγύμκτος, ἀφεψήματος ἢ ἀπλοῦ μίγματος.

Αἱ πλύσεις διαφέρουσι τῶν ἐπιθεμάτων, καθότι, ἐ-ῶ ταῦτα, καίτοι συχνάκις ἀλλάσσοντες, διατηροῦμεν ἐπὶ τινι χρόνον, αἱ πλύσεις εἰσὶ στιγμιαῖαι.

Ἐντριβαί. Σκοπὸν ἔχουσι τὴν κατάπαυσιν τοπικῶν πόγων ἢ τὴν διέγερσιν τῆς κυκλοφορίας, γίνονται δὲ εἴτε ξηραὶ

δι' ὑφασμάτων μαλακῶν ἢ σκληρῶν ἢ διὰ ψήκτρας, εἴτε διὰ διαφόρων ὑγρῶν.

Ἐπαλείψεις. Αἱ ἐπαλείψεις δι' ἀλοιφῶν, ἐλαίου ἢ ἄλλων λιπωδῶν οὐσιῶν γίνονται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἀποδώσωμεν τεχνητῶς εἰς τὸ διαρραγὲν δέρμα τὸ ἐλλείπον αὐτῷ λιπῶδες στρώμα, καθιστῶντες αὐτὸ διὰ τῆς ἐπικλείψεως μαλακώτερον καὶ εὐκαμπτότερον, ἢ τοῦ νὰ εἰσαγάγωμεν εἰς αὐτὸ λιπῶδη θεραπευτικὴν οὐσίαν. Ἐνεργοῦμεν τὰς ἐπαλείψεις ἐπιθέτοντες ἀλοιφὴν τινα ἢ ἔλαιον διὰ τεμαχίου φλανέλλας ἢ ὑποτρίβοντες διὰ τρύτης τὰ ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ ὑποδειχθέντα μέρη, διὰ μετρίας πίεσεως καὶ χωρὶς νὰ προξενήσωμεν κακὸν εἰς τὸν ἀσθενῆ. Αἱ ἐπαλείψεις ἐπὶ τῶν πεφλογισμένων μερῶν δεόν νὰ γίνωνται λίαν ἐλαφρῶς ὅπως μὴ θερμαίνηται ἢ ἐρεθίζηται πολὺ τὸ δέρμα.

Τοῦναντίον ἐντριβῆαι, διὰ πνευματωδῶν ποτῶν ἢ δι' ἀλοιφῶν, γίνονται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἐρεθίσωμεν ἰσχυρῶς τὸ δέρμα μέχρις ἐρυθρότητος αὐτοῦ, ὅπως ὁ ἀσθενὴς αἰσθανθῆ θερμότητα ἢ πόνον.

Γαργαριδιοί. Οἱ γαργαρισμοὶ γίνονται δι' ὑγρῶν, σκοπὸν ἔχοντων τὴν πλύσιν τοῦ στόματος ἢ τοῦ φάρυγγος. Κατὰ τὸν γαργαρισμὸν κλίνομεν τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἀνωθεῶμεν διὰ μυικῶν κινήσεων τὸν ἐν τῷ φάρυγγι ἀέρα, ἀναταραχσομένου οὕτω τοῦ ἐν τῷ φάρυγγι ὑγροῦ. Γίνεται χρῆσις τῶν γαργαρισμῶν κατὰ τὰς παθήσεις τοῦ φάρυγγος.

Τροχίσκοι ἱπερακουάνης. Φάρμακον ἐμετικόν, τονωτικόν, ἀποφλεγματικόν. Ὡς ἐμετικόν, λαμβάνεται διὰ καταπόσεως 1 ἢ 2 τροχίσκων, μεθ' ἧν πίνομεν ὀλίγον ὕδωρ.

Λαύδανον ὑγρὸν. — Δραστηκώτατον κατὰ τῶν κοιλιαλγιῶν. Ἐσωτερικῶς δυνάμεθα νὰ χορηγήσωμεν εἰς νέους 8 — 10 σταγόνας ἐκάστοτε, διαλελυμένας ἐντὸς ἐνὸς ἢ πλειόνων κοχλιαρίων ὕδατος μετὰ σακχάρους ἢ ἐπεσταγμέναις ἐπὶ τεμαχίου σακχάρους.

Τὸ λαύδανον εἶνε χρήσιμον ἐπίσης κατὰ τῆς ἀϋπνίας εἰς δόσεις 5 — 8 σταγόνων, πρὸς δὲ καὶ κατὰ τῶν ἰσχυρῶν ὠταλιῶν, ὅποτε ἐνσταλάσσομεν σταγόναν τινὰς ἐπὶ τοῦ ἀ-

κουστικού πόρου, φράσσοντες τούτον κατόπιν διὰ βάμβακος ἐξασμένου.

Μάλαξις (Massagio). Εἶνε τὸ ἀλάνθαστον καὶ πανίσχυρον θεραπευτικὸν τῶν συνθλάσεων καὶ ἐξαρθρώσεων. Λάβωμεν π, χ, τὴν ἐξάρθρωσιν τοῦ ποδός : καθίζομεν τὸν παθόντα, ὅστις ἐξαπλώνει τὴν κνήμην εἰς τὰ γόνατα τοῦ ἀναλαμβάνοντος τὴν μάλαξιν, οὗτος δὲ λαμβάνει τὸν πόδα οὕτως, ὥστε οἱ μεγάλοι δάκτυλοι τῶν χειρῶν του νὰ ἐνόνωνται ἔμπροσθεν τοῦ ὅστου τῆς κνήμης ἐπὶ τοῦ σημείου τοῦ οἰδήματος. Κατόπιν τοῦτων ἐπιχειρεῖ ἐντριβὰς, μετρίως καὶ ἐλαφρὰς, ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, κατὰ μῆκος τῆς φλεβός, ἐναλλάξ μεταχειριζόμενος ἐκάτερον τῶν μεγάλων δακτύλων. Αἱ ἐντριβαὶ αὗται, κατὰ τι ἀλγεῖναι τὸ πρῶτον, καθίστανται ὀλιγώτερον ὀδυνηραὶ ἐξακκοιουθούσης τῆς μάλαξεως, τὴν ὁποίαν παύομεν μετὰ 15—20 λεπτὰ κατόπιν ἐντριβῶν ὀλογὸν ἰσχυροτέρων καὶ δι' ὅλης τῆς παλάμης γιγνομένων. Ἡ μάλαξις, οὕτω γιγνομένη καὶ πολλάκις ἐπαναλαμβανομένη ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, συνεπάγεται ταχίστην θεραπείαν.

Ὁ ἀσθενής, ἐν ταῖς πλείσταις περιστάσει, δύναται νὰ περιπατήσῃ ἄνευ ἀλγηδόνων.

Ἐπίσης ἐν τοῖς κατάγμασιν ἐπάναγκες πρὸ παντός νὰ κόπτωμεν τὰ ἐνδύματα κατὰ τὸ πάσχον μέρος, ἀντὶ τοῦ νὰ ἀφαιρῶμεν αὐτά.

Ὑπονιτρικὸν βισμοῦθιον (magistero di bismuto)

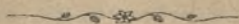
Χρηγεῖται εἰς χαρτῖα ἐξ 1)2 γραμμαρίου ἐν περιπτώσει ἐπιμόνου διαρροίας, ἐπαναλαμβανομένης τῆς δόσεως δις ἢ τρίς τῆς ἡμέρας καὶ διαλυομένης ἐντὸς ἡμίσεος ποτηρίου ὕδατος μετὰ καὶ σταγόνων λαυδάνου.

Φάρμακα ἀναγκαιοῦντα κατὰ τὰς πρώτας βοηθείας

1. Λαυδανὸν ὑγρὸν (βάμμα ὀπίου ἔμβροχον) ἐν φιαλιδίῳ μετὰ σταγονομέτρου . . . . . γραμ. 25
2. Διθειοῦχος κινίνη εἰς ράβδους ἢ χαρτῖα, ἐξ 25 ἑκατοστογράμμων ἕκαστον . . . . . » 100

3.	Ἄλας ἀγγλικὸν (θεικὴ μαγνησία)	γραμ.	500
4.	Ἀρωματικὸν ὄξος (aceto aromatico). . .	»	25
5.	Ἀμμωνία (ammoniac)	»	25
6.	Ὄξεικος μόλυθος (acetato di piombo) . .	»	25
7.	Ἰπεκκουάνης τροχίσκοι (ἐξ 25 ἑκατοσγραμ.)	»	100
8.	Ἵπονιτρικὸν βισμούθιον (magistero di bismuto) εἰς ράβδους ἢ χαρτία ἐξ 1/2 γραμ.	»	100
9.	Κόνις τοῦ Dower εἰς ράβδους, ἢ χαρτία (ἐξ 20 ἑκατοστογραμμῶν)	»	100
10.	Χλωρικὴ πότασσα (clorato potassico) εἰς χαρτία (ἐκ 10 γραμ.)	»	20
11.	Τροχίσκοι ἄγνης ὑδραργύρου (pastigle al sublimato corrosivo) (ἐξ 1 γραμ.) . . .	»	100
12.	Κόνις ἰωδοφορμίου (iodoformio in polvere)	»	50
13.	Βάμβαξ ὑδροφίλος δερμάτια (ἐκ γραμ. 100)		5
14.	Γάζα	»	10
15.	» . . . . . εἰς ταινίας (πλάτους 5μ. ὑψους 8 μ.)		10
16.	Χάρται σινάπewς		10
17.	Κολλύριον θειούχου ψευδαργύρου (collirio di solfato di zinco) μετὰ σαγονομέτρου	γραμ.	25
18.	Κολλητικὸν ἔμπλοστρον (cerotto aderivo - τσηρῶτο-)	μετρον	1
19.	Ἵπευλικὸν νάτριον (salicitato sodico) εἰς ράβδους ἢ χαρτία	γραμ.	100
20.	Ἀντιπυρίνη καὶ φαινακετίνη (antipirine fenacetina), εἰς χαρτία ἐξ 1/2 γραμ.	»	100
21.	Βάμμα ἰωδίου (tintura di iodio)	»	25
22.	Ἄλοιφὴ ὑδραργύρου ἀπλῆ (pomata mercuriale debole)	»	25
23.	Βαζελίνη λευκὴ εἰς κυττῆα (vaselina bianca)	»	500
24.	Ὠστιαί (ostie)	«	100

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

— Τι ἐστὶ Γεωργία ;

Ἡ γεωργία, γεννηθεῖσα καὶ ἀναπτυσθεῖσα μετὰ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀθρώπου εἶνε ἡ τέχνη τῆς καλλιέργειας τῆς γῆς.

— Τις ὁ σκοπὸς τοῦ γεωργοῦ ;

Ὁ γεωργὸς προτίθεται νὰ ἐπιτύχη δι' ἐλάχιστης δαπάνης ὠφέλιαν μεγίστην, φροντίζων ὅπως μὴ ἐξαντλή τὸ ἔδαφος. Τοῦτου δύναται νὰ ἐπιτύχη δι' ἐπιμεμελημένης μελέτης πρὸς γνῶσιν τοῦ ἔδαφους, οὗτινος ἀναλαμβάνει τὴν καλλιέργειαν, καὶ ἐπιστῶν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν κανόνων οἷτινες ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῆς συντηρήσεως καὶ ἀναπτύξεως τῶν φυτῶν.

— Ἐκ τίνων οὐσιῶν ἀποτελεῖται τὸ ἔδαφος ;

Τὸ ἔδαφος ἀποτελεῖται ἐν μέρει μὲν ἐξ οὐτιῶν ὀργανικῶν ὁποῖαι εἶναι ρίζαι, στελέχη, φύλλα φυτῶν τετηπότων, λείψανα ζῶων ἐν ἀποσυνθέσει καὶ διαλυθέντων σχεδὸν εἰς κόνιν κλπ., ἐν μέρει δὲ ἐξ οὐτιῶν ἀνοργάνων, κυριώτερον τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἄργιλλος, ὁ πυρίτης καὶ ἡ ἄσβεστος. Τὸ ἔδαφος καλεῖται ἄργιλλῶδες ἢ παχὺ ἐὰν ὑπερέχη ἢ ἄργιλλος, ἄσβεστώδες ἐὰν ὑπερέχη ἢ ἄσβεστος καὶ ἀσθενὲς ἢ ἄμυῶδες ἐὰν διακρίνηται ἢ ἄμμος.

— Πῶς διακρίνομεν τὸ ἔδαφος ;

Τὸ ἀργιλλῶδες ἔδαφος συγκρατεῖ τὰ ὄμβρια ὕδατα, ἡ δὲ ἀνομβρία καθιστᾷ αὐτὸ σκληρὸν καὶ διερωγδόν.

Τὸ ἀσβεστώδες εἶνε ὑπόλευκον, βρεγόμενον δὲ σχηματίζει βόρβορον (λάσπην), ὀλίγον σκληρὸν.

Τὸ ἄμυῶδες εἶνε πάντοτε ἀπαλόν, δὲν σχηματίζει βόρβορον, ξηραίνεται ταχέως καὶ δὲν ρηγνυται (σκάνει). Τὸ

ἀμυῶδες ἔδαφος, ἀποτελούμενον κατὰ μέγα μέρος ἐξ ὑπολειμμάτων φυτῶν σσηπύτων, εἶνε μαλακὸν καὶ ἔχει χρωμα ἀμαυρὸν (ὑπομέλζν).

— Ποῖον εἶνε τὸ γονιμώτερον ἔδαφος ;

Τὸ γονιμώτερον ἔδαφος εἶνε τὸ ἀποτελούμενον ἐξ ἀργίλου καὶ ἄμμου ἀναμίξι.

— Πρὸς τί χρησιμεύουσιν αἱ ὀργανικαὶ οὐσίαι ;

Αἱ ὀργανικαὶ οὐσίαι χρησιμεύουσιν ὅπως παρέχουσιν εἰς τὰ φυτὰ τὴν ὀργανικὴν αὐτῶν τροφήν, ἣν προσλαμβάνουσιν ἀπὸ τοῦ ἔδαφους διὰ τῶν ριζῶν αὐτῶν.

— Αἱ δὲ ἀνόργανοι πρὸς τί χρησιμεύουσιν ;

Αἱ ἀνόργανοι οὐσίαι χρησιμεύουσι διττῶς : ἀφ' ἑνὸς μὲν διευκολύνουσιν εἰς τὰς ρίζας τῶν φυτῶν τὴν ἐν τῷ ἔδαφει εἰσόδυσιν καὶ στερεώσιν αὐτῶν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ φυτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρέχουσι εἰς τὸ φυτὸν τὴν ὀργανικὴν τροφήν.

— Ἄρκουσιν αἱ ἀνωτέρω οὐσίαι ὅπως τὸ ἔδαφος ἦνε πάντοτε γόνιμον καὶ δύνηται νὰ παρέχη καλὴν τροφήν εἰς τὰ φυτὰ ;

Ἔχι. Δὲν ἀρκουσιν ἀλλ' εἰσιν ἀνγκαῖαι καὶ ἄλλαι τινὲς οὐσίαι, λεγόμεναι λιπάσματα (κοπρίαί).

— Τί καλεῖται λίπασμα ;

Λίπασμα καλεῖται ἡ οὐσία ἣτις δύναται ν' ἀποδώσῃ εἰς τὴν γῆν ὅ,τι τῇ ἀφαιρεῖται διὰ τῆς ἐλάχιστε συγχομιδῆς τῶν προϊόντων αὐτῆς.

— Πόσα εἶδη λιπασμάτων δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ;

Τὰ λιπάσματα δύνανται νὰ ὦσι : φυτικά, ζωικά, μεταλλικά ἢ καὶ χημικά, ἅτινα καὶ κυρίως λιπάσματα λέγονται.

Λιπάσματα Φυτικά.

— Τίνα εἶδη τὰ φυτικά λιπάσματα ;

Τὰ φυτικά λιπάσματα εἶναι διαφορῶν εἰδῶν : πρῶτον εἶδος εἶνε τὸ λεγόμενον ἀναστροφὴ, οὗτινος μεγίστην χρῆσιν ἐποιούντο οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι ὅπως καταστήσωσι τὰς γαίας γονίμους. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο, τίθεται ὑπὸ τὸ χῶμα, ἀ-

γαστρεφόμενον, φυτὸν, ἐν πλήρει βλαστῆται εὐρισκόμενον καὶ πλησιάζον πρὸς τὴν ἀνθησιν.

— Ποῖα εἶναι τὰ καταλληλότερα πρὸς ἀναστροφὴν φυτῶν;

Τὰ καταλληλότερα πρὸς ἀναστροφὴν φυτῶν εἰσὶ τὰ ὀσπριώδη, τὰ ἔχοντα δηλαδὴ τὸν κερκίον ἐντὸς λευκῶν τσώφλοια· μεταξύ τούτων εἶναι οἱ θέρμοι (λουπινάρια), τὸ τριφύλλιον, οἱ κύαμοι (κουκιά) κ.τ.τ. πρὸς τούτους δὲ ὁ χόρτος, τὸ ἄχυρον, οἱ κυλοὶ κρεμμύτων, γεωμήλων κ.τ.τ.

— Τίνες οἱ τηρητέοι κανόνες κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀναστροφῶν;

Οἱ κυριώτεροί εἰσιν οἱ ἑξῆς : σπείρομεν π.χ. κύαμους (κουκιά) ἢ θέρμους (λουπινάρια) κατὰ Σεπτέμβριον ἢ Ὀκτώβριον καὶ καλύπτομεν ταῦτα ὑπὸ τὸ χῶμα κατὰ Μάρτιον ἢ Ἀπρίλιον, προετοιμάζοντες οὕτω τὸ ἔδαφος πρὸς σπορὰν τοῦ ἀραβοσίτου· σπείρομεν τοὺς κύαμους κατὰ Φεβρουάριον καὶ τοὺς λευκοὺς θέρμους κατ' Αὐγουστον εἰς τὰς ἐλαφρὰς γαίαις καὶ καλύπτομεν αὐτοὺς ὑπὸ τὴν γῆν κατ' Ὀκτώβριον πρὸς σπορὰν τοῦ σίτου· καλύπτομεν ὑπὸ τὸ χῶμα τὸ ἐκ τῆς δευτέρας καὶ τρίτης τομῆς τριφύλλιον τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ καλύτερον δι' ἀναστροφῆς λίπασμα.

— Ποῖον ἔδαφος ἔχει μεγαλύτεραν ἀνάγκην ἀναστροφῆς;

Τὸ ἐλαφρὸν καὶ ἀμμώδες ἔδαφος καὶ τὰ ἔχοντα σπάνιν οὐσιῶν φυτικῶν.

— Ποίας ἄλλης φυτικῆς οὐσίας μεταχειρίζομεθα ὡς λιπάσματα;

Ἄριστον λίπασμα ἀποτελοῦσι τὰ φύλλα, οἱ μικροὶ κλάδοι, τὰ ἄχυρα, τὰ στέμφυλα (τσήπουρα) τὰ ὑπολείμματα, τῶν πεπιεσμένων ἐλακτυπυρήνων, τέφρα, ἀποσαρώματα, κτλ. καὶ τέλος ἡ τέφρα ἣτις μένει ἐκ τοῦ **κανθαλίματος**, ἦτοι, τῆς καύσεως τῶν ἀχρήστων χόρτων, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιτυγχάνομεν ἅμα τὴν καταστροφὴν τῶν σκωλήκων καὶ τῶν ἐντόμων ἅτινα λυμαίνονται τοὺς ἀγρούς.

Λιπάσματα ζωικά

— Ποῖα εἶναι τὰ σπουδαιότερα ζωικά λιπάσματα :

Ἄπαντα τὰ ὑπολείμματα τῶν ζώων καὶ τὰ περιττώματα αὐτῶν δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν ὡς λιπάσματα, π. χ. τὰ ὄσπια, ἄντικα, διαλυμένα εἰς κόνιν, παρέχουσιν εἰς τὸ ἔδαφος σπουδαιστάτην οὐσίαν. Ἐπίσης ἐνεργοῦσιν εὐεργετικῶς τὰ κέρατα, οἱ ὄνυχες, αἱ τρίχες, τὰ πτερά, πρωτίστως δὲ τὸ κρέας, καὶ τὸ αἷμα, ἅντικα, ὡς περιέχοντα μεγάλην ποσότητα ἄζωτου, εἰσὶν ἀναγκασιότατα εἰς τὴν γεωργίαν.

— Ποῖα περιττώματα εἶναι ὀφελιμότερα καὶ μᾶλλον ἐν χρῆσει ὡς λίπασμα :

Τὰ συνθέστερον χρησιμοποιούμενα πρὸς λίπανσιν περιττώματα εἰσὶ : τὰ περιττώματα τοῦ ἀνθρώπου, τῶν οἰκιακῶν πτηνῶν, τοῦ ἵππου, τοῦ βοῦς, τοῦ προβάτου, τοῦ κανίκλου (κουνέρι), τῆς αἰγῆς καὶ τοῦ χοίρου. Τὰ παραγωγικότερα μεταξὺ τούτων εἶναι τὰ περιττώματα τοῦ ἀνθρώπου, τῶν περιστέρων, τῶν ὀρνίθων καὶ ὄλων τῶν οἰκιακῶν πτηνῶν ἐν γένει, ὡς ἐπίσης καὶ ἐκείνων τῶν ζώων ἅντικα τρέφονται διὰ κριθῆς, κυάμων, γόρτου ξηροῦ ἢ χλωροῦ.

— Κατὰ πόσον ὀφελουσί τὴν γεωργίαν τὰ οὔρα :

Δείον νὰ λαμβάνωνται μεγάλως ὑπ' ὄψει τὰ οὔρα, ὡν τὴν χρησιμότητα οἱ ἀρχαῖοι ἀνεγνώρισαν ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων. Εἶνε λίαν λυπηρὰ ἡ παραμέλησις τῶν οὔρων παρὰ τοῦ πλείστου τῶν χωρικῶν, ἡ δὲ φύσις παρέχει τοῦτο ἀπόδειξιν, τιμωροῦσα τοὺς ἀμελεῖς διὰ παροχῆς παραγωγῆς, πλουσιωτέρας παντός ἑτέρου ἔδαφους, εἰς τὰς γαίας αἰτίνας ἔχουσιν οὔρα, ὡς ἐμφαίνεται τοῦτο εἰς τὰ φυτὰ ἅντικα αὐξάνουσιν εἰς μέρη ὅπου εὐρίσκονται οὔρα. Δείον λοιπὸν νὰ κατασκευάζεται ἐν τῷ περιαντίῳ ἐκάστης ἀγροτικῆς οἰκίας ἢ ἐν τοῖς πέριξ αὐτῆς βόθρος ἢ δεξαμενὴ ἐν ἣ νὰ περισυλλέγηται τὸ πολύτιμον τοῦτο ὑγρὸν.

— Πῶς δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸ ὑγρὸν τοῦτο :

Τὸ ὑγρὸν τοῦτο δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν καταβρέχοντες διὰ καταλλήλων ἀγγείων τοὺς σωροὺς τῆς στερεῆς

κόπρου όπως προκαλέσωμεν ζύμωσιν. Ριπτόμενον άλλως ἐπὶ χώματος καὶ ἀναμιγνύμενον μεθ' ὑπολειμμάτων, ἢ σαρωμάτων ἐκ τοῦ καθαρισμοῦ τῶν ὁδῶν, ἢ ἐπὶ ξηρῶν χόρτων καὶ ριζῶν, ἀποτελεῖ μίγμα ὅπερ εἶνε ἄριστον πρὸς λίπανσιν ἅμα δὲ ἡ τιμὴ του εἶνε μικρά.

Μεταλλικὰ λιπάσματα

— Ποῖα εἶναι τὰ σπουδαιότερα μεταλλικὰ λιπάσματα ;

Τὰ σπουδαιότερα μεταλλικὰ λιπάσματα εἶναι: τὰ ἄλατα ἐν γένει, ἰδικιτέρως δέ: τὸ μαγειρικόν, ὁ γύψος, ἢ ἄσβεστος ἢ σόδα καὶ ἡ ἀργιλλοτίτανος.

— Πῶς μεταχειρίζομεθα τὸ μαγειρικόν ἄλας καὶ ποῖα ἢ ἐνέργεια αὐτοῦ ;

Τὸ μαγειρικόν ἄλας διασπείρομεν κατὰ μικρὰς ποσότητας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πρὸ τῆς σπορᾶς, φροντίζοντες νὰ διασπείρωμεν αὐτὸ ὅταν ἡ ἀτμόσφαιρα ἦνε ὑγρὰ, ἢ καὶ μετὰ τὴν σπορὰν ἐπὶ τῆς βλαστήσεως· συνθέστερον δὲ ἀναμιγνύεται μετὰ τῆς κοινῆς κόπρου. ἢ μεθ' ὕδατος χρησιμεύσαντος πρὸς σβέσιν κοινῆς ἄσβέστου· τοὺς λεμῶνας (λιβάδια) ὠφελεῖ μεγάλως μίγμα τέφρας μεθ' ἄλατος μαγειρικοῦ.

Τὸ ἄλας διατηρεῖ τὴν ὑγρασίαν τοῦ ἐδάφους, συντελεῖ πρὸς καταστροφὴν τῶν βλαβερῶν χόρτων καὶ προάγει τὰ φυτὰ πρὸς ἀνάπτυξιν, ἐπιδρᾷ δὲ μεγάλως πρὸ πάντων ἐπὶ τῆς βλαστήσεως τῶν λειμῶνων, ἐπὶ τοῦ σίτου καὶ τῶν φασιόλων (φασουλίων) καὶ ἐπὶ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων.

— Ποῖαν ὠφέλειαν παρέχει ὁ γύψος;

Ἐὸ γύψος εἶναι ἄριστον λίπασμα τῶν ἀγρῶν ἐν οἷς σπεύρονται τριφύλλιον, πίσον (πιζέλια) φασιόλοι, ἀποφέρων καλὰ ἀποτελέσματα, ἐὰν ἡ ἐποχὴ ἦνε κατάλληλος διὰ τὴν κόπρισιν ταύτην. Κατὰ τὴν διὰ γύψου κόπρισιν δέον νὰ φροντίζωμεν ὅπως ἐκτελῶμεν ταύτην ὅταν ἡ θερμοκρασία ἦνε ὑγρὰ ἢ θερμὴ, προτιμώντες τὰς πρωϊνὰς ὥρας ὅποτε πίπτει ἢ δρόσος, ἢ μετὰ τινὰς ὥρας ἀπὸ τῆς καταπαύσεως τῆς βροχῆς· δὲν συμφέρει νὰ διασπείρωμεν τὸν γύψον πρὸ βροχῆς,

διότι καταθρέχουσα αὕτη τὰ φύλλα τῶν φυτῶν ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτῶν τὸ λίπασμα.

— Πρὸς τι χρησιμεύει ἡ ἄσβεστος ;

Ἡ ἄσβεστος χρησιμεύει ὅπως ἐνδυναμῶσιν τὸ ἔδαφος, ὡς λίπασμα, ἐν οἷς τόποις ἡ τιμὴ τῆς ἄσβέστου δὲν εἶνε μεγάλη ὅπως διαλύσῃ τὰ δυσκόλως ἀποσυντιθεμένα λιπάσματα ὅπως καταστήσῃ τὸ ἔδαφος ἀπαλόν ὅπως καταστρέψῃ τὰ ἄχρηστα καὶ ἐπιβλαβῆ φυτὰ ὡς π. χ. τὸ βούγλωστον ὁ μόσχος κτλ.

— Πῶς δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν ἄσβεστον ;

Μεταχειρίζομεθα αὐτὴν ὡς ἐξῆς : ἀφοῦ τὴν μετασέρωμεν εἰς τοὺς ἀγρούς κατὰ τὰς ξηρὰς ἡμέρας, τὴν χωρίζομεν κατὰ μικροὺς σωρούς οὓς καλύπτομεν διὰ λώμκτος, μετὰ τινὰς δὲ ἡμέρας διασπείρομεν αὐτὴν κατ' ἴσας ποσότητας καὶ δι' ἰσχυρὰς ἀροτριάσεως ἀναμιγνύομεν αὐτὴν μετὰ τῆς γῆς.

— Εἰς τι ἰδίως ὠφελεῖ ἡ ἄσβεστος ;

Ἡ ἄσβεστος ὠφελεῖ πάντα τὰ φυτὰ ἰδίως δὲ τὰ ἐτησίως βλαστάνοντα προϊόντα, τὴν σήκαλιν (βορίζα) τὰ γογγύλια, τὰ γεωμήλα κ. τ. τ.

— Τι εἶνε ἡ ἀργιλλοτίτανος ;

Ἡ ἀργιλλοτίτανος εἶνε ὅ,τι καὶ ὁ ἄσβεστόλιθος, μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι ἡ ἀργιλλοτίτανος εὐρίσκεται πολ- λάκις ἐν καταστάσει λεπτοτάτης κόνεως ἀναμεμιγμένης μετὰ γαιωδῶν οὐσιῶν. Ἡ οὐσία αὕτη συνιστᾶται μεγάλως εἰς τοὺς γεωργοὺς ὡς ἄριστον λίπασμα, ἅτε ἐλαττοῦσα τὴν ὀξύτητα τοῦ ἔδαφους καὶ προκαλοῦσα τὴν διάλυσιν τῶν δυσκόλως διαλυομένων οὐσιῶν τῶν περιεχομένων ἐν τῷ ἔδαφει.

— Τι εἶνε ἡ σόδα καὶ πῶς δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν αὐτὴν ;

Ἡ σόδα εἶνε τὸ προϊόν ἢ μᾶλλον ἡ τέφρα τῶν θαλασσίων φυτῶν καιομένων κατὰ μεγάλας ποσότητας, μεταχειρίζομεθα δὲ ταύτην ὡς λίπασμα, διασπείροντες αὐτὴν ἰδίως ἐπὶ τῶν λειμώνων καὶ τῶν σπαρτῶν, ἢ ἀναμιγνύοντες αὐτὴν μετὰ κόπρου πρὸς λίπανσιν τῶν ἀγρῶν οὓς καλλιεργοῦμεν πρὸς παραγωγὴν γογγυλῶν ἢ γεωμήλων.

Λιπάσματα Χημικά

— Ποια ἄλλα λιπάσματα εἰσιν ἐν χρῆσει ;

Ἡ προσδος, ἥτις ὀφείλεται εἰς τὰς ἐμβρυθεῖς μελέτας ἐπὶ τῆς γεωργίας, ἀνεκάλυψε καὶ ἕτερα λιπάσματα, καλούμενα χημικά, ὅπως ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν γῆν οὐσίαι τινές, ἅς δὲν δυνάμεθα νὰ παράσχωμεν αὐτῇ διὰ τῶν συνήθων λιπασμάτων, περὶ ὧν ἐπραγματεύθημεν ἀνωτέρω καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων δὲν περιλαμβάνονται.

— Τίνων στοιχείων ἔχει ἀνάγκην τὸ φυτὸν πρὸς παραγωγὴν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτοῦ ;

Πρὸς παραγωγὴν τοῦ φυτοῦ ἀνγκαιοῦσι τὸ φῶς, ἡ θερμότης, ὁ ἀήρ, ἡ ὑγρασία καὶ ἡ ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, δι' ἧς διευκολύνεται ἡ παρά τοῦ φυτοῦ ἀπορρόφησης, ἐκ τοῦ ἐδάφους, τῶν οὐσιῶν ὧν ἔχει ἀνάγκην.

— Ποῖαι εἶναι αἱ οὐσίαι αὗται ;

Εἶναι ἡ ἀσβεστός, ἡ μαγνησία, ἡ ποτάσσα, ὁ σίδηρος, τὸ φῶσφορον, τὸ θεῖον (θειάρι) καὶ τὸ ἄζωτον. Ἐκαστον φυτὸν ἀποτελεῖται ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ καὶ ἴσης ποσότητος οὐσιῶν ἐπομένως, ἐδάφους, περιέχον ἀπάσας τὰς ἀναγκαίους οὐσίας ὅπως παράσχη ζῶν εἰς τὸ φυτὸν, ἐὰν στερῆται μιᾶς, εἶνε ἐδάφους ἄγονον. Ἐπίσης ἐὰν ἐδαφός τι περιέχῃ ἀπάσας τὰς ἀναγκαίας οὐσίας πρὸς παραγωγὴν 100, πλὴν μιᾶς μόνης ἐν μικρῇ ποσότητι, δυνάμενης νὰ παραγάγῃ μονον 5, τὸ ἐδαφος τοῦτο θὰ παραγάγῃ 5, οὐδέποτε δὲ περισσότερον.

— Τὰ συνήθη λιπάσματα περιεχοῦσιν ἀπάσας τὰς ἀπαιτήτους οὐσίας εἰς τὴν βλάστησιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ φυτοῦ καὶ εἰς ἀνάλογον μέτρον ;

Τὰ λιπάσματα περὶ ὧν ἐγένετο λόγος μέχρι τοῦδε περιέχοῦσιν ἀπάσας τὰς ἀπαιτουμένας πρὸς συντήρησιν τοῦ φυτοῦ οὐσίας πλὴν τριῶν, αἵτινες εὐρίσκονται εἰς ἐλαχίστην ἀναλογίαν καὶ ἀπολύτως ἀνεπαρκῆ, ἦτοι : πλὴν τοῦ ἄζωτου, τοῦ φωσφόρου καὶ τῆς ποτάσσης.

— Τί εἶναι τὸ φωσφόρον ;

Τὸ φωσφόρον εἶνε σῶμα ὑπόλευκον, καυστικόν· ἐκ τούτου

σύγκεινται αἱ κεφαλαὶ τῶν πυρείων· ἀφομοιοῦνται δὲ ἐν τῷ σώματι λαμβανόμενον ἐκ τῶν φυτικῶν οὐσιῶν καὶ τῶν κρεατῶν δι' ὧν τρεφόμεθα καὶ ἀπορροφᾶται σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου παρὰ τῶν ὀστέων, ὡς ἐκ τούτου δὲ δὲν ἀποδίδεται εἰς τὸ ἔδαφος διὰ τῶν περιττωμάτων.

— Τί εἶνε ἡ πότασσα ;

Ἡ πότασσα, ὡς ἐλέχθη, εὐρίσκεται ἐν τῇ τέφρᾳ τῶν φυτῶν τῆς γῆς.

— Τί εἶνε τὸ ἄζωτον ;

Τὸ ἄζωτον περιέχεται ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι καὶ ἀπορροφᾶται παρὰ τῶν φυτῶν, ἀποδίδομεν δὲ αὐτὸ εἰς τὸ ἔδαφος διὰ τῶν συνήθων λιπασμάτων μόνον κατ' ἐλάχιστον μέρος, διότι ἐξατμίζεται ἀπὸ τῶν περιττωμάτων εἰς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα.

— Τίνα τέλος εἶναι τὰ χημικὰ λιπιάσματα καὶ ἐκ τίνων οὐσιῶν ἀποτελοῦνται ;

Τὰ χημικὰ λιπιάσματα εἰσι διάφορα, ἀλλ' ἅπαντα περιέχουσι, κατὰ μοῖραν ἀνάλογον, μίαν τοῦλάχιστον τῶν τριῶν οὐσιῶν περὶ ὧν ἀνωτέρω, ἦτοι ἄζωτον, φωσφόρον καὶ πότασσαν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ οὐσίαι αὗται εἶναι αἱ ἐλλείπουσαι ἀπὸ ἐδάφους ὅπερ ἕνεκα μακροχρονίου καλλιέργειας ἀπώλεσε τὴν πρὸς παραγωγὴν δύναμιν αὐτοῦ, καλοῦνται στοιχεῖα γονιμότητος.

Τονίζομεν ὅθεν ὅτι, ἀνευ τῶν χημικῶν λιπασμάτων, αἱ ἐκ τῆς καλλιέργειας ἐξασθενούμεναι γαῖαι θὰ ἐξητλοῦντο, ἢ γῆ δὲ ὅλη, μετὰ πάροδον χρόνου, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ ὅ,τι ἀπαιτεῖται πρὸς συντήρησιν τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ ἐν Ἰταλίᾳ διὰ τῆς χρήσεως τῶν χημικῶν λιπασμάτων, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τινῶν διαλύσεων, ἐπετεύχθη τριπλασίᾳ καὶ τετραπλασίᾳ παραγωγῇ.

Καλλιέργεια τοῦ ἐδάφους

— Εἰς τί χρησιμεύει ἡ καλλιέργεια τοῦ ἐδάφους ;

Ἡ καλλιέργεια τοῦ ἐδάφους χρησιμεύει πρὸς ἀνακίνησιν αὐτοῦ ἵνα εἰσέρχεται ἐν αὐτῷ ἡ θερμότης καὶ ὁ ἀήρ, ἅτινα

είσιν ὠφέλιμα εἰς τὰς ρίζας. Αἱ ρίζαι τηροῦσιν εὐθὺ τὸ φύτον καὶ εἰσχωροῦσι πρὸς τὰ κάτω ἀναζητοῦσαι τὴν ἀναγκαίαν πρὸς θρέψιν ὑγρασίαν καὶ ἀπομυζῶσαι τὰς οὐσίας, κατειργασμένως διὰ τῆς θερμότητος καὶ τῆς ὑγρασίας. Ἡ καλλιέργεια χρησιμεύει ἐπίσης πρὸς ἀνάμιξιν τοῦ ἔδαφους μετὰ τοῦ λιπάσματος, πρὸς κάλυψιν τῆς σπορᾶς καὶ πρὸς καταστροφήν τῶν ἀχρήστων καὶ ἐπιβλαβῶν χόρτων καὶ τῶν ἐντόμων.

— Ποῖα εἶναι τὰ συνθηθέτερα γεωργικὰ ἐργαλεῖα ;

Ἡ σκαπάνη, ἡ δικέλλα, τὸ δίκρανον καὶ τὸ ἄροτρον.

— Ποῖον εἶναι τὸ τελειότερον ἐργαλεῖον ;

Τὸ τελειότερον ἐργαλεῖον εἶνε τὸ ἄροτρον, δι' οὗ ἐκτελοῦμεν ταυτοχρόνως τὴν ἐργασίαν τῆς σκαπάνης καὶ τῆς δικέλλης, ἀλλὰ μετὰ τοιαύτης ταχύτητος ὥστε ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας, δι' ἐνὸς ζεύγους βοῶν καὶ ἐνὸς ἐργάτου, δύναται νὰ γίνη τοσαύτη ἐργασία, ὅσιν σχεδὸν θὰ ἔδιδεν ἡ ἐργασία 10 ἀνθρώπων, ὁμοῦ ἐργαζομένων, διὰ τῆς σκαπάνης, ἢ 20 διὰ τῆς δικέλλης.

— Ποῖα εἶνε ἡ καταλληλότερα ἐποχὴ πρὸς ἄροτρίασιν;

Ἡ ἄροτρίασις ἢ ἡ διὰ σκαπάνης καλλιέργεια δεόν νὰ γίνηται πάντοτε ὡσάντις τὸ ἔδαφος εἶνε ξηρόν, διότι, ὡσάντις τοῦτο εἶνε ὑγρόν, παραβλάπτεται, ἐκτὸς ὅμως τῶν ἀμμοδῶν καὶ πετρωδῶν γαιῶν ἄς δυνάμεθα νὰ ἄροτριάσωμεν καὶ ὅταν ἡ θερμοκρασία ἦνε ὑγρά· τοῦτο ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν ἐπὶ τῶν ἀργιλλοτιτανωδῶν γαιῶν. Ἐν γένει αἱ καλύτεραι ἐποχαὶ πρὸς ἄροτρίασιν εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ φθινοπώρου καὶ τῆς ἀνοιξίως, ἰδίως προκειμένου περὶ τῶν ἀνωτέρω γαιῶν· τὸ ἔδαφος ὅμως δεόν νὰ ἄροτριάτῃ μετὰ τὸν θερισμὸν ἢ τὴν συγκομιδὴν πρὸς ἀναστροφήν τῆς καλάμης (ἀποκαλαμασίας).

— Πόσαι ἄροτριάσεις δεόν νὰ γίνωνται ;

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἄροτριάσεων δεόν νὰ ἦνε ἀνάλογος πρὸς τὸ ποιὸν τῶν γαιῶν, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι διὰ τὰς ἀργιλλώδεις ἢ σκληρὰς ὅσῃ μέγας καὶ ἂν ἦνε ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, οὐδέποτε θὰ ἦνε ἀρκετός. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διὰ σκαφῆς ἢ διὰ σκαλεύσεως καλλιέργειαν, ὠφέλιμον εἶνε νὰ ἐκτε-

λήται ὅσον οἷόν τε συχνότερον, διευκολυνομένης οὕτω τῆς βλαστήσεως καὶ ἀφαιρουμένων τῶν παρασίτων καὶ βλαβερῶν εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν φυτῶν ἐτέρων φυτῶν.

— Πῶς δέον νὰ ἐκτελῆται ἡ ἀροτρίασις :

Ἡ ἀροτρίασις δέον νὰ γίνηται ὅσον οἷόν τε βαθυτέρα, διότι διὰ τοιούτων ἀροτριάσεων παράγονται ἰσχυρότερα φυτὰ, ἥττον προσβαλλόμενα ὑπὸ τῆς ὑγρασίας ἢ τῆς ξηρασίας. Αἱ συχναὶ καὶ βραθεῖαι ἀροτριάσεις ὅθεν, γινόμενα: ἐν καταλλήλῳ χρόνῳ εἶνε πηγὴ ἀφθονωτάτης συγκομιδῆς

Ἄμειψισπορία

— Εἰς τί ὀφείλει νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ὁ γεωργός ὅπως ἐπιτύχῃ μείζονα παραγωγὴν :

Ἐπιτύχῃ μείζονα παραγωγὴν, δι' ἐλαχίστης δαπάνης καὶ δι' ἐλαχίστης ἐξασθενήσεως τοῦ ἐδάφους, δέον νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν τοῦ περὶ τὴν ἀμειψισπορίαν ὁ γεωργός. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς γεωργίας συνίσταται εἰς τὴν ἐναλλαγὴν τῶν καλλιεργουμένων φυτῶν ἐπὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους, ἀντικαθιστωμένης τῆς μιᾶς συγκομιδῆς δι' ἐτέρας, τὰ φυτὰ τῆς ὁμοίας τρέφονται ἐκ στοιχείων διαφόρων ἐκείνων δι' ὧν τρέφονται τὰ τῆς προηγουμένης συγκομιδῆς· διότι ἐπανακλινόμενου ἀλλεπαλλήλως τοῦ αὐτοῦ εἶδους σπορᾶς ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἐδάφει, ἀφαιροῦνται ἀπ' αὐτοῦ πάντοτε τὰ αὐτὰ στοιχεῖα, ἕνεκα τούτου δὲ τὸ ἔδαφος ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἐξασθενεῖ πρὸς μικροτέραν παραγωγὴν, ἐνῶ διὰ τῆς ἐναλλαγῆς τῆς σπορᾶς ἔχομεν τὰ ἐξῆς εὐάρεστα ἀποτελέσματα :

α.) Ὅτι διὰ τῆς ἐναλλαγῆς τῆς σπορᾶς δὲν ἀναγκαιοῦσι πάντοτε τὰ αὐτὰ θρεπτικὰ στοιχεῖα.

β.) Ὅτι ἡ παραγωγή τῆς ἱπποφροβῆς εἶνε ἀφθονος καὶ συνεπῶς ἀφθονώτερα τὰ προϊόντα τῶν στάβλων, τὰ λιπάσματα κ.τ.λ.

γ.) Ὅτι καθίστανται ἥττον ἐπιφοβοὶ αἱ ἐκ τῆς ξηρασίας ἢ τῆς ὑγρασίας προσερχόμεναι ζημίαι, διότι αἱ γαῖαι καλλιεργοῦνται καὶ λιπαίνονται περισσότερο.

Πρὸς ἐπίτευξιν καλῆς καὶ ἀφθόνου συγκομιδῆς δὲν ἀρκεῖ ἡ ἐναλλαγὴ τῆς σπορᾶς· δεόν νὰ ἐπιστῶμεν ἐπίσης τῆν προσοχὴν ἡμῶν κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν σπόρων.

— Ποῖοι εἶναι οἱ καλύτεροι σπόροι ;

Οἱ προερχόμενοι ἐκ τῶν ὠραιότερων σταχυῶν ἢ ἀνηθλῶν μεταξὺ δὲ τῶν κόκκων τούτων ἐκλέγομεν τοὺς μεγαλυτέρους, καλῶς ὠρίμους καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἡ ἐκλογὴ αὕτη γίνε-
ται καὶ ἐκ κόκκων ἐσπαρμένων ἐν ἐπὶ τούτῳ ἐδάφει καλῶς
καλλιεργημένῳ καὶ λιπασμένῳ πρὸς παρχωγῆν μόνον σπό-
ρων.

— Εἶνε ὠφέλιμος ἡ διαρκὴς τήρησις τοῦ αὐτοῦ σπό-
ρου ;

Εἶνε ὠφέλιμος πάντοτε, ἡ ἀλλαγὴ, εἰδυνατόν, τῶν
σπόρων ὅπως παράγονται πάντοτε προϊόντα καλύτερα καὶ
ἄφθονα.

Οἱ σπόροι δεόν τὰ τηρῶντι εἰς τόπον ξηρόν, πρὸ τῆς σπο-
ρᾶς δὲ εἶνε ὠφέλιμον νὰ πλύνωμεν αὐτοὺς διὰ διαλύσεως
θεικοῦ χαλκοῦ (βιτριολίου), πρὸς πρόληψιν καταστροφῆς τοῦ
προϊόντος ἐκ τερηδόνης ἢ ἀνθρακος, αἰτινὲς εἰσι νόσοι τοῦ σίτου
προξενούμεναι ἐκ μικρῶν μυκήτων οἵτινες ἀναπτύσσονται
διότι ἔχουσι τὸν σπόρον αὐτῶν προσκεκολλημένον εἰς τὸν σί-
τον.

— Πῶς ἐκτελεῖται ἡ πλύσις τῶν σπόρων ;

Ἐμβαπτίζομεν τοὺς σπόρους ἐντὸς τοῦ ὕδατος ἐν τῷ ὅ-
ποῖφ διελύσαμεν τὸ βιτριόλιον κατ' ἀναλογίαν 1 0)0.

— Πῶς αὐξάνονται τὰ προϊόντα τῶν ὑψηλοκόρμων δέν-
δρων ;

Αὐξάνονται διὰ τῶν καταλλήλων κλαδεύσεων. Τὰ προ-
ιόντα τῶν ὑψηλοκόρμων δένδρων βελτιοῦνται δι' ἐγκεντρίσεως
(ἐμβόλιασμα) τῶν δένδρων κακῆς ποιότητος διὰ ἄλλων καλῆς
ποιότητος ἄτινα παράγουσι μεγάλους καὶ ἀφθόλους καρπούς.
Εἶνε γνωστὸν ὅτι διὰ τῆς σπορᾶς ἐπιτυγχάνομεν δένδρα ἄ-
γρικα, ἄτινα ἐγκεντριζόμενα ἡμεροῦνται.

— Πῶς γίνεται ἡ ἐγκέντρισις ;

Ἀπὸ τῶν ἀνχλωρίζομένων ὡς ἀρίστων δένδρων κόπτομεν
κατὰ τὴν ἀνιξιν τὸ ἔνθεμα (ἐμβόλιον) ἥτοι μικροὺς κλά-

δους έχοντας ὀφθαλμούς, οἵτινες προσπαθοῦμεν μεθ' ὑπομονῆς ἵνα βλαστήσωσιν ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν ἀγρίων δένδρων, ὅπως ἐπιτύχωμεν συγκομιδὴν καρπῶν ὁμοίων πρὸς τοὺς παραγομένους ὑπὸ τοῦ δένδρου ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἐλάβομεν τὸ ἔνθεμα.

— Ποῖαι εἶναι αἱ συνηθέστεραι ἐγκεντρίσεις καὶ πῶς γίνονται ;

Ἐν πρώτοις ἡ διὰ σχισμῆς ἐγκέντρισις γίνεται δὲ ὡς ἐξῆς : Κατὰ τὴν ἀνοιξιν σχάζομεν ἐγκαρσίως τὸν κορμὸν, ἔαν τὸ ἐγκεντρίζομενον δένδρον ἦνε μικρὸν, ἢ τοὺς χονδρούς κλάδους τῶν μεγάλων δένδρων, ἀκολούθως δὲ ἀνοίγομεν ὀπὴν εἰς τὸ μέσον, βάθους 4 ἑκατοστομέτρων περίπου, καὶ τηροῦντες ἀνοικτὸν τὸ σχίσμα, μετὰ τῶν δύο πλευρῶν πλησίον τοῦ φλοιοῦ, εἰσάγομεν δύο τεμάχια κλάδου τοῦ καλοῦ δένδρου. Τὰ δύο τεμάχια ταῦτα κλάδου δέον νὰ ἔχωσι 3 ἢ 4 ὠραίους ὀφθαλμούς, νὰ ἀπολήγῃσι δὲ πρὸς τὰ κάτω εἰς ἔμβολον ἵνα εἰσέρχωνται εἰς τὴν ὀπὴν κατὰ τρόπον ὥστε νὰ προσαρμόζωνται καλῶς πρὸς τὸν φλοιὸν ἀκολούθως δένομεν διὰ λύγου (λογαριῆς) ἢ νήματος, καλύπτομεν δὲ τὸ ὄλον διὰ χρώματος ὑγροῦ καὶ περιβάλλομεν διὰ λωρίδος ὑφάσματος ἢ φύλλων μεγάλων ὅπως προστατεύσωμεν τὴν ἐγκέντρισιν ἀπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου. Ἐνα μῆνα μετὰ ταῦτα ἀποκόπτομεν τοὺς δεσμούς, ἔαν δὲ ἡ ἐγκέντρισις ἐπέτυχεν, ἀποκόπτομεν καὶ ἀπαντας τοὺς λοιποὺς κλάδους τοῦ ἀγρίου δένδρου ἀφίνοντες μόνον τὸν κλάδον ἢ τοὺς κλάδους ἐφ' ὧν ἐγένετο ἡ ἐγκέντρισις.

Ἡ διὰ σχισμῆς ἐγκέντρισις ἐφαρμόζεται ἐπὶ πάντων σχεδὸν τῶν ὀπωροφόρων δένδρων.

— Ἐπὶ τῶν μικρῶν δένδρων τίνα ἐγκέντρισιν ἐφαρμόζομεν ;

Ἐπὶ τῶν μικρῶν δένδρων, ἅτινα εἰσέτι εὐρίσκονται ἐν τῷ φυτωρίῳ, ἐφαρμόζομεν τὴν θυρεοειδῆ ἐγκέντρισιν ὡς ἐξῆς : Κατὰ τὴν ἀνοιξιν κόπτομεν τὸν φλοιὸν τοῦ δενδρυλλίου εἰς σχῆμα T βαθέως μέχρι τοῦ ξύλου καὶ εἰσάγομεν ὑπὸ τὸν φλοιὸν τεμάχιον φλοιοῦ ἐπιμήκουσ, ὅπερ ἀποκόπτομεν ἀπὸ τοῦ καλοῦ δένδρου. Τὸ τεμάχιον τοῦτο τοῦ φλοιοῦ, σχῆμα-

τος ώσειδοϋς δέον νά φέρη εἰς τὸ μέσον ώραιον ὄφθαλμόν.
Ὅταν δὲ τοποθετῶμεν τὸ τεμάχιον τοῦ φλοιοῦ ἐπὶ τοῦ δεν-
δρυλλίου, δέον νά εὐρίσκηται εἰς τὸ μέσον τῆς σχισμῆς ὁ
ὄφθαλμός, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου θά ἀναπτυχθῶσι τὰ φύλλα καὶ οἱ
καλοὶ καρποί. Ἐπιδένομεν τέλος τὴν σχισμὴν καὶ καλύπτο-
μεν αὐτὴν ὡς ἐρρέθη ἀνωτέρω.

— Πῶς γίνεται ἡ στεφανοειδῆς ἐγκέντρισις ;

Ἡ ἐγκέντρισις αὕτη, ἣτις εἶνε ὠφελιματάτη διὰ τὰς ἐ-
λαιίας, γίνεται ὡς ἐξῆς: Κατὰ τὴν ἀνοιξιν σχίζομεν ἐγκαρ-
σίως τὸν κορμὸν τῆς ἐλαιίας ἣτις εὐρίσκεται ἤδη εἰς ὕψος ἐ-
νὸς μέτρου καὶ ἀποσπῶντες γύρωθεν τὸν φλοιὸν εἰσάγομεν
μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ κορμοῦ 3 ἢ 4 μικροὺς κλάδους, πράττον-
τες ἀκολούθως ὅ,τι καὶ κατὰ τὴν ἐγκέντρισιν διὰ σχισμῆς.

— Ποία εἶνε ἡ ὠφελιμωτέρα ἐγκέντρισις διὰ τὴν μωρέαν;
Διὰ τὴν μωρέαν μεταχειρίζομεθα τὴν σωληνοειδῆ ἐγκέντρισιν
ὡς ἐξῆς: Ἄμα τῇ μεταφυτεύσει τοῦ δενδρυλλίου τῆς μωρέας
ἀπὸ τοῦ φυτωρίου, σχίζομεν πλησίον τοῦ ἐδάφους τὸν φλοιὸν,
ἀναστρέφοντες τὰ χεῖλη τούτου πρὸς τὰ κάτω. Ἐπὶ τοῦ οὕτω
ἀποφλοιωθέντος κλάδου διαπερῶμεν τεμάχιον σωληνοειδὸς φλοι-
οῦ, ὅπερ λαμβάνομεν ἀπὸ τῆς καλῆς μωρέας καὶ τὸ ὁποῖον δέον
νά ἐχθῆκατὰ τὸ σύνθετον εἶναι ὠραιον ὄφθαλμόν, ἀκολούθως ἀνεγεί-
ρομεν ἀχέλην τοῦ φλοιοῦ, καλύπτομεν καὶ ἐπιδένομεν κατὰ τὰ
ἀνωτέρω. Μετὰ πάροδον 3 ἐτῶν κλαδεύομεν εἰς ὕψος ἐνὸς καὶ ἡμί-
σεως μέτρου ἀπὸ τῆς γῆς, ἀφίνοντες ἐπὶ τῆς κορυφῆς δύο ἢ τρεῖς
ὄφθαλμούς καὶ καταστρέφοντες τοὺς λοιποὺς ἵνα ἔχωμεν δύο
ἢ τρεῖς κλάδους πλαγίως.

— Πῶς ἐγκεντρίζεται ἡ ἄμπελος ;

Ἡ ἄμπελος ἐγκεντρίζεται δυσκόλως, ἐφαρμοζόμεν δὲ πρὸς
τοῦτο τὴν διὰ σχισμῆς ἐγκέντρισιν. Ἡ ἐγκέντρισις γίνεται
ἐπὶ τῶν μικρῶν ἡλικίας ἄμπελων. Ὑποσκάπτομεν πρὸς τοῦτο
πéριξ τὴν ἄμπελον σχάζοντες αὐτὴν ἐγκαρσίως ὀλίγον τι
ὑπὸ τὸ ἐδάφος ἢ σύροντες τομὴν καθέτον, ἐπὶ τῆς μιᾶς
πλευρᾶς τῆς ὁποίας ἐφαρμοζόμεν τεμάχιον κλάδου ἔχοντος
δύο ὄφθαλμούς κεκομμένους εἰς σχῆμα ἐμβόλου. Μετὰ τὴν σχε-
τικὴν ἐπίδωσιν καλύπτομεν τὴν ἄμπελον διὰ χώματος μέ-
χρι τοῦ ὄφθαλμοῦ.

ΧΩΡΟΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗΣ

Ἡ Χωροφυλακὴ ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Ἀρχηγείου, τοῦ Ἐπιτελείου, ἐκ τῶν πέντε ἐπαρχιακῶν Μοιραρχιῶν : Ἐσωτερικῆς Χανίων, Ἐξωτερικῆς Χανίων, Ρεθύμνης, Ἡρακλείου καὶ Μεραμβέλλου, ἐκ 5 Ὑπομοιραρχιῶν 11 Τμημάτων καὶ 99 Σταθμῶν.

Ἀρχηγεῖον. Τὸ προσωπικὸν τοῦ Ἀρχηγείου ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς Ἀρχηγοῦ (Ἀντισυνταγματάρχου), ἑνὸς Γραμματέως (Ταγματάρχου) ἐνὶς Οἰκονομικοῦ Ἀξιωματικοῦ (Λοχαγοῦ) ἐκ δύο Ὑπομειάρχων (1ου καὶ 3ου τμήματος), ἐξ ἑνὸς ὑπιάτρου καὶ ἐξ ἑνὸς Ἀξιωματικοῦ διαχειριστοῦ τοῦ Εἰδικοῦ Ταμείου καὶ διευθυντοῦ τῶν μητρώων (Ἀνθυπολοχαγοῦ).

Ἐπιτελεῖον. Εἰς τὸ ἐπιτελεῖον ὑπάγεται τὸ προσωπικὸν τῶν γραφείων τοῦ Ἀρχηγείου, τὸ προσωπικὸν τοῦ θεραπευτηρίου τῆς Χωροφυλακῆς, τοῦ Ξυλουργείου, τοῦ Ὀπλοδιορθωτηρίου καὶ τῆς Μουσικῆς. Ἡ συνολικὴ δύναμις αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς 5 Ἀνθυπασπιστάς, 9 Ἐνωμοτάρχας, 7 Ὑπενωμοτάρχας καὶ 59 χωροφύλακας.

Ἐσωτερικὴ Μοιραρχία Χανίων

Δύναμις 230 ἄνδρες, ἐξ ὧν 7 πεζοὶ Ἀνθυπασπισταὶ καὶ 1 ἔφιππος, 17 πεζοὶ Ἐνωμοτάρχαι καὶ 2 ἔφιπποι, 18 π. Ὑπενωμοτάρχαι καὶ 2 ἔφιπποι, 165 π. χωροφύλακες καὶ 18 ἔφιπποι. Ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τῆς Μοιραρχίας ἐξαρτῶνται οἱ σταθμοὶ: Κεντρικὸς Χανίων. Δύναμις 1 Ἀνθ-

υπασπ. 5 ὕπεν. 5 Ἐνωμ. 32 χωροφ. Διμένος. Δύναμις 1 Ἀνθ-
 υπασπ. 1 Ἐνωμ. 8 χωροφ. — Τοπαῖα Δύναμις 1 Ἀνθ-
 υπασπ. 1 Ἐνωμ. 5 Ἐπενωμ. 32 χωροφ. — Δικαστηρίων.
 Δύναμις 1 Ἀνθυπ. 1 Ἐνωμ. 5 Ἐπενωμ. 29 χωροφ. —
 Κὸ Τμημα Σούδας μὲ σταθμούς: Σούδας. Δύναμις 1 Ἀνθυπ.
 1 Ἐνωμ. 1 Ἐπενωμ. ἔφιππος 12 χωροφ. πεζ. καὶ 2 ἔφιπ.
 περιφέρεια δὲ ἐκ τοῦ Δήμου Σούδας: Σούδα Τούσλα, Τσιακα-
 λαριά. Κοντοπούλων. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 6 χωροφ. περιφ. δὲ
 ἐκ τοῦ Δήμου Κεραμειῶν: Γερωλάκκος, Κοντόπουλα, Δρακόνα,
 Ἀλωνίκι, Πλατυβόλα, Σπηλιάρια, Θυμιὰ, Σκουραχλάδα, Τσι-
 χλοπήγαδο, Λούλος, Ἀλετρουβάρη, Ἀχλάδες, Παναγιά,
 Ἅγιος Γεώργιος, Χωραφριανά, Κατωχώρη, Μιλάξα, Κάμποι,
 Τσακίστρα, Μαδαρός, Σκορδαλιανά, Κοντοβή. — Γκα-
 λαγκάδου. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ., περιφ. δὲ τὰ λοιπὰ
 ὠρίζ τοῦ Δήμου Σούδας πλὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Ἡ Ὑπομοιραρχία Χανίων περιλαμβάνει τοὺς Σταθμούς
 Κούμ-Καπού. Δύναμις 1 Ἀνθυπ. ἔφιπ. 1 Ἐνωμ. ἔφιπ.
 1 Ἐπενωμ. ἔφιπ. 12 χωροφ. ἔφιπ. — Χαλιεπας. Δύναμις
 1 Ἀνθυπ. 1 Ἐπενωμ. 7 χωροφ. — Καινούριας Χώρας.
 Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. περιφέρεια: Καινούργια χῶ-
 ρα, Περιβόλια, Βαροῦσι, Πελεκαιπέια, Γκαριανά. — Μπέρμπου
 Δύν. 1 Ἐνωμ. ἔφιππος 2 χωροφ. πεζ. καὶ 2 ἔφ. περιφ.: Καταίστρα-
 χῶρη, Ἅγια Κυριακή, Στύλιος, Κόκκινο Μετόχι, Λουζι, Μπάρ-
 μπου, Μεχμέτ-Πασά, Περιβόλια, Μουρνιές, Ἅγιος Ἐλευθέριος,
 Κατσιφτριανά, Νεροκούρου, Τζουμπανᾶ, Πορὶ, Μονὴ Ζωοδόχου
 Πηγῆς. — καὶ τὸ Τμημα Ἀλυκκῆανού μὲ Σταθμούς: Ἀλυ-
 κκῆανού Δύναμις 1 Ἀνθυπασ. 1 Ἐνωμ. 6 χωρ. πεζοὶ καὶ 2
 ἔφιπποι μὲ περιφέρειαν τὰ χωρίζ τοῦ Δήμου Ἀλυκκῆανού. —
 Γκαλατᾶ Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. μὲ περιφέρειαν: Γκα-
 λατᾶ, Νταράτσον, Μπαμπανόπουλον, Ποτιστήρια, Βαρύ-
 πετρον, Σφακιανολῆ, Μικρὸ Τσίγος, Ζούνελη — Πλατα-
 νιά Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. μὲ περιφέρειαν: Πλα-
 τανιάς, Ἅγια Μαρίνα Σταλός. — Πύργου Ψηλονέρου Δύνα-
 μις 1 Ἐνωμ. 5 χωροφ. μὲ περιφέρειαν: τὰ χωρία τοῦ ὁμο-
 νύμου Δήμου. — Λάκκων Δύναμις 1 Ἐνωμ. 5 χωροφ. μὲ
 περιφέρειαν: Λάκκοι, Καρές, Μεσιλά, Σκαφιδάκια Σκορ-

δαλου, Ζούρβα, Θέρισσο. — Νέων Ρουμάτων Δύναμις 1 Ένωμ. 4 χωροφ. με περιφ. Χωστή, Πρασές, Όρθοῦνι, Παπαδιανά, Σέμπρωνας Σκίδια.

Έξωτερικὴ Μοιραρχία Χανίων

Δύναμις 230 ἀνδρ. εἰς ὧν 6 Ἄνθυπασισταὶ πεζοί, 23 Ένωμοτάρχαι πεζοί, 9 Ὑπενωμοτάρχαι πεζοί, 180 χωροφύλακες πεζοί καὶ 12 ἔριπποι.

Ἀπὲς εὐθείας ἀπὸ τῆς Μοιραρχίας ἐξαρτῶνται οἱ Σταθμοί: Ἀρμένων Δύναμις 1 Ένωμ. 6 χωροφ. με περιφ. τὰ χωρία: Ἀρμένιοι, Καλύβες, Νιό-χωριό, Πλάκα, Καμπιά, Ἅγιος Βασίλειος, Κόκκινον χωριό, Τσιβαρᾶς, Στύλος Μαχαίροί, Σαμωνᾶς, Πρόβαρμα — Καλαμίου Δύναμις 1 Ἄνθυπ. 1 Ένωμ. 2 Ὑπεν. 39 χωροφ. πεζοί καὶ 2 ἔριππο με περιφέρειαν τὰ χωρία Καλάμι, Μεγάλα Χωράφια, Πηληγάστρον. — Τμήμα Βάμου, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν Σταθμῶν: Βάμου Δύναμις 1 Ἄνθυπ. 1 Ένωμ. 2 Ὑπεν. 24 χωροφ. πεζοί καὶ 2 ἔριπποι με περιφέρειαν τὰ χωρία τοῦ Δήμου Βάμου. — Καλαμιτσίου, Δύναμις 1 Ένωμ. 4 χωροφ. με περιφέρειαν Γεωργιούπολις, Φονές, Χάμπαθχ, Μάζα, Ἀσπροσυκιά, Μαθές, Καλαμίτσι Ἀμυγδάλι, Καλαμίτσι Ἀλεξάνδρου, Ἀργυρομούρι, Εἴωπολις, Κατούνα — Κουρνᾶ Δύναμις 1 Ένωμ. 4 χωροφ. περιφ. Κουρνᾶς, Κάστελλος, Φλακῆ, Πάτημα, Δράμια, Κάβαλλος, Ζουλαδικιανά, Μουρί, Μπαλαρίνα, Δημητρουλιανά. — Φρέ Δύναμις 1 Ένωμ. 6 χωροφ. με περιφέρειαν τὰ χωρία τοῦ Δήμου Φρέ. — Μπροσνέρου, Δύναμις 1 Ένωμ. 5 χωροφ. περιφ. Μπροσνέρος, Κράπη, Ἀλήκαμπος, Φιλίππου, Βατουδιάρης, Βαφές, Ἀρεβίτη Μετόχι, Ἀρχατζικιάς. — Ἀσῆ-Γωνιάς, Δύναμις 1 Ένωμ. 4 χωροφ. περιφ. Ἀσῆ-Γωνιά. — Τὸ Τμήμα Σφακίων, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν Σταθμῶν: Σφακίων, Δύναμις 1 Ἄνθυπ. 1 Ένωμ. 1 Ὑπεν. 5 χωροφ. πεζοί καὶ 2 ἔριπποι με περιφ. Χώρα Σφακίων, Καλοὶ Λάκκοι, Μουρί, Κομητάδες, Βουβᾶς, Νομικιανά, Βρασκᾶς, Κολοκῆσια — Πατσιανοῦ, Δύναμις 1 Ένωμ. 5 χωροφ. με περιφ. Καλλικράτης,

Πατσικνός, Καψοδάσος, Σκαλωτή, Ἀργουλές — Ἀγίας Ρουμέλης, Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. περιφ: Σαμαριά, Ἀράδενα. — Ἀνωπόλεως, Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. περιφ: Ἀνώπολις, Λουτρού, Λιθανικιά, Ἅγιος Ἰωάννης. — Ἀσχύφου, Δύναμις 1 Ἐνωμ. 5 χωροφ. περιφ: Ἀσχύφου, Ἀμουδάρι, Στραβοράχη, Καυκαλιανά, Μέση Γωνί, Ἐξω Γωνί, Πετρέες, Καρές, Κωστό, Λεμπιδιανά, Νιό-Χωριό, Χαλαρό--Δάσος, Νίμπρος, Ἀσφέδου. — Γαῦδου Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. περιφ. Γαῦδος, Καπκινέλλου, Μετόχια, Καστρί, Ξενάκι, Βατσανά, Φραγκεδιανά, Ἀνδρεδιανά, Ἀμπελος, Γαλανά Μετόχια.

Ἀπὸ τῆς Ὑπομοιροχρίας Κισσάμου ἐξαρτῶνται αἱ σταθμοί: Καστελλίου Δύναμις 1 Ἀ.θ.π. 1 Ἐνωμ. 2 Ὑπεν. 15 χωροφ. πέζοι καὶ 2 ἔριπποι, περιφ. ἐκ τοῦ Δήμου Καστελλίου τὰ χωρία Καστέλλι, Καλουδιανά, Δραπανιάς, Ποταμίδα, Βουλγάρω, Χαιρεθιανά, Τοπόλια, Τσουρουριανά, Ἄι—Κυργιάννης, Σειρικάρη, Ἄνω Παλῆροκαστρο, Ταικαλαργιά, Σκουλουδιανά, Καλεργιανά, Κάτω Παλῆροκαστρο, Καλάθενες, Κουρθιανά, Λουσακῆς, Καναθῆς, Πατριανά, Κουνουπίτσα, Κουρφαλώνας, Παντουριανά, Μοζαιοπιανά, Μαρεδιανά, Μαρέδα, Νοπήγια, Ντανελιανά, Μπικμπέτι, Πύργος. — Σταθμὸς Λαρυῶ. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. περιφ. τὰ λοιπὰ χωρία τοῦ Δήμου Καστελλίου. — Σταθμὸς Ἐλους. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 6 χωροφ. περιφ. τὰ χωρία τοῦ Δήμου Ἰνναχωριῶν καὶ ἐκ τοῦ Δήμου Καντάνου Στροβίλης, Ζαουλικιανά, Κατσομάδος, Κωστογιάννιδων, Τζωρτζιανά, Φελεισιανά. — Σταθμὸς Πανεθύμου. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 6 χωροφ. περιφ. τὰ χωρία τοῦ Δήμου Πανεθύμου. — Σταθμὸς Κολυμβηρίου. Δύναμις 1 Ἀ.θ.π. 1 Ὑπεν. 5 χωροφ. πέζοι 2 ἔριπ. περιφ. τὰ χωρία τοῦ Δήμου Κολυμβηρίου. — Σταθμὸς Βουκολιῶν. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 6 χωροφ. μὲ περιφ. τὰ χωρία τοῦ Δήμου Δρομονέρου. Τὸ Τμήμα Κανδάνου περιλαμβάνον τούς Σταθμοὺς: Καντάνου. Δύναμις 1 Ἀ.θ.π. 1 Ἐνωμ. 1 Ὑπενωμ. 5 χωροφ. πέζοι καὶ 2 ἔριπποι μὲ περιφέρειν τὰ λοιπὰ χωρία τοῦ Δήμου Καντάνου. — Σταθμὸς Καμπανοῦ Δύναμις 1 Ἐνωμ. 6 χωροφ.

μέ περιφέρειαν τὰ χωρία τοῦ Δήμου Καμπανοῦ.—Σταθμὸς Παλαιοχώρας. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. μέ περιφέρειαν. Παλαιοχώρα, Ἀνύδρσι, Τσαλιανὰ, Κοντοκονῆγι, Βλιθᾶς Σπανιάκος, Βασιλάκι, Μονὴ Ἀγίων Πατέρων, Ἐλεῖα, Ἀζωγορές, Ἀχλαδιάκες, Στράτοι, Ἀσφενδυλές, Πλατανές, Προδρόμοι, Κάλαμος.—Σταθμὸς Βουτᾶ. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. μέ περιφέρειαν τὰ λοιπὰ χωρία τοῦ Δήμου Παλαιοχώρας.

Μοιραρχία Ρεθύμνης

Ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τῆς Μοιραρχίας ἐξαρτῶνται οἱ Σταθμοί: Κεντρικὸς Ρεθύμνης Δύναμις 1 Ἀνθ. 2 Ἐνωμ. πεζοὶ 1 ἔφιππος 4 Ὑπενωμ. 67 Χωροφ. πεζοὶ, 3 ἔφιπποι* μέ περιφέρειαν τὴν τοῦ Δήμου Ρεθύμνης — Σταθμὸς Ρουστίκων. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 7 Χωροφ. περιφ. τὰ χωρία Μούντρος, Νησί, Βελονάδων, Κάστελλος, Σωματᾶς καὶ τὰ χωρία τοῦ Δήμου Ἀτσιποπούλου Ἐὸ Τμήμα **Μελιδονίου** περιλαμβάνον τὸς Σταθμοὺς: Μελιδονίου. Δύναμις 1 Ἀνθ. 1 Ἐνωμ. 2 Ὑπενωμ. 7 χωροφύλακες πεζοὶ καὶ 2 ἔφιπποι. Περιφ. Καστελλί Μυλοποτάμου, Μελιδόνι, Ρουμελί, Ἐξάντη, Βλιχάδα, Μπαλή, Σκεπαστή, Ἀχλαδές, Λαμεριανὰ, Σπυριδιανὰ, Πέραμα, Ἀγγελιανὰ, Μετόχια. — Σταθμὸς Δαμάσιας Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. Περιφ. Δαμάσια, Μονὴ Ἀγίου Παντελεήμονος, Χάνι Ἀστρινουῦ, Χῶνος, Ἀίμωνες, Μονὴ Χαλέπας, Κωστεφάνου, Μακρυγάννη, Θεδώρα, Ἀλοίδες, Σείσες, Μονὴ Βοσάλου, Ἀσιρῶτα, Τσαχιανὰ, Βεργιτσανὰ, Ἀγρίδιχ — Σταθμὸς Ἀγίου Ἰωάννου. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφύλακων Περιφ. Ἅγιος Ἰωάννης, Κεφάλι, Ἐπισκοπή, Πατροῦλος, Μούσαις, Ἀλιάκες, Ἅγιος Μάμας, Ἀγρουλιό, Ἀβδελᾶς, Γαρίπα, Κεραμωτᾶ, Καστρί, Μοῦνδρος, Δαμαβόλου, Δαφνέδες, Λύδανίτες, Κρασούνας, Χουμέρι.— Σταθμὸς Ἀνωγειῶν Δύναμις 1 πεζ. Ἀνθ. 1 Ὑπενωμ. 6 χωροφ. Περιφ. Ἀνώγεια, Μετόχια, Ζοῦ-τὸ-λάκκο, Ἀξός, Λιθόδια, Χαλκιδιανὰ, Καμαριώτης, Σείσαρχα.—Σταθμὸς Μαρκοιτῶν. Δύναμις 1 Ἐνωμοτάρχης 4 χωροφύλακες Περιφ.

Μαργαρίταις, Καλανταρέ, Ὀρθέ, Πλευριανά, Βεργιανά, Σταυρωμένου, Λαγκά, Κάτω Τριπόδων, Ἀπάνω Τριπόδων, Κυνηγιανά, Ἀλφά, Σκορδυλων, Κζλλέργων, Πρίνος, Καῦναρτζέ, Ἐρφοι, Σκουλούφια, Ροῦπες, Ἀναχουρδομέτοχ, Πρινές, Ξουσιανά, Πράσινος, Π.σζλίτες, Κκαλαμάς, Μελισσουργάκι. Σταθμὸς Γαράζου. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. Περιφ. Γαράζου, Νησί, Ὀμάλζ, Καλύβες, Λιβάδια, Κράνα, Καλλεργιανά, Βενί, Φοράτσι, Ἀνεμόμυλος, Κλεψίμια, Χελιανά, Ἀπλαδιανά, Μουρτζανα, Ἀγυιά. Τὸ Τμήμα **Σπῆλι** περιλαμβάνον τοὺς Σταθμοὺς: Σπῆλι. Δύναμις 1 Ἄθυπ. 1 Ἐνωμ. 1 Ὑπεν. 4 πεζοὶ χωρ. καὶ 2 ἔφιπποι. Περιφ. Σπῆλι, Μουρνέ, Ντιμπλοχωῖρι, Λάκκος, Φράτι, Ἄγία Πελαγία, Μιζόρρουμ, Λαμπινή, Πέτρα, Νταριβιανά, Κοζαρέ, Ἀτσιπάδες, Κατσόγριδα, Νεὺς Ἄγιος Βασίλειος, Παλαιόλουτρα, Ἀγκουσελιανά, Κορέδο, Τσικαλχριο. Σταθμὸς Ἀρδάκτου. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. Περιφ. Ἀρδάκτος, Βάιος, Ἄκτουντα, Κερκαμέ, Ἀγκλιανού, Δρίμισκος, Λίγκρες, Βρύσες, Κούμια, Πλατανές, Κισσός, Δουμαεργεϊό, Σχολή Πρέβελη — Σταθμὸς Μελάμπων. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. Περιφ. Μέλαμπες, Σαχτοριζ, Κρία Βρύσι, Ἄγιος Γκλήνης, Ὀρνέ, Παξιμζδιζ, Λίτσα—Σταθμὸς Σελλιῶν. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. Περιφ. Σελλιζ, Μύρθιο, Μχριοῦ, Ἀσώμκτος, Λευκόγεια, Γιανιοῦ—Σταθμὸς Ροδακίνου. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. Περιφ. Ροδάκινο, Φοινικιάς. Ἀπὸ τῆς Ὑπομοιραρχίης **Λιμένος Ρεθύμνης** ἐξαρτῶνται οἱ Σταθμοί: Λιμένος Ρεθύμνης Δύναμ. 1 Ἄθθ. 1 Ἐνωμ. 1 Ὑπεν. 6 χωρ.—Σταθμὸς Χρωμοναστηρίου Δύν 1 Ἐνωμ. 4 χωρ. μὲ περιφέρειαν τὰ χωρία τοῦ Δήμου Βρυσινζίων. Σταθμὸς Ἀργυρουπόλεως Δύν. 1 Ἐνωμ. 4 χωρ. Περιφ. Ἀργυρούπολις, Κάτω Πόρος, Μπιλανδρέδων — Σταθμὸς Μυριοκεφάλων Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. Περιφέρειαν Μυριοκέφαλα, Μαρουλοῦ, Ὀνούχα, Ἀρόλιθοι, Ρουμπάδων, Ἄλῶνες — Σταθμὸς Ἐπισκοπῆς Δύναμις 1 Ἐνωμ. 5 χωροφύλακες Περιφ. Ἐπισκοπή, Ἀρζοῦδεν, Κούφη, Καρωτή, Μετόχι Λερά. Σταθμὸς Πηγῆς. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. Περιφέρειαν τὰ χωρία τοῦ Δήμου Ἀρκαδίου. — Τὸ Τμήμα

Νεὺς Ἀμαρίου περιλαμβάνον τοὺς Σταθμούς: Νεὺς Ἀμαρίου. Δύναμις 1 Ἀνθυπασιπιστής 1 Ἐνωμ. 1 Ὑπενωμ. 4 πέζοι χωροφ. καὶ 2 ἔφιπποι. Περιφ. Νεὺς Ἀμάρι, Βισταγή, Ὄφυγιάς, Μονὴ Ἀσωμάτων, Καρυδάκι, Βρύσες, Γουργούθιοι, Σμίλιες, Μοναστηράκι, Φουρφουράς, Ἀποσέτι, Βυζάρι, Πλατάνια, Λαμπιῶτες, Ἄνω-Μέρος, Δρυγές. Σταθμὸς Μέρωνο. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. Περιφ. Μέρωνας, Γερακάρι, Καρίνες, Κκλογέρο, Ἀπόστολοι, Γέννα, Πατσός, Παντάνασσα, Βολιῶνες, Ἐλένες, Μεσονήσια, Θρόνος. Σταθμὸς Ἀποδοῦλου. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. Περιφ. Ἀποδοῦλου, ἄγιος Ἰωάννης, Νίθαυρη, Κουρούτες, Ἁγία Περρασκυή, Πλάτακος, Λοχριά, Ρίζικα, Βαθιακό, Χωρδάκι, Σάτα. Ἀρδακτικός.

Μοιραρχία Ἡρακλείου

Δύναμις 222 ἄνδρες ἦτοι 7 Ἀνθυπ. 19 πέζοι Ἐνωμοτάρχοι καὶ 1 ἔφιππος, 12 Ὑπενωμοτάρχοι 176 χωροφ. πέζοι καὶ 7 ἔφιπποι. Ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τῆς Μοιραρχίας ἐξαρτῶνται οἱ Σταθμοί: Κεντρικὸς Ἡρακλείου Δύναμις 1 Ἀνθυπασιπιστής, 3 Ἐνωμ. πέζοι καὶ 1 ἔφιππος, 5 Ὑπενωμ. 60 χωροφ. πέζοι καὶ 3 ἔφιπποι Περιφέρ. Ἡράκλειον πρὸς Νότον — Σταθμὸς Λιμένος Ἡρακλείου. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 1 Ὑπενωμ, 7 χωροφ. — Σταθμὸς Μεσκιניᾶς. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. Περιφ. Μεσκινιά, Ἄκ-Τάμπια, Μπεντεβίκ, Καμάρα. — Σταθμὸς Γενῆ Τζαμί. Δύναμις 1 Ἀνθυπ. 1 Ὑπενωμ. 12 χωροφ. περιφ. Ἡράκλειον πρὸς Ἄρκτον, Φινικιάς, Δρακουλιάρης. Ἀθανάτοι, Γοῦρνες. Σταθμὸς Ἀρχανῶν. Δύναμις 1 Ἀνθυπ. 1 Ὑπενωμ. 7 χωροφ. περιφ. Ἄνω Ἀρχάνες, Κάτω Ἀρχάνες, Βαθύπετρο, Χωριδάκι, Γεννάρενας. Μαλάδες, Στεργιανός, Καρμάρι, Ἅγιος Βλάσσης, Ἅγιος Σύλλας, Ζερβοῦ, Βασιλιάς, Λιμοχώρι, Σύλαμος, Μαραθίτης, Καυλὶ Καστέλλι, Καλοῦ, Κόλαινα, Γαλένι, Τζσγκαράκι, Καρκαδιώτισσα, Δουρδουτζῆ, Μετόχια, Γέννα, Ρουκάκι, Μυρθιώτης, Ἑλληνικά Μετόχια, Φορτέτζα, Τεκές-Τιμοῦρ-Μπαμπᾶ, Προῦσα, Μακροῦ-Τοῖχος, Ἁγία

Ειρήνη, Μετόχι.—Τὸ Τμήμα **Καστελλίου Πεδιάδος** περιλαμβάνον τοὺς Σταθμούς: Καστελλίου Πεδιάδος: Δύναμις 1 Ἀνθ.π. 1 Ἐνωμ. 1 Ὑπενωμ. 5 χωροφ. πεζοὶ καὶ 2 ἔφιπποι περιφ. τὰ χωρία τοῦ Δήμου Καστελλίου Πεδιάδος πλὴν τοῦ χωρίου Μαθιά.—Σταθμὸς Σκυλῶν Δύναμις 1 Ἐνωμ. 5 χωροφ. περιφ. τὰ χωρία τοῦ Δήμου Ἀγίων Παρασκίων. Σταθμὸς Ἐπισκοπῆς Δύναμις 1 Ἐνωμ. 5 χωροφ. περιφ. Ἐπισκοπή, Σγουροκεφάλι, Γαλιόζ, Αἰτάνια, Σκόπελα, Σταμνοί, Γάλιππε, Καινούργιο Χωριό, Μονὴ Ἀγαρόθου, Ἐλχά, Καρτερός, Κάτω Βάθεικ, Ἀπάνω Βάθεικ, Ἀνώπολις, Γούρνες, Σκαλάνι. Σταθμὸς Καλοῦ Χωριοῦ. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 6 Χωρ. περιφ. Καλὸ Χωριό, Χαρσάσο, Βορίτσι, Σκοτεινὸ, Γούβες, Ἅγιος Γεώργιος, Κόζαρη, Μοχός, Κράσι. Κερά, Ἀβδοῦ, Ποτζαμιές, Σφενδύλι, Γωνιές. Σταθμὸς Χερσονήσου. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 Χωροφ. περιφ. τὰ χωρία τοῦ Δήμου Παναγιᾶς καὶ Μαθιά τοῦ Δήμου Καστελλίου.

Ἀπὸ τῆς Ὑπομοιραρχίης Ἡρακλείου ἐξαρτῶνται οἱ σταθμοί: Ἁγίου Μύρωνος. Δύναμις 1 Ἀνθ.π. 1 Ὑπεν. 6 χωροφ. Περιφ. τὰ χωρία τοῦ Δήμου Ἁγίου Μύρωνος. Σταθμὸς Δαφνῶν. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 4 χωροφ. Περιφέρ. Δάφνες, Βενεράτο, Σινάπι Μετόχι, Πύργος, Ξεροληά, Μονὴ Παλιανή, Κιλίτσι Μετόχι, Σταθμὸς Κρουσσῶνος. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 6 χωροφ. Περιφ. τὰ χωρία τοῦ Δήμου Κρουσσῶνος. Σταθμὸς Τυλίσσου Δύναμις 1 Ἐνωμ. 5 χωρ. περιφ. τὰ χωρία τοῦ Δήμου Τυλίσσου—Τὸ Τμήμα **Πύργου** περιλαμβάνον τοὺς Σταθμούς: Πύργου. Δύναμις 1 Ἀνθ.π. 1 Ἐνωμ. 1 Ὑπενωμ. 5 χωροφ. πεζοὶ καὶ 2 ἔφιπποι. Περιφ. τὰ χωρία τοῦ Δήμου Χάρακα — Σταθμὸς Ἁγίου Θωμᾶ. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 5 χωροφ. Περιφ. τὰ χωρία τοῦ Δήμου Μεγάλης Βρυσείως. Σταθμὸς Ἀρχαλοχωρίου. Δύναμις 1 Ἐνωμ. 5 χωρ. περιφ. τὰ χωρία τῶν Δήμων Ἀρχαλοχωρίου καὶ Σκινιά. Σταθμὸς Μοιφῶν. Δύναμις 1 Ἀνθ.πασπ. 1 Ὑπεν. 7 χωροφ. Περιφ. τὰ χωρία τῶν Δήμων Γόρτυρος καὶ Πλατάνου. Σταθμὸς Ζηροῦ Δύναμις 1 Ἐνωμ. 5 χωροφ. Περιφ. τὰ χωρία τοῦ Δήμου Ζαροῦ. Σταθμὸς Βόρρων Δύναμις 1 Ἐνωμ. 7 χωροφ. Περιφ. τὰ χωρία τοῦ Δήμου Βόρρων-Τυμπακίου.

Μοιραρχία Μιραμπέλλου.

Δύναμις 123 άνδρες, εξ ὧν 3 ἼΑνθυπ. 16 ἼΕνωμ. 4 ἼΥπεν. πεζοὶ καὶ 1 Ἴεφιππος, 93 χωροφύλακες πεζοὶ καὶ 6 Ἴεφιπποι.

ἼΑπ' εὐθείας ἀπὸ τῆς Μοιραρχίας ἐξαρτῶνται οἱ Σταθμοί. Νεαπόλεως Δύν. 1 ἼΑνθυπ. 2 ἼΕνωμ. 2 ἼΥπεν. πεζοὶ καὶ 1 Ἴεφιππος, 30 χωροφ. πεζοὶ καὶ 2 Ἴεφιπποι. περιφέρεια Νεάπολις, Βουλισμένη. Μετόχια Νεαπόλεως, Μονὴ Περάμπουλα, Λατσιδζ, Χουμεργιάκος, Μετόχια Λιμνῶν, Βρούσες, ἼΑμυγδάλι, Πλατυπόδι. Νικηθιανῶν, ἼΑρξουδζς, Λίμνες, Κατω Χωριό, ἼΑπάνι Χωριό, Πινές, Βρουχζς, Σκινιάς, Καρυδί, Δωριές, ἼΑρέτι, Καρδαμούτσα, Λούμας, ἼΕλοῦντζ, Σέλλες, Καστέλλι, Βραχάσι, Μίλατος. Σταθ. Κριτσζς Δύναμις 1 ἼΕνωμ. 4 χωρ. Περ. Κριτσζ, Κρούστζ, Πρίνζ, Καλὸ Χωριό, Μέσα Λακῶνια. ἼΟζω Λακῶνιζ, Τάπες. Σταθ. ἼΑγίου Νικολάου. Δύν. 1 ἼΕνωμ. 5 χωρ. Περ. ἼΑγ. Νικόλαος, Παναγιὰ Χαμηλό, Φραγκουλιάζ, ἼΑκτὴ, Καλο-Χωριό, Σπιναλόγκα, ἼΕλληνικά, Κατσίκι. ἼΕρηόκαμπος. — Σταθ. Τσερνιάδων. Δύναμις 1 ἼΕνωμ. 4 χωροφ. Περιφ. Τζερνιζδων, Λαγού, Πινακισανῶν, Φαρσάρων, Μαρμακέτων, Μέσα Ποτάμι, ἼΑγιος Κωνσταντίνος, ἼΟζω Ποτάμι, Μέσα Λασηθι, Μονὴ Κρουσταλλένια, Καθκρό, Ψυχρό, Πλάτη. Γερωντομούρι, Μετόχι, Μαγουλάς, Καμινάκι. ἼΑβρακινόντες, Κουδουμαλικ, Πλαθισανῶν, ἼΑγιος Γεώργιος, Μονὴ Βιδιανή. Τὸ Τμήμα Σητείας περιλαμβάνον τοὺς Σταθμοὺς: Σητείας Δύναμις 1 ἼΑνθυπ. 1 ἼΕνωμ. 1 ἼΥπενωμ. 6 χωροφύλακες καὶ 2 Ἴεφιπποι. Περιφ. τὰ χωρὶζ τοῦ Δήμου Σητείας. Σταθμός Χανδρζ. Δύναμις 1 ἼΕνωμ. 4 χωροφ. Περιφ. τὰ χωρὶζ τοῦ Δήμου Ηραίου. Σταθμός Καρυδίου. Δύναμις 1 ἼΕνωμοτ. 4 χωροφ. Περιφ. Καρυδί, Ζάκρος, Μισογιοῦ, Κατσιδόνι, Μαγκασά, Παλιό-Μιτάτο, ἼΕρολίμνη, Κλησιδί, Χῶνος, Σίτανος. Σταθμός Παλιουκάστρου. Δύναμις 1 ἼΕνωμοιάρχης 4 χωροφ. Περιφ. Παλιουκάστρον, Μονὴ Τοπλοῦ, ἼΑζοκέραμος, ἼΑδραβάζστοι, Κελλάριζ, Χοχλακές. Σταθμός Γράς 1 ἼΕνωμ. 4 χωροφ

περιφ. Ρουκάκα, Στραβοδοξάρι, Όρεινό, Λάπιθος, Πεῦκοι, Κρυγιά, Δάφνη, Άγιος Μάμας, Άβροι. Σταθμός Τουρλω-
τῆς 1 Ένωμ. 4 χωροφ. περιφ. Τουρλωτή, Μετόχια Τουρ-
λωτῆς, Λάστρος, Σφάκα, Μέσα Μουλιανά, Έξω Μουλιανά,
Άπό τῆς Έπομοιραρχίας Έραπέτρας ἐξαρτῶνται οἱ
Σταθμοί. Έραπέτρας 1 Άνθυπ. 1 Ένωμ. 1 Έπεν. 7
χωροφ. πεζοὶ 2 ἑφιπποὶ περιφ. Έράπετρα, Κεντρί, Γιαννί-
τσι, Μεσελέροι. Μικρηλιά, Μονή Φχνερωμένη, Κεφάλι, Κα-
πίστρι, Μετόχια, Κάτω Χωρίον, Άπάνω Χωρίον, Παπα-
διανά, Έπισκοπή, Άγιος Ιωάννης, Καλογέροι. Σταθμός
Καβουσίου Δύναμις 1 Ένωμ. 4 χωροφ. περιφ. Καβούσι,
Βασιλική, Μοναστηράκι, Παχειά Άμμος. Σταθμός Μουρ-
νιῶν. Δύναμις 1 Ένωμ. 4 χωροφ. περιφ. Μουρνιές, Κάτω
Σύμη, Ρίζα, Γδόχια, Μύθοι, Μύρτος, Άπάνω Σύμη, Συ-
κολόγος, Καλάμι. Σταθμός Βιάννου. Δύναμις 1 Ένωμ.
5 χωροφ. περιφ. Άνω Βιάννος, Πλάκα, Λουτράκι, Κάτω
Βιάννος, Βυχός, Χόνδρος, Άγιος Βασίλειος, Κρεββατᾶς
Άμυράς, Κεφαλοβρύσι, Πεῦκος. Σταθμός Μαλλῶν. Δύναμις
1 Ένωμ. 4 χωροφ. περιφ. Άνκτολή, Μάλλες, Καλαμαύ-
κα, Άγιος Γεώργιος, Μονή, Έξακουστή, Άνατολή. Παρ-
σᾶς, Χριστός.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΤΗΣ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗΣ

Πρὸς τὰς Μοιραρχίας

Ὁ Μοίραρχος κ. Μπιαμόντη Ἀχιλλεὺς, Διοικητὴς τῆς Ἐξωτερικῆς Μοιραρχίας Χανίων, προτίθεται τὴν δημοσίευσιν αἰ Ἐγχειριδίου Ἐκπαιδεύσεως πρὸς χρῆσιν τῶν χωροφυλάκων καὶ θεωρητικοῦ καὶ πρακτικοῦ Ὁδηγοῦ τῶν ὑποψηφίω Ὑπενωμοταρχῶν» συντεταγμένον ἐπὶ τῇ βῆσει τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγείου τῆς Χωροφυλακῆς διαγεγραμμένον προγραμμάτων, μετὰ προσθήκης ὑγειονομικῶν γνώσεων καὶ ὑποδείξεων περὶ πρώτων βοηθειῶν ἐν περιπτώσει δυστυχήματος, γεωπονικῶν τέλος καὶ ἄλλων ὠφελίμων γνώσεων.

Τὸ ἐν λόγῳ ἐγχειρίδιον, ἐκ δύο τόμων καὶ 350 ὡς ἔγγιστα σελίδων συγκείμενον, τιμᾶται δραχ. 1,60, τὸ δὲ προϊόν τῆς πωλήσεως αὐτοῦ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν δαπανῶν χάρτου, μεταφράσεως καὶ ἐκτυπώσεως θέλει δικτεθῆ κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ συγγραφοῦς ὑπὲρ τοῦ εἰδικοῦ Ταμείου, ἀποκλειστικῶς δὲ πρὸς παροχὴν βοηθημάτων εἰς ἀσθενοῦντας χωροφυλάκας.

Ὁ πρῶτος τόμος ἐκτυποῦται ὅσον οὕπω.

Διὰ τὰ ἐκτεθέντα παρακαλῶ ὅπως καταστήσετε γνωστὴν τὴν παρούσαν εἰς πάσας τὰς ὑφισταμένας Διοικήσεις διαβιβάζοντές μοι κατάλογον ὀνοματικῶν τῶν στρατιωτικῶν τῶν προτιθεμένων νὰ ἀγοράσωσι τὸ ἐν λόγῳ Ἐγχειρίδιον, γνωρίζοντες αὐτοῖς ὅτι τὸ ἀντίτιμον θέλει κρατηθῆ ἐκ τοῦ μισθοῦ ἐκάστου τῶν συνδρομητῶν.

Ἐν Χανίοις τῇ 13 Ἰουνίου 1903

Ὁ Ἀρχηγός

ΚΑΙΡΙΝΗ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ Β' ΤΟΜΩ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Γεωγραφία	Σελ.	3
Στοιχειώδεις γνώσεις αστρονομικῆς γεωγραφίας	—	»
Γῆ	—	7
Σελήνη	—	9
Φυσικὴ γεωγραφία	—	13
Στοιχειώδεις γνώσεις Πολιτικῆς Γεωγραφίας	—	16
Παλαιὸς Κόσμος. Ἀσία	—	19
Εὐρώπη. Ἀφρική	—	20
Νέος Κόσμος. Ἀμερική. Ὠκεανία	—	21
Περὶ τῆς Εὐρώπης ἐν γένει	—	22
Περίληπτικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἑλλάδος	—	28
Βασιλικὸς Οἶκος τῆς Ἑλλάδος	—	28
Διοικητικὴ διαίρεσις Ἑλλάδος	—	31
Ἐπισημότεραι πόλεις καὶ μέρη τῆς Ἑλλάδος	—	32
Κρήτη	—	33
<hr/>		
Σύνοψις ἑλλην. Ἱστορίας	—	34
Μυθικὴ περίοδος	—	35
Σπάρτη — Ἀθῆναι	—	36
Περσικοὶ πόλεμοι	—	37
Πελοποννησιακὸς πόλεμος. Κύριος ὁ νεώτερος	—	38
Συνθήκη Ἀνταλκίδας. Ἡγεμονία Θηβῶν	—	39
Μάχη ἐν Χαιρωνείᾳ. Φίλιππος. Ἀλέξανδρος	—	40
Αἰχμὴ Ὀμοσπονδία. Σχέσεις Ρώμης καὶ Ἑλλάδος	—	41
Κωνσταντῖνος ὁ Μέγ. Σύνοψις βυζαντινῆς Ἱστορίας	—	42
Φράγκοι. Τούρκοι. Ἐνετοί.	—	43
Γενίτσαροι. Ναυμαχία Ναυπάκτου. Συνθήκη Κάρλοβιτς	—	44
Ρωσοτουρκικοὶ πόλεμοι. Φιλικὴ Ἐταιρεία, Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις	—	45
Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις. Καποδίστριας. Ὄθων	—	47
Κριμαϊκὸς πόλεμος. Βερολίνιον Συνέδριον. Ἐξωσις Ὄθωνος. Γεώργιος Α'	—	48

Σύνοψις Ἱστορίας Κρήτης

Μυθική περίοδος	Σελ.	49
Μίνως Κόκκαλος. Ἰδομενεύς. Ρωμαῖοι	—	50
Σαρακηνοί. Ἐνετοί. Μωάμεθ Δ'. Μοροζίνης	—	51
Πολιορκία Ἡρακλείου. Κρητικαὶ ἐπικρασιάζσεις	—	52
Σύμβασις Χαλέπας. Σφαγαὶ 1896	—	53
Πρίγκιψ Γεώργιος. Βάσσις. Διεθνὴς κατοχὴ. Αὐτονομία	—	54

Γνώσεις ἐκ τῆς Ὑγιεινῆς

Μέρος Α'. Στοιχειώδεις Κανόνες	—	55
Τροφή	—	56
Περὶ ποτῶν	—	57
Ὑγιεινὴ τοῦ δέρματος	—	59
Περὶ ἱματισμοῦ	—	61
Ἐπιτεταμέντος ἱματισμοῦ. Οἰκίσις	—	62
Νόσοι ἐπιδημικαὶ καὶ μολυσματικαὶ	—	63
Συφιλιδικαὶ νόσοι. Ψώρα	—	64
Μέρος Β'. Πρῶται βοήθειαι ἐπὶ ἀπεικριαίων	—	65
Αἱμορραγίαι ἐκ Τραύματος	—	66
Αἱμορραγία πνεύμονος, στομάχου, ρινός	—	67
Τραύματα	—	69
Τραύματα μολυσματικὰ. Δήγματα	—	70
Νυγμοὶ ἐντόμων. Ἐκδοραὶ	—	72
Κατάγματα	—	73
Παραορθώσεις. Μώλωπες	—	74
Ἐξαρθρώσεις	—	75
Ἐγκαύματα	—	76
Ἀσφυξίαι	—	77
Τεχνητὴ ἀναπνοή	—	78
Στραγγαλισμός	—	79
Ἀσφυξία ἐξ ἀερίου, δηλὴ ηριώδους	—	80

'Αναθυμιάσεις, 'Ασφυξία ἐκ καταπύσεως σωματίων Σελ.	81
Δηλητηριάσεις	83
Δηλητηριάσεις διὰ συμπετυκνωμένων ὀξέων . . .	85
Δι' ἀλακάλων	86
Δι' ὕδροκυανικοῦ, κυανούχου καλίου, δαφνοκεράτου	87
Διὰ φωσφόρου, ἀλάτων χαλκοῦ, ψευδαργύρου . .	88
Δι' ὀπίου, ἄχνης ὕδραργύρου, μυκῆτων	89
Διποθυμῖαι καὶ σπασμοί	91
'Αποπληξία 'Εγκεφαλική συμφορήσις	93
Κωλικὸς ἐντερικὸς, 'Ηλίωσις	94
Παράληρος, Πυρετοὶ ἐλαιογενεῖς	95
Βουβωνοκῆλαι	96
'Οδονταλγία, 'Ωταλγία	97
'Οφθαλμία, Περιβαλψις ἀσθενῶν	98
Φαρμακα συνηθετέρας χρήσεως	101
Φάρμακα κατὰ τὰς πρώτας βοηθείας	104
Στοιχειώδεις γνώσεις Γεωργίας	106
Λιπάσματα φυτικά	107
» ζωικά , , ...	109
» μεταλλικά	110
» χημικά	112
Καλλιέργεια τοῦ ἔδαφους	113
'Αμειψισπορία	115
'Εγκεντρίσεις	117
Χωρογραφικὴ Κατανομὴ Χωροφκλακῆς	119
'Εγκύκλιος 'Αρχηγείου	129

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ Α' ΤΟΜΟΥ

Σημ. 'Ανατυπωθέντος τοῦ πρώτου τυπογραφικοῦ φύλλου τοῦ Α' Τόμου, τὰ ἐν τῷ πρώτῳ Τόμῳ παροράματα δσα ἀναφέρονται εἰς τὸ ἀνατυπωθέν τοῦτο τυπογραφικὸν φύλλον δέον μέχρι τῆς 16ης σελίδος νὰ μὴ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει παντάπασι.

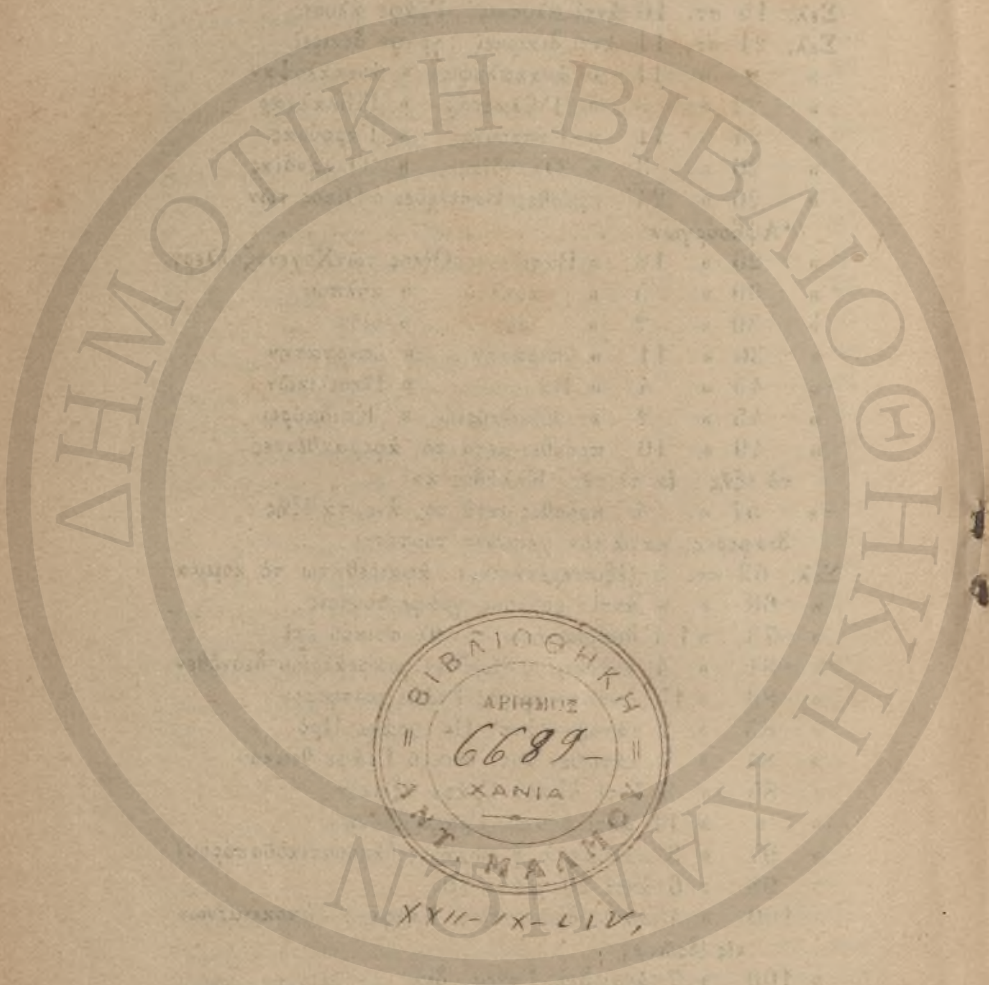

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ Β'. ΤΟΜΟΥ

Σελ. 15	στ. 16	ἀντὶ ἄλυσσις	Γράφε ἄλυσις
Σελ. 21	στ. 11	ἀντὶ διαικρεῖ	γράφει διαικρεῖ
»	»	» 11	» ἀνεκάλυψαν » ἀνεκάλυψαν
»	22	» 3	» Γιβλατάρ » Γιβλατάρ
»	24	» 11	» Γαστούνας » Γαρούνας
»	26	» 3	» Ὀλνδίας » Ὀλνδίας
»	26	» 24	πρόσθεσις Βασιλεύει ὁ Οἶκος τῶν
		Ἀψβούργων	
»	26	» 18	» Βασιλεύει ὁ Οἶκος τῶν Χοχεντζόλλερν
»	30	» 5	» κύκλου » κόλπου
»	30	» 2	» υἱός . . » υἱόν
»	36	» 11	» ὑπεράτην . . » ὑπερτάτην
»	45	» 4	» Βα . . . . » Βασιλικῶν
»	45	» 2	» Εἰδικυρίφ » Ἐπιδαύρφ
»	49	» 10	πρόσθεσις μετὰ τὸ, ἀφορμηθέντες
		τὰ ἐξῆς: ἕκ τε τῆς Ἑλλάδος καὶ	
»	57	» 4	πρόσθεσις μετὰ τὸ, ἦνε. τὰ ἐξῆς:
		διαφορῆς, κατὰ τὸν χειμῶνα τούτεστι	
Σελ. 63	στ. 5	(ἐξυπηρέτησιν,) ἀφαιρεθῆτω τὸ κόμμα	
»	68	» »	ἀντὶ τούτους γράφει τούτοις
»	73	» 1	4 διαγραφῆτω τό: ὀλυστικῶ ἐπὶ
»	81	» 4	ἀντὶ ἀερίου δέονθεν. γράφει ἀερίου δέονθεν
»	83	» 15	ἀντὶ φωσφόρος Γράφει φωσφόρον
»	83	» 2	κάτωθεν ἀντὶ Πὸ γράφει Πρὸ
»	84	» 7	κάτωθεν ἀντὶ θεϊκοῦ Γράφει θεϊκοῦ
»	85	» 3	ἀντὶ ὄξικόν Γράφει ὄξεικόν
»	»	» 11	ἀντὶ ὄξυνης Γράφει ὄξυνη
»	97	» 3	κάτ. μετὰ τό. σωλῆνας: (ἀκουστικῶ σπόρου)
»	98	» 6	ἀντὶ 20 γράφει 20,
»	100	» 4	ἀντὶ ἰδρωνόντων Γράφει: ὑποκειμένων
		εἰς ἰδρωῶτα,	
»	100	» 7	ἀντὶ διὰ Γράφει, διὰ
»	100	» 14	ἀντὶ τραυμάτων γράφει τραυμάτων,
»	100	» 16	ἀντὶ λεμῶνας γράφει λεμῶνας

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΧΑΝΙΑ
XXII-IX-LIV

